

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рада директорів закладів
фахової передвищої освіти Херсонської області

**УЗАГАЛЬНЕНИЙ ДОСВІД ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

ВИПУСК 1

для викладачів та керівників навчальних закладів

Рекомендовано до друку Радою директорів закладів
фахової передвищої освіти Херсонської області
Протокол № 17 від 08.12.2017 р.

Херсон
Експрес Поліграфія
2018

Узагальнений досвід педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти Херсонської області [Текст] / уклад.: О.І. Куценко, О.Є.Яковенко, Є. О. Яковенко. – Херсон: Експрес Поліграфія, 2018. – 277 с.

Навчальне видання

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ДОСВІД ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Укладачі:

Куценко Олена Іванівна, викладач вищої категорії, завідувач навчально-методичним кабінетом Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету;

Яковенко Олександр Євгенович, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат техн. наук, доцент, директор Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету;

Яковенко Євген Олександрович, кандидат техн. наук, викладач вищої категорії Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету.

Рецензенти:

Г.М. Лебедь, викладач вищої категорії, заступник директора Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету;

Т.О. Литвиненко, викладач вищої категорії, методист Ради директорів навчальних закладів фахової передвищої освіти Херсонської області;

О.В.Нарожний, викладач вищої категорії, кандидат техн. наук, доцент, заступник директора Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету;

Н.В.Ротань, викладач вищої категорії, заступник директора Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету.

ЗМІСТ

1	ЗМІСТ.....	3
2	О.П. Сімініченко, Т.М. Давиденко. Математичні моделі реальних процесів в електротехніці.	5
3	О.В. Ботвинюк. Використання методів ейдетики для розвитку творчої особистості студента під час вивчення української мови і літератури.....	12
4	В.Б. Гончарова, А.В. Пестушко, А.С. Савчук. Розвиток мовленнєвої компетенції у майбутніх фахівців з електротехніки та електромеханіки під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням».....	20
5	О.В.Вічна. Застосування ейлерова числа для розв'язання задач, що описують реальні процеси в економіці та електротехніці.....	31
6	Н.М. Яковлєва. Використання інноваційних методів навчання на заняттях математики.....	37
7	О.О. Барковська. Розвиток художньо-творчих здібностей майбутнього педагога через створення дослідницького середовища.....	48
8	С.В. Борискін. З досвіду роботи щодо організації та проведення волонтерської діяльності в Херсонському базовому медичному коледжі.....	54
9	О.П. Борт. Краєзнавство: Теорія та практика у сучасній науково-практичній інтерпретації	64
10	С.В. Рослякова, О.В. Кузякіна, Н.В. Воронова. Математичні моделі реальних процесів у машинобудуванні.....	75
11	Л.С. Осадча. Досвід використання блок-схем і таблиць у процесі викладання курсу соціальних дисциплін.....	80
12	А.М. Грекова. Тестування як один із найбільш ефективних методів контролю знань студентів немовних спеціальностей зіноземної МОВИ.....	88
13	О.В. Розмаріця. Формування життєвих компетентностей студентів на заняттях математики.....	93
14	В.Л. Санін. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення економічних дисциплін.....	112

15	Л.С. Здражевська, А.В. Пестушко, А.С. Савчук. Відеорезюме як спосіб підвищення конкурентоспроможності випускників закладів фахової перед вищої освіти.....	122
16	Т.В. Тиха. Використання активних форм і методів навчання на заняттях економічних дисциплін.....	131
17	С.Ф. Кеда. Формування життєвої компетентності майбутнього медичного працівника у процесі вивчення іноземної мови та проведення науково-дослідної роботи в позаудиторний час	137
18	С.А. Коцегубов, А.В. Рибкін, М.М. Береговий. Моделювання навчально-тренувального процесу студентської команди з міні-футболу.....	146
19	О.В. Кузнєцова. Інноваційні технології та інтерактивні методи-засоби активізації освітнього процесу при викладанні дошкільних дисциплін...	152
20	Н.М. Куліковська. Забуті сторінки історії нашого міста.....	159
21	Є.О. Кумановський. Використання електронних тестів, як елементу блогосферив освітньому просторі.....	163
22	Т.О. Куцак. Використання науково-дослідницьких елементів для розвитку творчої та пізнавальної активності здобувачів вищої освіти на заняттях із гуманітарних дисциплін.....	168
23	І.А. Лілянова. Розвиток та формування професійних компетентностей майбутніх учителів через розвиток творчих здібностей засобами методики трудового навчання з практикумом	172
24	А.С. Мадаєва. Інтерактивні методи проведення семінарських занять при вивченні дисципліни «СОЦІОЛОГІЯ».....	178
25	В.В. Назарова, А.Г. Вольська, Г.В. Міщенко. Розробка системи навчально-методичного забезпечення для дистанційного навчання хімії.....	182
26	О.В. Рочняк. Стимуляція пізнавальної активності і самостійності студентів при проведенні активних типів навчання.....	189
27	О.М. Падалка. Впровадження інноваційних підодів до інтегрованих зв'язків під час вивчення дисциплін природничого циклу.....	200
28	О.В. Рочняк, Ю.А. Жукова, А.А. Ружицька. Досвід проведення майстер-класів з циклу «Економічний всеобуч».....	209
29	О.М. Сіпчак. Розвиток творчих здібностей на заняттях української словесності шляхом застосування інноваційних технологій	215
30	О.А. Задерей. Організація позааудиторної та гурткової діяльності циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін у вихованні	219

	свідомого громадянина України..	
31	О.В.Павліченко, Л.С. Здражевська. Самостійна робота як один із методів формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців з прикладної механіки під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.....	227
32	А.В.Стегалюк. Формування креативного простору за допомогою освітніх медіа технологій у студентів ВНЗ І-ІІІ рівнів акредитації	235
33	Л.В.Удод. Розвиток мовно-комунікативних компетенцій при вивчені дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» майбутніх фахівців технічних спеціальностей.....	242
34	Т.В. Шабанова. Упровадження методики розвитку критичного мислення на уроках української філології.....	249
35	С.О.Шамраєнко. Наукова діяльність студентської молоді - важлива складова поєднання освіти та науки.....	264
36	I.B.Ільницький. Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання студентської молоді.....	269

УДК 510**О.П. Сімініченко,**

викладач І категорії

Херсонський

політехнічний коледж

Одеського національного

політехнічного

університету

e-mail: olenasiminichenko23@ukr.net

Т.М. Давиденко,

викладач, спеціаліст

Херсонський

політехнічний коледж

Одеського національного

політехнічного

університету

e-mail: osaulenko2008@ukr.net

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ РЕАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕЛЕКТРОТЕХНІЦІ

О.П. Сімініченко, Т.М. Давиденко. O.P. Siminichenko, T.M. Davydenko. *Математичні моделі реальних процесів в електротехніці*. Запропонована стаття **Mathematical models of real processes in electrical engineering**. The article demonstrates демонструє шляхи підвищення ефективності ways to improve the effectiveness of learning вивчення математики, залучення до mathematics, the involvement of the scientific наукового підходу при розв'язуванні approach in solving applied problems. прикладних задач.

Вступ. Підсилення практичної направленості викладання є одним із основних завдань сучасної освіти. Таким чином перетворення науки в безпосередньо виробничу силу веде до того, що знання з предметів природничо-математичного циклу стають не тільки базою для оволодіння спеціальними знаннями - вони виступають в якості кваліфікованих вимог до працівників багатьох сучасних професій.

З цією метою необхідно використовувати задачі, виробнича сутність яких студентам знайома, враховуючи при цьому і спеціальність, яку вони отримують, навчаючись у коледжі.

Аналіз літературних джерел. Загальні теоретичні положення впровадження прикладних задач досліджувалися на I Всеукраїнській дистанційній науково-прикладній конференції «Методичний пошук вчителя математики» [1].

Основний матеріал дослідження. Моделювання - важливий метод наукового пізнання і сильний засіб активізації студентів у навчанні.

Відзначається, що однією зі складових математичної освіти є нове уявлення про предмет математики.

У процесі розв'язування прикладних задач здійснюється навчання студентів елементам математичного моделювання, адже найбільш відповідальним і складним етапом розв'язування прикладної задачі є побудова її математичної моделі. Прикладні задачі можна умовно розділити на такі, у яких математична модель міститься в умові задачі, та такі, розв'язування яких передбачає побудову математичної моделі[2].

Прикладна задача повинна задовольняти таким умовам:

- питання задачі формулюється так, як воно зазвичай формулюється у житті;
- розв'язок задачі має практичну значимість;
- дані та шукані величини задачі мають бути реальними, взятыми з життя.

Прикладна задача – задача, що виникла поза математикою, але розв'язується математичними засобами[3].

Розглянемо прикладну спрямованість курсу математики на прикладі деяких тем.

Одним з важливих завдань курсу математики є формування навичок розв'язання лінійних рівнянь з однією змінною. Значення даної теми полягає в тому, що лінійні рівняння з однією змінною утворюють важливий тип математичних моделей реальних процесів. Цей чинник має значною мірою визначити види і методи розв'язування лінійних рівнянь.

Рівняння та системи рівнянь застосовуються в задачах електрики на спеціальності електроенергетика, електротехніка та електромеханіка.

Задача про вимірювальний трансформатор з номінальною потужністю[4].

До вимірювального трансформатору з номінальною потужністю 12 Вт можна підключити два прилади, один з яких споживає потужність x [Вт], другий - y [Вт]. А до трансформатора з номінальною потужністю 20 Вт можна підключити прилади, що споживають потужність x [Вт] в кількості, рівній y (у - ціле число). Знайти потужності x і y , споживані кожним приладом.

Розв'язання:

За умовою задачі можна скласти систему рівнянь:

$$\begin{cases} x + y = 12 \\ x * y = 20 \end{cases}. \quad (1)$$

Визначивши у з другого рівняння і підставивши в перше, отримуємо відносно x квадратне рівняння:

$$x^2 - 12x + 20 = 0. \quad (2)$$

Розв'язуючи його, знаходимо два рішення:

- 1) $x=10 \text{ Вт}, y=2 \text{ Вт};$
- 2) $x=2 \text{ Вт}, y=10 \text{ Вт}.$

Відповідь: 1) $x=10 \text{ Вт}, y=2 \text{ Вт};$ 2) $x=2 \text{ Вт}, y=10 \text{ Вт}.$

Показникова і логарифмічна функції є математичною моделлю цілої низки процесів, які відбуваються в природі та діяльності людини.

Так логарифмічну та показникові функції застосовують в задачах електротехніки. В електротехніці досить часто використовують логарифмічний підсилювач.

Задачу про спосіб реалізації логарифмічного підсилювача розв'язував студент 171 групи Царанюк Валерій.

Рис.1

на

Знайти вид функції, при якому логарифмічний підсилювач реалізує залежність $U_{\text{вих}} = \log_b U_{\text{вх}}$

Розв'язання:

Одним із способів реалізації логарифмічного підсилювача є введення в схему підсилювача на лінійній функції зворотного зв'язку $f(U_{\text{вих}})$ так що, $U_{\text{вих}} = K(U_{\text{вх}} - f(U_{\text{вих}}))$, де K -кофіцієнт посилення прямої ланцюга.

З умови задачі ми маємо систему рівнянь:

$$\begin{cases} U_{\text{вих}} = K(U_{\text{вх}} - f(U_{\text{вих}})) \\ U_{\text{вих}} = \log_b U_{\text{вх}} \end{cases}. \quad (3)$$

Підставляючи з другого рівняння $U_{\text{вх}} = b^{U_{\text{вих}}}$ в перше рівняння, отримуємо рівняння:

$$U_{\text{вх}} = K(b^{U_{\text{вих}}} - f(U_{\text{вих}})), \quad (4)$$

де f - невідома функція. Останнє рівняння має задовольнятися при будь-яких значеннях $U_{\text{вих}}$, тому:

$$f(U_{\text{вих}}) = b^{U_{\text{вих}}} - \frac{U_{\text{вих}}}{K}. \quad (5)$$

Позначимо $U_{\text{вих}} = x$, тоді $f(x) = b^x - \frac{x}{K}$.

Відповідь: функція являє собою різницю показникової та лінійної функцій.

Тригонометрія є досить важливим розділом математики, який стоїть на перетині алгебри і геометрії. Визначені для прямокутного трикутника тригонометричні функції є основним інструментом тригонометрії, що значно полегшує обчислення, оскільки ці функції дозволяють замінити геометричні побудови алгебраїчними операціями.

Даний розділ є основою для вивчення багатьох розділів спеціальних дисциплін на різних спеціальностях, особливо електротехнічного напрямку.

Наведемо декілька задач, в яких застосовуються тригонометричні функції.

Задачу про кут повороту роторної обмотки досліджував студент 131 групи Сальніков Михайло.

Рис. 2 Виступ студента Сальнікова Михайла на науково-прикладній конференції

Електромотоціла сила в роторній обмотці обертового трансформатора , обчислюється за формулою $E(t) = u(t) \frac{w_2}{w_1} \sin \alpha$, де $u(t)$ - змінна напруга, прикладена до статорної обмотки трансформатора ; w_1 і w_2 - число витків статорної і роторної обмоток ; α - кут повороту роторної обмотки щодо статорної. Знайти кут повороту α , якщо при $u(t) = 10 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)$, $w_1 = 200$, $w_2 = 300$, а електромотоціла дорівнює $E(t) = 15 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)$.

Розв'язання:

Використовуючи умову задачі, можна записати, що:

$$E(t) = u(t) \frac{w_2}{w_1} \sin \alpha; \quad (6)$$

$$E(t) = 10 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right) \cdot \frac{300}{200} \cdot \sin \alpha; \quad (7)$$

$$E(t) = \frac{3}{2} \cdot 10 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right) \cdot \sin \alpha; \quad (8)$$

$$E(t) = 15 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right) \cdot \sin \alpha. \quad (9)$$

Так як за умовою задачі $E(t) = 15 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)$, то маємо рівність:

$$15 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right) = 15 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right) \cdot \sin \alpha; \quad (10)$$

$$\sin \alpha = \frac{15 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)}{15 \sin\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)}; \quad (11)$$

$$\sin \alpha = 1. \quad (12)$$

Таким чином кут повороту роторної обмотки дорівнює:

$$\alpha = \arcsin 1 + 2\pi k, \quad \text{де } k \in Z; \quad (13)$$

$$\alpha = \frac{\pi}{2} + 2\pi k, \quad \text{де } k \in Z.$$

Відповідь: $\frac{\pi}{2} + 2\pi k, \quad \text{де } k \in Z.$

Задача про знаходження фазових зсувів [5].

Активна потужність та фазовий зсув першого ланцюга переважать відповідні характеристики другого ланцюга на 40 Вт. та 15^0 . Знайти фазові зсуви в обох ланцюгах, якщо повні потужності в них відповідно дорівнюють 500 В/А та 300 В/А.

Розв'язання:

З умови задачі маємо систему рівнянь:

$$\begin{cases} 500 \cos \varphi_1 - 300 \varphi_2 = 40 \\ \varphi_1 = \varphi_2 + 15^\circ \end{cases}. \quad (14)$$

Дану систему зводимо до рівняння:

$$25 \cos \varphi_1 - 15 \cos(\varphi_1 - 15^\circ) = 2. \quad (15)$$

За формулою косинуса різниці двох кутів:

$$\cos(\alpha - \beta) = \cos \alpha \cos \beta + \sin \alpha \sin \beta. \quad (16)$$

Маємо:

$$\cos(\varphi_1 - 15^\circ) = \cos \varphi_1 \cdot \cos 15^\circ + \sin \varphi_1 \cdot \sin 15^\circ. \quad (17)$$

Замінюючи $\cos 15^\circ$ та $\sin 15^\circ$ їх значеннями та користуючись формулою $\sin \varphi_1 = \sqrt{1 - \cos^2 \varphi_1}$, з врахуванням формули для косинуса різниці отримуємо:

$$25 \cos \varphi_1 - 15 \cdot 0,9656 \cos \varphi_1 - 15 \cdot 0,2588 \cdot \sqrt{1 - \cos^2 \varphi_1} = 2, \quad (18)$$

$$\text{або } 3,88 \cdot \sqrt{1 - \cos^2 \varphi_1} = 2 - 10,51 \cos \varphi_1. \quad (19)$$

Піднесемо обидві частини рівняння до квадрату:

$$(3,88 \cdot \sqrt{1 - \cos^2 \varphi_1})^2 = (2 - 10,51 \cos \varphi_1)^2; \quad (20)$$

$$3,88^2 (1 - \cos^2 \varphi_1) = 4 - 42,04 \cos \varphi_1 + 10,51^2 \cos^2 \varphi_1; \quad (21)$$

$$\cos^2 \varphi_1 (10,51^2 + 3,88)^2 - 42,04 \cos \varphi_1 + 4 - 3,88^2 = 0; \quad (22)$$

$$126,51 \cos^2 \varphi_1 - 42,04 \cos \varphi_1 - 11,05 = 0. \quad (23)$$

Розв'язуючи дане рівняння, знаходимо:

$$\cos \varphi_1 \approx 0,5 \text{ або } \cos \varphi_1 \approx -0,017. \quad (24)$$

Таким чином, $\varphi_1 \approx 60^\circ$ і $\varphi_2 \approx 45^\circ$ або $\varphi_1 \approx 91^\circ$ і $\varphi_2 \approx 76^\circ$.

Відповідь: $\varphi_1 \approx 60^\circ$ і $\varphi_2 \approx 45^\circ$ або $\varphi_1 \approx 91^\circ$ і $\varphi_2 \approx 76^\circ$.

Висновки. Запропоновані задачі мають за мету показати прикладні аспекти математики як в технічних дисциплінах, так і в повсякденному житті та звернути увагу на актуальність розглянутої проблеми. Ефективність розв'язання прикладних задач полягає в підвищенні навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Література

1. Методичний пошук вчителя математики: зб. наук. праць за матеріалами І Всеукр. дистанц. наук.-практ. конф., 16 березня 2017 р. / Міністерство освіти і науки України, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського [та ін.]. – Вінниця, 2017 – 269 с.
2. Альошина Т.М. Урок математики: застосування дидактичних матеріалів з професійною напрямленістю. – М.: Вища школа, 1991.- 64ст.
3. Прикладні задачі як засіб математичних компетентностей учнів. [Електронний ресурс] / Нова педагогіка- [Режим доступу]: <http://www.edudirect.net/sopids-1438-1.html>.
4. Апанасов П.Т., Апанасов Н.П. Сборник математических задач с практическим содержанием - М.: Просвещение, 1987. – 110 с.
5. Терешин Н.А. Сборник задач по математике: Учебное пособие. 2-е издание., перераб. и доп. – М: Выssh. шк., 1984. – 111с.

УДК 811.161**О.В. Ботвинюк**

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного політехнічного
університету
ok.botwinuk@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ЕЙДЕТИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

О.В.Ботвинюк. *Використання методів ейдегетики для розвитку творчої особистості студента під час вивчення української мови і літератури.* У статті розглянуто методи і прийоми ейдегетики, які забезпечують позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяють розвитку творчої особистості студента.

O.V.Botvynuk. *Use of methods of eidetics for the development of the student's creative personality during the study of the Ukrainian language and literature.* The article deals with the methods and techniques of eidetics, which provide a positive motivation for the knowledge of knowledge, the active functioning of intellectual and volitional spheres, and contribute to the development of the student's creative personality.

Вступ. Обдарована людина вміє самостійно та неординарно розв'язувати будь-які проблеми, сповнена нових ідей, може творчо мислити, втілювати свої фантазії у незвичайні творчі знахідки. Це особистість із розвинutoю увагою, пам'яттю, образним мисленням, яка вміє швидко знайти оптимальне рішення, систематизувати й аналізувати будь-яку інформацію, що визначає результати їх уміння вчитися.

Аналіз літературних джерел.

Одним із недоліків сучасної освіти є те, що вся увага спрямовується на розвиток тільки словесно-логічної пам'яті і практично не приділяється образній пам'яті, правильне використання якої є необхідною основою правильного запам'ятування [6]. Саме тому актуальним має бути звернення педагогів до ейдегетизму, що розглядається як різновид образної пам'яті, суть якого – зберігання яскравих, наочних образів предметів після припинення їх діяння на органи чуттів.

Уперше термін «ейдегетика» був озвучений німецьким психологом Е.Йеншем, а поширення і глибокого вивчення набув у дослідженнях видатного психолога О.Лурії, який поділив методики запам'ятування на два основні напрями:

1) мнемотехніка (методи, у основі яких лежить вербально-логічне мислення);

2) ейдетика (методи, засновані на конкретно-уявному мисленні).

Великий вклад у розвиток науки ейдетики належить викладачу, доктору педагогічних наук І.Матюгіну, який у 90-х роках ХХ століття з групою дослідників вивчив накопичений людством досвід ефективного запам'ятування і розробив 27 методів образного розвитку уваги та пам'яті. В Україні про ейдетику дізналися в основному завдяки Є.Антощуку, керівнику «Української Школи Ейдетики», де кожен може навчитися у ігривій формі запам'ятувати слова (у тому числі й іноземні), цифри, обличчя, імена, вірші, великі тексти тощо [1].

Основний матеріал дослідження.

У процесі дослідження ми ставили перед собою мету обґрунтувати необхідність використання методів і прийомів ейдетики, що допомагає вирішити такі основні навчальні та виховні завдання:

1. Розширює творчі можливості особистості завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкуль головного мозку;
2. Формує вміння ефективно і самостійно вчитися;
3. Підвищує самооцінку студента завдяки результативності у навчанні, створюючи психологічний комфорт.

Тому завдання освіти не просто навантажити студентів великим обсяgom знань, а, насамперед, розвинути можливості, розкрити творчий потенціал.

Зупинимось на деяких **методах і прийомах** ейдотехніки, які можна використовувати на заняттях з української мови і літератури зі студентами у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету.

Метод Цицерона, або метод місця базується на зорових асоціаціях: потрібно ясно уявити собі предмет, який необхідно запам'ятати, і поєднати його образ з образом певного місця, який легко «виймається» з пам'яті. Записування викладачем матеріалу на дошці, вивішування плакатів і схем на стінах кабінету допомагають студентам легко пригадати інформацію заняття, тим більше, якщо вона була незвичайна.

Метод запам'ятування цифр та чисел – їх треба розфарбувати уявою. Кожну цифру студент перетворює в образ, який вона йому нагадує. Є. Антощук пропонує наступні асоціації:

- 1 – Буратіно (і будь-який казковий герой);
- 2 – лебідь (та будь-який птах);
- 3 – двогорбий верблюд (і всі екзотичні тварини);
- 4 – стілець додори ногами (і всі меблі) та ін.

Малюємо в уяві Буратіно, що їде на двогорбому верблюді – і отримуємо дату народження і самогубства Миколи Хвильового (13) [1].

Головне при запам'ятуванні чисел уявляти усіх дійових осіб живими і змушувати їх у незвичайний спосіб спілкуватися між собою.

Метод узгодження фантазії та уяви з умінням чітко висловлювати, промовляти власні думки - потрібно навчитись, не зупиняючись, говорити на

будь-яку тему упродовж 5 хвилин. Для цього знадобиться уся фантазія, яскрава уява та вигадка.

Метод парадоксальних перетворень – необхідно написати список будь-яких предметів (близько 30) і до кожного слова вигадати, уявити і записати якість, якої не може бути. Вигадка обов'язково повинна бути веселою, яскравою, анекдотичною. Можна запропонувати студентам скласти власну усмішку, як у Остапа Вишні.

Акроворбальний метод полягає у складанні віршиків, жартівливих фраз, в яких зашифрована яка-небудь інформація. Цей метод заснований на креативному перетворенні «сухої» інформації на «живі» тексти. Це може бути, наприклад, «шифрування» навчального матеріалу у вірші, пісні або анекдоти.

«Зрощення мотивів» - створення взаємодії між індивідуальною свідомістю та основною ідеєю твору. Виділяючи основний мотив, педагог шукає у свідомості учня пов'язаний з ним архетип, який поєднує індивідуальну свідомість і художню систему на основі активізації відновлюальної уяви. Так, вивчення повісті «Зачарована Десна» О.Довженка пробуджує у свідомості учнів образ «своєї ріки», особистого зв'язку з природою і прекрасним.

«Авторське напуття» - робота з авторським вступом: заголовком як «ім'ям» і «знаком» твору, передмовою, епіграфом, списком діючих осіб у п'єсі, авторськими ремарками, навіть першими абзацами тексту. Так, вивчаючи твір М.Куліша «Міна Мазайло», можна запропонувати студентам поміркувати чому автор дає своєму головному героєві таке прізвище.

«Ефект присутності» - створення у свідомості учнів образних картин, пов'язаних із актуалізацією різноманітних рецепторів (зорового, слухового, тактильного тощо). Викладач може принести на заняття за новелою «Intermezzo» М.Коцюбинського записи співу польових пташок, а також колоски ячменю, розклавши їх на партах. Запах, колір, звук допоможуть студентам яскравіше відчути ту гамму почуттів, яку герой сприймав серед поля, шукаючи відпочинку.

«Доповнення образу» - пізнання логіки образу. Відомо, що письменник вносить у текст твору далеко не все, що він знає про образ. Образи мистецтва живуть у його свідомості самостійним життям і, як правило, сприймаються художником як об'єктивні, незалежні від його свідомості явища. Пізнаючи логіку персонажів, студенти доповнюють пропущені автором сторінки з їхнього життя, «дописують» за допомогою уяви відкриті фінали творів. Наприклад, написати продовження новели В.Винниченка «Момент», чи зустрінеться герой ще в майбутньому.

«Бачення-символ» - формування у свідомості студентів узагальненого, осмисленого образу, тотожного індивідуальній інтерпретації художнього твору (ілюстрація, вірш, міні-твір). Символічний образ створює в них відчуття невичерпності, багатогранності мистецтва слова.

«Діалог з мистецтвом» - ознайомлення студентів із різноманітними тлумаченнями, даними художниками, скульпторами, композиторами та ін.

Таким чином, відбувається, з одного боку – здійснення міжпредметних зв’язків, з іншого – продовження розуміння художнього твору на наочно-чуттєвому рівні.

«Метод випадкових об’єктів»: розвиток умінь будувати логічні зв’язки між далекими один від одного об’єктами. Наприклад під час повторення вживання префіксів: *Президент – престол – президія – прем’ера – препарат – претензії – презирство*.

Президент – глава нашої держави, він сидить на престолі і завжди у президії. Якщо його обирають на цю посаду вперше, – це своєрідна прем’ера для цієї людини. Він готує таємно якийсь препарат. На жаль, усім додогодити не можна, тому часто до президента пред’являють претензії і виявляють презирство.

Образно-смислова презентація - одна з продуктивних форм роботи з художнім текстом, яку можна вважати максимально індивідуалізованою опорною схемою, унікальність якої визначає сприйняття художнього тексту, специфіку діалогічної взаємодії з ним [8, с.125].

На першому курсі ефективною на заняттях з української мови є наочність, де текстову інформацію можна подати українською, російською та англійською мовами. Під час розгляду завдань на зразок: «Прочитайте текст. Слова, що в дужках, поставте у правильній формі» студенти зустрічаються з проблемами узгодження, керування, відмінювання. З метою коригування граматичнихogrіхів можна пропонувати слайди, які слугуватимуть підказкою-орієнтиром і полегшуватимуть закріplення граматики. Наприклад, студент бачить речення, яке необхідно зредагувати: «Стів Джобс був (**керівником**) компанії Apple та її (**менеджером**), у той час як Стів Возняк був конструктором **першого (персонального) комп’ютера**. Згодом компанія стала одним із лідерів ринку (**персональних**) комп’ютерів, що оцінювалася в 2 (**два**) мільярди (**доларів**) США». Після того, як варіант відповіді вибрано, викладач натискає правою клавішею миші на слово в дужках, що дає можливість одразу ж побачити його у правильній формі. Завдяки цій технології студент може порахувати допущені помилки та оцінити себе, а викладач – проаналізувати відповідь, повторно пояснити незрозумілий матеріал.

Поширеним є використання **мнемонічних фраз** для деяких правил з української мови:

1. «Де Ти З’їСи Ці ЛиНи?» (Приголосні, після яких пишеться м’який знак (козацький)).
2. «МаVПа БуФ» (Губні приголосні, після яких пишеться апостроф (б’ють)).
3. «Де Ти З’їСи Цю Чашу ЖиРу» (Приголосні, після яких в словах іншомовного походження пишеться «Й» (директор) [7]).

Найкраще принципи ейдетики, втілювати на заняттях української літератури під час вивчення біографії письменника. Це найліпший коментар

до його творчості, ключ до розуміння світогляду митця. Запам'ятовування відбувається через широкий спектр образів, які кодуються певними символами.

Ефективним є також вид роботи, покликаний диференціювати студентів на **аудіалів і візуалів**. Доведено, що результативність запам'ятовування навчального матеріалу зростає, якщо на занятті береться до уваги тип особистості студентів за їх репрезентативною системою [9].

Усе більшого поширення на заняттях української мови і літератури набуває така цікава творча форма роботи, як **складання ейдос-конспекту**. Ми під час дослідження користувалися характеристикою такого конспекту для уроку літератури, запропонованою А.-М.Богосвятською [4, с.42].

Ейдос-конспект (ЕК) – це роздуми, породжені образністю тексту, що супроводжуються створенням власних образів на основі цитат твору. Поєднуючи в собі опорний конспект (теоретичні знання) та ілюстрації до твору, такий різновид конспекту задіює логічне і образне мислення.

ЕК являє собою складне ціле:

- образний малюнок (графік), що складається з фігур, кольорів, картин, які виявляються асоціативно у свідомості читача в процесі інтерпретації;
- чітке обґрутування кожного елементу висловлюванням з тексту;
- формулювання назви конспекту як головної думки, сприйнятої та сформульованої читачем;
- формулювання висновку, повязаного з назвою;
- твір-інтерпретація тексту (роздум на основі даного) [3].

Структура ейдос-конспекту:

1 частина: тема, цитатний матеріал, що породжує образ (малюнок, схему, поєднання кольорів, фотографію) – з лицевого боку.

2 частина: коментар з теми (розгорнуте судження, що дає тлумачення свого бачення теми і образів у творі) – зі зворотного боку [2].

Необхідними етапами занять зі складання ейдос-конспектів є **презентація** ейдос-конспекту студентами, а також **захист**, обґрутування форм фігур, обраного кольору з текстом художнього твору, власними виявленими асоціаціями. Можливе залучення музичних творів з обґрутуванням вибору.

Робота з ейдос-конспектами – складова комплексного аналізу тексту художнього твору.

Приклади **завдань**, які підживлять студентів до створення власних ейдос-конспектів:

Завдання 1. Прочитайте вірш вголос та запишіть свій перший емоційний стан після прочитаного. Можете зафіксувати його у вигляді будь-якого зображення (малюнок, графік, геометрична фігура, пляма одного або декількох кольорів та под.).

Завдання 2. Якщо ви зафіксували отримані емоції у вигляді зображення, спробуйте відповісти на питання: чому ваше зображення такої форми, що це символізує? Чому ви обрали такі кольори, що це для вас означає?

Завдання 3. Спробуйте розбити вірш на «тематичні», або «описові», блоки-сегменти, читаючи вірш повільно.

Види ейдос-конспектів (за формою):

- **художні:** в основі – малюнок, фотографія або колаж («Пошуки порушені гармонії у новелі Григорія Косинки «В житах», «Психологічний і символічний підтекст образу-символу сойчиного крила за новелою І.Франка»);

- **графічні:** наближені до опорних схем-конспектів, але в основі схеми лежать образи («Вибір життєвого шляху Чіпки Варениченка з роману Панаса Мирного та Івана Біліка «Хіба ревуть воли, як ясла повні», «Еволюція Степана Радченка з роману В.Підмогильного «Місто»»);

- **колірні:** в основі – символіка кольору. Малюнок може виконуватися у ви-гляді кольорограми з поступовою зміною кольорів, їхнім взаємопроникненням і навіть з виходом за межі обмеженого простору (кола, еліпса тощо). Важливо, щоб студент не шукав тлумачення символіки кольору в довідниках чи енциклопедіях, а керувався своїми емоціями, почуттями, прислухався до голосу внутрішнього «я». (Головні кольори у новелі «Intermezzo» М.Коцюбинського – переплетення чорного з білим та зеленим);

- **асоціативні:** надання конкретних форм образного втілення символа або абстрактного поняття, скажімо, щастя, мудрості, натхнення, творчості, яке вимагатиме від учня креативності мислення, уміння переносити властивості одного предмета (явища) на інші на основі тотожності або контрасту. Візуалізувати можна авторські образи і ті, що народженні в уяві читача, тобто асоціативні («У зручний для вас спосіб презентуйте своє розуміння художнього образу щастя за новелою В.Винниченка «Момент»»).

- **комбіновані:** поєднують у собі різні види: малюнок і колір, схему і образи, авторські та читацькі образи;

- **цифрові:** створені на комп’ютері.

За змістом ейдос-конспекти можна розділити на кілька груп:

- ті, що відображають особливості художнього світу письменника (Соціальне і духовне життя у новелах В.Стешаніка);

- ті, що розкривають тематику, проблематику, ідейний зміст, композицію твору («Художнє дослідження душі героїв твору В.Стешаніка «Камінний хрест»»);

- ті, що допомагають аналізувати образ – персонаж («Алегоричні образи Пантери і Ведмедя з п'єси В.Винниченка «Чорна Пантера і білий Ведмідь»»);

- ті, що передають роль словесного образу або художньої деталі у творі («Символічні образи повісті О.Кобилянської «Земля»»);

- ті, що проводять літературні паралелі («Вічна тайна кохання: «Тіні забутих предків» М.Коцюбинського і «Ромео і Джульєтта В.Шекспіра»).

В.Уліщенко, з огляду на невідповідність назви «ейдос-конспект» ціле визначення, пропонує іншу назву – «візуально-смислова презентація». Ця назва дає чіткі орієнтири особам, яких навчають, як і в яких площинах

реалізовуватиметься діалог з художнім твором, налаштовується на творчість і самовираження [10, с.36].

Висновок.

Переваги використання методики ейдотехніки:

- Пам'ять – розширення можливостей, об'єму пам'яті.
- Уява, фантазія – збагачення словесної і образної уяви, багатогранність сприйняття світу.
- Творче мислення – вміння рішати будь-яке завдання легко, оригінально, із задоволенням.
- Структурність – один блок містить декілька тем.
- Лаконічність – максимум закодованої інформації при мінімумі візуальних або графічних знаків.
- Швидкість – здатність швидко знаходити рішення та генерувати ідеї.
- Увага – розвиток об'єму та тривалості уваги, вміння помічати деталі, без напруження їх пригадувати.
- Гнучкість – застосування різноманітних підходів для вирішення завдання;
- Відчуття – розвиток не тільки зорової пам'яті, але й слухових, тактильних відчуттів.
- Інтерес – ейдотехніка пробуджує пізнавальну активність, бажання розвиватися, бачити свої успіхи.

- Емоційна сфера – використання уяви та яскравих образів розвиває позитивні емоції та відношення до життя. Радість навчання, так само, як і радість праці, робить дитину здоровішою: коли людина перебуває в стані радості, позитивної напруги, в її організмі виробляється природний стимулятор, який сприяє підвищенню імунітету і працездатності.

- Самооцінка – ефективність ейдотехніки надає можливість кожному побачити свої здібності, таланти і результати, розвиває впевненість у собі.

До елементів ейдотехніки звертається майже кожен словесник, підсвідомо відчуваючи необхідність використання наочних образів, створення ілюстрацій до художніх творів, що вивчаються, тощо. Але все-таки важливе свідоме використання технологій, її методів, володіння алгоритмом роботи з ейдос-конспектами [5, с.28].

Методи ейдотики під час вивчення української мови і літератури сприяють розвиткові нового життєвого і художньо-естетичного досвіду студентів, формують уміння творчо мислити, знаходити незвичайні вирішення стандартних завдань, дозволяють відтворювати яскравий наочний образ протягом тривалого часу, розширяють не тільки межі пам'яті, але й можливості особистості бачити світ по-іншому – у всій його різноманітності кольорів, запахів, звуків.

Література:

1. Антощук Е.В. Украинская школа эйдотики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eydetica.com.ua/o-nas/>

2. Ардашаева Л.Е. Опорные схемы и конспекты на уроках русского языка и литературы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.eidos.ru/_journal/2010/0319-10.htm.
- 3.Бакуревич О.В. Элективный курс «Живая плоть стиха» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://pedsovet.org/component?option=com_mtree/task,viewlink/link_id,2277/Itemid,0/.
- 4.Богосвятська А.-М. Методи ейдетики на уроках світової літератури // Зарубіжна література. – 2011. - № 47-48. – С. 40-43.
- 5.Богосвятська А.-М. Методика ейдотехніки та їх використання на уроках словесниками // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України: наук. – метод. журн. – 2012. - №11. – С.26-30.
- 6.Клименюк Ю. М. Особливості навчання інтелектуально обдарованих учнів [Електронний ресурс] / Ю.М.Клименюк. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/7545/95/>
- 7.Кунашенко Н.Г. Мнемонічні фрази для деяких правил з української мови [Електронний ресурс] / Н.Г.Кунашенко. – Режим доступу: <http://natakun75.blogspot.com/>
- 8.Манохіна І. В. Застосування прийомів ейдотехніки як засобу розвитку асоціативно-образного мислення на уроках світової літератури / I.B. Манохіна// Пед. науки: зб. наук. пр. - 2012. - Вип. 62. - С. 122-128.
9. Назаревич Л. Т. Упровадження методів ейдетики під час занять з української мови як іноземної / Л. Т. Назаревич // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. - 2015. - № 1. - С. 163-168. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2015_1_29
10. Уліщенко В.В. Метод ейдетики в інтерсуб'єктному навчанні української літератури (практико-орієнтований аспект) // Рідна школа. – 2011. № 7 (липень). –С.33-38.

Надійшла до редакції 25.01.2018

УДК 371.13**В.Б. Гончарова**

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

gonvic@ukr.net

А.В. Пестушко

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

apestushko@gmail.com

А.С. Савчук

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

savchuk-anya15@rambler.ru

**РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З
ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ ТА ЕЛЕКТРОМЕХАНІКИ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»**

В.Б. Гончарова, А.В. Пестушко, А.С. Савчук. Розвиток мовленнєвої компетенції у майбутніх фахівців з електротехніки та електромеханіки під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням». В статті розглянуто основні методи формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців з електротехніки та електромеханіки.

Ключові слова: мовленнєва компетенція, інтерактивне навчання, зацікавленість, мотивація, саморозвиток.

V.B. Goncharova, A. V. Pestushko, A. S. Savchuk. The development of speech competence of future specialists of the electrical and electromechanical engineering during the learning the discipline «The professional foreign language». The main methods of speech competence formation of the future specialists of electrical and electromechanical engineering are described in the article.

Keywords: speech competence, interactive learning, interest, motivation, self-development.

Вступ. Сучасна українська людина живе в динамічному, комунікативно рухливому світі. Потреба міжособистісного й суспільного спілкування визначають необхідність знання та вдосконалення мов, зокрема англійської. Знання іноземної мови завжди була ознакою високої культури, освіченості.

Не випадково кажуть: «Скільки знаєш ти мов, скільки разів ти людина». Іноземною мовою оволодівають, щоб спілкуватися із

співрозмовником, читати тексти мовою оригіналу, перекладати з іноземної мови на рідну, і з рідної на іноземну.

Основний матеріал дослідження. Основною метою вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» в Херсонському політехнічному коледжі Одеського національному політехнічному університеті (ХПТК ОНПУ) є формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній та письмовій формах.

Чільне місце в контексті підвищення рівня практичного оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням, формування мовленнєвої компетенції, комунікативних вмінь і навичок, посідають інтерактивні технології як ефективний засіб розвитку творчих здібностей студентів, вмінь висловлювати власну точку зору у сфері міжособистісного спілкування та співпраці.

1. Важливість вивчення іноземної мови в умовах євроінтеграції

Знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. Інтерес до вивчення мов традиційно великий, бо перефразуючи відомий вислів, можна сміливо сказати, що той, хто володіє мовами, володіє світом.

Загалом людина, яка володіє мовами, – різnobічно розвинута особистість, володіє кращими здібностями до вивчення нового, вільніша та більш впевнена у спілкуванні з людьми.

Англійська мова – це офіційна мова міжнародного бізнесу та торгівлі, Інтернету і техніки, науки і мистецтв. 80% ділового мовного простору займає саме вона. Кожен з нас все частіше стикається з нею у спілкуванні з партнерами по роботі і на відпочинку. Англійська мова використовується при заповненні анкет, складання резюме, у діловому та приватному листуванні.

Коли йдеться про вивчення іноземних мов, виникає принаймні два питання: 1. «Для чого вивчати мову?» і 2. «Як її вивчати?».

Згідно досліджень, можна стверджувати, що існують чинники, які мотивують студентів оволодіти новими знаннями, зокрема, англійською мовою[4, 8].

- Кар'єрний ріст.

Важливість вивчення іноземної мови полягає в тому, що випускники матимуть значні переваги під час прийому на роботу. Саме англійська мова використовується майже в кожній сфері діяльності через зв'язки підприємств та компаній з міжнародними партнерами.

- Навчання та стажування за кордоном.

Практиці відомі випадки, коли влаштовуватися на роботу або отримати більш високу посаду у провідній компанії без диплома іноземного

навчального закладу дуже складно. Однак для того, щоб отримати диплом міжнародного зразка, і поступити до ВУЗу закордоном, в першу чергу необхідно скласти міжнародний мовний тест TOEFL.

- Комфортний відпочинок.

В умовах євроінтеграції громадяни України мають всі можливості для подорожування у різні країни Європи. Важливість знання іноземної мови полягає ще й у тому, що, подорожуючи, турист зможе почувати себе досить впевнено і комфортно. Мова йде про замовлення їжі, розмови з місцевими мешканцями, купівллю квитків і т.п.

- Участь у міжнародних конференціях і тренінгах.

Практика показує, що люди багатьох професій почали вивчати іноземну мову лише тоді, коли зрозуміли, що мають обмежений доступ до інформації, міжнародна преса та англомовні інтернет-ресурси містять значну кількість достовірної та актуальної інформації. Для студентів важливість вивчення іноземної мови полягає у тому, що в майбутньому вони зможуть брати участь у міжнародних тренінгах та конференціях, не лякаючись мовного бар'єру та труднощів перекладу.

- Ділові закордонні поїздки. Завдяки євроінтеграції, все більша кількість підприємств в Україні мають зв'язок з партнерами інших країн. Працівники, які в певній мірі володіють іноземною мовою, можуть розраховувати на ділові поїздки закордон, ведення переговорів з іноземними партнерами, листування, телефонні дзвінки.

Отже, сьогодні з'являється все більше і більше охочих знати принаймні одну іноземну мову. Вивчення будь-якої іноземної мови розкриває перед нами нові можливості та горизонти.

Володіючи іноземною мовою, людина автоматично переходить на вищий соціальний ступінь, оскільки стає конкурентоспроможним претендентом на високооплачувану посаду, отримує можливість спілкуватися з іноземцями у будь-якій країні, подорожувати, розвиватися інтелектуально і творчо як особистість та фахівець.

2. Мовленнєва компетенція як невід'ємна складова процесу навчання іноземної мови за професійним спрямуванням

Володіння іноземною мовою як знаково-інформаційними та культурно-естетичними системами підносить суспільство на новий щабель цивілізаційного розвитку.

В програмних документах реформи загальноосвітньої системи наголошується на необхідності вивчення іноземної мови, що це вивчення сприяє вихованню сучасної інтелектуально й духовно розвинutoї особистості, здатної до продуктивної діяльності. Така особистість повинна володіти не лише певним обсягом знань іноземною мовою, а й умінням застосовувати їх в

усному і писемному мовленні, «толерантно спілкуватися, слухати й чути, сприймати і розуміти» [2], тобто бути компетентною щодо іноземної мови й мовлення.

Саме на заняттях іноземної мови викладач повинен формувати у студентів уміння і навички іншомовного спілкування, передбачати досягнення ними такого рівня мовленнєвої компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування у певних комунікативних сферах, орієнтованих на соціокультурні аспекти країни, мову, яку вивчаєш.

Мовленнєва компетентність викладача іноземної мови включає здатність :

- 1) стимулювати пізнавальні інтереси студентів на заняттях іноземної мови за професійним спрямуванням;
- 2) здійснювати мотивацію кожного навчального заняття, тематичного блоку та дисципліни в цілому;
- 3) формувати позитивне ставлення студентів до майбутньої професії;
- 4) актуалізувати знання і життєвий досвід студентів;
- 5) організовувати спілкування між студентами;
- 6) орієнтуватися у різних мовленнєвих ситуаціях щодо спілкування ;
- 7) адекватно сприймати та розуміти студентів;
- 8) створювати позитивний психологічний клімат на занятті [1].

Комунікативна компетенція формується на основі взаємопов'язаного мовленнєвого, соціокультурного і мовного розвитку студентів відповідно до їхніх вікових особливостей та інтересів на кожному етапі оволодіння іноземної мови (Рис. 1).

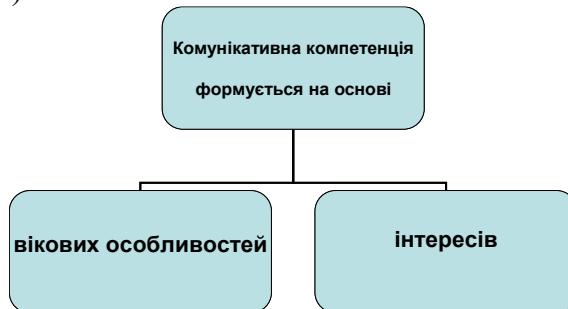

Рис. 1 – Основи формування комунікативної компетенції

Комунікативно орієнтований підхід до навчання студентів англомовному спілкуванню ми будемо розглядати через розвиток чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, говоріння, письма, які передбачають уміння здійснювати усне спілкування, розуміти на слух основний зміст автентичних текстів (Рис. 2).

Рис. 2 – Основи формування комунікативної компетенції

Мовленнєва компетенція є однією з провідних складових характеристик особистості, що формується в процесі розвитку.

Під мовленнєвою компетенцією ми розуміємо вміння адекватно й доречно, практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, міркування тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні засоби (невербальну знакову систему) та інтонаційні засоби виразності мовлення [2, 3].

Для успішної реалізації мовленнєвої компетенції слід враховувати :

1. Використання змістового та інформативного навчального матеріалу, що відповідає інтелектуальному розвитку студентів.
2. Постановка цілей та завдань, що спонукають студентів до вирішення комунікативних завдань, до висловлювання власних думок.
3. Застосування таких прийомів навчання, які дають можливість кожному студенту брати участь у мовленнєвій діяльності та максимально збільшувати їх активний час на занятті.

Отже, говоріння, письмо, читання та аудіювання є складовими чинниками успішного мовленнєвого розвитку студентів та їх соціалізації в сучасному світі.

3. Набуття практичних навичок володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності

Підвищення зацікавленості майбутніх фахівців з електротехніки та електромеханіки до дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» є основною умовою досягнення такого рівня мовленнєвої компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування в певних комунікативних умовах.

Головні завдання навчальної дисципліни полягають в набутті навичок практичного оволодіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами,

користуванні усним монологічним та діалогічним мовленням у межах побутової та фахової спрямованості, перекладу з іноземної мови на рідну термінів технічного спрямування.

Мовою бажано займатися щоденно не менше як 45-60 хвилин. Перерви в заняттях ведуть до забування пройденого. Послідовна й творча робота над матеріалом кожної теми, розділу, блоку – запорука успіху. Звертайтесь знову до навчального матеріалу, якщо недостатньо засвоєна чи незрозуміла та чи інша граматична конструкція. Навчальний матеріал слід засвоювати свідомо й оволодівати ним практично [6, 10].

Особливу увагу необхідно приділяти правилам, вправам на вживання тих розділів граматики, лексики, які відсутні в рідній мові (артиклі, відмінні часові форми дієслова, безособова форма дієслова тощо).

Читання – доволі ефективна форма роботи. Воно сприятиме засвоєнню й збагаченню лексики, закріпленню граматики, розвитку мовної інтуїції.

Прослуховування аудіо записів, пісень, перегляд програм, фільмів англійською мовою, створення власних словничків розмовного характеру, та словників за професійним спрямуванням є одним з етапів формування мовленнєвої компетенції.

При вивченні дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» основна увага приділяється практичній частині вивчення іноземної мови та комунікативні направленості курсу, враховуючи специфіку вимог підготовки молодшого спеціаліста.

Підвищення зацікавленості студентів до дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» є основною умовою досягнення такого рівня комунікативної компетенції, який би був достатнім для здійснення спілкування в певних комунікативних умовах.

Впровадження інтерактивних технологій викладачами ЦК Іноземної мови можуть бути представлені наступними видами роботи [3]:

- інтерактивне спілкування;
- монологічна та діалогічна мова;
- дискусії;
- ділові рольові ігри;
- проекти;
- мозковий штурм;
- елементи творчого тренінгу (перетворення викладача з носія інформації на консультанта і організатора навчального процесу);
- аудіювання;
- диктанти за професійним спрямуванням.

Серед пріоритетних напрямів інтерактивних технологій гідне місце в контексті активізації навчальної діяльності на уроках іноземної мови за професійним спрямуванням в ХПТК ОНПУ посідає проектна діяльність.

Технологій проектної діяльності величезна кількість. На комісії іноземної мови покращення комунікативної спроможності активно впроваджуються такі види робіт, як:

- розробки макетів, стендів за фахом;
- випуск тематичних стіннівок;
- творчі завдання;
- презентації;
- самостійні роботи;
- захист тез доповідей до дипломного проекту українською та англійською мовами;
- проведення англомовних конференцій;
- проведення позакласних заходів(фестивалів, концертів, диспутів);
- дистанційне навчання.

Висновок. Сукупність всіх цих видів робіт активізує формування та розвиток мовленнєвої компетенції та покращує рівень знань з англійської мови у майбутніх фахівців з електротехніки та електромеханіки. Поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але й його ідентифікація, якість, використання необхідної лексики за фахом.

Таким чином, інтерактивні технології під час вивчення іноземної мови дають можливість студентам: подолати мовний бар’єр, збагатити словниковий запас за професійним спрямуванням, відчувати впевненість у собі.

Література

1. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетенції в аудіуванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – № 1. – С. 193.
2. Борецька Г.Е. Методика формування іншомовної компетенції у техніці читання / Г. Е. Борецька // Іноземні мови. – 2012. – № 1. – С. 38.
3. Коломієць, Н. Інтерактивні технології в особистісно зорієнтованій освіті//Відкритий урок. Розробки, технології, досвід. Науково-методичний журнал – 2006. - №17-18. – с. 12-15.
4. Москаленко С. А. Вплив мотивації на ефективне засвоєння іноземних мов / С. А. Москаленко // Новітні технології навчання . – 2009. - №57. – 11с.
5. Науково-методичний журнал «Англійська мова та література» – Харків: «Основа», 2015. – Вип. № 22-23. – 80 с.
6. Науково-методичний журнал «Англійська мова та література» – Харків: «Основа», 2014. – Вип. № 25. – 40 с.
7. Пуховська Л.П. Вивчення іноземних мов у контексті формування загальноєвропейського освітнього простору / Л.П. Пуховська // Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців: зб. наук.ст. –К.:КІТЕП, 2000. – С.32- 38.

ДОДАТОК 1

**Приклад заняття з іноземної мови за ПС для студентів 2 курсу на тему:
«Концепція електричного струму» «The concept of electrical current»**

Тема заняття: «Концепція електричного струму»
 «The concept of electrical current»

Мета заняття:

Навчальна: формування знань, умінь і навичок вживання лексики професійного спілкування;

Розвиваюча: поглибити фахові знання, розвивати творче мислення та пам'ять;

Виховна: виховувати потяг до знань, бажання бути справжнім кваліфікованим спеціалістом.

Форма заняття: практичне заняття.

Тип заняття: заняття – практична робота.

Зміст конспекту

1. Організаційна частина заняття.
2. Актуалізація опорних знань.
3. Подання нового матеріалу.
4. Закріплення пояснівального матеріалу.
5. Домашнє завдання.
6. Підсумок заняття. Оцінювання студентів.

Зміст конспекту

Організаційний момент.

- Привітання.
- Оголошення теми та мети заняття.
- Відмітка відсутніх.

a) **Key question:** What is called an electric(al) current?

b) **Key words:** atom, conductor, insulator, charge, substance, amber, electron, nucleus, circuit, semi-conductors, metals, nonmetals.

c) **Key word combinations:** electric(al) current, static electricity,

direct current(d.c.),
alternating current(d.c.),
electric(al) circuit,
tiny particle,
electric charge.

2.Актуалізація опорних знань

a) Coloured picture: What 's this?

б) Word-dictation (за попередніми темами):

«The history of electrical current»

«What electricity can do?»

Dictation

Amber, electrical energy, attraction, substances, capacitor, electrical current, chemical effect, electrical bulb, electricity, coil, to increase, resistance, hydrogen, oxygen.

в) Індивіуальна робота по карткам (2 студента)

г) Відповіді на запитання:

What effects of electrical current do you know?

What is happening when an electric current is passed through a conducting liquid?

What effect is used in an electric light bulb?

Give us the examples: Where is magnetic effect used?

3.Подання нового матеріалу

а) Тема.

б) Словник для опрацювання.

в) Читання , переклад по абзацам.

г) Надати визначення наступним поняттям (записати їх письмово в зошитах).

4.Закріплення пояснівального матеріалу

а) Таблиця («Conductivity of all the materials...»)

6) Закінчіть речення:

1. «At present the nature of electrification is explained by ... .»
2. «When an electric charge is at rest it is spoken of a ... »
3. «Not all substances are good ... .»
4. «The circuit is said to be open .... .»
5. «Special symbols are used to show ... .»

в) Поставити 4 типи питальних речень:

I v
Each atom of a substance has equal negative and positive charges.

II v
Not all substances are good conductors of electricity.

г) Відповіді на запитання:

1. What materials do we call conductors?
2. What metals are good conductors?
3. Give us the examples of insulators?
4. Are metals good conductors?
5. Has anyone ever seen an electrical current?
6. What is called direct current ? Alternating current?
7. What substances are called semi-conductors?

5.Домашнє завдання:

-Vocabulary (write down the dictionary)

-The definition: What is atom?

- Nucleus;

-Electrical current;

-Electron;

-Free electrons

-Ex. №4 (for translation)

Надійшла до редакції 25.01.2018

УДК 510

О.В. Вічна,
викладач вищої категорії,
Херсонський
політехнічний коледж
Одеського національного
політехнічного університету
e-mail: vichna.ov@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЙЛЕРОВА ЧИСЛА ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ, ЩО ОПИСУЮТЬ РЕАЛЬНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ ТА ЕЛЕКТРОТЕХНІЦІ

O.В. Вічна. *Застосування Ейлерова числа для розв'язання задач, що описують реальні процеси в економіці та електротехніці.* У статті запропоновано методичні рекомендації щодо вивчення поняття числа e , як однієї з важливих експонент, яка використовується при дослідженні реальних процесів в економіці та електротехніці. Ключові слова: Ейлерове число, показникова функція, опис процесів.

O.V. Vichna. *Application of the Euler number for solving problems describing real processes in economics and electrical engineering.* The article proposes methodological recommendations as for studying the concept of the number as one of the important exponents, which is used in the investigation of real processes in economics and electrical engineering. Key words: Euler number, exponents function, processes description.

Вступ. Математика належить до тих фундаментальних наук, в яких не так багато констант. Числа π , ϕ , e – ось той невеликий перелік математичних констант, що зустрічаються найбільше в курсі математики та курсі вищої математики. Число $\pi \approx 3,1415\dots$ більш менш зрозуміле і має чітке геометричне тлумачення (воно дорівнює відношенню довжини кола до його діаметру в будь-якому колі), а число $\phi \approx 1,618\dots$ (число золотого перерізу) найбільше зустрічається у мистецтві і має художньо-естетичне значення. А от зміст і значення числа e часто забувається і для багатьох студентів так і залишається загадкою, хоча його властивості вони вдало використовують на заняттях математики. Тому викладачу математики необхідно таким чином спланувати викладання матеріалу, щоб студент міг чітко усвідомлювати значення і цінність цієї константи, її користь та практичне застосування в майбутній професійній діяльності.

Аналіз літературних джерел. Вперше константа e з'явилася у 1614 році в роботі Джона Непера «Опис дивовижної таблиці логарифмів». Більш детально саму константу обчислив швейцарський математик Якоб Бернуллі під час розв'язання задачі про граничну величину доходу. Символ e вперше використав Леонард Ейлер у 1727 році та опублікував у роботі «Механіка, або Наука про рух, викладений аналітично». У сучасній навчальній літературі пояснення поняття числа e не завжди подається наочно та обґрунтовано, студентам не завжди зрозуміло де використовується це число і для чого.

Основний матеріал дослідження. Означення числа e , як границі функції $y = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n$ при $x \rightarrow \infty$ не є досить наочним. Не зовсім зрозуміло чим же так вирізняється це число між іншими. Не зважаючи на це, число e присутнє у самих найрізноманітніших математичних задачах.

Розглянемо показникову функцію $y = a^x$, яка вивчається в курсі загальної освіти, при $a = e$, тобто $y = e^x$. Ця функція має одну цікаву властивість, яку можна продемонструвати графічно.

В точці $x = 0$ функція $y = e^x$ приймає значення $e^0 = 1$. Якщо в точці $x = 0$ провести дотичну до графіка функції, то вона пройде до осі абсцис під кутом 45° (рис.1) (в ΔABC відношення протилежного катета до прилеглого дорівнює 1, тобто $\tan \angle A = 1, \angle A = 45^\circ$).

В точці ж $x = 1$ функція $y = e^x$ приймає значення $e^1 = e$. Якщо провести дотичну в точці $x = 1$, то вона пройде до осі абсцис під кутом, тангенс якого дорівнює e (в $\Delta CDF \quad \tan \angle C = \frac{e}{1} = e$).

В точці $x = 2$ значення функції e^2 знову співпадає з тангенсом кута нахилу дотичної. Через це всі дотичні перетинають вісь абсцис в точках - 1, 0, 1, 2, і так далі.

Серед всіх показниковых функцій виду $y = a^x$, тільки функція $y = e^x$ має таку вишукану властивість. Отже, значення функції $y = e^x$ в кожній її точці співпадає із значенням тангенсу кута нахилу дотичної, проведеної в цій точці, до осі абсцис (значення функції $y = e^x$ в кожній її точці співпадає із значенням її похідної в цій точці, тобто $(e^x)' = e^x$).

Методичні рекомендації щодо вивчення поняття числа e . Починати вивчення поняття числа e на мою думку доцільно з задачі Якоха Бернуллі. Особливо ефективним це буде в групах економічних спеціальностей, але буде доцільним і для студентів інших спеціальностей, бо всі вони вивчають основи економічної теорії, де і використовується це число.

Задача 1: До банку внесено вклад S_0 під складні відсотки із ставкою 100% річних. Якою буде сума на рахунку вкладника через рік, якщо нарахування будуть здійснюватися а) 1 рази на рік; б) 2 рази на рік; в) щоквартально; г) щомісячно; д) щодня; е) щогодини?

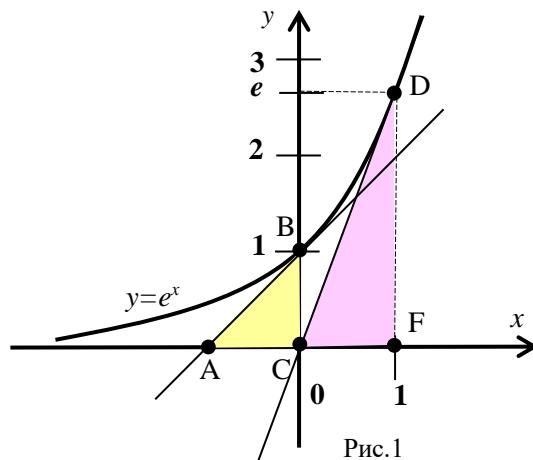

Рис.1

Дану задачу можна дати як попереджуvalьне завдання з переліком питань, які можна буде обговорити з студентами вже на заняттях.

Питання до задачі:

У скільки разів сума грошей на рахунку через рік буде більшою за початкову?

Чи відповідає дійсності те, що якщо відсотки протягом року нараховувати щодня, щохвилини, щосекунди, то остаточна сума на рахунку буде збільшуватися до нескінченності?

Розв'язання:

Будемо вважати, що якщо за рік банк виплачує $p\%$, то за півріччя він отримає $\frac{1}{2} p\%$, за місяць $-\frac{1}{12} p\%$. З'ясуємо, як буде змінюватись рахунок вкладника, якщо відсотки будуть нараховуватись декілька разів на рік.

a) Нехай вкладник поклав у банк суму S_0 строком на 1 рік під 100% річних. Тоді через рік на рахунку вкладника буде сума $2S_0$. Якщо банк буде сплачувати відсотки 2 рази на рік, то на рахунку буде сума, більша ніж $2S_0$.

б) За перше півріччя банк сплатить 50%, тобто $\frac{1}{2}S_0$ і на рахунку буде сума $S_1 = S_0 + \frac{1}{2}S_0 = S_0\left(1 + \frac{1}{2}\right)$.

За друге півріччя банк нарахує $\frac{1}{2}S_0\left(1 + \frac{1}{2}\right)$.

Таким чином при нарахуванні відсотків двічі на рік кінцева сума на рахунку буде такою:

$$S_2 = S_0 + S_0\left(1 + \frac{1}{2}\right) + \frac{1}{2}S_0\left(1 + \frac{1}{2}\right) = S_0 + S_0\left(1 + \frac{1}{4}\right) = 2S_0 + \frac{1}{4}S_0 = S_0\left(1 + \frac{1}{2}\right)^2$$

Отже зрозуміло, що сума S_2 на $\frac{1}{4}S_0$ більша за суму $2S_0$, яку банк був готовий виплатити після закінчення року.

Дані розрахунки показують, що за перше півріччя вклад збільшиться у 1,5 рази, а потім нова, збільшена сума ще раз збільшиться у 1,5 рази, тобто початковий вклад збільшиться у 2,25 раз.

в) З'ясуємо, як буде змінюватись величина вкладу, якщо проводити нарахування щоквартально. Тобто 4 рази на рік по 25% за квартал.

Наприкінці I кварталу: $S_1 = S_0 + \frac{1}{4}S_0 = \frac{5}{4}S_0$

Наприкінці II кварталу: $S_2 = \frac{5}{4}S_0 + \frac{1}{4} \cdot \frac{5}{4}S_0 = S_0 \cdot \left(\frac{5}{4}\right)^2 = S_0\left(1 + \frac{1}{4}\right)^2$

$$\text{Наприкінці III кварталу: } S_3 = S_0 \cdot \left(\frac{5}{4}\right)^3 = S_0 \left(1 + \frac{1}{4}\right)^3$$

$$\text{Наприкінці IV кварталу: } S_4 = S_0 \cdot \left(\frac{5}{4}\right)^4 = S_0 \left(1 + \frac{1}{4}\right)^4$$

Таким чином видно, що сума S_4 у 1,22 рази більша за $2S_0$, яку був готовий виплатити банк вкладнику через рік.

г) При нарахування відсотків щомісячно, тобто 12 разів на рік:

$$\text{Наприкінці I місяця: } S_1 = S_0 + \frac{1}{12}S_0 = S_0 \left(1 + \frac{1}{12}\right)^1 = \frac{13}{12}S_0 \approx 1,083 \cdot S_0$$

$$\text{Наприкінці II місяця: } S_2 = S_0 \left(1 + \frac{1}{12}\right)^2 \approx 1,174 \cdot S_0$$

$$\text{Наприкінці XII місяця: } S_{12} = S_0 \left(1 + \frac{1}{12}\right)^{12} \approx 2,613 \cdot S_0$$

д) При щоденному нарахуванні відсотків, тобто 365 разів на рік:

$$S_{365} = S_0 \left(1 + \frac{1}{365}\right)^{365} \approx 2,7147 \cdot S_0$$

$$\text{е) При щогодинному нарахуванні } S_{8760} = S_0 \left(1 + \frac{1}{8760}\right)^{8760} \approx 2,7181 \cdot S_0$$

Висновки до задачі: при нарахуванні відсотків n разів на рік за ставкою

$$\frac{100}{n}\% \text{ на рахунку через рік буде сума, що дорівнює } S_n = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n < S_0 \cdot e$$

Економічний зміст даної задачі полягає в тому, що чим частіше протягом року нараховуються відсотки, тим більшою стає сума на рахунку вкладника. Але як би часто протягом року не нараховувались відсотки, остаточна сума на рахунку не буде більшою за число e .

Ейлерове число широко використовується при вивчені термоетичних основ електротехніки. Наведу приклад ще однієї задачі, яка була підготовлена для науково-практичної конференції в Херсонському політехнічному коледжі студентом електротехнічного відділення Мельниковим Михайллом.

Задача 2: (про знаходження сумарної напруги) Два генератори, які дають (при стандартній частоті) відповідно напруги $u_1 = 220\sin(\omega t + 60^\circ)$ та $u_2 = 127\sin(\omega t - 90^\circ)$, з'єднані послідовно. Визначити напругу на зажинах ланцюгу, тобто сумарну напругу (рис.2).

Розв'язання:

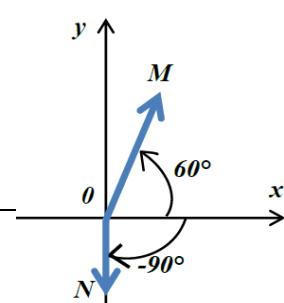

Рис.2

Для знаходження сумарної напруги

$$u = 220 \sin(\omega t + 60^\circ) + 127 \sin(\omega t - 90^\circ)$$

знаходимо суму $\dot{U}$ відповідних комплексних чисел — комплексів напруги $\dot{U}_1 = 220(\cos 60^\circ + i \sin 60^\circ)$ та $\dot{U}_2 = 127(\cos(-90^\circ) + i \sin(-90^\circ))$.

$$\begin{aligned} \text{Маємо } \dot{U} &= \dot{U}_1 + \dot{U}_2 = 220(\cos 60^\circ + i \sin 60^\circ) + \\ &+ 127(\cos(-90^\circ) + i \sin(-90^\circ)) = 220\left(\frac{1}{2} + i \frac{\sqrt{3}}{2}\right) + 127(0 - i) \approx 110 + 63,5i. \end{aligned}$$

Представимо отримане комплексне число $\dot{U} = 110 + 63,5i$ в тригонометричній формі ($|\dot{U}| \approx 127$, $\arg z \approx 30^\circ$): $\dot{U} \approx 127(\cos 30^\circ + i \sin 30^\circ)$.

В показниковій формі даний результат буде мати вигляд: $\dot{U} \approx 127e^{j \cdot 30^\circ}$

Тобто, сумарна напруга задається рівнянням: $u = 127 \sin(\omega t + 30^\circ)$

Відповідь: $u = 127 \sin(\omega t + 30^\circ)$

Задача 3: Відомо, що $U = 43,5 + j \cdot 55,6$, а $\dot{I} = 10,4 + j \cdot 9,35$. Визначити активну Р та реактивну Q потужність.

Розв'язання: Переведемо комплекси напруги та струму в показникові форму, для цього знайдемо модуль та аргумент струму та напруги:

$$U = \sqrt{43,5^2 + 55,6^2} = 70,7B, \varphi_1 = \arctg \frac{55,6}{43,5} = 52^\circ, \dot{U} = 70,7e^{j52^\circ}$$

$$I = \sqrt{10,4^2 + 9,35^2} = 14A, \varphi_2 = \arctg \frac{9,35}{10,4} = 42^\circ, \dot{I} = 14e^{j42^\circ}$$

Визначимо спряжений комплекс струму: $I^* = 14e^{-j42^\circ}$

$$\begin{aligned} S &= \tilde{S} I^* = 70,7e^{j52^\circ} \cdot 14e^{-j42^\circ} = 990(\cos 10^\circ + j \sin 10^\circ) = \\ &= 990(0,984 + j0,173) = 975 + j171 \end{aligned}$$

Отже можна визначити активну Р та реактивну Q потужність.

Відповідь: Р = 975 Вт, Q = 171 вар.

Алгебраїчна форма комплексного числа дуже зручна при додавання та відніманні, а от показникова форма, в основі якої і лежить означення Ейлерова числа, є дуже зручною при множенні та діленні. Тригонометрична ж форма застосовується для переведу від алгебраїчної до показникової форми комплексних чисел. Розв'язання подібних задач на заняттях математики дозволяє студентам краще усвідомити цінність Ейлерова числа, застосовувати математичні знання та компетенції для розв'язання задач професійного спрямування.

В рамках проведення гурткової роботи, зокрема пошукової групи, корисно залиучити студентів до пошуку корисної та цікавої інформації стосовно Ейлерова числа.

Висновки. Отже, при викладанні теми «Показникова та логарифмічна функції» викладачу необхідно більше уваги приділяти поясненню суті і значенню Ейлерова числа. Це дасть змогу студентам чітко усвідомлювати природну, економічну суть цього числа, зануритися в глибини фізичних, біологічних та економічних процесів, приймати інформацію не поверхнево, а осмислено. Чітке усвідомлення змісту числа e на початку вивчення даної теми стане міцним підґрунттям для вивчення багатьох тем математичного аналізу, економічної теорії, теоретичних основ електротехніки.

Література

1. Сморжевський Л.О. Задачі з алгебри і початків аналізу: 1001 задача прикладного змісту : 10–11 кл. / Л.О. Сморжевський, П.С. Атаманчук, А.М. Кух. – К. : А.С.К., 1999. – 135 с.
2. Сморжевський Л.О. Про використання фізичних задач в шкільному курсі математики / Л.О. Сморжевський, Ю.Л. Сморжевський // Зб. наук. праць Кам.-Под. державного педуніверситету. Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педуніверситет, 1999. – Вип. 5: Дидактика природознавчо-математичних дисциплін та освітніх технологій. – С. 193-197.
3. J.J.Connor, E.F.Robertson. The number e. [Електронний ресурс] Переклад статті [Режим доступу]:<http://www-history.mcs.st-andrews.ac.uk/history/HistTopics/e.html>
4. Числа π и e [Електронний ресурс]/ Илья Бирман [Режим доступу]:<https://ilyabirman.ru/meanwhile/all/pi-and-e/>
5. Число e (число Ейлера) [Електронний ресурс]/ Серветник В. Г., Цимбалішина Н.І.[Режим доступу]: <http://formula.co.ua/blog/chyslo-e-chyslo-ejlera/>
6. ЧИСЛО Е [Електронний ресурс]/ Универсальная научно-популярная онлайн-энциклопедия [Режим доступу]: <http://www.krugosvet.ru/enc/matematika/chislo-e>

УДК 372.47(07)**Н.М.Яковлева**

викладач,
Новокаховський
політехнічний
коледж Одеського
Національного
політехнічного
університету

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ МАТЕМАТИКИ

Н.М.Яковлева. *Використання інноваційних методів навчання на заняттях математики.* Одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання

Ключові слова: інновація, особистість, освіта, навчання, інтерактивні технології.

N.M. Yakovleva. Using innovation methods of training on the lessons of mathematics. One of the most important tasks of nowadays' stage of Ukrainian High education modernization is providing the quality of the specialists training on the level of international standard. It's possible to solve this problem only by change of pedagogical methods and application of innovative educational technologies.

Key words: innovation, personality, education, interactive technologies of training.

Вступ. Для того, щоб успішно діяти в світі, що змінюється, майбутні спеціалісти повинні вміти сприймати нову інформацію, ретельно її досліджувати, класифікувати, робити висновки, тобто вчитися критично й продуктивно оцінювати той інформаційний потік, який їх оточує. Тому в сучасних умовах розвитку суспільства традиційний процес навчання потребує модернізації і проблема вдосконалення заняття є актуальною для педагогів.

Матеріал і результати дослідження. На сьогоднішній день у системі освіти особливо актуальним є впровадження *інноваційних методів навчання*, яке здійснюється за такими напрямками:

- демократизація навчального процесу;
- забезпечення автономії студентів у навчанні;
- суттєва зміна ролі викладача у навчальному процесі;
- впровадження так званого кооперативного навчання;
- індивідуалізація навчального процесу;
- інформатизація навчального процесу;
- інтенсифікація навчального процесу та максимальна активізація студентів у ньому;

- використання проблемного підходу до навчання;
- удосконалення системи контролю знань, навичок та вмінь, набутих студентами.

Слово "*інновація*" має латинське походження і в перекладі з грецької означає оновлення, зміну, введення нового. Інновація в освіті - це результат творчого пошуку оригінального, нестандартного розв'язання різноманітних педагогічних проблем. Однією з виразних тенденцій оновлення навчання є пошук нестандартних інноваційних занять. Педагогічна суть цих занять полягає в такому структуруванні змісту і форми, яке б викликало інтерес студентів і сприяло їхньому розвитку та вихованню. Отже, інноваційні технології як процес – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Перед викладачами математики постає завдання так організувати навчальний процес, щоб студенти були не пасивними слухачами, а активними учасниками процесу отримання та засвоєння нових знань та умінь. Одним із напрямків інноваційного реформування навчального процесу є використання *інтерактивних методів навчання*. Освітня практика свідчить, що неможливо в усіх студентів виховати добре математичні здібності, але при спеціальній методиці навчання і розвитку мислення, певній системі роботи викладача можливо полегшити засвоєння математики всіма студентам в групі і, тим самим, поліпшити якість знань та їхній математичний розвиток. Інтерактивне навчання при правильному застосуванні, робить можливим різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки запам'ятовування відбувається не лише через «зазубрювання» означень та формул, а й в значній мірі завдяки зоровій пам'яті.

У зв'язку із збільшенням розумового навантаження на заняттях, я практикую такі методичні прийоми, що підтримують у студентів інтерес до навчання, бажання займатися математикою, стимулюють їх активність протягом цілого заняття. Демократична атмосфера нестандартних занять спонукає студентів до бажання діяти активно, перемагати труднощі, упевнено просуватися до поставленої мети. Ми повинні вчити всіх, але і кожного зокрема, на що націлює нас особистісно орієнтоване навчання, яке характеризується визнанням самобутності кожного студента, наділеного своїм неповторним досвідом життєдіяльності. Саме тому заняття з математики я планую так, щоб для студента це було серією маленьких відкриттів, сходинками яких його розум може піднятися до вищих узагальнень. Разом із «серйозним» навчанням на заняттях, я надаю перевагу таким *інтерактивним методам*.

1 Робота в малих групах. Цей вид навчання дає змогу студентам набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Праця стимулює роботу в команді. Ідеї, вироблені в групі, допомагають студентам бути корисними один

одному. Роботу в парах, як одну із форм роботи в малих групах, я застосовуюю в ланці "сильний допоможе слабшому".

2 "Мозковий штурм". Мета "мозкового штурму" полягає в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх студентів протягом обмеженого періоду часу. І тут не обйтись без створення **проблемної ситуації**. Для успішного застосування проблемного навчання однією з важливих умов є володіння студентами головними евристичними методами науки: узагальненням, аналізом і синтезом, аналогією тощо. Узагальнення є результатом аналізу, який виділяє суть, і синтезу. Уміння використовувати узагальнення в процесі розв'язку задач підсилює ефективність заняття.

Наприклад: при вивчені **теми "Логарифмічні рівняння"** студенти отримують завдання: *розв'язати рівняння $\lg x^2 = 2$.*

Питання: Якими способами ви пропонуєте розв'язати дане рівняння?

$$\lg x^2 = 2 \text{ ОДЗ: } x \neq 0$$

I спосіб (за означенням логарифма)

$$x^2 = 10^2$$

$$x^2 = 100 \quad \text{ОДЗ: } x \in R \text{ (розширення ОДЗ)}$$

$$x_1 = 10; x_2 = -10$$

II спосіб

$$2 \lg x = 2$$

$$\lg x = 1 \quad \text{ОДЗ: } x > 0 \text{ (звуження ОДЗ)}$$

$$x = 10$$

(зник 1 корінь).

Питання: Чому зник 1 корінь рівняння при розв'язанні рівняння II способом?

Після обговорення цієї проблеми ми робимо **висновок**: при користуванні деякими властивостями логарифмів може бути розширення, або звуження ОДЗ. При розширенні ОДЗ можуть з'явитись зайві корені, які відкидаються після перевірки. При звуженні ОДЗ може бути втрата коренів, тому при розв'язувані рівнянь такими формулами користуватись неможливо.

Деякі формули, які можуть привести до зміни ОДЗ.

$$\log_a x_1 + \log_a x_2 = \log_a (x_1 x_2)$$

$$\log_a x_1 - \log_a x_2 = \log_a \frac{x_1}{x_2}$$

$$n \cdot \log_a x = \log_a x^n, n = 2k$$

—————>
розширення ОДЗ

$$\text{ОДЗ: } \begin{cases} x_1 > 0 \\ x_2 > 0 \end{cases} \quad \text{ОДЗ: } \begin{cases} x_1 > 0 \\ x_2 > 0 \end{cases} \text{ або } \begin{cases} x_1 < 0 \\ x_2 < 0 \end{cases}$$

звуження ОДЗ.

3 "Знайди пару". Під час усного рахунку студенти мають картки двох кольорів. На білому фоні - ліві частини формул, на кольоровому – праві. Кожен студент по черзі демонструє білу картку, решта шукають серед кольорових правильну відповідь. Цей метод я застосовую при вивчені тем "Таблиця похідних", "Таблиця інтегралів", тобто там, де студенти повинні вивчити багато формул. Цей метод я використовую і в письмових самостійних роботах.

Наприклад: при вивчені теми "Властивості логарифмів" я даю таку самостійну роботу "Знайдіть пару":

$$1) \log_b m + \log_b n =$$

$$1) = m \cdot \log_a c$$

$$2) \log_b 1 =$$

$$2) = \log_b \left(\frac{m}{n} \right)$$

$$3) \log_a c^m =$$

$$3) = n \cdot \log_b c$$

$$4) c^{\log_c b} =$$

$$4) = \frac{1}{m} \cdot \log_a c$$

$$5) \log_b m - \log_b n =$$

$$5) = \log_b (m \cdot n)$$

$$6) \log_a \sqrt[m]{c} =$$

$$6) = \frac{1}{\log_c b}$$

$$7) \log_{\sqrt[n]{b}} c =$$

$$7) = 1$$

$$8) \log_{b^n} c =$$

$$8) = 0$$

$$9) \log_b b =$$

$$9) = b$$

$$10) \log_b c =$$

$$10) = \frac{1}{n} \cdot \log_b c$$

4 "Запитання – відповідь". Студент відповідає на поставлені запитання з групи (оцінюється як запитання, так і відповідь). Цей метод я використовую при підготовці до контрольної роботи або під час підсумкового заняття.

5 "Знайди помилку". Студент отримує завдання з виконаними прикладами, серед яких є з помилками. Якщо приклад зроблений вірно, він ставить "+", якщо ні - закреслює невірну відповідь і записує правильну.

Наприклад: при вивчені теми "Властивості логарифмів" я даю письмову самостійну роботу "Перевір правильність рівностей. Якщо знайдеш помилку - виправляй":

$$1) \log_5 5 = 0;$$

$$2) \log_3 4 = \frac{\lg 3}{\lg 4};$$

$$3) \log_9 1 = 0;$$

$$4) \log_9 3 = 2;$$

$$5) \log_5 125 = 3;$$

$$6) \log_7 \sqrt[5]{7} = \frac{1}{5};$$

$$\begin{aligned} 7) \log_5 6 - \log_5 2 &= \log_5 3; & 8) \log_5 2 + \log_5 7 &= \log_5 9; & 9) 2 \log_7 5 &= \log_7 25; \\ 10) \log_{\sqrt[4]{5}} 5 &= \frac{1}{4}; & 11) 0,3^{\log_{0,3} 6} &= 6. \end{aligned}$$

6 "Кодування відповідей". Студенти виконують вправу та із заздалегідь заготовленої таблиці вибирають правильні відповіді та виписують почергово відповідні букви. Якщо всі вправи розв'язані вірно, то можна прочитати прізвище видатного математика, або математичний термін.

Наприклад: при вивчені теми "Похідна функцій" студенти виконують вправу 1. Два студенти по черзі виконують вправу на дошці (по 6 прикладів), решта – в зошитах. Із запропонованих відповідей в таблиці 1 треба вибрати правильні та із відповідних букв скласти прізвище видатного математика (це Лейбніц). Звучить **історична довідка** про видатного німецького математика Готфріда Вільгельма Лейбніца, яку заздалегідь підготував студент.

Вправа 1. Користуючись формулами диференціювання, знайти похідну функцій:

Таблиця 1

$$\begin{array}{ll} 1) y = -4x^7 + 2; & 7) y = -6ctgx; \\ 2) y = \frac{4}{x^7}; & 8) y = 12e^x; \\ 3) y = \frac{1}{2} \arcsin x; & 9) y = 5\cos x; \\ 4) y = 5 \sin x; & 10) y = 8 \ln x; \\ 5) y = 2 \log_7 x; & 11) y = 4 \operatorname{arcctg} x; \\ 6) y = 7^x; & 12) y = 3\sqrt[7]{x}. \end{array}$$

A 8x	Л -28x ⁶	Е 5Cosx	Д -6tgx
Й 7 ^x ln 7	К 2 √1-x ²	О 5Sin x	Б 6 Sin ² x
H 8 x	P 28x ⁸	I -4 1+x ²	Ц 3 7√x ⁶

7 "Сторінка довідника". Це повторення або записування основного блоку формул з теми. Під час вивчення курсів алгебри, початків аналізу, геометрії (за програмою для 10-11 класів) та вищої математики в коледжі, стійкі математичні навички у студентів вироблюються успішно, якщо ввести в навчальний процес спеціальні вказівки і плани розв'язування базових задач. Саме вони будуть пропедевтикою подальшого формування у студентів алгоритмічної культури. Застосовуючи такі алгоритми в процесі навчання, треб орієнтувати студентів на те, що їм слід не тільки запам'ятати той чи інший план, а головне зрозуміти, яким є теоретичні основи його застосування, і виконувати наданий алгоритм свідомо, а не автоматично. Знайомство студентів з алгоритмами здійснюється на лекції, а подальше їх відпрацювання проводиться під час практичних занять. Для того, щоб краще запам'ятати алгоритмічні та інші базові теоретичні відомості з математики, рекомендовано студентам записувати їх в окремий особистий довідник, складанню якого треба відвести значне місце на запам'ятовувати,

матеріал для цього вибирається першорядний, який д оможе в подальшому навчанні швидше пригадати вивчене або напівзабуте.

Довідник є чітко структурований виклад курсу математики з акцентами на алгоритмах розв'язування основних типів задач. Ефективним є написаний від руки довідник. При вивченні нового матеріалу студентам треба обов'язково доповнювати свою «шпаргалку» новими базовими формулами, таблицями, графіками, рисунками, правилами, алгоритмами. Складений відповідно програмі з математики, він буде корисним як під час вивчення навчального матеріалу, так і в ході підготовки до поточного або підсумкового контролів. Систематичне використання довідника сприятиме формуванню й закріпленню навичок самостійної роботи з іншою довідниковою літературою. Наявність довідника суттєво поліпшить пошук потрібної інформації. При виконанні самостійних робіт досить за довідником визначити, чи можна ним скористатися в даному випадку і в даній задачі. Подібні допомоги чудово розвивають зорову пам'ять. Через якийсь час навіть довідник студентам не буде потрібний, бо вони будуть запам'ятувати основні формули, теореми, таблиці значень деяких величин, графіки основних елементарних функцій. Тому перед викладачем постає задача навчати студентів не тільки складати, а і користуватися довідником.

Варто вказати на таку методичну вимогу: формули потрібно вивчити напам'ять, навіть якщо вони є у довіднику. Звертатися до матеріалу довідника бажано на початковому етапі вивчення нової теми, в подальшому – поступово виключати використання його в міру оволодіння теоретичним матеріалом.

Наприклад: при вивчені теми "Дослідження функції на екстремуми за допомогою II похідної" на заняттях з "Вищої математики" студенти

II курсу записують в довідник **алгоритм**, за допомогою якого вони будуть виконувати відповідну вправу.

1 Знайти область визначення функції.

2 Знайти I похідну функції.

3 Знайти стаціонарні точки.

4 Знайти II похідну функції.

5 Дослідити знак II похідної в кожній стаціонарній точці:

якщо $f''(x_0) < 0$, то x_0 - точка максимуму;

якщо $f''(x_0) > 0$, то x_0 - точка мінімуму.

6 Записати екстремальні точки.

7 "Математичне лото". На одному аркуші в кожному з декількох прямокутників записані вправи, а на другому, який розрізаний на ту саму кількість прямокутників, відповіді до них. На зворотній стороні з відповідями записано вислів, який можна прочитати, якщо всі вправи виконано вірно.

Наприклад: на підсумковому занятті з теми "Тригонометричні рівняння" я використовую математичне лото та доміно.

Математичне лото (для найбільш старанних студентів). На одному аркуші в кожному з шести прямокутників записані рівняння, а на другому,

який розрізаний на шість рівних прямокутників, відповіді до них. На зворотній стороні прямокутників з відповідями записані ім'я та прізвища математиків. Якщо всі рівняння розв'язати вірно, то на I лото можна прочитати ім'я: *Жозеф Луї Лагранж* (французький математик, астроном та механік, який у 1772 році ввів сучасне позначення обернених тригонометричних функцій) а на II - *Леонард Ейлер* (видатний швейцарський математик, який довгий час прожив в Росії та удосконалів і ввів сучасну символіку з тригонометрії). Решта студентів отримують *математичне доміно* (кожні два студента отримують своє доміно), яке складається з шести карток, кожна з яких розділена рискою на дві частини: на правій написано наступне тригонометричне рівняння (простіше, ніж у лото), на лівій – відповідь до попереднього рівняння. Відповідь останнього рівняння є у викладача. Відповіді до математичного лото перевіряються усно, але якщо виникають питання у більшості студентів при розв'язуванні деяких рівнянь, то рішення обговорюється біля дошки.

Таблиця 2 Математичне лото

$4\cos^2 x + 4\sin x - 1 = 0$	$2\cos^2 x - \sin 2x = 0$
$\sin^2 x - \sin 2x - 3\cos^2 x = 0$	$\sqrt{3}\operatorname{tg}\left(\frac{\pi}{6} - \frac{1}{3}x\right) = -1$
$\cos 9x - \cos 7x + \cos 3x - \cos x = 0$	$\sin x + \sqrt{3} \cos x = 1$
$x = (-1)^{n+1} \frac{\pi}{6} + \pi n, n \in \mathbb{Z}$.	$x_1 = \frac{\pi}{2} + \pi n, n \in \mathbb{Z},$ $x_2 = \frac{\pi}{4} + \pi k, k \in \mathbb{Z}.$
$x_1 = a \operatorname{arctg} 3 + \pi n, n \in \mathbb{Z},$ $x_2 = -\frac{\pi}{4} + \pi k, k \in \mathbb{Z}.$	$x = \pi + 3\pi n, n \in \mathbb{Z}.$
$x_1 = \pi n, \quad x_2 = \frac{\pi k}{5},$ $x_3 = \frac{\pi}{6} + \frac{\pi m}{3}, m, n, k \in \mathbb{Z}.$	$x = (-1)^n \frac{\pi}{6} - \frac{\pi}{3} + \pi n,$ або $x = \pm \frac{\pi}{3} + \frac{\pi}{6} + 2\pi n, n \in \mathbb{Z}.$

8 "Математичне доміно" складається з карток, кожна з яких розділена на дві частини: в правій написано наступне завдання, в лівій – відповідь до попереднього. Відповідь останнього прикладу є у викладача.

Таблиця 3 Математичне доміно

Доміно 1	$\sin \frac{1}{2}x = 0$
$x = 2\pi n, n \in \mathbb{Z}$	$2\cos x = -\sqrt{3}$
$x = \pm \frac{5\pi}{6} + 2\pi n, n \in \mathbb{Z}$	$\tan(x - \frac{\pi}{4}) = 1$
$x = \frac{\pi}{2} + \pi n, n \in \mathbb{Z}$	$\sin^2 x + \sin x = 0$
$x_1 = \pi n, n \in \mathbb{Z}$ $x_2 = -\frac{\pi}{2} + 2\pi k, k \in \mathbb{Z}$	$\cos^2 x - \cos x - 2 = 0$
$x = \pi + 2\pi n, n \in \mathbb{Z}$	$\sin 2x + \sin 6x - \sin 4x = 0$

9 Кейс метод це метод ситуативного навчання на конкретних прикладах. Кейс - ситуаційна вправа - це подія, яка реально відбулася в певній сфері діяльності і викладач описав її, щоб спровокувати дискусію, підштовхнути студентів до обговорення та аналізу ситуації, до прийняття рішень. Це допомагає студентам глибше зрозуміти тему, отримати ґрунт для перевірки теорії, пробудити інтерес, заохотити мислення та дискусію; отримати додаткову інформацію, поглибити знання; розвинути і застосувати аналітичне і стратегічне мислення, вирішувати проблеми і робити раціональні висновки, розвинути комунікаційні навички; поєднати теоретичні знання з реаліями життя, перетворити абстрактні знання у цінності і вміння студента.

Наприклад: при вивченні теми "Відсоткові розрахунки. Формула складних відсотків" я звертаюсь до студентів І курсу з питанням вигідного вкладення депозиту в сумі 5000 грн. на термін 3 місяці в одному з банків міста Нова Каховка: " Як ви думаєте, у який з банків найбільш вигідно вкласти кошти? Як вигідно вкласти кошти: з капіталізацією відсотків (складний відсоток) або без капіталізації відсотків (простий відсоток)?"

Дається час на обговорення в підгрупах. У підсумку можуть бути висунуті ідеї, пропозиції.

Для вирішення проблеми готується кейс, у якому запропоновано інформацію про депозити; інформацію про нарахування складних і простих відсотків; інформацію про нарахування відсотків в Ощадбанку, Авальбанку, Промінвест-банку, Приватбанку міста Нова Каховка; інформацію про споживчий кредит. Студенти повинні ознайомитися із запропонованою інформацією і, спираючись на неї, вибрати найбільш вигідне вкладання депозиту в банку і обґрунтувати свій вибір.

Завдання групам: Використовуючи текст "кейса", проведіть розрахунки, щоб дізнатися про нараховані відсотки на депозит в даному банку. Знайдіть нарахування простих і складних відсотків і порівняйте результати.

Група 1: аналіз умов вкладення депозиту в Ощадбанку.

Група 2: аналіз умов вкладення депозиту в Аванський банк.

Група 3: аналіз умов вкладення депозиту в Промінвестбанк.

Група 4: аналіз умов вкладення депозиту в Приватбанк.

Сам кейс студентам надається безпосередньо на занятті. На його вивчення, ознайомлення з ним відводиться близько 20 хвилин часу заняття.

Потім організовується робота в підгрупах з пошуку вирішення поставленої проблеми. Я консультиую студентів, вони в підгрупах обговорюють варіанти, пояснюють незрозумілі моменти один одному. Цей етап заняття має тривалість близько 20 хвилин.

На наступному етапі організовується обговорення варіантів рішень підгруп, що займає близько 20 хвилин з урахуванням обговорення критеріїв ефективності пропонованих рішень.

Заключна частина заняття займає близько 20 хвилин і присвячена підбиттю підсумків, узагальненню отриманих результатів, спираючись на презентовані групами варіанти рішень.

Вище наведені нетрадиційні методи не вичерпують всіх інновацій, які можна впроваджувати на заняттях вивчення нового матеріалу, закріплення, узагальнення та систематизації знань, але вже навіть їхнє використання урізноманітнить навчально-виховний процес та підвищує ефективність навчання математики. Важливим в інтерактивних технологіях є й те, що їх використання дозволяє максимально наблизити теоретичні основи навчального предмета до практики, використовувати власний досвід студентів. Це значно підвищує рівень пізнавальної активності студентів і є важливим чинником розвитку їх творчих здібностей.

Висновок. Процес навчання на заняттях математики - це не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову студента. Він потребує напруженої розумової роботи студента, його власної активності участі в цьому процесі. Пояснення й демонстрація самі по собі ніколи не дадуть справжніх, стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою активного та інтерактивного навчання. Майстерність викладача допомагає студентам досягти найкращих результатів тими засобами, які найоптимальніші в кожній окремій ситуації. Для того, щоб студент добре навчався, він має бути постійно включений у процес учіння. Заняття математики, організовані за інтерактивними технологіями, сприяють розвитку його мислення, уміння вислухати товариша і зробити свої висновки, вчитися поважати думку іншого і вміти аргументувати свою думку, зрозуміти, що не завжди те, що висловлює більшість, є істиною. Таким чином, використання інтерактивних технологій на у заняттях математики дає можливість збагачувати світоглядну і моральну основу суджень як окремої особливості, так і громадської думки студентського колективу. І в цілому, інтерактивне навчання є однією з найбільш гнучких

форм включення кожного студента в роботу, забезпечує перехід від простих до складних завдань, вчить використовувати не готові знання, а здобувати їх із власного досвіду, що веде до розвитку мислення - творчого і діалектичного. Новітні підходи до організації навчання роблять навчально-виховний процес різноманітним, цікавим та ефективним, а найкориснішим у такому навчанні є те, що математика починає подобатися.

На мою думку, за умов інтерактивного навчання студент може навчатися робити свідомий вибір серед широкого спектру альтернатив і брати на себе відповіальність приймати самостійні рішення щодо розв'язку задач та вправ. Важливо, що кожен може це робити свідомо і грамотно. У результаті застосування інтерактивних технологій створюються сприятливі можливості й для духовного розвитку особистості, а також ефективного процесу соціалізації.

Література

- 1 Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике [Текст] : навч. посіб. /Ш. А. Амонашвили - М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. - 496с.
- 2 Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] : навч. посіб. / І. М. Дичківська, - К.:Академвидав, 2004. - 352 с.
- 3 Макарова І. С. Інтерактивні технології на уроках математики [Текст] : навч. посіб. / І. С. Макарова. - Х. : Основа, 2008. - 126 с.
- 4 Сохань Л.В. Життєва компетентність особистості [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г.М. Несен - К.: Богдана, 2003. - 520с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка [Текст] : підручник / М. М. Фіцула.- К.: «Академвидав», 2003. - 528с.
6. Шевчук П. Інтерактивні методи навчання: [Текст] : навч. посіб. / П.Шевчук, П.Фенрих, - Щецин: WSAP, 2005. - 170 с.

Надійшла до редакції 16.02.2018

УДК 378.016:74 (159.928.22)

О. О. Барковська

спеціаліст вищої категорії,
старший викладач,
викладач образотворчого
мистецтва з методикою
навчання, КВНЗ «Бериславський
педагогічний коледж
імені В.Ф. Беньковського»
olgaparkovskaya1975@gmail.com

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНОГО ПЕДАГОГА ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

O. O. Barkovska. Розвиток художньо-творчих здібностей майбутнього педагога через створення дослідницького середовища. В статті освітлено досвід роботи викладача образотворчого мистецтва з методикою навчання з дослідження питання розвитку художньо-творчих здібностей студентів через створення дослідницького середовища на заняттях та в позааудиторній роботі.

Ключові слова: художньо-творчі здібності, дослідницьке середовище, образотворче мистецтво з методикою навчання.

Вступ. Орієнтація вищої педагогічної школи на здійснення комплексу заходів щодо прилучення студентської молоді до художньо-естетичної культури, створення умов для формування творчої особистості майбутнього педагога, реалізації його природних задатків і можливостей в освітньому процесі ВНЗ є одним із стратегічних напрямів оновлення сучасної освіти.

Існує ряд суперечностей, які мають місце у процесі розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх фахівців, а саме: між необхідністю розвитку творчих можливостей вихованців та недостатнім рівнем підготовки до такої діяльності педагога; між потребами суспільства у розвитку творчої особистості педагога та недостатньою розробленістю методики розвитку у нього відповідних художньо-творчих здібностей [2].

Специфікою художньо-педагогічної освіти у ВНЗ є необхідність спрямування навчального процесу на опанування естетичним змістом мистецтв, використання у навчально-виховному процесі мистецтва слова, музики, образотворчого мистецтва, мистецтва театру, кіно та ін., що має сприяти розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів.

O. O. Barkovska. The development of art-creative abilities of future teacher through the creation of the research environment. The article highlights the experience of Art with teaching methods studies teacher about the development of artistic and creative abilities of students through the creation of the research environment in the classroom and extracurricular work.

Keywords: artistic and creative ability, research environment, fine arts teaching methods.

Матеріал і результати дослідження. Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що проблема розвитку художньо-творчих здібностей є актуальною, а в сучасній психології та педагогіці мистецтва існує певний досвід у розробці теоретичних положень у цьому напрямку.

Так, Б. Теплов зазначав: «По-перше, під здібностями розуміються індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої; по-друге, здібностями називають не будь-які індивідуальні особливості, а лише ті, що мають відношення до успішності виконання будь-якої діяльності, чи багатьох діяльностей, по-третє, поняття «здібність» не зводиться до тих знань, навичок чи умінь, які вже вироблені у даної людини», але можуть пояснити легкість і швидкість набуття цих знань і навичок» [2, с. 16].

Актуальними питаннями психології, на думку О. Бодальова, є виявлення у людини загального, особливого і одиничного в ансамбліях властивостей її психіки, що відносяться до її здібностей, створення науково обґрунтованої типології здібностей і надійного інструментарію для їхньої діагностики з метою подальшого прогнозування тенденцій переважаючого розвитку [3, с. 27].

Успішне виконання певної діяльності передбачає своєрідне поєднання загальних і спеціальних здібностей: «В природі художнього таланту міститься взаємодія загальних і спеціальних здібностей, які моделюють зміст і форму художніх образів на усіх фазах творчості» [4, с. 15].

Під художньо-творчими здібностями ми розуміємо особистісно-інтегративне утворення, що виражає потребу до створення нового і здатність до пізнання, оцінювання художніх образів та самовираження у мистецькій діяльності.

Шляхом до розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх спеціалістів в умовах педагогічного коледжу може стати створення дослідницького середовища на заняттях образотворчого мистецтва, під час педагогічної практики та в позааудиторній роботі.

Дослідницьку діяльність ми визначаємо як інтеграційний компонент особистості, який характеризується єдністю знань цілісної картини світу, вміннями, навичками наукового пізнання, ціннісного ставлення до його результатів і розвиненим інтелектом, що забезпечує її самовизначення й саморозвиток. Одним із прикладів навчання, який дозволяє навчати критичному мисленню, формувати навички дослідницьких і пошукових умінь є проблемне навчання. Основа ідея проблемного навчання полягає в організації викладачем самостійної пошукової діяльності студентів, у процесі якої вони засвоюють нові знання, розвивають загальні здібності, творчу активність та дослідницькі вміння та навички. При цьому процес навчання уподібнюється науковому пошукові і відображається в поняттях: проблема, проблемна ситуація, гіпотеза, засоби вирішення, експеримент, результати пошуку. На кожному із етапів учитель здійснює функцію управління процесом навчання і переведення учня з досягнутого рівня на вищий рівень

пізнавальної самостійності, від звичайної активності до формування навичок мислення високого рівня [1, с. 100].

Враховуючи зміну сучасної парадигми освіти та підвищення значення самостійної роботи, лекція залишається однією з основних форм навчальної діяльності студентів. Використання ж дослідницького підходу під час лекції з методики образотворчого мистецтва розширяє її функціональні можливості.

На заняттях з методики образотворчого мистецтва з методикою навчання передаємо наукові знання студентам за допомогою визначення проблеми, вчимо їх формулювати гіпотезу, перевіряти її під час дискусії, ознайомлюватись з дослідницькими методами. При цьому, саме під час лекції, занурюючись у дослідницьке середовище, студент вчиться абстрагувати, моделювати, ідеалізувати та формалізувати об'єкт чи явище, що досліджується, проводити теоретичний аналіз і синтез, робити індуктивні та дедуктивні висновки [7].

Прикладом використання пошуково-дослідницького напрямку діяльності студентів, можуть бути випереджаючи завдання до лекцій: створення презентацій проектів по темам матеріалу що викладається, підготовка повідомлень про видатних художників, скульпторів, архітекторів і дизайнерів (рис. 1), також про окремо взяті види художньої діяльності, техніки малювання, жанри образотворчого мистецтва.

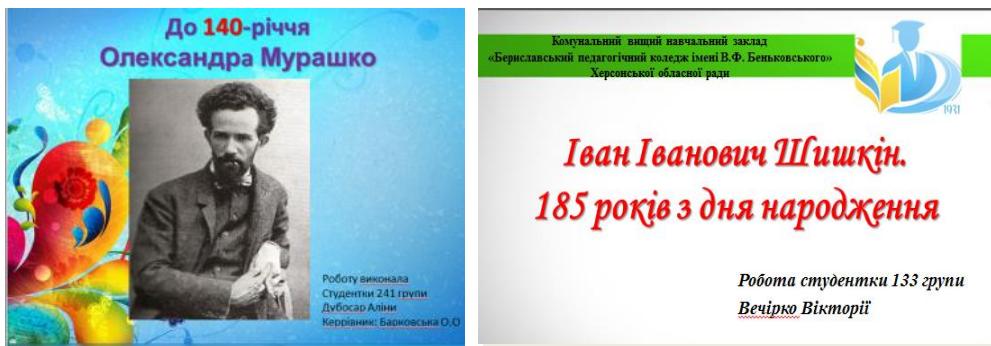

Рисунок 1.– Он-лайн журнали

Дослідницька діяльність студентів проявляється в написанні курсових робіт з предметів: «Методика зображенської діяльності» та «Образотворче мистецтво з методикою навчання», коли студент має можливість опрацювати різні джерела інформації, перевірити поставлене проблемне питання на практиці.

Самостійна робота один з видів пошуково-дослідницької діяльності студентів. Під час організації навчальної самостійної роботи ставимо перед студентами цілі, пов'язані з необхідністю засвоєння навчального матеріалу, і пропонуємо їм самостійно, досягнути цих цілей. Залежно від задуму визначаємо час здійснення самостійної роботи в процесі навчальних занять, проводимо інструктаж щодо їх виконання, з'ясовуємо повноту, глибину та

обсяг обов'язкового виконання завдань, здійснююмо консультації, співбесіди. Проводимо індивідуальну роботу зі студентами, що забезпечує реалізацію їх творчих можливостей через індивідуально спрямований розвиток здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Підготовка студентів до педагогічної практики передбачає пошукову роботу і збір матеріалу по темі майбутнього уроку. Обов'язковим є створення супроводжувальної презентації до уроків, добірка відеофрагментів, фрагментів мультфільмів, створення поетапних схем, зразків зображень. Найкращі презентації збираються в колекцію для наступного використання.

Основні завдання позааудиторної роботи: сприяти творчій спрямованості особистості, розвитку творчих рис характеру, творчій самосвідомості, розвитку творчих якостей інтелекту, постійному зростанню потенціалу творчої діяльності, формуванню психічних якостей творчої особистості, вихованню у студентів здатності до творчого спілкування, тощо.

Гуртківцями є обдаровані студенти коледжу, які бажають розвивати образотворчі вміння і навички в позааудиторний час. Тематика занять пов'язана з поглибленим вивченням різноманітних технік малювання, а також з загальноколеджними святами і визначними датами. Щорічні виставки художніх робіт студентів є звітом роботи гуртка.

Рисунок 2 – Виставка робіт гуртківців до Дня художника України

Творчий потенціал і пошукова робота студентства розкривається в малюнках-графіті до Дня захисника Вітчизни «Малюю Україну», у створених і розписаних власноруч Великодніх сувенірах (рис. 3).

Рисунок 3 – Виставка Великодніх сувенірів

В останні роки проведено виставки малюнків за творами Т.Г. Шевченка, В. Сухомлинського, В. Шекспіра, І. Франка. Гуртківцями проілюстровано англомовне видання «Казки та оповідання В. О. Сухомлинського» (рис. 4). На основі ілюстрацій казок створено аудіо-візуальні інтегровані проекти казки «Покинуте кошеня» (рис. 5), «Лисичка і журавель» [8].

Рисунок 4—Обортка проілюстрованого англомовного видання «Казки та оповідання В. О. Сухомлинського»

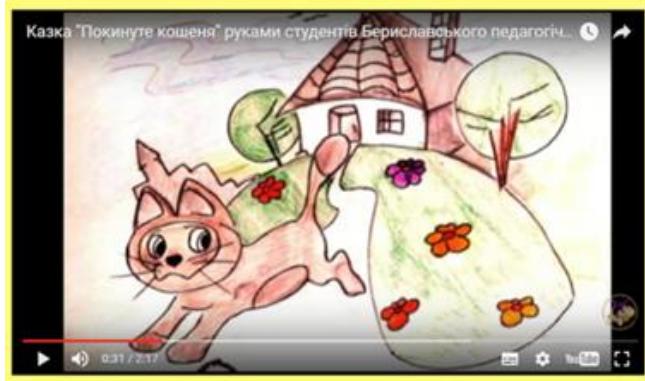

Рисунок 5—Аудіо-візуальний інтегрований проект В. Сухомлинського. Казки під голубим небом. Покинуте кошеня.

Висновок. Отже, дослідницьке середовище, що створюється на заняттях образтворчого мистецтва, під час педагогічної практики та в позааудиторній роботі є запорукою і шляхом до розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх спеціалістів в умовах педагогічного коледжу.

Література

1. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы / Б. С. Гершунский. – М.: Педагогика, 1987. – 264 с.
2. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. Избранные труды в 2-х т. / Б. М. Теплов. – М.: Педагогика, 1985. – Т. 1 – 329 с.
3. Бодалев А. А. Психология о личности // – Москва, 1988. – 188 с.
4. Дранков В. Л. О природе художественного таланта: автореф. дисс. На соиск.уч.степени докт. психолог. наук: по спец. 19.00.01 / В. Л. Дранков – Л.: ЛГИК, 1973. – 39 с.
5. Бодалев А. А. О направлениях и задачах научной разработки проблемы способностей / А. А. Бодалев // Вопросы психологии – 1984. – № 1. – С. 119-124.
6. Ковалев А. Г. Психология личности / А. Г. Ковалев. – М.: Просвещение, 1965. – 288 с.
7. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Під ред. Л. М. Проколієнко / Г. С. Костюк. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
8. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень студентів: [навч. посібник] // – Київ, 2003. – 193 с.
9. Казка «Покинуте кошеня» В. Сухомлинського руками студентів. [Електронні ресурси]: відеоматеріал / Офіційний сайт КВНЗ Бериславський педагогічний коледж імені

В.Ф.Беньковського. – Режим доступу: <http://muzpck.bpc.ks.ua/?p=271> – Назва з екрана. – (Дата перегляду 22.02.2017).

Надійшла до редакції 19.02.2018

УДК 347.122:364

С.В. Борискін,
викладач внутрішньої
медицини,
Херсонський базовий
медичний коледж
ХОР
boriskinalyudoshka@gmail.com

З ДОСВІДУ РОБОТИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХЕРСОНСЬКому БАЗОВОМУ МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

**C.V. Борискін З досвіду роботи щодо S.V. Boriskine The experience on the theme
організації та проведення волонтерської "Organization and conducting of volunteer
діяльності в Херсонському базовому work " in Kherson medical college by the
 медичному коледжі**

Вивчений і узагальнений досвід на тему "Організація та проведення волонтерської роботи в Херсонському базовому медичному коледжі" викладача внутрішньої медицини ХБМК ХОР Борискіна Сергія Вікторовича базується на пошуках нових форм і методів самостійної позааудиторної роботи студентів, що допомагає формувати милосердя, чуйність, співчуття, доброту, самовіддане служіння близьньому, щедрість душі, пропагує розвиток ідей гуманізму, милосердя, залучення до волонтерської діяльності якомога більше студентів. Впровадження в роботу нових форм і методів організації самостійної позааудиторної роботи сприяє формуванню загальнолюдських якостей, створює умови для особистого зростання і реалізації творчого потенціалу як студентів, так і викладачів.

Вступ. Соціально-економічні зміни в нашому суспільстві ставлять дуже високі вимоги до випускників вищої школи. У зв'язку з цим межі стандартних методик стають достатньо вузькими для виконання поставлених завдань, тому в сучасних умовах викладачі ХБМК ХОР змушені шукати та використовувати такі моделі освітньо-виховного процесу, які б затвердили якісно нові взаємовідносини між його учасниками.

Вивчений і узагальнений досвід на тему "Організація та проведення волонтерської роботи в Херсонському базовому медичному коледжі" базується на пошуках нових форм і методів самостійної позааудиторної

Boryskin Sergey Viktorovich is based on the search for new forms and methods of independent work of students, helping to form such qualities as: mercy, regret, kindness, selfless to the neighbour, generosity of the soul and the development of the ideas of humanism, charity, involvement in the volunteer's activity as many students. The introduction of new forms and methods of organizing independent extra-curricular work contributes to the formation of opportunities of human qualities, creates conditions for personal growth and realization of creative potential for students and teachers.

роботи студентів, що допомагає формувати милосердя, чуйність, співчуття, доброту, самовідане служіння близькому, щедрість душі, пропагує розвиток ідей гуманізму, милосердя, залучення до волонтерської діяльності якомога більше студентів. Впровадження в роботу нових форм і методів організації самостійної позааудиторної роботи сприяє формуванню загальнолюдських якостей, створює умови для особистого зростання і реалізації творчого потенціалу як студентів, так і викладачів.

Матеріал і результати дослідження. Борискін С.В. впродовж 17 років керує волонтерським рухом у коледжі, має певні здобутки, великий досвід роботи.

Згідно з розпорядженням голови Херсонської обласної державної адміністрації від 6 грудня 2012 року №910 "Про проведення щорічного обласного конкурсу "Кращий волонтер року" Борискін Сергій Вікторович визнаний переможцем у номінації "Кращий волонтер зі здійснення догляду за інвалідами" (протокол №1 від 25 березня 2014 року).

У червні 2013 року відбувся Всеукраїнський конкурс волонтерської діяльності серед вищих навчальних закладів І-ІІ р.а., за підсумками якого Херсонський базовий медичний коледж посів I місце серед медичних навчальних закладів України та став школою вивчення передового досвіду.

Рисунок 1 – нагородження колективу Херсонського базового медичного коледжу за волонтерську діяльність

Усі студенти та викладачі навчального закладу є членами Червоного Хреста, добровільно сплачують внески, беруть участь у проведенні Всеукраїнського місячника збору пожертв нужденим людям.

Щорічно на початку навчального року голова первинної організації Борискін С.В. проводить засідання волонтерів, якими є студенти нашого навчального закладу. На засіданні складається і обговорюється річний план волонтерської роботи, що узгоджується з адміністрацією коледжу та Дніпровською організацією Червоного Хреста. Серед студентів-волонтерів за власним бажанням та покликом серця формуються три загони: "Лектор", "Юний медик" та "Милосердя". Учасники заповнюють спеціальні анкети, куди

вклеюють свої фотокартки та вказують види волонтерської діяльності, якими б вони хотіли займатися.

Рисунок 2 – засідання клубу «Лектор»

Клуб "Лектор" зазвичай нараховує 10-15 студентів фельдшерсько-акушерського відділення. Головне завдання членів клубу – підготовка та проведення санітарно-освітньої роботи.

Санітарна освіта складає невід'ємну частину охорони здоров'я та профілактичної медицини. Вона спрямована на формування правильного ставлення особистості до свого здоров'я, здоров'я колективу та суспільства. Кожен медичний працівник повинен знати і володіти засобами санітарної освіти, активно застосовувати її у своїй роботі.

Борискін Сергій Вікторович підготував методичні рекомендації для самостійної позаудиторної роботи студентів з питань підготовки та проведення санітарно-освітньої роботи.

Рисунок 3 – санітарно-просвітницька робота у школах м. Херсона

Санітарно-освітньою роботою наші студенти охопили всі школи Дніпровського району, в старших класах яких виступають з доповідями про

шкідливі звички, профілактику туберкульозу, СНІДу. Декілька разів виступали з доповідю на тему: "Профілактика СНІДу" в Центрі молоді.

Після підведення підсумків місячника санітарно-освітньої роботи, який проходив у листопаді, кращі доповіді були відзначені грамотами та подарунками.

Рисунок 4 – підведення підсумків місячника санітарно-освітньої роботи

Сергій Вікторович приділяє багато уваги вдосконаленню практичних умінь волонтерів, навчаючи їх надавати першу допомогу, здійснювати взаємодопомогу.

Рисунок 5 – волонтери з клубу "Юний медик" фельдшерського відділення

Волонтери з клубу III курсу в складі 16 осіб пройшли 12-годинний курс надання першої допомоги при обласній організації Червоного Хреста та отримали сертифікати міжнародного зразка. Неодноразово студентів

запрошували до шкіл Дніпровського району для проведення занять з надання першої допомоги серед учнів старших класів.

Під керівництвом Борискіна Сергія Вікторовича студенти-волонтери взяли участь в акції, присвяченій пам'яті загиблих та постраждалих в ДТП на дорогах. Разом з працівниками патрульної поліції та обласною організацією Червоного Хреста міста Херсон студенти проводили анкетування водіїв біля ТРК "Фабрика" з метою виявлення рівня знань щодо правил поведінки та заходів під час ДТП. Усім присутнім волонтери на муляжах демонстрували навички надання першої допомоги постраждалим, провели консультації стосовно використання автомобільною аптечкою.

Студенти-волонтери медичного коледжу, які входять до складу клубу "Юний медик", під керівництвом Сергія Вікторовича виконують вкрай важливу роботу по залученню населення до лав донорства.

На вулицях, у навчальних закладах та інших установах вони роздають візитки Центру переливання крові, пояснюють, що у житті людини може з'явитись особливий, невідомий раніше сенс – дарувати здоров'я тим, хто потрапив у біду, і знаходити, тим самим, "кровних хрещеників".

Донор несе надію і здоров'я десяткам людей. Так, студентка групи Ф-42 Лісецька Вероніка врятувала життя пацієнту нефрологічного відділення лікарні КЗ "Херсонська міська клінічна лікарня ім. А. і О. Тропініх", здавши 500 мл рідкісної групи крові I (0) резус негативної.

На базі медичного коледжу постійно відбуваються заходи масової здачі крові, в яких беруть участь працівники і небайдужі студенти старших курсів.

Рисунок 6 – робота по залученню населення до лав донорства

Науково-дослідна робота студентів теж має волонтерську спрямованість. Щорічно восени студенти випускних груп медсестринського відділення беруть участь в акції "Життя без інсульту", присвяченій Всесвітньому дню боротьби з цією хворобою. Упродовж

10 днів вони здійснюють анкетування для визначення факторів ризику розвитку інсульту, вимірюють АТ, розповсюджують листівки, проводять санітарно-освітню роботу, надають активну допомогу в роботі денного

стационару, щоб отримати статистичні дані для своїх науково-дослідницьких робіт. До Всесвітнього дня діабетика взяли участь в акції, організованій обласною діабетичною асоціацією.

Рисунок 7 – акція до Всесвітнього дня діабетика, організованій обласною діабетичною асоціацією

Наші волонтери визначали рівень цукру в крові за допомогою глюкометра, а також рівень цукру в сечі тест-смужками, надавали консультації з дієтичного харчування всім, хто бажав отримати діагностику.

Борискін Сергій Вікторович вже багато років організовує роботу волонтерів загону "Милосердя" і, перш за все, - це робота в ХОСПІСі.

ХОСПІС – медичний заклад, в якому перебувають важкохворі з прогнозованим летальним наслідком. Основна мета – полегшити останні дні життя пацієнтів.

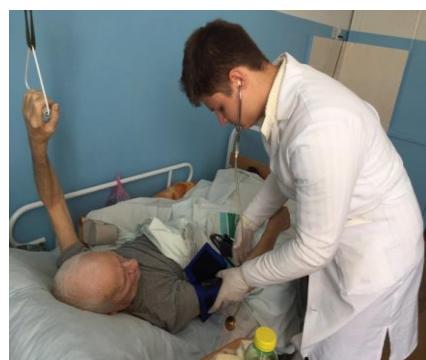

Рисунок 8 – робота волонтерів загону «Милосердя»

Студенти виконують просту, але вкрай необхідну роботу: нагодувати пацієнтів, переодягти, застелити постіль, виконати гігієнічні процедури, дати ліки, виконати призначені ін’екції або просто зігріти щирим словом, якого хворим так не вистачає.

Для кожного пацієнта ХОСПІСу має бути забезпечений фізичний та психологічний комфорт, що досягається створенням у стаціонарі умов, наблизених домашнім, а також індивідуальним підходом до кожного пацієнта

з урахуванням його стану, духовних, релігійних та соціальних сфер життя. Студенти-волонтери медичного коледжу керуються принципом поваги, гідності, культури і намагаються перетворити волонтерство на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, виховання почуття відповідальності.

Сергій Вікторович постійно контролює роботу студентів медсестринського відділення, які разом з лікарем-геріатром щовівторка чергають у Дніпровській районній організації Червоного Хреста. Під час прийому пацієнтів, крок за кроком наближаючись до своєї майбутньої спеціальності, студенти вчаться мистецтву спілкування з людьми похилого віку, вдосконалюють навички з обстеження пацієнтів, знайомляться з медичною документацією.

Щочетверга студенти загону "Милосердя" разом з патронажними сестрами відвідують самотніх людей, які неспроможні самі піклуватися про себе. Волонтери допомагають принести продукти з магазину, прибрati в кімнаті, зварити обід, дати необхідні ліки або виконати лікарські призначення.

Рисунок 9 – волонтери загону «Милосердя» із самотніми людьми похилого віку

До Дня людини похилого віку волонтери в кафе "Золотий ключик" допомогли організувати привітання для ветеранів та пенсіонерів.

Рисунок 10 – привітання ветеранів та пенсіонерів волонтерами загону «Милосердя»

Волонтерська діяльність як прояв милосердя і доброчинності буде притаманна студентам медичного коледжу доти, доки існує потреба людей у тій чи іншій допомозі та обмежена державна участь у задоволенні потреб своїх громадян, їхній соціальній підтримці.

Щорічно 5 грудня усе свідоме людство відзначає Всесвітній день волонтера. Херсонський базовий медичний коледж взяв активну участь у святкуванні урочистостей, присвячених цій події. Зокрема Борискін Сергій Вікторович підготував та провів відкритий патріотично-виховний захід на тему: "Шлях милосердя", де ознайомив студентів з діяльністю Червоного Хреста, волонтерським рухом в Україні, Херсоні та нашому навчальному закладі.

У вересні 2016 року до Дня першої допомоги Борискін Сергій Вікторович організував і провів брейн-ринг серед школярів Дніпровського району, де студенти-волонтери були консультантами та суддями заходу.

Рисунок 11 – брейн-ринг серед школярів Дніпровського району

У січні 2016 року у співавторстві з Руденко Т.І. та Борискіною Л.Ю. створив збірку "Медицина день за днем", в якій пам'ятні медичні дні описано у відповідності з 2015-2016 навчальним роком. Кожна дата відзначається не лише в нашій країні, а й у всьому світі. У посібнику розкривається історія запровадження свят, проблема, що турбує все людство, подається аналіз статистичних даних та рекомендації щодо збереження здоров'я населення.

Рекомендовано для використання в роботі класним керівникам та студентам вищих медичних навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації.

2016 року Сергій Вікторович разом з делегуючою командою волонтерів виступили на телеканалі "Скіфія", де взяли участь у передачі "Вечірня студія" та відповіли на питання ведучої, висвітливши волонтерську роботу в медичному коледжі.

Восени 2016 року було заплановано та проведено спільне засідання викладачів П(Ц)К терапевтичних дисциплін та голови Дніпровського району організації Товариства Червоного Хреста Чулковою Л.М., на якому Сергій

Вікторович виступив з доповіддю про історію створення волонтерського руху у світі та в Україні, а також презентував звіт про організацію волонтерства у медичному коледжі. Зустріч з колегами закінчилася переглядом виставки літератури з питань волонтерства та червонохрестного руху у бібліотеці коледжу.

22 вересня 2015 року у Херсоні відбулась XXIII звітно-виборча конференція, в якій взяли участь керівники Всеукраїнської Організації Червоного Хреста м. Києва та представники Міністерства освіти і науки України, де Борискін Сергій Вікторович на високому рівні представив роботу по організації волонтерського руху в Херсонському базовому медичному коледжі за останні 5 років. Наприкінці конференції відбулось нагородження.

Постановою президії правління Товариства Червоного Хреста України від 03.09.2015 року, протокол №25, за підписом президента Червоного Хреста України Усіченка І.Г. Борискін Сергій Вікторович був нагороджений вищою відзнакою в Україні - медаллю "Почесна відзнака".

Рисунок 12 – нагородження Борискіна С.В. медаллю "Почесна відзнака"

Рисунок 14 – Учасники конференції конференції "Хоспісна та паліативна допомога. Стан. Проблеми. Перспективи"

З доповіддю про волонтерські проекти, що проходять в Херсонському базовому медичному коледжі, Сергій Вікторович став учасником VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (05.03.2016 року), а 23 листопада 2017 року взяв участь у практичній конференції "Хоспісна та паліативна допомога. Стан. Проблеми. Перспективи", що відбулася на базі Бериславського медичного коледжу Херсонської обласної ради.

Сподіваємося, що досвід роботи Борискіна С.В. буде корисним для ентузіастів-волонтерів всіх навчальних закладів Херсонської області.

Тепер врятує світ лиш доброта,
Бо однієї вже краси занадто мало.
Хай оживас істина стара:
"Людина починається з добра!"

Література

1. Лойко В.В., Медсестринський процес. Підручник для медсестринства. – Київ: Здоров'я, 2001. – 526 с.
2. Усіченко І.Г., Царенко А.В., Основи догляду в домашніх умовах. Навчальний посібник для патронажних медичних сестер. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 372 с.
3. Мигович І.І., Соціальна робота. Вступ до спеціальності. – Ужгород, 1997.
4. Антонова О.Р. Особливості функціонування сімейного волонтерства в Україні [Електрон. ресурс] / О.Р. Антонова // Держава та регіони. Серія Державне управління. – 2016. – № 1. – С. 31-35.
5. Бондаренко З.П. До питання про менеджмент та супервізію волонтерської роботи / З.П. Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. – N 2. – С. 43-53.

УДК 373.3/5.017**О.П.Борт**

Викладач вищої кваліфікаційної категорії, старший викладач, ВСП «Новокаховський коледж Таврійського державного агротехнологічного університету»
bortelena58zadesenets@gmail.com

КРАЄЗНАВСТВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА У СУЧASNІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

О.П.Борт. *Краєзнавство: теорія та практика у сучасній науково-практичній інтерпретації.* Розглянуто питання теорії та форми краєзнавчої роботи при вивченні Історії України та у виховній роботі у «ВСП Новокаховський коледж ТДАТУ», значення краєзнавства у вихованні патріотизму, розкрито організацію краєзнавчої діяльності, викладено матеріал по використанню сучасних інформаційних технологій та Internet в дослідницькій роботі.

Ключові слова: краєзнавство, дослідницька робота, проектна робота, навчальний відеофільм, презентація, екскурсія, інноваційні технології, технологія WEB 2.0, аксіологія, соціальна практика.

Вступ. Мета сучасної освіти та виховання — формувати систему цінностей, серед них – соціальна активність, інтелектуальні й творчі здібності, любов до своєї країни, уміння осмислювати події, навколошню дійсність, застосовувати знання та вміння в житті, приймати самостійні рішення [5]. Одним з провідних орієнтирів становлення української освіти є підвищення пізнавальної активності та інтересу за рахунок впровадження краєзнавчого принципу навчання.

Різноманітна, професійно організована, інтерактивна краєзнавча робота з використанням сучасних інноваційних технологій сприяє зростанню інтересу до вивчення Історії України, перетворює навчання на привабливий творчий процес, сприяє формуванню стійкої любові до рідної землі, прагнення до подальших перетворень в Україні.

Мета статті – розглянути значення вивчення історії рідного краю у формуванні розвиненої особистості, патріота своєї Батьківщини, розкрити організацію краєзнавчої, дослідницької роботи студентів ВСП «Новокаховський коледж ТДАТУ» в її сучасній науково-практичній інтерпретації.

O.P. Bort. *Regional studies: theory and practice in modern scientific and practical interpretation.* The article deals with the issues of the theory and the form's of practical studies in the study of the History of Ukraine and in the educational work at the VSP Novokakhovsky College of TDATU, the significance of local history in the education of patriotism, the material on the use of modern information technologies and the Internet in research work.

Key words: regional studies, research work, project work, educational video film, presentation, excursion, innovative technologies, WEB 2.0 technology, axiology, social practice.

Аналіз літературних джерел. Поштовхом для розвитку проблеми краєзнавства в історії вітчизняної педагогічної думки стали праці Д. Багалія, М. Грушевського. Дослідницький інтерес до краєзнавства характерний для вітчизняної педагогічної думки. Концептуальні засади національної освіти, форми і методи вивчення навколошнього середовища сформулювали Г. Гринько, К. Дубняк, В. Затонський, М. Скрипник та ін.

Виховання любові до рідного краю у педагогічній теорії та практиці досліджують Крушельницька Н.О., Лобанова С.В., М.М. Чепіль та ін.

Однак роль краєзнавства у патріотичному вихованні у вітчизняній педагогічній думці висвітлено фрагментарно. Сьогодення спонукає педагогів, науковців повернутися до проблем патріотичного виховання, використання краєзнавства у цьому процесі, шукати шляхів його удосконалення.

Матеріал і результати дослідження. Завданням сучасної педагогічної науки і практики є забезпечення природного входження молоді до духовного світу свого народу, нації як елемента загальнолюдської культури. Це вимагає єдності національного і загальнолюдського у формуванні національної самосвідомості і патріотичних почуттів. Національне самовизначення особистості (віднесення себе до певної нації, відданість їй, любов та інтерес до всього національного) за такої умови не перероджується у національний егоїзм і негативне ставлення до інших націй, адже людина, яка має високу національну свідомість, поважатиме й інший народ [5].

Фундаментом, на якому успішно формуються національна свідомість і самосвідомість, патріотизм є краєзнавство, яке пронизує своїми різноманітними функціями навчально-виховний процес. Значення краєзнавчої роботи полягає у тому, щоб віднайти, обґрунтувати і розкрити усю сукупність особливостей, зосереджених на певній місцевості, і подати повну інформацію про життя цієї місцевості в історичному, географічному, біологічному, соціальному, економічному аспектах [5]. Використання комп'ютерних технологій робить краєзнавство привабливим, сучасним та цікавим.

Великого значення краєзнавству надавав В.О.Сухомлинський: «Я стремился к тому, чтобы все годы детства окружающий мир, природа постоянно питали сознание учащихся яркими образами, картинами, восприятиями, представлениями ... чтобы чтение «Книги природы»... было началом активного мышления, теоретического познания мира, началом системы научных знаний» [1].

Продовженням цих слів є Звернення Всеукраїнського з'їзду краєзнавців до всіх хто любить рідний край, поважає його минуле і вірить у його майбутнє: «Знання рідного краю підносить і звеличує людину, розширює її світогляд, воно служить своєрідним містком, що єднає покоління минулі з поколіннями нинішніми і прийдешніми» [1].

Щодо дидактичного значення краєзнавства, то воно забезпечує наочність викладання ряду навчальних дисциплін, активізує студентів, підвищує їх прагнення до самостійності в роботі, прищеплює їм практичні навички і вміння, формує наукове світорозуміння і світосприйняття, залучає до

посильної участі в громадському житті, а через нього сприяє розвиткові особистості [3].

Як же визначають науковці поняття «краєзнавство»?

Краєзнавством називають всебічне наукове вивчення певної території країни (краю). Термін «край» використовують у таких значеннях: великий регіон, що складався як історико-географічна територія (наприклад, Галичина, Волинь тощо); адміністративно-територіальна одиниця (наприклад, Херсонська область, Бучацький район Тернопільської області тощо); окрім міста, село, селище.

Краєзнавство розглядається в «Енциклопедії українознавства» як «сукупність інформацій про якусь країну з погляду географії, історії, етнографії, народного господарства тощо» [6].

Український педагогічний словник визначає краєзнавство як освітньо-виховну діяльність, «яка полягає у всебічному вивченні на заняттях і в позакласній роботі частини країни (області, району, міста тощо)» [2].

Отже, краєзнавство — це вивчення порівняно невеликої території (іноді цілого краю, області) місцевими силами з метою складання її всебічної характеристики (географічної, історичної та ін.). Його завданням є вивчення рідного краю. Об'єктом краєзнавства є історія, природа, населення, господарство, культура, пам'ятники матеріальної та духовної культури [3].

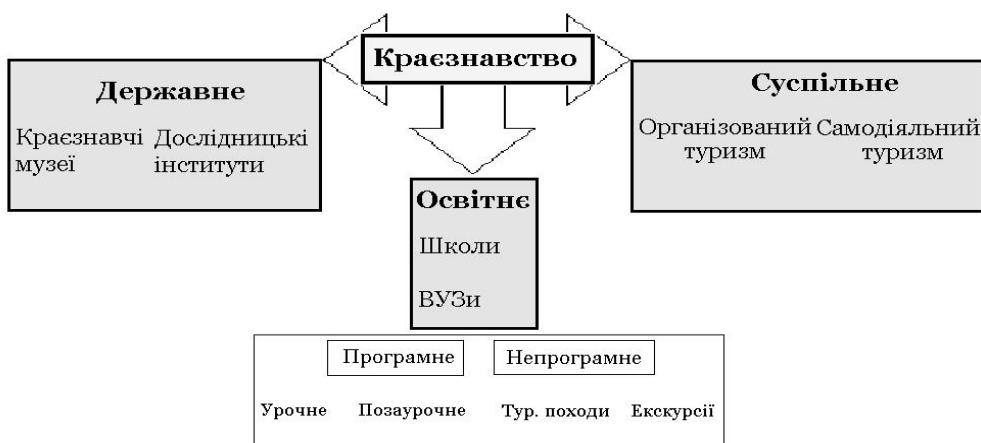

Рисунок 1 – Форми краєзнавства

Форми краєзнавчої роботи, які використовує автор, передбачають застосування аксіологічного підходу, який в свою чергу створює умови для формування ціннісних орієнтацій особистості студента (Рис.1). Аксіологічний метод пізнання полягає і у відборі тих фактів минулого, що пов'язані з культурними цінностями. Застосування такого підходу надає можливості для засвоєння студентами загальнолюдських, державних і етносоціальних

цінностей життя і культури, що сприяє вирішенню проблеми самоідентифікації молоді [4].

Крім розвитку пізнавальної активності, відродження історичної пам'яті передбачаю соціальну практику студентів, яка в свою чергу виконує два основні завдання: по-перше, вона сприяє створенню та розширенню виховного простору, необхідного для успішного розвитку життєвої компетентності студентів (забезпечує розширення меж навчального закладу, її включення в реальне життя громади); по-друге, вона сприяє інтенсивному розвитку ключових компетенцій, в першу чергу соціальної.

Соціальна практика – це організаційна форма виховного простору і, водночас, механізм залучення студентів до суспільного життя, суспільно корисної праці, продуктивної освіти. З цією метою студенти виконують різноманітні проекти: здійснюють науково-дослідницьку діяльність, практично включаються в громадську діяльність міста Нова Каховка, піднімають у своїх проектах актуальні для нашого регіону проблеми.

Сприяють зростанню інтересу до історії малої батьківщини зустрічі з видатними земляками, випускниками коледжу, успішними підприємцями, керівниками міста, народними депутатами. Автор організовує такі зустрічі. Гості навчального закладу – директор музею селища Основа Яковлев А.А., місцевий поет, Лауреат премії імені А.Бахути лікар–анестезіолог А.М.Боровик, директор музею А.Бахути Тетяна Лупашко (фото1).

Фото 1 – Зустріч з директором музею селища Основа А.А.Яковлевим

Адміністрація коледжу запрошує мера міста Коваленка В.І. на зустрічі щодо перспектив розвитку вищої освіти, бажаний гість навчального закладу – депутат обласної ради Сидоренко О.М., який завжди вражає ерудованістю, знанням економіки області. Влітку до нас завітав голова Херсонської обласної державної адміністрації, який ознайомив колектив викладачів і студентів з обласною програмою створення єдиного освітнього простору і своїм баченням місця в ньому нашого коледжу. Ці зустрічі поширяють знань про події та особистості Херсонського краю, виховують повагу до людей нашого краю, патріотизм.

Значний виховний потенціал у формуванні любові до Батьківщини таких заходів як святкування Дня міста, Дня незалежності, Дня Перемоги, Дня студентів на рівні коледжу і міста, участь у патріотичних заходах пов'язаних з шануванням героїв АТО, зокрема відкриття пам'ятної стели на честь випускників коледжу Валерія Вахненка и Віталія Галети, що загинули на Сході країни.

Важливим засобом виховання, розвитку інтересу до історії та сьогодення Херсонщини є співпраця автора та навчального закладу з музеями міста та області, з обласним архівом, відвідування скансенів – музеїв під відкритим небом та історичних пам'яток (фото 2).

Фото 2 – Екскурсія в етнографічний музей (скансен) «Зелені хутори Таврії»

Наш навчальний заклад має давній стійкий зв'язок з музеєм історії міста Нова Каховка, музеєм нашого земляка, поета, Анатолія Бахути, Херсонським обласним краєзнавчим музеєм (фото 3), краєзнавчим музеєм міста Каховка, біосферним заповідником Асканія-Nova, музеєм під відкритим небом «Зелені

хутори Таврії» (фото2). Студенти коледжу приїздять на екскурсії до цих музеїв: знайомляться з експозицією, проводять тут дослідницьку роботу, беруть участь у інтерактивних практиках (знайомство з ремеслами та промислами у Зелених хуторах Таврії).

Співпраця з музеями набуває нових форм: традиційні екскурсії в музеї міста Нова Каховка доповнюють уроки з історії України відповідного періоду, наприклад, по темам: «Наш край у період Другої світової війни», «Наш край у II половині ХХ століття» тощо. Директор Херсонського обласного краєзнавчого музею сприяла знімальній групі коледжу у зйомках фільму «Стежками рідного краю», між навчальним закладом та музеєм відбувається обмін відеофільмами з історії краю. Адміністрація навчального закладу, з подачі наукових працівників, розглядає можливість проведення виїзних екскурсій у нашому коледжі.

Фото 3 – Екскурсія в Херсонський обласний краєзнавчий музей

Державний архів області надав можливість студентам працювати з літературою та архівними документами при створенні дослідницької роботи «Роль Херсонського морського порту у зовнішній торгівлі кінця XVIII – першої половини XIX століття», що представлена на традиційній науково-практичній конференції «ВСП Новокаховський коледж ТДАТУ». Робота була не тільки дослідженням історії краю, але й надала можливість набути навички опрацювання архівних документів з 200-річною історією!

Краєзнавча робота в нашему навчальному закладі має на меті не тільки вивчення природи, історії, економічного та культурного розвитку Херсонщини. Вона також сприяє створенню з використанням сучасних

комп'ютерних технологій якісного інформаційного продукту, що використовується під час навчальних занять або у виховній роботі.

Мова іде про створення навчальних відеофільмів. Студенти, які створюють навчальні проекти, займаються збором фактичного матеріалу, фото і відео. Під керівництвом автора статті, а також викладача вищої категорії, викладача-методиста Міщенко Ю.М. студентами-гуртківцями був написаний сценарій відеофільму «Стежками рідного краю».

Цей матеріал був реалізований у Центрі комп'ютерних технологій коледжу як відеофільм. Така велика робота це плід діяльності великої групи людей, використання значних матеріальних ресурсів (поїздки по території області та зйомки відеоматеріалів), але воно того варто! Студенти з цікавістю сприймають фільм, бачать знайомі їм з дитинства місця, дізнаються нове про свій рідний край. Це сприяє зростанню пізнавального інтересу, спонукає до пошуку нової інформації, формує почуття любові до своєї малої батьківщини.

Значення цієї роботи, професіоналізм авторів підтверджено тим, що фільм зайняв II місце на конкурсі «Педагогічні інновації» у номінації «Навчальних відеофільмів» (2014 р.), який традиційно проводить «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта».

Глибока за змістом, важлива за актуальністю та результатом робота з вивчення історії та сьогодення Херсонщини – Дослідницька студентська робота «Підвищення туристичної привабливості Херсонщини з використанням технології WEB 2.0», що стала переможцем ІХ студентської науково-практичної конференції у ВСП «Новокаховський коледж Таврійського ДАТУ». Дослідницька робота стала результатом великої роботи по дослідженю історичних та культурних пам'яток краю, його рекреаційних можливостей, туристичних перспектив. Анкетування, проведене студентами-дослідниками охопило представників різних верств населення, консультантом був Голова Агенції регіонального розвитку Ярмій П.О., що співпрацює з Британською Радою для молоді у галузі міжкультурного діалогу і соціального розвитку.

Найважливіше у цій роботі її практична спрямованість: 1) студенти розробили туристичні маршрути Херсончиною, призначенні для людей, які ідуть на відпочинок до наших південних морів: Чорного та Азовського;

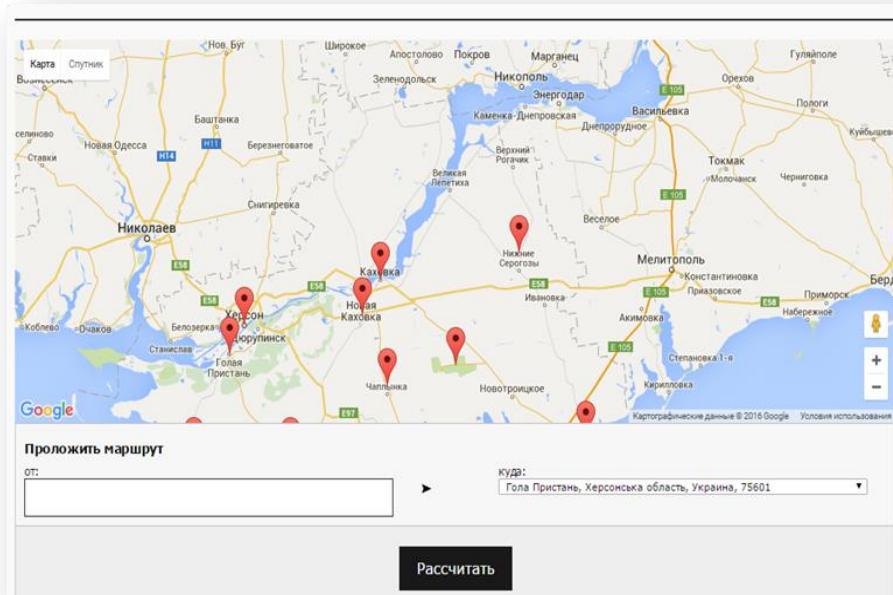
2) автори створили сайт «Наш край» <https://nashakahovka.jimdo.com/> на основі технології WEB 2.0, який містить необхідну мандрівникам інформацію, та рекомендації по розробленим туристичним маршрутам (фото 4-7).

Основні фактори просування сайту: якісний текстовий контент на кожній сторінці, ключові слова в заголовку і в описі кожної сторінки, а також грамотна стратегія набору посилальної бази. Використані технології, так звані «Розумні (динамічні) помічники», що дозволяють під час користування сторінкою надавати користувачу потрібну інформацію:

- випливаючі підказки;
- автодоповнення;

- «розумний пошук».

Сайт містить кнопки соціальних мереж, на які покладена функція поширення інформації про туристичну привабливість нашого регіону. Соціальні мережі дають можливість збільшити популярність цього сайту і позиції в пошукових системах (SEO).

X

Наш край

- [Головна](#)
- [Гордість Херсонщини](#)
- [Подорожуючим](#)
- [Навчальні заклади](#)
- [Тести](#)
- [Гостєвова книга](#)
- [Конкурс презентацій "Херсонщина майбутнього"](#)

Історія

Моя маленька батьківщина

На шляху до моря

Найпопулярніше місце для відпочинку серед українців – море. Херсонщина – має вихід до двох теплих морів – Чорного і Азовського.

Однак, Херсонщина багата іншими унікальними місцями: біосферними заповідниками та природними парками, культурними та історичними пам'ятками, Дніпровськими плавнями та цілочеснами джерелами.

Мандрівники, що йдуть на відпочинок до Азовського моря можуть ознайомитись з перлинами краю, зробити запропонованім туристичним маршрутом.

Зелений туризм

Пам'ятками історії та культури

Зелений туризм

День 1. Поселення в готель

Я пропоную поселитись в готелі «Holiday Village Katrin», що знаходить-ся на Дніпровсь-кому проспекті

Дніпровські плавні - це чудове місце для риболовлі. Тут можна побачити чарівні річкові протоки і заплави, дивовижний ландшафт, нас-олодитися звуками солов'їної трелі. До того ж, відпочинок в Дніпровських плавнях дозволить вам покушувати ароматної рибальської юшки, що готується за традиційними місцевими рецептами з декількох видів риби.

46-а. Найдорожчий номер у такому готелі буде коштувати 990 грн. Можна підібрати й дешевші апартаменти або зняти квартиру на добу вартість якої в межах 200 грн. При готелі є ресторан, де можна смачно поїсти.

Після поселення туристів чекає відпочинок у Дніпровських плавнях. Тривалість 3 години.

Фото 4-7 – Скріншоти сайту «Наш край» <https://nashakahovka.jimdo.com/>

Крім того, в соціальних мережах можна безпосередньо спілкуватися з аудиторією, відповідати на їхні запитання і експериментувати.

Значимість та актуальність проведеної дослідницької роботи підтверджена запрошенням авторів для участі у семінарі «Активні громадяні» – програми Британської Ради для молоді у галузі міжкультурного діалогу і соціального розвитку, а також представленням сайту «Наш край»

<https://nashakahovka.jimdo.com/> на III Таврійському туристичному конгресі представників туристичного активу Херсонщини (фото 8-9).

Фото 8-9 – Участь студентів-дослідників у семінарі «Активні громадяни» – програми Британської Ради для молоді у галузі міжкультурного діалогу і соціального розвитку; виступ на III Таврійському туристичному конгресі представників туристичного активу Херсонщини

Проведена дослідницька робота, дала можливість набути дослідницькі уміння, сприяла розвитку навичок роботи з використанням інформаційних технологій, формуванню у студентів-дослідників, їх ровесників – учасників науково-практичної конференції стійкового інтересу, відчуття гордості за свій край, його багату історію та людей, що її творили.

Висновок. Таким чином, краєзнавча робота не втрачає свою актуальність, набуває нових форм у зв’язку з створенням незалежної

Української держави, пошуками українців у само ідентифікації, європейською інтеграцією і, що важливо, з можливістю використання інформаційних технологій для підвищення привабливості дослідження історії своєї малої батьківщини та формування патріотизму студентської молоді.

Література

1. Використання матеріалів краєзнавчих екскурсій на уроках географії та у позакласній роботі. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. 2011. С. 87
2. Гончаренко, С. Український педагогічний словник. — К.: Либідь, 1997. — С. 6-9.
3. Крушельницька, Н.О. Розвиток пізнавального інтересу учнів засобами шкільного краєзнавства. Шкільне краєзнавство. Буча.2014
4. Опис досвіду роботи учителя історії Лобанової С.В. по темі: «Роль шкільного історичного краєзнавства у вихованні громадянина України». Х—
<http://olenivka.dnepredu.com/uk/site/opis-dosvidu-roboti--uchi.html>
5. Чепіль, М.М., Краєзнавство як чинник патріотичного виховання в українській педагогічній думці (кінець XIX – початок ХХ ст.). Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ». ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ. 2015. № 1 (9)
6. Енциклопедія Українознавства. Львів, 1993./Іван Гель. Декілька слів до Львівського видання Енциклопедії Українознавства.

Надійшла до редакції 16.02.2018

УДК 510

С.В. Рослякова,
викладач-методист,
Херсонський
політехнічний коледж
Одеського національного
політехнічного
університету
e-mail:
sv.roslyakova@gmail.com

О.В. Кузякіна,
викладач І категорії,
Херсонський політехнічний
коледж Одеського національ-
ного політехнічного універси-
тету
e-mail: kuzyakinaov@ukr.net

Н.В. Воронова,
завідувач відділенням,
Херсонський
політехнічний коледж Одесь-
кого національного
політехнічного університету
e-mail: vorono-
va.hptk@gmail.com

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ РЕАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У МАШИНОБУДУВАННІ

C.V. Roslyakova, O.V. Kuzyakina, N.V. Voronova. Математичні моделі реальних процесів у машинобудування, електротехніці та економіці. Запропонована стаття демонструє результати науково-прикладних досліджень.

S.V. Roslyakova, O.V. Kuzyakina, N. V. Voronova. Mathematical models of real processes in engineering, electrical engineering and Economics. The present article shows the results of applied research.

Вступ. Видатний чеський педагог-гуманіст, Ян Амос Коменський сказав: «Усі знання виростають з одного коріння – з навколошньої дійсності, а тому й повинні вивчатися у зв’язках».

Для досягнення даної мети викладачі математики залучають студентів до дослідницької роботи. Останні декілька років у рамках наукових прикладних досліджень була надана можливість здобувачам освіти 1 та 2 курсу брати участь у підготовці та проведенні математичних конференцій та відкритих занять. Їх маленькі «наукові» розробки показують, як знання математики можна втілити в технічні розрахунки, описавши деталі для діючих механізмів.

Аналіз літературних джерел. Впровадженню математичних моделей присвячені роботи С. А. Ракова. Він, зокрема, визначає «уміння бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, оцінювати похибку обчислень»[1].

Основний матеріал дослідження. До основних цілей навчання математики належить формування умінь будувати математичні моделі найпростіших

реальних явищ, дослідження явища за даними моделями, конструювання програм моделей [2].

Слід врахувати, що розум студента – на кінчиках його пальців. Це переважання виникло із багаторічних спостережень. Ми бачимо, що у студентів з золотими руками, у тих, хто любить працю, формується ясний, допитливий розум. Йдеться не про всяку працю, а передусім про складну, творчу працю, в якій є думка, тонке вміння, майстерність. Факти з кожними роком усе більше переконують, що тут є безпосередній зв'язок. Чим вища майстерність, яку опанували й опановує рука, тим розумніші підлітки, тим яскравіше виявляється здатність до вдумливого аналізу фактів, явищ, причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей.

Для розумового розвитку студента треба вибрати такі види праці:

1) Конструювання й монтування діючих моделей установок, механізмів, пристріїв. Кожен студент працюючи в майстернях над моделями машин, механізмів, установок стикається з математичними описами як окремих деталей, так і технологічних процесів.

2) Вибір способів передачі, перетворення, трансформації енергії й руху. Мова йде про конструювання й монтування моделей і механізмів, установок, пристріїв, машин, в яких, наприклад, електрична енергія перетворюється в механічну або теплову, прямолінійний рух – в обертальний чи на-впаки. Всі ці задачі розв'язуються лише математичним засобом.

3) Вибір способів обробки матеріалів, вибір інструментів і механізмів, технологічний спосіб обробки. Все це є результатом попередніх математичних розрахунків. Не можна уявити собі виховання тонкого, творчого розуму без того, щоб студент не користувався математичним апаратом. У цьому випадку маємо реальне злиття думки й праці рук.

При викладанні теми «Тригонометричні функції» на першому курсі велику увагу треба приділяти задачам практичного змісту [3]. Наведемо декілька задач, в яких застосовуються тригонометричні функції [4].

Задача про шлях точки кола. Колесо, радіус якого 3,4 м повертаетсяся на кут $42^{\circ}20'$. Знайти довжину шляху, пройденого точкою на ободі колеса.

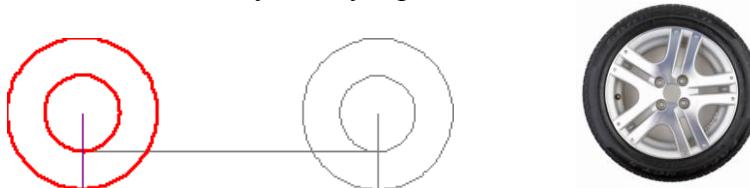

Рис 1. Зображення шляху точки на поверхні автомобільного колеса

Розв'язання:

Довжину дуги можна обчислити за формуллою:

$$l = \alpha \cdot R ,$$

де α – кут в радіанах, на який повернулось колесо. Переведемо даний кут в радіани за формулою:

$$\alpha = \frac{\varphi\pi}{180^0}; \quad (1)$$

$$\alpha = \frac{\pi \cdot 42^0 20'}{180^0} = \frac{\pi \cdot 42^0 \frac{1}{3}}{180^0} = \frac{\frac{127}{3}\pi}{180^0} = \frac{127}{3}\pi \cdot \frac{1}{180^0} = \frac{127}{3} \cdot \frac{\pi}{180^0};$$

$$l = 3,4 \cdot \frac{127}{3} \cdot \frac{\pi}{180^0} = 3 \frac{4}{10} \cdot \frac{127\pi}{540^0} = \frac{34}{10} \cdot \frac{127\pi}{540^0} \approx 2,5(m). \quad (2)$$

Відповідь: 2,5 м.

Задача про лінійну швидкість кола. Колесо радіусом 2,6 м робить 600 об/хв. Знайти лінійну швидкість точки, яка знаходиться на колі колеса [5].

Розв'язання:

Розрахуємо довжину кола за формулою:

$$c = 2\pi R = 2 \cdot 3,14 \cdot 2,6 = 16,32(m) \quad (3)$$

Розрахуємо скільки обертів робить колесо за секунду, склавши пропорцію:

$$\frac{600}{60} = 10 \left(\frac{ob}{c} \right); 16,32 \cdot 10 = 163,2 \left(\frac{m}{c} \right) \quad (4)$$

Відповідь: $163,2 \left(\frac{m}{c} \right)$.

Студент першого курсу Кубка Ілля провів дослідження про зміну форми деталі, в залежності від нахилу зубців до осей валу.

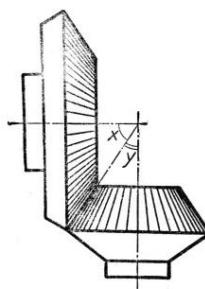

Рис 1. Зображення валів, з'єднаних за допомогою шестернь

Два валів, розташовані під прямим кутом один до одного та з'єднані за допомогою конічних шестерень. Одна шестерня має діаметр 48 см, а інша 32 см. Визначити кути x і y нахилу зубців до осей валів.

Розв'язання:

Для розв'язання даної задачі необхідно виконати виносний малюнок:

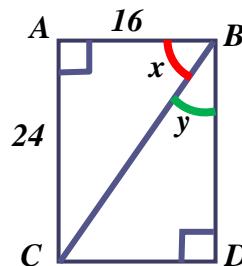

Рис 2. Прямоугінник, утворений валами розстановими під прямим кутом

За визначенням тангенсу ΔABC :

$$\begin{aligned} \operatorname{tg} x &= \frac{AC}{AB} = \frac{24}{16} = 1.5 \\ x &= \arctg 1.5 = 56^{\circ}18' \end{aligned}$$

Аналогічно з ΔBCD :

$$\begin{aligned} \operatorname{tg} y &= \frac{CD}{BD} = \frac{16}{24} = 0.66 \\ y &= \arctg 0.66 \approx 33^{\circ}42' \end{aligned}$$

Відповідь: $56^{\circ}18'$; $33^{\circ}42'$.

За результатами розрахунків було продемонстровано побудову 3-Д моделі зубчатого колеса із використанням засобів САПР під керівництвом ви-

кладача комп’ютерної графіки Костенко В.О. Для наочного представлення дана модель була виготовлена на 3-D принтері.

Рис 3. Виступ студента Кубка І. та викладача комп’ютерної графіки Костенко В.О.

Висновки. Систематичне розв’язування задач прикладного спрямування сприяє формуванню у здобувачів освіти системи знань, умінь, освітніх компетентностей та відповідних навичок прикладного використання інструментів математичного моделювання процесів та явищ оточуючої дійсності та розвиває вміння осмислювати можливість та доцільність застосування математичних моделей та відповідних понять як інструментів використання здобутих знань на практиці, аналізувати результати обчислень, робити відповідні узагальнення, порівняння, висновки та прогнозувати очікувані результати математичних способів дослідження дійсності.

Література

1. Раков С.А. Дослідницький підхід на уроках математики [Електронний ресурс] http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/16/5.pdf
2. Проект математичне моделювання [Електронний ресурс] / Olexandr Lazarets - [Режим доступу]: <http://www.slidehare.net/mobile/> OlexandrLazarets.
3. Прикладні задачі як засіб математичних компетентностей учнів. [Електронний ресурс] / Нова педагогіка- [Режим доступу]: <http://www.edudirect.net/sopids-1438-1.html>.
4. Апанасов П.Т., Апанасов Н.П. Сборник математических задач с практическим содержанием - М.: Просвещение, 1987. – 110 с.
5. Терешин Н.А. Сборник задач по математике: Учебное пособие. 2-е издание., перераб. и доп. – М: Вышш. шк., 1984. – 111с.

УДК 372.853

Л.С.Осадча
викладач соціальних
дисциплін Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського національного
політехнічного
університету
milusha_erof@ukr.net

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ БЛОК-СХЕМ І ТАБЛИЦЬ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ СОЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Л.С.Осадча, *Досвід використання блок-схем і таблиць у процесі викладання курсу соціальних дисциплін.* У статті розглянуто питання щодо застосування структурно-логічних схем викладання в курсі соціальних дисциплін у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету (ХПТК ОНПУ).

Вступ. Новітні педагогічні технології є основним фактором вирішення завдань реформування вітчизняної системи освіти, яка проходить в сучасних умовах модернізацію освітніх структур, трансформацію загальносистемного і комплексного характеру.

За умов застарілих екстенсивних підходів до освітнього процесу складно забезпечити належний рівень підготовки особистості до самостійної пізнавальної діяльності. Тому сучасні завдання вищої освіти України передбачають застосування інтенсивних форм, методів і засобів навчання, спрямованих на те, щоб за короткий час сформувати та розвинути відповідні навчально-пізнавальні компетентності.

Таким чином, реформування освіти спрямоване інтенсифікацію і оптимізацію навчального процесу.

Під інтенсифікацією навчання ми розуміємо підвищення продуктивності навчальної праці викладача та здобувача освіти у кожну одиницю часу. Відповідно обумовлює необхідність у відведеній навчальним планом час одержання та засвоєння максимум знань, використання всіх вмінь та навичок, необхідних для формування відповідних компетентностей.

Узагальнення результатів наукових досліджень дозволяє виділити такі основні чинники інтенсифікації навчання:

1. Підвищення цілеспрямованості навчання;
2. Посилення мотивації навчання;
3. Підвищення інформативної ємності змісту освіти;
4. Застосування активних методів і форм навчання;

L.S.Osadchaya, Experience in the use of structural and logical schemes, table of teaching social studies The article focuses on the application of structural and logical schemes in the process of teaching of social disciplines at Kherson polytechnic college of Odessa national polytechnic university (KPC ONPU).

5.   Прискорення темпу навчальних дій;
6.   Розвиток навичок навчальної праці;

З огляду на перелічені завдання, ми прагнемо максимально підшукати та використати відповідні методики, які б максимально забезпечили вище визначені чинники.

У процесі навчання ставимо за мету формування нового типу мислення, стилю діяльності, орієнтованих на більш ефективне вирішення виробничих, соціальних, культурних і багатьох інших проблем.

З метою досягнення поставлених цілей під час викладання соціальних дисциплін для активізації уваги, мислення та пам'яті використовуємо такі уточнення, як: *структурно-логічні, інформаційні та інші види схем, таблиць.*

Тому ми активно звертаємося до можливостей практичного застосування блок-схем, таблиць, «опорних конспектів» у процесі вивчення соціальних (історичних) дисциплін у навчальному процесі ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації, зокрема, в Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету.

Враховуючи нейропедагогічні закономірності функціонування мозку:

- людський мозок здатний виконувати декілька функцій одночасно (аналізувати та синтезувати, оперувати цілім і частиною);
- учіння та пізнання – природні механізми розвитку мозку (потреба створення викладачем ситуації виклику);
- людський мозок функціонує в режимі зв’язку попереднього досвіду з новою ситуацією;
- мозок шукає сенсу через встановлення закономірностей (бездад і хаос ускладнюють продуктивну діяльність мозку);
- людина розуміє та запам’ятує краще тоді, коли знання та вміння «відображаються» в системі візуально-просторової пам’яті (принцип візуалізації).

Як відомо, добре продумана графічна схема дає можливість подати складне питання у вигляді кількох детальних пунктів, зобразити їх в умовній формі з тим, щоб сконцентрувати увагу студентів на сутності проблеми, допомогти охопити всі виділені моменти в цілісності. Значно допомагає здобувачам освіти зорова опора в засвоєнні базових знань.

Використання схем на заняттях дає бажаний ефект лише в системі, тобто тоді, коли цей вид уточнення використовується систематично: від вступного до повторювально-узагальнюючого етапів.

Застосування схем значно підвищило рівень розуміння здобувачами освіти основного питання учебового змісту, складного матеріалу. Вони більш вільно оперують знаннями, краще розуміють причинно-наслідкові зв’язки.

Схеми – графічне зображення історичної дійсності, де окремі частини, ознаки, явища зображуються умовними знаками – геометричними фігурами.

Таблиці – «синтетичний матеріал теми що вивчається» (за визначенням Вагина А.А.), графічне зображення історичного матеріалу у вигляді порівняльних, тематичних і хронологічних розділів з метою їх заповнення студентами. В останніх відсутні умовні позначки історичних явищ.

Найбільш ефективними для досягнення вище зазначених цілей є **структурно-логічні схеми** – це спосіб наочного представлення інформації в структурованому, систематизованому, закодованому, за допомогою знаків-сигналів, вигляді.

Основні **переваги** структурно-логічних схем полягають у тому, що вони:

- створюють **цілісну картину матеріалу**, що вивчається, за допомогою наочно-образної систематизації матеріалу, заснованої на асоціативних і логічних зв'язках понять, суджень, висновків;
- забезпечують **концентрацію уваги** за рахунок структурованості смислових відрізків, на яких базуються поняття, судження, висновки, за рахунок активізації різних видів мислення забезпечують осмислене засвоєння необхідного змісту матеріалу;
- демонструють **зміст теми при оптимальному смисловому й інформаційному навантаженні**: інформація представлена в зручному для сприйняття вигляді, логіка подачі інформації не дає двозначної інтерпретації;
- сприяють **формуванню культури наукового пізнання**, основою якої є вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки із застосуванням наочно-образної інформації;
- сприяють **розвитку критичного мислення**, формуванню навичок аналізу та синтезу, класифікації та узагальнення. Логічні схеми допомагають виробити в учнів стійкі навички логічної побудови відповіді, скорочено аргументувати захист своєї думки, сприяти розвитку культури мовлення.

Складання схем сприяє формуванню вмінь та навичок:

- визначення причинно-наслідкових зв'язків;
- встановлення асоціативних, логічних зв'язків між окремими елементами тексту;
- уточнення цілісної структури питання, що розглядається;
- упорядкування, організації, структуризації процесу пізнання, роботи з текстом;
- креативного вирішення проблем, візуалізації інформації.

Методика є перспективною та корисною під час роботи над великими темами-блоками. Вона дає можливість бачити весь історичний процес, як цілісність, закладає в учнів початкові знання, на яких буде базуватися пізнавальний процес.

Схеми та таблиці становлять собою засоби викримлення головного, вони складають інформацію у замкнуте коло. У процесі роботи здобувач освіти здійснює наступні операції – аналіз, синтез, порівняння, вміння перетворити та узагальнити історичний матеріал, привести її в систему та графічне узагальнення.

У рамках компетентнісного підходу викладачами соціальних дисциплін Херсонського політехнічного коледжу ОНПУ систематично використовуються елементи схематично-знакових методик, такі як: структурно-логічні схеми, таблиці.

Нами розроблено комплекс дидактичного матеріалу до курсу «Всесвітня історія», «Історія України» для І курсу, «Людина і світ» для ІІ курсу. Дидактичні теки роздаткового матеріалу містять «Опорні конспекти», «Порівняльні таблиці», «Блок-схеми» та іншу наочність до кожної теми курсу.

Наприклад, до блоку тем «Перша світова війна 1914-1918р.р.» надається наскрізна таблиця хронологічно розташованих воєнних кампаній на обох фронтах одночасно, яка дає можливість студенту усвідомити послідовність бойових дій війни, причини та наслідки перемог і поразок на фронтах. Спираючись на матеріал «опорної таблиці» засвоюючи матеріал, студентові легше усвідомити причинно-наслідкові зв'язки теми в цілому, а не окремих періодів.

Розглядаючи тему «Революція в Росії 1917 року та Громадянська війна», нами використовуються структурно-логічні схеми (рис.1), які дають можливість розвивати образне мислення студентів, розуміння структурної послідовності подій і наслідків. Наведений приклад демонструє ключовий етап державотворення – формування нових органів влади та їх структуру.

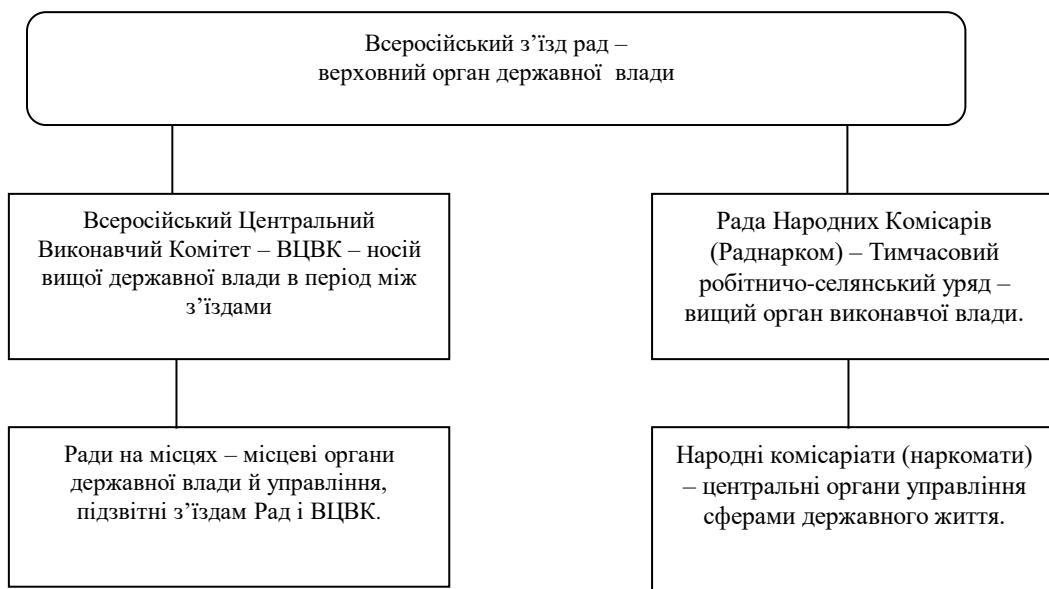

Рис.1 Встановлення радянського режиму в Росії

Здобувачам освіти пропонується використовувати зазначені схеми як основу під час підготовки домашнього завдання. Таким чином дані мають бути насичені додатковою інформацією з додаткових джерел (підручник, © Л.С.Осадча, 2018

лекція, конспект лекції). Також можуть бути використані у процесі відповіді під час заняття, що дає відчуття впевненості, розуміння послідовності своєї розповіді.

Рис.2 Встановлення радянського режиму в Росії

Одними із найскладніших питань для розуміння молоді є теми, пов’язані із економічними політиками та відносинами. Їм складно усвідомити протиріччя, які виникають у процесі проведення економічних заходів, реформ і змін. З огляду на цю проблему, ми працюємо зі схемами, які візуально демонструють ці невідповідності. (рис.2)

Для того, щоб допомогти здобувачам освіти зрозуміти нову тему з історії, ми активно використовуємо форми візуалізації інформації за допомогою знаків і схем на дощці, які доповнюються протягом лекції – факти «нанизуються як буси на нитку». Наприклад: тема «Початок Другої світової війни» (рис.3)

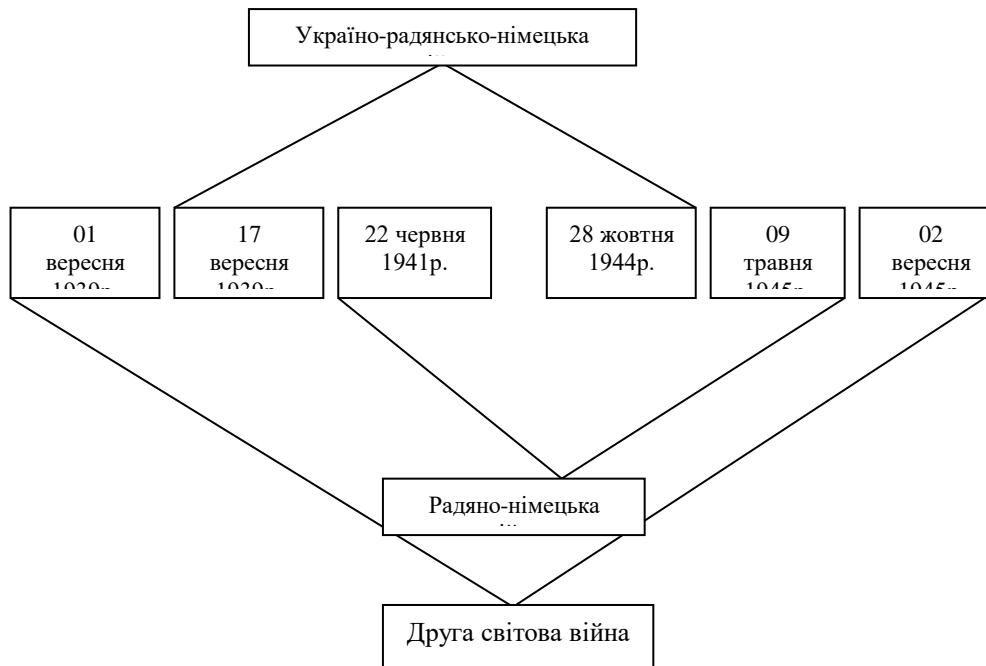

Рис. 3 «Хронологія Другої світової війни»

Починаючи опрацьовувати тему «Друга світова війна» ми систематично стикаємося із проблемою того, що молодь розмежовує Другу світову війну та Радяно-німецьку війну. Метою використання цієї схеми ми визначаємо – сприяння в усвідомленні, що Велика Вітчизняна війн – це певний етап Другої світової війни.

Під час викладання соціальних дисциплін на першому курсі, ми зіткнулися із проблемою того, що здобувачі освіти не навчені опрацьовувати інформацію самостійно, не мають навичок аналізу та синтезу матеріалу. Під час роботи із матеріалом предмета, за допомогою підручника, не спроможні дати відповіді на чіткі питання. Як продемонструвала практика, читаючи підручник, вони не усвідомлюють зміст зазначеного матеріалу, не концентрують увагу, механічно відтворюють літери.

З метою подолання відсутності зазначених вище вмінь і навичок першокурсників нами розроблено пізнавальні завдання, спрямовані на розвиток таких умінь, як: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння, конкретизація – виділення головного за допомогою порівняльних таблиць та пропонування більш чітких питань. Завершуючи блок тем, ми пропонуємо студентам домашнє завдання у вигляді узагальнюючої таблиці (рис.4).

Політика у галузі	Воєнний комунізм	НЕП	Соціалістичне будівництво
Сільське господарство			
Промисловість			
Фінансова система			
Суспільні відносини			

Рис.4 Встановлення радянського режиму в Росії

Таким чином, допомагаємо здобувачам освіти усвідомити загальну політичну та економічну ситуацію в світі, рівень розвитку країн у зазначеній період. Спонукаємо замислитись щодо причин подальшого історичного розвитку, відшукати передумови сучасного світового становища провідних країн та Батьківщини. А також навчитися вичленовувати ключові факти, події, характерні риси, оперувати поняттями.

Схематичні системи нами використовуються і під час перевірки набутих знань, вмінь і навичок у тематичних контролях. (зображення таблиць із ТК)

Висновки. Таким чином, проаналізувавши можливості використання структурно-логічних схем, ми можемо стверджувати, що їх застосування у практичній діяльності викладача соціальних дисциплін є обов'язковим. Вони дають можливість розвивати критичне та образне мислення молоді. Формують ключові компетенції (навчально-пізнавальні, інформаційні, соціально-трудові, компетенції особистісного самовдосконалення [1]) майбутніх фахівців технічного профілю.

Практичне застосування викладачами Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету окреслених методик відбувається систематично, з метою цілісного розвитку молоді. Але існують деякі труднощі, викликані тим, що здобувачі освіти I курсів ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації повинні бути вже навчені засвоювати матеріал за допомогою схематичної наочності. Тому перед викладачами стоїть завдання навчити та вдосконалити вміння та навички студентів створювати та працювати зі схемами, таблицями, «опорними конспектами» та іншими наочними формами.

Література

- Баханов, К. Професійний довідник учителя історії [Текст] / К.Баханов. – Х.: Вид.група «Освіта», 2011. – 239с.
- Пометун, О., Фрейман, Г. Методика навчання історії в школі [Текст] / О.Пометун, Г.Фрейман. – К.: «Генеза», 2006. – 328с.

-
3. Терно, С. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії [Текст] / С.Терно. – Х.: Вид.група «Освіта», 2012. – 93с.
  4. Шаталов, В. Шлях пошукую [Текст] / В.Ф.Шаталов. — Санкт-Петербург: «Лань», 1996. – 286с.

Надійшла до редакції 26.01.2018

УДК 373.091.26 :811

А.М.Грекова
викладач Генічеського
 медичного училища
Херсонської обласної
Ради
grannik33@meta.ua

ТЕСТУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

A.M. Грекова. Тестування як один із A.M. Grekova. Testing as one of the most найбільши ефективних методів контролю effective methods for controlling the знань студентів немовніх спеціальностей knowledge of students of non-language spe- з іноземної мови. В статті розглянуті *cialties in a foreign language.* The article питання застосування тестування як методу deals with the use of testing as a method for контролю знань студентів з іноземної мови. controlling knowledge of students in a for- Вказано на недоліки в практиці тестування, a eign language. Specifies the disadvantages of також на переваги тестування над іншими testing practice, and the benefits of testing формами контролю знань. Ключові слова: over other forms of knowledge control. Key- тестування, методи контролю, методика, words: testing, methods of control, method- іноземна мова ology, foreign language.

Вступ. Сьогодні головною метою в навченні іноземних мов є оволодіння комунікативною компетенцією, де об'єктом контролю виступає мовленнєва діяльність. Але здійснення контролю неможливе без засвоєння мовного матеріалу. Досягнення мети розвитку мовних навичок і мовленнєвих умінь привело до перегляду вже існуючих форм і засобів контролю і створення нових. Активне використання тестування як форми контролю на сучасному етапі розвитку мовної освіти є не тільки виправданим, але і найбільш результативним.

Аналіз літературних джерел. Тестування - це вид діагностування в педагогіці, обґрунтована з наукової точки зору форма процесу вимірювання знань студентів, що базується на застосуванні педагогічних тестів. Класичним у педагогіці є визначення К. Інгекампа: «Тестування — це метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що презентує передумови чи результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам зіставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірювань, повинен пройти опрацювання й інтерпретацію й бути прийнятним для застосування в педагогічній практиці»[1]. Тест (test) – слово англійського походження, що означає іспит, спробу, випробування. Тест – це

стандартизоване завдання, за результатами якого роблять висновок про знання, уміння, навички тощо того, кого випробовують. На занятті з іноземної мови цей метод дозволяє виявити у тестованого ступінь його лінгвістичної (мовної) та комунікативної (мовленнєвої) компетенцій[2].

Однією з відмінностей тесту від інших видів контролю є те, що він завжди передбачає вимірювання. Інша важлива відмінність - це процедура стандартизації тестів. Тому оцінка, що виставляється за підсумками тестування, відрізняється більшою об'єктивністю, ніж оцінка від інших видів контролю, винесена на підставі особистого судження перевіряючого.

Мовне тестування займається визначенням рівня володіння іноземною мовою. Тестування може мати такі розділи, як уміння розуміти текст, сприймати усне мовлення, навички мовлення та написання текстів, а також знання культурних елементів. Деякі типи тестування більше концентруються на теоретичних знаннях мови (пасивне володіння), деякі - саме на володінні мовою (активне) [6].

За формою проведення тести розрізняють індивідуальні та групові, усні та письмові, бланкові (олівець + папір), предметні (бланк + картки + ілюстрації). За змістом тести можуть бути інтелектуальні (для визначення здатності окремої особистості або групи до виконання тієї чи іншої діяльності) і навчальні - тести досягнень (для перевірки знань, умінь і навичок з дисципліни, що вивчається). У сучасній методиці викладання головним видом контролю знань, умінь і навичок студентів вважається оперативний контроль, який здійснюється під час роботи студентів на занятті. Викладач при цьому звертає увагу на перевірку ступеня сформованості граматичних і лексичних навичок, правильності виконання студентами мовних дій і використання при цьому відповідного мовного матеріалу з урахуванням специфіки виду мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо)[5]. При цьому виді контролю можна ставити перед студентами завдання, для вирішення яких вони повинні будуть використовувати різні граматичні, лексичні та мовні зразки.

Матеріал та результати дослідження. В даний час тестові завдання стали активно вводитися в практику викладання іноземної мови, зокрема німецької. Перевірка та оцінка знань, умінь і навичок, виявлення рівня володіння мовою, здібностей до певного виду мовленнєвої діяльності, а також труднощів у оволодінні тим або іншим видом мовленнєвої діяльності та можливого способу їх подолання досить ефективно діагностується за допомогою тестових завдань. В мою практику викладання німецької мови була успішно введена система ріznорівневого тестування як засобу поетапного і підсумкового контролю, що дозволяє встановити той чи інший рівень сформованості комунікативної компетенції.

Оскільки об'єктом контролю повинностати уміння студентів користуватися всіма видами мовленнєвої діяльності, для перевірки та оцінки рівня володіння знаннями на заняттях з німецької мови (за професійним

спрямуванням) в Генічеському медичному училищі при вивченні тематичного циклу «Поліклініка» проводжу тестування за 5 напрямками (субтестами): «Лексика. Граматика», «Читання», «Письмо», «Аудіювання», «Говоріння» і використовую різні види тестових завдань.

Тестові завдання субтесту «Лексика. Граматика» оцінюють власне мовні навички та вміння, вміння правильно розуміти та вживати мовні засоби як в окремому реченні, так і при здійсненні комунікативної мовної діяльності.

Варіанти тестових завдань:

1. Об'єднайте слова в однокореневі групи.
2. Вставте в речення пропущені слова. Вставте дієслова в речення, використовуючи слова для довідок.
3. Розподіліть іменники за родами, утворіть форму множини.
4. Доповніть речення.
5. Прослухайте два простих речення. Об'єднайте їх в одне складне речення. Запишіть отримане складне речення.
6. Прочитайте слова. Узгідьте прикметники з іменниками.
7. Поставте іменники після прийменника в потрібному відмінку.
8. Розподіліть слова тексту за частинами мови.
9. Поставте слова в дужках в потрібному відмінку.

В тестових завданнях субтесту «Читання» перевіряється розуміння основної інформації тексту, що відноситься до професійної сфери спілкування, детальне, конкретне розумінняожної частини, адекватна інтерпретація тексту, отримання нової інформації. Варіанти тестових завдань:

1. Прочитайте текст. Скажіть, про що буде йти мова.
2. Прочитайте фрази з тексту. Визначте, як ви їх розумієте. Запишіть ці фрази. Прочитайте їх і перевірте, чи правильно ви їх записали.
3. Прослухайте речення з тексту. Визначте, скільки в них слів. Запишіть їх. Прочитайте їх, перевірте, чи правильно ви їх записали.

Тестові завдання субтесту «Письмо» покликані перевірити вміння студентів репродуктувати запропонований текст (з опорою на запитання), що відноситься до професійної сфери спілкування, продукувати власний текст відповідно до комунікативної установки.

1. Складіть письмове монологічне висловлювання (на основі прочитаного або прослуханого тексту).
2. Запишіть основний зміст тексту (з опорою на план).
3. Запишіть монологічне висловлювання (на запропоновану тему).
4. Побудуйте монологічне висловлювання репродуктивно-продуктивного характеру на основі тексту відповідно до комунікативної установки.

Тестові завдання субтесту «Аудіювання» перевіряють розуміння і сприймання змісту інформації професійного характеру, комунікативних намірів мовця.

1. Прослухайте текст. Який його основний зміст? Дайте відповідь на питання спочатку усно, потім письмово.

2. Прослухайте текст. Як можна сформулювати основну думку тексту? Запишіть її.
3. Прослухайте варіанти назв тексту. Виберіть називу тексту або запропонуйте свою.
4. Прочитайте план тексту. Перекажіть текст за планом.
5. Прослухайте початок речень, закінчите їх. Запишіть отримані речення.
6. Письмово дайте відповідь на питання.
7. Прослухайте слова і речення з ними. Перевірте, як ви розумієте значення нових слів. Запишіть ці речення.
8. У реченнях замініть виділені слова антонімами.
9. Вставте в речення активні і пасивні дієслова.
10. Прослухайте терміни, які будуть вживатися в тексті, як ви їх розумієте. Прочитайте ці терміни.

Тестові завдання субтесту «Мовлення» оцінюють вміння студентів досягти певних комунікативних цілей в діалогічного і монологічного формах мови в рамках запропонованої теми.

1. Дайте відповідь на питання після пред'явлення тексту.
2. Перекажіть текст, використовуючи запропонований план.
3. Поставте питання до конкретних речень.

Теорія тестування пройшла довгий шлях, і сьогодні тестування вже не тільки засіб контролю мовних навичок. У практиці навчання іноземних мов роль тестування стає дедалі більше. Інтерес до тестування пояснюється тим, що окрім своєї основної функції - контролю, воно служить засобом діагностики труднощів мовного матеріалу для студентів, мірою визначення якості навченості і способом прогнозування успішності чи неуспішності навчання.

Практика показала переваги тестування над іншими формами контролю знань:

1. можна перевірити великий обсяг вивченого матеріалу упродовж обмеженого часу;
2. можливий самоконтроль;
3. можливий контроль компетенцій на необхідному, заздалегідь запланованому рівні;
4. можливо діагностувати рівень знань матеріалу великою аудиторією;
5. студент зможе систематизувати та повторити вивчений матеріал, обираючи достовірну відповідь;
6. увага студента фіксується на осмисленні суті відповіді, а не на її формуванні.

Проте тестовий контроль знань має й недоліки:

1. Ймовірність випадкового вибору правильної відповіді;

2. можливість при застосуванні тестів закритого типу оцінити тільки кінцевий результат (правильно - неправильно), у той час як сам процес, що привів до цього, не розкривається;

3. тести не сприяють розвитку мовлення.

Висновок. Для успішного процесу формування комунікативної компетенції студентів необхідне впровадження в навчальний процес нових методів і форм викладання, перевірки і створення нової системи оцінювання, які відповідають завданням навчання. Одним з ефективних способів оцінки досягнень є система тестування, яка дозволяє об'єктивно визначити рівень умінь і навичок, рівень владіння мовою. Практичне застосування даних тестів при вивчені німецької мови (за професійним спрямуванням) в Генічеському медичному училищі показало, що характерною особливістю даних завдань є їх цілісність, що забезпечує швидкий, якісний і об'єктивний контроль знань студентів.

Література

1. 1. Ingenkamp K. Paedagogische Diagnostik. Weinheim, 1975; Ингенкамп К. Педагогическая диагностика. М., 1991.
2. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий. Учебная книга для преподавателей вузов, учителей школ, аспирантов и студентов пед.вузов. 3 изд., испр. и доп. – М.: Централизованное тестирование, 2002.
3. Конструювання тестів. Курс лекцій: навчальний посібник / Л. О. Кухар, В. П. Сергієнко. – Луцьк, 2010.
4. Конышева А.В. Контроль результатов обучения иностранному языку. СПб, 2004.
5. Методика навчання іноземних мов підручник.- Ленвіт, 1999.
6. Павловская И.Ю., Башмакова Н.И. Основы методологии обучения иностранным языкам: Тестология. СПб., 2002.
7. Практикум з методики викладання іноземних мов. Посібник для студентів.-К.: Ленвіт, 2001.-296с.
8. Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: теория и практика. – М., 2004.

УДК 37.01

О.В. Розмаріця,
 викладач,
 Новокаховський
 політехнічний
 коледж Одеського
 національного
 політехнічного
 університету
 oksana.rozmaritsa@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ МАТЕМАТИКИ

O.B. Розмаріця. *Формування життєвих компетентностей студентів на заняттях математики.* У статті проаналізовано досвід формування життєвих компетентностей студентів на заняттях математики, розкрито сутність поняття життєвої компетентності та його складники.

Ключові слова: особистісно зорієнтований підхід, діяльнісний підхід, компетентнісний підхід, компетентність саморозвитку і самоосвіти, соціальна компетентність, загальнокультурна компетентність, компетентність продуктивної творчої діяльності, інформаційно-комунікаційна компетентність, здоров'язбережувальна компетентність.

Вступ. Упродовж останніх десятиліть система освіти та навчальний процес в Україні зазнають значних змін під впливом розвитку технологій та міжнародної комунікації. Усе частіше працівники освітніх закладів говорять про необхідність упровадження змін до організації занять та пошук більш ефективних засобів передавати знання наступним поколінням.

Викладачі математики свою навчально-виховну діяльність повинні організувати таким чином, щоб не тільки дати студентам певну кількість знань, умінь, навичок, але й сформувати життєво важливі компетентності. А це, фактично, і є виконання Закону України «Про освіту», де говориться: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей; формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями».

O.V.Rozmaritsa. *Formation of life competencies of students in mathematics classes.* The article analyzes the experience of forming students' vital competencies in mathematics classes, discloses the essence of the notion of vital competence and its components.

Keywords: person-oriented approach, activity approach, competence approach, competence of self-development and self-education, social competence, general-cultural competence, competence of productive creative activity, information and communication competence, conservative competence.

Аналіз літературних джерел. Вивчення та аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що проблема компетентнісного підходу перебуває в центрі уваги українських учених та дослідників закордоння. Увага науковців спрямована на вивчення сутності та змісту компетентнісного підходу, розроблення шляхів і засобів формування компетентної особистості (Н. Бібік, С. Гончаренко, І. Гушлевська, І. Зимняя, В. Краєвський, С. Клепко, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко та ін.); вивченням життєвої компетентності та її складників займалися І. Єрмаков, Л. Мітіна, І. Ящук та інші.

Матеріал і результати дослідження. Реформування системи освіти в Україні набуло нині глобального характеру. Математика як предмет володіє достатнім потенціалом для формування та розвитку тих якостей, які необхідні людині для того, щоб бути успішним у сучасному житті. Для входження у сучасні суспільні процеси та досягнення високого рівня самореалізації потрібно: здатність творчо мислити, послідовно міркувати та презентувати свої ідеї; вміти працювати в команді; визначати пріоритети, планувати результати і нести відповідальність за їх реалізацію; ефективно використовувати знання в реальному житті. Ці уміння у Державному стандарті початкової, базової та повної загальної середньої освіти визначені як компетентності. Вони визначають здатність людини до ефективної діяльності в різних особистісно і соціально значущих ситуаціях.

Відмінності традиційного і компетентнісного підходів в освіті:

Традиційний	Компетентнісний
Головна ідея: знання приводять до особистісного успіху.	Головна ідея: до особистісного успіху приводить досвід самостійного розв'язання проблем.
Розв'язання проблем розглядається як спосіб закріплення знань.	Розв'язання проблем – сенс освітньої діяльності.
Ознака високого рівня освіченості – здатність відтворити великий обсяг складного за своїм змістом матеріалу.	Рівень освіченості людини тим вище, чим ширше сфера діяльності і вище ступінь невизначеності ситуацій, в яких він здатний діяти самостійно.

У вітчизняній педагогічній літературі уживаються і поняття «компетенція» («компетенції», «групи компетенцій»), і поняття «компетентність» («групи компетентностей»). Компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які є заданими до відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії по відношенню до них.

Компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності.

Поняття «компетенція» традиційно вживається у значенні «коло повноважень», «компетентність» же пов'язується з обізнаністю,

авторитетністю, кваліфікованістю. Тому доцільно в педагогічному сенсі користуватися саме терміном «компетентність».

Освітня компетенція як рівень розвитку особистості студента пов'язана з якісним опануванням змісту освіти.

Освітня компетентність - це здатність студента здійснювати складні культуровідповідні види діяльності.

Педагогами-практиками запропоновано формулу компетентності, що спрямована на досягнення конкретного результату під час компетентнісно орієнтованого підходу до навчання:

**КОМПЕТЕНТНІСТЬ = МОБІЛЬНІСТЬ ЗНАНЬ + ГНУЧКІСТЬ
МЕТОДУ + КРИТИЧНІСТЬ МИСЛЕННЯ**

Формула вказує, що шляхом до формування компетентності є:

1) озброєння студентів знаннями та вміннями їх знайти, відсіяти від непотрібної інформації, перевести їх у досвід власної діяльності;

2) розуміння, яким чином можна здобути ці знання, в якому випадку який метод потрібний;

3) розвинене критичне мислення для адекватного оцінювання себе, світу, свого місця у світі.

Актуальність упровадження в освітню практику компетентнісного підходу зумовлена низкою чинників – зовнішніми та внутрішніми.

До зовнішніх чинників належать, по-перше, стрімкий соціальний, технологічний і політичний розвиток світу. Сучасній людині доводиться діяти в складних і невідомих ситуаціях, в умовах конкуренції та конфліктів, суперництва і співробітництва з представниками інших культур тощо. Щоб знайти своє місце в житті, ефективно освоїти життєві та соціальні ролі, випускник має володіти певними якостями, вміннями:

- бути гнучким, мобільним, конкурентоздатним, уміти інтегруватись у динамічне суспільство, презентувати себе на ринку праці;
- критично мислити;
- використовувати знання як інструмент для розв'язання життєвих проблем;
- генерувати нові ідеї, ухвалювати нестандартні рішення й нести за них відповідальність;
- володіти комунікативною культурою, уміти працювати в команді;
- уміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;
- цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації в професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави;
- уміти здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення;
- бережливо ставитися до свого здоров'я та здоров'я інших як до найвищої цінності;
- бути здатним до вибору численних альтернатив, які пропонує сучасне життя.

Такі якості притаманні компетентній особистості. Саме володіння життєво важливими компетенціями дозволяють людині орієнтуватися в сучасному динамічному суспільстві, сприяють формуванню здатності швидко реагувати на запити часу. У зв'язку з цим «соціальні та педагогічні проблеми формування життєвої компетентності особистості виходять сьогодні на рівень пріоритетних в українському суспільстві».

По-друге, упровадження компетентнісного підходу зумовлено «входженням» України до Болонського процесу. 1999 року в м. Болонья міністри освіти 30 країн Європи підписали так звану болонську декларацію «Зона Європейської вищої освіти». Цим актом країни-учасниці узгодили спільні вимоги, критерії та стандарти національних систем вищої освіти і домовилися про створення єдиного європейського освітнього і наукового простору до 2010 р. Як стратегічна мета передбачалося забезпечити конкурентоспроможність європейців на світовому ринку праці і мобільність трудових ресурсів. У зв'язку з цим Болонська угода передбачала розробку і прийняття загальноєвропейських кваліфікаційних стандартів, в основі яких покладено компетентнісний підхід.

По-третє, розвитку компетентнісного підходу значною мірою сприяла загальна комп’ютеризація. Особливо актуальною компетентнісна освіта стала в ситуації так званого інформаційного вибуху, коли на людину «звалилася» лавина інформації, яку потрібно було аналізувати, інтерпретувати й ухвалювати рішення про її використання. В іншому разі, як кажуть американці, інформація стає простим шумом. Спеціалісти вважають, що останні два роки кількість інформації збільшилася в стільки разів, у скільки вона збільшилась за останні дві тисячі років. Інформація застаріває за 4–5 років. Це вимагає внутрішньої готовності до постійного оновлення, створює передумови в опануванні інтелектуальними, соціальними та іншими компетенціями.

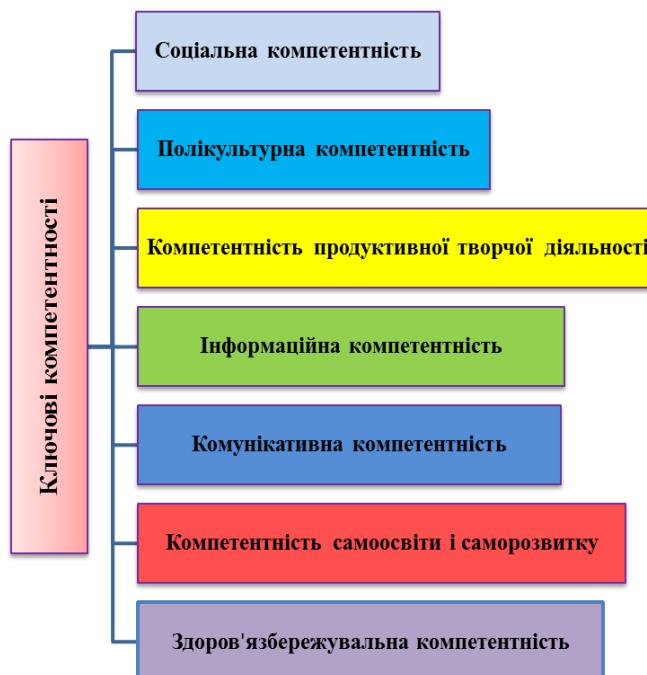
Під життєвою компетентністю науковці І. Єрмаков, Г. Несен, Л. Сохань розуміють «знання, вміння, життєвий досвід особистості, її життєтворчі здатності, необхідні для розв’язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя як індивідуального життєвого проекту, які передбачають свідоме і відповідальне ставлення до виконання особистістю її життєвих і соціальних ролей».

Для успішного формування компетентної особистості сучасний педагог повинен володіти певними якостями:

- успішно розв’язувати свої власні життєві проблеми, виявляючи ініціативу, самостійність і відповідальність;
- усвідомлювати мету та суть компетентнісного навчання;
- планувати урок із використанням усього розмаїття форм і методів навчальної діяльності й насамперед усіх видів самостійної роботи, діалогічних, евристичних і проблемних методів;
- пов’язувати навчальний матеріал із повсякденним життям та інтересами студентів;

– оцінюючи навчальні досягнення студентів, брати до уваги не тільки продемонстровані знання і вміння, а й передусім уміння застосовувати їх у навчальних і життєвих ситуаціях.

Кожне заняття необхідно планувати таким чином, щоб студенти не просто запам'ятували навчальний матеріал, а запитували, досліджували, творили, розв'язували, заперечували, співставляли, інтерпретували та дебатували за його змістом. Тобто формували свою компетентність.

Шляхи формування ключових компетентностей студентів на заняттях математики

Математична освіта покликана зробити вагомий внесок у формування життєвих компетентностей студентів як загальних цінностей, що ба-зуються на знаннях, досвіді, здібностях, набутих завдяки навчанню.

Формування життєвих компетентностей студентів на заняттях математики відбувається, якщо:

- навчання носить діяльнісний характер;
- йде орієнтація навчального процесу на розвиток самостійності і відповідальності студента за результати своєї діяльності (для цього необхідно збільшити частку самостійних робіт творчого, пошукового, дослідницького та експериментального характеру);
- якщо створюються умови для набуття досвіду та досягнення мети;
- застосовуються такі технології викладання, в основі яких лежать самостійність і відповідальність викладача за результати своїх студентів

(проектна методика, реферативний підхід, рефлексія, дослідний, проблемний методи, програмоване навчання, інтеграція, диференційоване навчання, розвивальне навчання).

Можливості формування та реалізації основних груп компетентностей на заняттях математики

Соціальна компетентність

- *Вибір завдань, які передбачають самостійний пошук розв'язку.*
- *Надання можливості обрання варіанту завдання чи шляху розв'язання задач.*
- *Використання самооцінки та взаємооцінки студентів.*
- *Розв'язування задач різними способами та визначення раціонального шляху розв'язування.*
- *Залучення до роботи в групах.*
- *Надання студентам можливості виявлення ініціативи.*
- *Планування виховних заходів та заходів предметних тижнів, у яких передбачається самостійна активна діяльність студентів*
- *Залучення студентів до самоврядування.*

Розв'язуючи прикладні задачі, студенти не тільки засвоюють найважливіші математичні поняття, опановують математичну символіку, вчаться наводити докази і т. д., але й відчувають взаємозв'язок теорії з практикою, усвідомлюють значущість і необхідність вивчення теми, набувають навичок у розв'язанні проблемних ситуацій, що виникають у повсякденному житті. Часто такі задачі є важливим засобом для виховання студентів. Проблема «Теплозбереження та теплозабезпечення» є актуальною у сучасному житті. Тепло, вода, газ, світло - це цінний ресурс, товар, який треба заощаджувати, тому що джерела цих ресурсів не є невичерпними. Інший виховний аспект даного питання – економічний. Як заощадити кошти сімейного бюджету, що для цього потрібно робити, студенти узнають при розв'язуванні задач при повторенні теми «Відсотки».

Наприклад:

Задача 1 Кімната обладнана пристроями освітлення, які споживають 300 ват. Якщо замінити їх на енергозберігаючі пристроя, то витрати скоротяться на 30%. Скільки ват протягом доби можна заощадити, використовуючи енергозберігаючі пристроя?

Задача 2 Родина з трьох чоловік у жовтні витратила 150 кВт електроенергії, а в листопаді на 20% більше. Якщо 1 кВт коштує 1,68 грн., то на скільки відсотків більше заплатили у листопаді, ніж у жовтні?

Задача 3 За місяць родина витрачає на електроенергію 54 грн. Один кВт коштує 0,36 грн. Скільки кіловат енергії витрачає родина за місяць? А якщо

економно використовувати світло (вимикати лампочки, які горять без потреби), то можна заощадити 10% енергії. Скільки гривень втрачається марно за місяць?

Задача 4 Родина, яка проживає у будинку без лічильника на тепло, щомісячно платить за опалення 350 грн. А родина, яка проживає у будинку з тепловим лічильником, платить 250 грн. На скільки відсотків менше платить сім'я з другого будинку?

Задача 5 У квартирі, де за батареями опалення на стіні наклеєний теплоізоляційний матеріал, зберігається тепла на 5% більше. На 1 кв. м кімнати припадає 1,32 ккал тепла. Скільки тепла припадає на всю квартиру площею 17 кв.м, якщо в ній батареї не ізольовані від стіни?

Задача 6 При приготуванні їжі на одній конфорці за 1 день витрачається 0,012м³ газу при інтенсивному вогні. Якщо тиск газу зробити помірним, то економія буде 30%. Один м³ газу коштує 6,96 грн. Якою буде економія сімейного бюджету через місяць?

Задача 7 Скільки оліфи треба, щоб пофарбувати зовнішню поверхню 11 однакових відер, які мають форму зрізаного конуса, якщо діаметри основ 25 см і 30 см, твірна 27,5 см і на 1м² витрачають 150 г оліфи?

При вивченні теми «Многогранники» я пропоную студентам обчислити витрати на косметичний ремонт кімнати та обрати кондиціонер, якщо прайс витрат має вигляд:

Прайс вартості будівельних матеріалів

Найменування	Кількість одиниць	Розмір	Ціна
Шпалери	1 рулон	0,5 м x 10 м	120,00 грн
Шпалери	1 рулон	1,00 м x 10 м	240,00 грн
Фарба для підлоги	1 банка	1 кг (100 г x 1 м ²)	120,00 грн
Клей для шпалер	1 пачка	1 пачка x 60 м ²	50,00 грн
Фарба для стелі	1 банка	1 кг (100 г x 1 м ²)	150,00 грн
Плінтур для підлоги	1 шт.	2,5 м	30,00 грн
Плінтур для стелі	1 шт.	2,0 м	20,00 грн
Кондиціонер	1 шт.	на 45 м ³	2000,00 грн
Кондиціонер	1 шт.	на 50 м ³	2500,00 грн
Кондиціонер	1 шт.	на 60 м ³	3000,00 грн
Кондиціонер	1 шт.	на 75 м ³	3500,00 грн

Розміри	I варіант	II варіант	III варіант	IV варіант
Довжина (м)	5	6	3	5
Ширина (м)	4	4	6	6

Висота (м)	2.5	2.5	2.5	2.5

Можна з певністю стверджувати, що такі задачі, приклади яких були наведені вище і подібні до них в процесі навчання математики відіграють важливу роль. Вони сприяють кращому осмисленню теоретичного матеріалу, його запам'ятанню, дають можливість пов'язувати викладання математики з життям та іншими науками, прищеплюють студентам інтерес до вивчення математики, стимулюють їх навчальну діяльність, виховують їх.

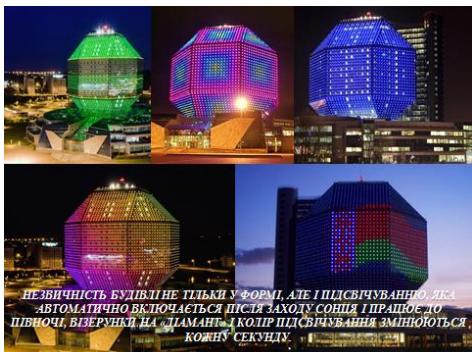
Навчання стане творчим процесом тоді, коли воно сплановане як пошукова діяльність самих студентів. З цією метою використовують інтерактивні методи навчання, які максимально стимулюють пізнавальну самостійність, творчу активність та ініціативу студента. Саме таким чином формуються та розвиваються соціальні компетентності.

Полікультурна компетентність

- ✚ Використання інформації з історії математичних відкриттів.
- ✚ Використання художньої літератури в процесі викладання математики.
- ✚ Розв'язання задач історико-культурного змісту.
- ✚ Розв'язання задач екологічного змісту.
- ✚ Характеристика внеску в науку вчених різних національностей.
- ✚ Наголошення на внеску в розвиток науки українських математиків.
- ✚ Виховання студентів на прикладі життєвого та творчого шляху видатних математиків.

З метою формування полікультурної компетентності студентів можна використовувати вислови відомих особистостей. Розмірковуючи над епіграфом, студенти самі ставлять мету заняття, або аналізують те, що вже знають, або ознайомлюються з історією математики, або отримують певні виховні настанови від людей, які досягли успіху в житті.

На уроках геометрії я демонструю фотографії цікавих архітектурних споруд, математичними моделями яких є геометричні тіла. Наприклад, Будинок-бібліотека в Мінську – ромбокубооктаедр, Ворота до Європи в Мадриді – похила призма, Палац Миру та Злагоди в Астані – піраміда, будинок-банкнота у Каунасі – циліндр. Цікаві архітектурні споруди є і в Україні. Наприклад, дім-корабель у Чернівцях, дім-стіна в Одесі, музей «Писанка» в Коломії.

Компетентність продуктивної творчої діяльності

- ❖ *Забезпечення високого наукового рівня викладання математики.*
- ❖ *Створення проблемних ситуацій на основі сучасного життя.*
- ❖ *Розв'язування задач та прикладів різними способами, використання задач підвищеної складності.*
- ❖ *Складання та розв'язування тестів, задач, кросвордів тощо.*
- ❖ *Залучення студентів до участі в олімпіадах.*

Компетентність продуктивної творчої діяльності передбачає вміння створювати не лише матеріальний продукт, але й інтелектуальний, який неможливий без розвитку критичного способу мислення, тобто такої «здатності людини чітко виділяти проблему, яку необхідно розв'язати; самостійно знайти, обробити і проаналізувати...».

В продуктивній творчій діяльності треба вбачати не лише розв'язування задач, а й в розробці студентами пам'яток, інструкцій, навчальної наочності, створення ілюстрацій математичних понять, опорних конспектів, «шпаргалок», складання сенканів.

Стратегія «Сенкан» (п'ятирияддя)

Сенкан – це білий вірш, в якому синтезована інформація в стислому вислові з 5 рядків.

Алгоритм складання сенкану:

1 – й рядок – 1 слово (іменник) – тема.

2 – й рядок 2 слова (прикметник) – опис.

3 – й рядок – 3 слова (дієслова або який + 2 дієслова) – опис теми через дію.

4 – й рядок – фраза із 4 слів висловлення ставлення до теми, почуттів з приводу обговорюваного.

5 – й рядок 1 слово – перефразування сутності (синонім або асоціація до теми, узагальнення, підсумок).

Корінь.

Квадратний, кубічний.

Знаходять, добувають, обчислюють.

n-степінь дає підкореневий вираз.

Радикал.

Логарифм.

Десятковий, натуральний.

Логарифмують, потенціюють, обчислюють.

Від'ємного числа не існує.

Показник.

Інтеграл.

Визначений, невизначений.

Знаходить, визначає, обчислює.

Вираховує площину криволінійної трапеції.

Первісна.

Математика.

Точна, впорядкована.

Навчає, демонструє, досліджує.

Розум до ладу доводить.

Меганаука.

Створити проблемні ситуації на занятті можна, наприклад, запропонувавши студентам задачу практичного змісту.

Тема: Площі бічної та повної поверхонь циліндра.

Етап навчання: Мотивація навчальної діяльності студентів.

Задача. На вулицях міста встановили тумби циліндричної форми для розклейовування реклами. Чи поміститься реклама продукції деякої фірми на одній такій тумбі, якщо загальна площа її рекламних плакатів 5 m^2 , а висота та діаметр тумби відповідно дорівнюють 2 м і 0,8 м?

Після обговорення ситуації, з'ясовуємо, для того щоб дати відповідь на запитання задачі, необхідно знайти площу бічної поверхні тумби, про яку йдеться в задачі. Оскільки тумба має циліндричну форму, то треба знайти

площу бічної поверхні циліндра. Робимо висновок: щоб розв'язати задачу необхідно знати формулу для обчислення площині циліндра.

Інформаційна компетентність

- *Залучення викладачем додаткової інформації в процесі викладання математики.*
- *Стимулювання студентів до використання додаткової інформації.*
- *Активна співпраця з кабінетом інформатики щодо використання навчальних програм з математики.*
- *Використання малюнків, таблиць, схем, як джерел інформації, та передбачення складання схем, таблиць, планів, опорних конспектів, як результату роботи студентів з інформацією.*

Використання комп'ютера в навчальній діяльності студентів сприяє розвитку розумових здібностей, пам'яті, просторової уяви, творчого нестандартного мислення, підвищує інтерес до навчання, що є важливим чинником формування життєвих компетентностей.

Пам'ятаючи слова К. Ф. Гауса про те, що «математика – наука для очей, а не для вух», вважаю, що математика – це один з тих предметів, в якому використання ІКТ може активізувати всі види навчальної діяльності: вивчення нового матеріалу, підготовка і перевірка домашнього завдання, самостійна робота, перевірочні і контрольні роботи, позакласна робота, творча робота.

Наочні засоби особливо важливі, тому що при вивченні математики потрібно досягнення більш високого ступеня абстракції, ніж при навчанні інших предметів. При правильному застосуванні наочних засобів розвивається абстрактне та логічне мислення, правильне математичне мовлення, формуються чіткі просторові та кількісні уявлення, змістові поняття, наочні засоби активізують студентів, допомагають зосередити увагу і тим самим сприяють міцному засвоєнню матеріалу.

Використання презентаційних матеріалів на заняттях математики допомагає: раціоналізувати форми підношення інформації (економії часу на занятті); підвищити ступінь наочності; отримати швидкий зворотний зв'язок; відповідати науковим і культурним інтересам і запитам студентів; створити емоційне ставлення до навчальної інформації; активізувати пізнавальну діяльність та самовдосконалення; реалізувати принципи індивідуалізації та диференціації навчального процесу.

На своїх заняттях стимулюю студентів до використання додаткової інформації. Наприклад, для студентів спеціальності «Організація перевезень і управління на автомобільному транспорті» пропоную завдання типу:

Задача. Родина з трьох осіб планує подорож за маршрутом Херсон — Львів — Одеса — Херсон. Потрібно визначити, подорож

яким транспортом — потягом «Укрзалізниці» чи автомобілем, буде дешевшою, її обґрунтувати вибір.

Для розв'язування задачі вам треба буде провести пошук і відбір потрібної інформації як у друкованих джерелах (підручники, довідники), так і в інтернет-ресурсах (електронні енциклопедії).

Таким чином, для розв'язання компетентнісної задачі потрібно проаналізувати запропоновану ситуацію, поставити мету, спланувати результат, розробити алгоритм розв'язування задачі, обрати оптимальну для розв'язування конкретної задачі інформаційну технологію, проаналізувати результат і зробити висновки.

Комунікативна компетентність

- Стимулювання вміння висловлювати власну точку зору.
- Сприяння уdosконаленню вмінь вести навчальний діалог.
- Використання усних та письмових рецензій на відповідь, доповнень та зауважень до неї.
- Уdosконалення вмінь формулювати цілі власної діяльності та робити висновки за її результатами.
- Застосування взаємоопитування та взаємоперевірки з можливим подальшим коментуванням.
- Організація групової роботи .
- Проведення нестандартних уроків, уроків-змагань, КВК.
- Підготовка студентами нестандартних питань одногрупникам.

Відомо, що в будь-якій сфері без успішної комунікації неможливе узгодження конкурентних інтересів, пошук компромісів. Як свідчить практика, формування комунікативної компетентності може успішно відбуватись як у традиційній, так і в інноваційній діяльності (традиційна: взаємоперевірка самостійних робіт навчального характеру, контроль знань студентів за схемою «питання — відповідь», робота групи, що супроводжується коментуванням одного зі студентів; математичні диктанти та перехід від однієї моделі до іншої, порівняння результатів виконаних дій із зразком, рецензування виконаної роботи, застосування схем тощо; інноваційна: метод проектів (самостійний добір чи створення індивідуальних або командних тренувальних вправ, ігор, рекламна діяльність з метою забезпечення трансляції базових понять, де відбувається інтегрування технологій створення освітніх ситуацій, у яких студенти розв'язують власні задачі, з технологією супроводу самостійної діяльності студентів; ігрові методики організації математичних диспутів).

Однією з ефективних форм організації колективної, парної, групової та індивідуальної самостійної роботи студентів на уроках математики є систематичне виконання усних вправ на всіх етапах навчання. З їх допомогою

студенти краще розуміють сутність математичних понять, теорем, математичних перетворень. Усні вправи активізують розумову діяльність студентів, розвивають увагу, спостережливість, пам'ять, мову, швидкість реакції.

Компетентність самоосвіти і саморозвитку

- *Написання студентами повідомлень, рефератів, самостійних творчих робіт.*
- *Використання випереджальних завдань, що передбачають активну самостійну та самоосвітню діяльність студентів.*
- *Залучення студентів до творчих виставок .*
- *Організація інтелектуальних конкурсів, ігор, предметних тижнів.*
- *Використання інтенсивних завдань з предмету, які передбачають пояснення студентами певних питань.*
- *Залучення студентів до роботи консультантами, що підтримує їх самоосвітній тонус.*

Одних знань для розвитку студентів недостатньо, бо «знання - це гість» (Д. Гулія), вони з часом стають застарілими. Завдання ж викладача - довести студентам, що навчатись необхідно протягом усього життя, формувати здатність жити в суспільстві, що ґрунтуються на цих же знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих під час навчання.

Творча діяльність є найефективнішим стимулом і засобом розвитку всіх психічних якостей особистості. З метою розвитку інтелекту студентів, більшість занять варто будувати так, що суть нових понять вони засвоюють шляхом «відкриття». Постійно ставлячи студента у ситуацію незнання, де студент долає перешкоди між жагою пізнання і відсутністю знань та самостійно здобуває ці знання, я бачу, як підвищується його пізнавальна активність.

К. Д. Ушинський писав, що «учення, яке дається примушуванням і силою волі, не буде допомагати розвитку розумових здібностей». Тому я зробила для себе висновок, що студент ніколи не «відкриє» самостійно правило, якщо йому нецікаво, якщо розумовий процес внутрішньо не мотивований.

Саме тому на заняттях необхідно використовувати такі прийоми, що – сприяють формуванню мотивації навчання:

- насичення змісту цікавими прикладами, фактами;
- нестандартна форма пред'явлення нового матеріалу;
- пізнавальна дискусія;
- аналіз життєвих ситуацій;
- включення студентів у колективну навчальну діяльність;
- створення ситуацій, в яких студентові необхідно оцінити мотиви та результати власної діяльності;

– мотивація закінчення заняття.

Застосовуючи методику використання схем, опор, алгоритмів, стратегій критичного мислення, я помітила, що студенти краще засвоюють матеріал, що вивчається. Більше того, вони будують свою відповідь користуючись схемами, читають їх, працюють з ними. Студенти не механічно заучують правила, різні формулювання. Вони засвоюють їх свідомо: складають правило за даною схемою, виконуючи практичне завдання.

Здоров'язбережувальна компетентність

- **Забезпечення й дотримання санітарно-гігієнічних умов на заняттях.**
- **Використання текстів здоров'язбережувального змісту при розв'язуванні задач.**
- **Розвиток і закріplення навичок збереження фізичного, соціального, психічного, духовного здоров'я.**

Формуючи різні життєві компетентності студентів, не слід забувати про важливість фізичного стану дітей. Тому треба виділити окремо здоров'язбережувальну компетентність, як характеристику і необхідну умову збереження фізичного, соціального і духовного здоров'я студентів. Адже людина може бути успішною та компетентною в усіх сферах життя лише за умови міцного здоров'я. Тому найважливішою складовою навчання є формування мотивації до збереження здоров'я. Звідси і випливає основне завдання педагогів – дати студентам міцні теоретичні знання про те, що таке здоров'я, як воно закладається, зберігається і руйнується, сформувати здоров'язбережувальні компетентності.

Реалізація фізичної складової здоров'язбережувальної здійснюється через: фізкультхвилинки, фізкультпаузи (оздоровчу рухливу діяльність);

контроль та самоконтроль за правильною поставою під час письма; виконання гімнастики для очей, точковий самомасаж біологічно активних точок обличчя й голови, щоб врешті «розбудити» студентів і створити відповідний робочий настрій на весь навчальний день.

Реалізація соціальної складової здійснюється через: використання засобів, які сприяють інтересу до навчального матеріалу; створення умов для самовираження студентів; стимулювання аргументації відповідей; заохочування ініціативи студентів; розвиток інтуїції, творчої уяви; використання на занятті засобів диференційованого навчання; проблемного навчання; діалогового навчання; рефлексивного навчання; колективної розумової діяльності; використання матеріалу з інших сфер життедіяльності; надання різномірних домашніх завдань; формування вміння уникати конфліктних ситуацій.

Реалізація психічної складової здійснюється через: створення сприятливого психологічного клімату на уроці; дотримання позитивного мислення; формування вміння керувати своїми емоціями,

почуттями; здійснення самооцінки, самоконтролю; здатність аналізувати наслідки дій шкідливих звичок тощо; музикотерапію; кольоротерапію.

Реалізація духовної складової здійснюється через: навчання доброзичливому ставленню до товаришів у групі, до студентів коледжу,

до дорослих; навчання відповідальності за власні дії та вчинки; навчання висловлювати свої погляди щодо здорового способу життя; навчання здатності бачити й сприймати прекрасне в житті, природі, мистецтві, літературі; навчання усвідомленню життєвих цінностей.

Наведу приклад формування здоров'язбережувальної компетентності під час вивчення властивостей функцій. Студентам пропоную дослідити графік функції: $f(x) = (110 * (\ln x - 2)) / 2$. Повідомляю, що таким чином визначається залежність ємності легенів людини від віку. Студенти роблять висновки, до якого віку відбувається активне формування легенів та що потрібно робити для того, щоб їх ємність була найбільшою, а далі розвязуємо задачу про шкідливість паління: кожен курець випалює щодня в середньому 8 сигарет. Після викурювання першої сигарети в легенях осідає 0,0002 г нікотину й тютюнового дьогтю. Ізожною наступною сигаретою ця кількість збільшується на 0,000001 г. Яка кількість речовин осідає в легенях за рік?

Математичні компетентності – одні з найважливіших складових життєвих компетентностей

Математичні компетентності складають основу для формування ключових компетентностей. За С.Раковим, під поняттям «математична компетентність» розуміють спроможність особистості бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, оцінювати похибку обчислень. Математична компетентність будь-якого спеціаліста розглядається як обов'язковий елемент його загальної культури.

Математичні компетентності:

1. Процедурна компетентність – уміння розв'язувати типові математичні задачі: використовувати на практиці алгоритм розв'язання типових задач; уміти систематизувати типові задачі, знаходити критерії зведення задач до типових; уміти використовувати різні інформаційні джерела для пошуку алгоритму розв'язувань типових задач (підручник, довідник, Інтернет-ресурси).

2. Логічна компетентність – володіння дедуктивним методом доведення та спростування тверджень, необхідно: володіти і використовувати на практиці понятійний апарат дедуктивних теорій (поняття, визначення понять; висловлювання, аксіоми, теореми і їх доведення, контрольні приклади до теорем тощо); відтворювати дедуктивні доведення теореми та доведення правильності процедур розв'язань типових задач; використовувати математичну та логічну символіку на практиці.

3. Технологічна компетентність – володіння сучасними математичними пакетами. (пакети символічних перетворень, динамічної геометрії – Gran – 2Д(3Д), електронні таблиці (Excel).

4. Дослідницька компетентність – володіння методами дослідження практичних та прикладних задач математичними методами: формулювати математичні задачі; будувати аналітичні моделі задач; висувати та перевіряти справедливість гіпотез, спираючись на відомі методи (індукція, аналогія, узагальнення), а також на власний досвід досліджень; інтерпретувати результати, отримані формальними методами; шукати аналогії в інших розділах математики.

5. Методологічна компетентність – уміння оцінювати доцільність використання математичних методів для розв'язання практичних та прикладних задач; аналізувати ефективність розв'язання задач математичними методами; рефлексія власного досвіду розв'язування задач та подолання перешкод з метою постійного вдосконалення власної методології проведення досліджень.

Планування занять математики, які базуються на компетентнісному та діяльнісному підходах, є послідовне виконання викладачем наступних дій :

1 Формулювання цілей заняття.

2 Подбір питань і завдань для етапу актуалізації знань і дій.

3 Створення проблемної ситуації, що спонукатиме студентів до «відкриття» нового знання.

4 Вибір способу організації діяльності студентів.

5 Підбір дидактичних прийомів, методів та засобів.

6 Розробка завдань, що спонукають студентів розпізнавати конкретні ситуації на основі нового завдання і відтворювати їх.

7 Розробка алгоритму виконання студентами цих завдань.

8 Складання завдань для контрольного етапу заняття.

Виходячи з організаційного структурування навчальної діяльності, заняття математики, яке базується на компетентністній і діяльнісній основі включає три основних етапи:

I. Організаційно-мотиваційний

На організаційно-мотиваційному етапі формується позитивне самовизначення студента до діяльності на занятті: створюються умови для виникнення внутрішньої потреби включення в діяльність, виділяється змістовна область діяльності. Студенти підготовлюються до проектувальної діяльності за допомогою актуалізації знань, умінь і навичок, достатніх для побудови нового способу дій. Створюється проблемна ситуація, фіксуються труднощі студентів в індивідуальній діяльності. Визначається мета діяльності та тема заняття.

II. Операційно-діяльнісний

Викладач організовує діяльність по «відкриттю» нового знання і його застосування. Організовується колективна діяльність студентів, у ході якої вибудовується і обґрутовується новий спосіб дій. Побудований спосіб дій

використовується для розв'язання вихідної (проблемної) задачі, що викликала ускладнення. Уточнюється загальний характер нових знань і фіксуються шляхи подолання виниклої раніше проблеми. У ході первинного закріплення навчального матеріалу студенти виконують типові завдання на новий спосіб дій з обговоренням кроків дій та отриманих результатів.

На даному етапі може використовуватися індивідуальна форма роботи. Студенти самостійно виконують завдання на застосування нового способу дій; здійснюють самоперевірку, покроково порівняння із зразком; оцінюють свою самостійну роботу. Виявляються межі застосування нового знання і виконуються завдання, в яких новий спосіб дій передбачається як проміжний крок. Організовуючи цей етап, викладач підбирає завдання, в яких тренується використання вивченого раніше матеріалу, що має методичну цінність для введення в подальшому нових способів дій. Таким чином, відбувається, з одного боку, автоматизація розумових дій з вивченими нормами, а з іншого - підготовка до введення в майбутньому нових норм.

Наприклад, при вивчені теми «**Формули зведення**» після роботи з тренажером «Знаки та значення тригонометричних функцій на одиничному колі» (за слайдами презентації) та перевірки завдань, які виконані на дощі, згадуємо, які прийоми запам'ятовування ви використали? Після останнього завдання формулюємо проблему.

Фрагмент заняття.

V. Мотивація навчальної діяльності. (Метод проблемної ситуації)

Постановка проблемного питання:

- Як знайти значення будь-якої тригонометричної функції будь-якого кута, тобто не тільки гострого?

Наприклад, $\sin 210^\circ$, $\tg 315^\circ$, $\cos 1020^\circ$???

Обчислення значення тригонометричних функцій для будь-якого значення аргументу можна звести до обчислення значень для аргументу від 0° до 90° . Алгоритм таких обчислень так і називається «формули зведення».

Тема сьогоднішнього нашого заняття «Формули зведення». Ми продовжуємо поповнювати арсенал тригонометричних формул, які допоможуть у спрощенні та обчисленні тригонометричних виразів.

Мета нашого заняття знати, що називається формулами зведення, знати алгоритм використання формул зведення, навчитися застосовувати формули зведення для розв'язування вправ, вивчити мнемонічне правило для застосування формул зведення, набути навички застосування формул зведення.

В робочих зошитах пишемо на полях число та тему заняття «Формули зведення». Означення: Формули зведення - це формули, що дозволяють виражати значення тригонометричних функцій будь-якого кута через функції кута першої чверті, тобто менших за 90° .

Запам'ятовувати кожну із цих формул немає потреби, краще користатися загальним правилом.

Вам надається нагода продемонструвати свої здібності і вивести нові формули самостійно. Отже, кмітливість, спостережливість, уважність та рішучість вам стануть у пригоді.

VI. Формування нових знань. (Метод проблемно-пошуковий).

Форма організації навчальної діяльності. Групова. Кожна група отримує «Пам'ятку роботи у групі».

(Командир розбиває завдання на складові частини і розподіляє між членами групи. Працювати можна прямо в друкованих аркушах. Кінцеві результати заносяться в загальну таблицю, яка у вас на столі. Коли група заповнить таблицю повністю, будь-хто з групи виносить результати на дошку. Об'єднавши результати роботи 4-х груп, ви самі відкриєте і сформулюєте нове правило).

Таблиця 1 групі

Кут t Фун- кція	Знак початкової функції	Яка чверть?		Знак кінцевого результату	Яка чверть?	
		$\frac{\pi}{2} - \alpha$	$\frac{\pi}{2} + \alpha$		$\frac{\pi}{2}$	$\frac{\pi}{2}$
$\sin t$						
$\cos t$						
$\tg t$						
$\ctg t$						

(Для $\tg t$ заповнити за правилом після виведення формул)

- 1 Який знак ставиться в правій частині формули?
- 2 Чи змінюється назва функції, що зводиться, якщо кут відкладається від вертикального діаметра?

Висновок. Головне завдання викладача — розвиток здібностей і навичок студентів, підвищення престижу знань, формування математичних компетентностей, вміле використання випускниками коледжу набутих у процесі навчання вмінь і практичних навичок у повсякденному житті. Викладач повинен знайти шлях до особистості студентів через звернення до їх життєвого досвіду, через підбір задач прикладного змісту, через використання історичного матеріалу, що викликає інтерес студентів до предмета, формує у них життєві компетентності.

Література

1. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков, Г. М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К. І. С», 2004. – 112 с.

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.
4. Нищета В.А. Життєва компетентність особистості: до питання створення функціональної моделі / В. А. Нищета // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / за ред. Т. І. Сущенко. – Запоріжжя, 2008. – Вип. 51. – С. 257–264.
5. Раков С.А. «Формування математичних компетентностей випускника школи як місія математичної освіти» //«Математика в школі», – №5, 2005 р. – С. 2–7.
6. Родигіна І. Компетентнісно орієнтований підхід у навчанні / І.В. Родигіна. – Харків : Основа, 2008. – 112 с.
7. Урок математики в сучасних технологіях: теорія і практика. – Харків: Вид. гр. «Основа», 2007. – (Б – ка журн. «Математика в школах України»; вип. 4).

Надійшла до редакції 16.02.2018

УДК 378.014

В.Л. Санін,
викладач,
Новокаховський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету
vadim68.68@outlook.com

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО – КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

В.Л. Санін. *Методика застосування інформаційно – комунікаційних технологій під час вивчення економічних дисциплін.* У статті проаналізовано засоби інформаційних технологій, що використовуються в процесі професійної підготовки майбутніх економістів. На основі аналізу обґрунтовано доцільність використання в навчальному процесі інформаційних систем для набуття майбутніми економістами необхідних професійних знань, умінь, навичок і способів діяльності

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні економісти, інформаційні технології, засоби ІКТ.

V.L. Sanin. *Methodology of application of information and communication technologies during studying of economic disciplines.* The article analyzes the means of information technologies used in the process of training future economists. Based on the analysis, the expediency of using the information systems in the learning process to provide future economists with the necessary professional knowledge, abilities, skills and methods of activity is substantiated.

Keywords: professional training, economic profile, information technology, means of ICT.

Вступ. Економічна освіта на сучасному етапі має такі основні цілі:

- ознайомлення з основами економічної теорії і прикладних економічних дисциплін (основами бізнесу, підприємницької діяльності, бухгалтерського обліку, менеджменту, маркетингу тощо);
- формування у студентів економічного мислення;
- формування вмінь і навичок приймати обґрунтовані рішення;
- проведення соціальної адаптації до змін, що відбуваються в сучасному суспільстві у зв'язку з переходом до ринкових відносин;
- проведення професійної орієнтації в галузі економічної, правової, підприємницької діяльності та розвиток підприємницьких здібностей студентів.

Швидке зростання інформації і високий рівень інформатизації всіх сфер людської діяльності зумовлює стрімкий розвиток та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Успішне користування ІКТ

можуть забезпечити тільки ті члени суспільства, які володіють необхідними знаннями, уміннями й навичками, що дають змогу практично взаємодіяти в інформаційному просторі, швидко адаптуватися до сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, тобто володіють інформаційно-технологічною культурою задля забезпечення власних і професійних потреб. Важливим стає вміння оперативно (ефективно) і якісно працювати з інформацією, використовуючи задля цього сучасні засоби та методи. Інформаційно-комунікаційні технології стали невід'ємною частиною сьогодення викладачів та студентів. Уміле поєднання традиційних методів навчання та сучасних технологій дозволяють зробити заняття цікавим для студентів, емоційно насиченим та інформаційно наповненим. Одним з найбільш важливих підходів до вирішення основних проблем сучасної педагогічної науки і практики, а саме гуманізації всього освітнього процесу і підвищення якості навчання і виховання, є використання педагогічних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, які мають загально-предметне значення і поступово впроваджуються в практику з метою продуктивного засвоєння всіх навчальних дисциплін.

Аналіз літературних джерел. Формування глобального фінансового й фондового ринків; загострення політичної та економічної ситуації в країні, міжнародної конкуренції та посилення її глобального характеру; зростання масштабів економічної діяльності транснаціональних корпорацій; удосконалення й подальший розвиток інформаційних технологій, програмного забезпечення, засобів зв'язку, глобальної мережі Інтернет вимагає удосконалення економічної освіти на сучасному етапі, потребує модернізації у зв'язку з основними тенденціями економічного й суспільного розвитку держави. На нашу думку, процес інформатизації освіти підвищує рівень навчальної активності студентів, розширює можливості самоосвіти за допомогою мобільних технологій, дистанційного навчання, розвиває здатність до альтернативного мислення, формування вмінь розробляти стратегії пошуку розв'язання як навчальних, так і професійних задач, прогнозування результатів упровадження прийнятих рішень засобами моделювання досліджуваних об'єктів, явищ, процесів і взаємозв'язків між ними в умовах невизначеності та ризиків. Тобто формує гармонійну, різnobічно розвинену особистість, для якої професійні знання, уміння, навички та їх постійне оновлення становлять основу самореалізації в економічній сфері суспільства. Отже, пріоритетним напрямом навчання студентів економічного профілю у вищих навчальних закладах стає підготовка фахівців, здатних вирішувати професійні завдання, приймати ефективні економічні рішення в реаліях глобальної економіки з використанням інформаційних технологій, які сприяють підвищенню ефективності самої економічної підготовки, а також підвищують рівень інформаційної компетентності майбутніх фахівців. Суперечність між використанням традиційного організаційно- методичного інструментарію в підготовці майбутніх економістів та необхідністю його модернізації на основі сучасних інформаційних технологій навчання дозволяє

констатувати наявність проблеми і робить актуальним проведення досліджень у цьому напрямі.

Разом із тим, на сьогодні недостатньо досліджень, де б розглядалися теоретико-методологічні засади використання інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів, створення спеціалізованих програмних засобів, навчально-методичних комплексів на основі інформаційних технологій, які дозволяють організувати нові види навчальної діяльності: інтерактивний діалог – взаємодію користувача з комп’ютером, використання інтенсивного діалогу; управління реальними об’єктами та відображеннями на екрані моделями різних об’єктів, явищ, процесів; автоматизований контроль (самоконтроль) та корекція результатів навчальної діяльності, тренування, тестування.

Метою статті є використання засобів інформаційних технологій у процесі професійної підготовки фахівців економічного профілю для набуття майбутніми економістами необхідних професійних знань, умінь, навичок і способів діяльності.

Матеріал і результати дослідження. В останні роки значно збільшилися темпи впровадження нових інформаційних технологій в освітній процес вищих економічних навчальних закладів. Це зумовлено тим, що в економічній галузі господарства спостерігається широке застосування та стрімке зростання значимості інформаційних технологій у всіх економічних установах держави. Розвиток інформаційних технологій та динаміка економічного середовища істотно змінюють вимоги до підготовки сучасного економіста з огляду на необхідність формування в нього вміння використовувати інформаційні технології не лише для розв’язання фахових завдань, але й для організації ефективної пізнавальної діяльності [2, 172–173]. Використання інформаційних технологій в економічній освіті має методологічні особливості, які визначаються структурою багатоступеневого навчального плану. Навчальні плани вищих навчальних закладів із підготовки фахівців економічного напряму містять три блоки (цикли) дисциплін: 1) цикл гуманітарної підготовки; 2) цикл природничо-наукової та загальноекономічної підготовки; 3) цикл професійної підготовки.

Як правило, під час викладання дисциплін циклу гуманітарної підготовки переважно застосовують такі засоби інформаційних технологій: технічне обладнання (комп’ютери, проектори, відеопрезентатори тощо), яке використовується при проведенні лекційних занять і забезпечує можливість ілюстрації навчального матеріалу графічними зображеннями, аудіо- та відеофайлами, демонстрацією складних явищ і процесів тощо; комп’ютерні тестові програми для контролю якості навчання студентів; авторські комп’ютерні навчальні системи, які дозволяють поєднувати нові способи подання навчального матеріалу (презентації, аудіо, відео тощо) з можливостями управління процесом навчання та контролю; електронні навчальні посібники; електронні довідники, пошукові системи, ресурси мережі Internet, дистанційне навчання тощо [2; 3]. При викладанні дисциплін

циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки основна увага приділяється математичній підготовці майбутніх економістів та оволодінню навичками роботи з комп’ютерною технікою. При опануванні дисциплін інформаційного спрямування, які безпосередньо пов’язані з використанням комп’ютерної техніки, студенти вивчають загальні положення щодо інформатики, технічних засобів, інформаційно-комунікаційних технологій, опановують практичні навички роботи з комп’ютерною технікою, системним та прикладним програмним забезпеченням. Отже, інформаційні технології при цьому виступають і засобом, і об’ектом навчання. В економічній інформатиці вивчаються інформаційні системи й економічні процеси (виробництво, споживання, накопичення, попит, пропозиції, фінансування, кредитування, ціноутворення, інфляція, капітал і прибуток тощо), а також проблеми управління та самоорганізації таких систем. Програмне забезпечення, що використовується й вивчається в курсі економічної інформатики – це Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Access, Visual Basic for Applications, ABBYY FineReader, Acrobat Reader, Internet Explorer, Opera, (Інтернет-аукціон – aukro.ua, auction.lviv.net/main.asp, Інтернет-ресурс – finance.ua, Система створення експертних систем – clipsrules.sourceforge.net). Математична підготовка майбутніх економістів з використанням інформаційних технологій спрямована на оволодіння вміннями та навичками роботи зі специфічними пакетами прикладних програм: Mathcad, Mapl, Matlab, Mathematica, Statistica тощо. Серед зазначених пакетів прикладних програм найбільшого використання в навчальному процесі дістав пакет Excel завдяки широкому математичному й сервісному забезпеченням, що дозволяє вирішувати значну кількість економічних задач, та можливостям взаємодії з іншими прикладними програмами [4; 5]. Для перевірки отриманих знань та вмінь застосовують їх при вирішенні практичних завдань також використовують засоби інформаційних технологій: комп’ютерні тести, виконання практичних розрахункових задач тощо. Під час викладання дисциплін циклу професійної підготовки, які повинні забезпечувати студентів глибокими знаннями та практичними вміннями творчо підходити до розв’язання фахових завдань, використання інформаційних технологій сприяє активізації навчально-творчої діяльності [2]. За допомогою засобів інформаційних технологій здійснюють відтворення реальних об’єктів, процесів або явищ економіки, створюють моделі, графічні зображення, які передають узагальнені образи відповідних об’єктів або процесів. Це сприяє розвиткові яви й творчої активності в майбутніх економістів, акцентуванню уваги на конкретних аспектах господарської діяльності. У циклі дисциплін професійної підготовки майбутні фахівці економічного напряму на практичних заняттях набувають досвіду роботи зі спеціальним програмним забезпеченням, за допомогою якого здійснюється автоматизація напрямів господарської діяльності підприємств: «1С: Підприємство». Крім цього, застосування Інтернет-технологій у навчанні сприяє розвитку в студентів логічного мислення, уміння аналізувати й синтезувати інформацію, робити висновки [6]. За допомогою доступу до

мережі Internet, спираючись на сучасні телекомунікаційні можливості й новітні засоби введення та збереження даних, організується одночасний багаторазовий доступ до даних, обмін та спільне користування інформацією. Користувачі мережі мають швидкий, зручний і стандартизований доступ до структурованої алфавітно-цифрової та мультимедіа-інформації, обміну відео-й аудіоінформацією, проведення відеоконференцій тощо. Отже, у циклі дисциплін із професійної підготовки майбутніх економістів використання засобів інформаційних технологій дозволяє імітувати майбутню професійну діяльність студентів завдяки проведенню експериментів із комп’ютерними моделями економічних об’єктів, розв’язанню задач із використанням необхідних програмних продуктів, вирішенню прикладних завдань на застосування знань із різноманітних економічних предметів, проведенню досліджень із комп’ютерною підтримкою розробки бізнес-планів, виконанню професійних творчих завдань [2].

Слід зауважити, що ефективне вирішення професійних завдань фахівцями економічного напряму в реальних економічних ситуаціях потребує виконання низки операцій, з яких деякі більш ефективно виконує людина, а інші швидше і якісніше виконує комп’ютер. Так, інформаційні технології допомагають проаналізувати більший обсяг інформації, урахувати експертні оцінки групи спеціалістів, сформувати можливі варіанти рішень, зробити аналіз їх відповідності різним критеріям, передбачити наслідки прийнятих рішень, одержати логічне обґрунтування вибраного рішення, але не в змозі замінити творчого підходу фахівця-економіста, який приймає рішення.

Однією з найважливіших складових успішного навчання є мотивація студента. Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях робить навчання яскравим, цікавим, що запам'ятовується, формує емоційно-позитивне ставлення до предмета.

Викладач повинен рухатися в ногу з часом, лише тоді він буде цікавим для своїх студентів, таким гаслом я користуюсь ідучи в коледж до своїх студентів. Поступово оволодіваючи засобами мультимедійного навчання я створив сайт викладача. Мета створення сайту виникла від бажання поділитися своїм досвідом, своїми методичними розробками, зразками навчально – методичної документації, а також творчими роботами. Цей сайт створено для студентів, що прагнуть успіху у вивченні економічних дисциплін, для колег, що знаходяться у творчому пошуку і яким цікавий обмін досвідом. На сайті представлено лекції, навчально-методичні матеріали відповідно до дисциплін, а також добірки корисної інформації, які необхідні студентам, що вивчають економічні дисципліни. Завітавши на мій сайт кожен студент та викладач зможе знайти тут цікаву та необхідну для себе інформацію. Також на сайті є доступ до онлайн-програми тестового контролю, яким можуть скористатися студенти при наявності комп’ютера та мережі Інтернет.

Рисунок 1 – Скриншот розміщення практичних робіт на сайті викладача

Сьогодні викладач з високим рівнем професійної компетентності ресурс мережі Інтернет розглядає не просто як зручну можливість соціального користування (спілкування, обміну повідомленнями, музикою, фільмами), а як цілком серйозну альтернативу збагатити зміст сучасними досягненнями виробництва в галузі, тим самим вчасно забезпечуючи навчально-методичним матеріалом, засобами навчання, інтерактивною взаємодією суб'єктів навчання.

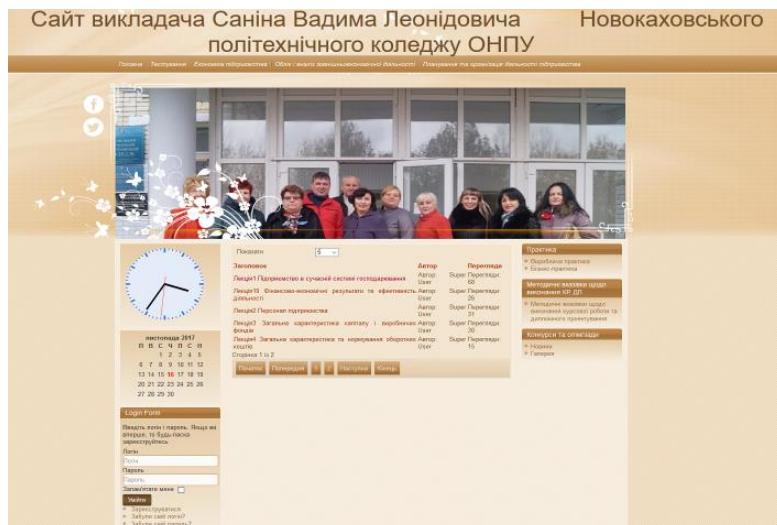

Рисунок 2 – Скриншот розміщення лекційного матеріалу на сайті викладача

Інструкція
проведення тестового контролю з дисциплін
серед студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації

1 Вибір варіанту завдання
 2 Пакет завдань складається з 3-х рівнів.
I рівень - завдання з однокомпонентним вибором, складається з 40 питань, кожна правильна відповідь з яких оцінюється в 0.5 бали.
II рівень - завдання з багатокомпонентним вибором, складається з 34 питань, кожний правильний елемент з яких оцінюється в 1 бали. У випадку допущених помилок чи неправильного вибору елементів, бали за тест не нараховуються.
III рівень – практичне завдання складається з 23 питань, кожна правильна відповідь з яких оцінюється в 2 бали.

Результати тестування знаходяться у викладача.

Час проходження тестування 3 години.

Прізвище
 Ім'я
 По батькові
 Група
 Предмет

ПОЧАТИ ТЕСТУВАННЯ

Рисунок 3 – Скриншот онлайн тестування студентів

Питання, яке мені дозволяють вирішити інформаційно- комунікаційні технології, а саме Інтернет - це дистанційне навчання. Я на своєму сайті систематично розміщую інформацію для студентів, а саме: лекційні матеріали, практичні роботи, теми для самостійних робіт. Студенти мають змогу заходити на мій сайт і повторювати матеріал, а студенти, які були відсутні на занятті можуть вивчити матеріал самостійно. Студентам подобається така форма навчання. Створення таких ресурсів вимагає від викладача вміння користуватися комп'ютерною технікою та грунтовної підготовки, проте сприяє підвищенню інтересу до предмета.

Застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій у навчальному процесі створює додаткові можливості для засвоєння матеріалу спеціальних дисциплін теоретичної і практичної підготовки студентів. Набуті навички роботи із комп'ютерною технікою, засобами інформаційно-комунікаційних і мультимедійних технологій у процесі навчання дають змогу розвивати інформаційно-технологічну культуру майбутнього фахівця, активізують його пізнавальну діяльність, виховують самостійність, здатність до самонавчання та формують його професійну мобільність.

Поєднання традиційних і новітніх технологій при вивченні економічних дисциплін дозволяє по-перше, зробити заняття емоційно насыченим, спонукає студентів до активної роботи, по-друге, наближає до пізнання предмету, його наукових основ, по-третє, робить заняття яскравими, емоційними,

захоплюючими чим допомагає викликати потребу у додатковому самостійному більш поглибленому вивченням дисципліни.

Останнім часом в активному словнику педагогів з'явився термін "мультимедійний урок". Ця педагогічна категорія є порівняно новою в педагогічній науці та практиці, тому вважаємо за доцільне більш детально розглянути поняття "мультимедія" й дати визначення поняттям "мультимедійний урок" й "урок з мультимедійною підтримкою".

Я надаю перевагу широкому використанню технічних засобів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців, використання можливостей інтернету. Застосування теле – відео – фото – та інших матеріалів в освітньому процесі підсилює пізнавальну активність студентів, дозволяє досягти максимальної економії часу для засвоєння навчального матеріалу в значних обсягах.

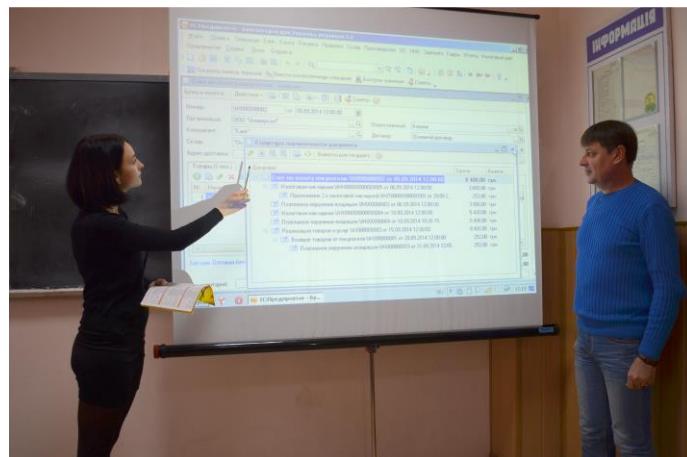

Рисунок 4 – Проведення мультимедійного заняття

Результативність у моєї роботі надає метод групового творчого пошуку. Пропоную наперед кожній групі завдання творчого характеру, яке вони повинні виконати на практичному занятті, тим самим посилюю інтерес до дисципліни, бажання дослідити ті чи інші питання. Вважаю, що цей метод є провідним у сучасному освітньому процесі, так як він втілює найважливіший – індивідуально творчий підхід у навченні.

Отже, на мою думку, для інтенсифікації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю доцільно використовувати інформаційні системи (комплексні комп’ютерні програми), які забезпечують оперативний зворотній зв’язок, комп’ютерну візуалізацію навчальної інформації, архівне збереження великих обсягів інформації з можливістю легкого доступу користувача до бази даних, автоматизацію процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, обробки результатів експерименту, автоматизацію процесів управління навчальною діяльністю та контролю його результатів.

Висновок. На основі результатів аналізу наукової психолого-педагогічної літератури щодо застосування засобів інформаційних технологій у процесі професійної підготовки фахівців економічного профілю з'ясовано, що використання інформаційних технологій в економічній освіті має методологічні особливості, які визначаються структурою багатоступеневого навчального плану.

Установлено, що засоби інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів використовуються як при засвоєнні теоретичного матеріалу, так і при застосуванні теоретичних знань на практиці. До основних засобів інформаційних технологій, які доцільно застосовувати в процесі навчання, належать: демонстраційне обладнання, мультимедійні презентації лекційних занять, комп’ютерні навчальні системи, мультимедійні навчальні курси, автоматизовані комп’ютерні тести, ділові комп’ютерні ігри, електронні навчальні посібники, електронні довідники, пошукові системи, ресурси мережі Internet, відеоконференції, системні та прикладні програми.

З'ясовано, що одним із пріоритетних напрямів застосування інформаційних технологій у навчальному процесі вищої економічної школи виступають системи (комплексна комп’ютерна програма, яка у процесі роботи може відтворювати мислення людини-експерта під час аналізу й вирішення проблем), що забезпечують оперативний зворотний зв'язок, комп’ютерну візуалізацію навчальної інформації, архівне збереження великих обсягів інформації з можливістю легкого доступу користувача до бази даних, автоматизацію процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, обробки результатів експерименту, автоматизацію процесів управління навчальною діяльністю та контролю його результатів.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці моделі, що передбачає - використання засобів ІКТ у підготовці фахівців економічного профілю. - формування готовності майбутніх економістів до прогностичної діяльності засобами ІКТ - визначення складових, структури та формальної інформаційної системи для підготовки фахівців економічного напряму.

Література

1. Концепція розвитку економічної освіти в Україні // Освіта України. – 2004. – 23 січня (№ 6). – С. 4–6.
2. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах : дис. ... д. пед. наук : 13.00.04 / Поясок Тамара Борисівна. – К., 2009. – 559 с.
3. Хачатурова С. С. Информационные технологии в подготовке будущих экономистов [Електронний ресурс] / С. С. Хачатурова. – Режим доступу : <http://ito.edu.ru/2004/Moscow/II/4/II-4-3667.html>.
4. Дьяконов В. П. Mathcad 2000 : учебный курс / Владимир Павлович Дьяконов. – СПб. : Питер, 2001. – 592 с.
5. Кудрявцев Е. М. Mechanical Desktop Power Peek. Основы работы в системе / Евгений Михайлович Кудрявцев. – М. : ДМК Пресс, 2001. – 535 с.

6. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті [Електронний ресурс] / Г. О. Ковальчук. – Режим доступу : [http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/ 760/](http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/760/).

7. Тверезовська Н. Т. Теоретичні та методичні основи створення і використання навчальних експертних систем у підготовці фахівців вищих навчальних закладів : автореф. дис. д. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. Т. Тверезовська. – Харків, 2003. – 42 с.

Надійшла до редакції 16.02.2018

УДК 331.522

Л.С.Здражевська
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одесського
національного
політехнічного
університету

zenglish@bigmir.net

А.В. Пестушко
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одесського
національного
політехнічного
університету

apestushko@gmail.com

А.С. Савчук
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одесського
національного
політехнічного
університету

savchuk-anya15@rambler.ru

Відеорезюме як спосіб підвищення конкурентоспроможності випускників закладів фахової передвищої освіти

Л.С. Здражевська, А.В. Пестушко, А.С. Савчук.

У даній статті описується важливість і актуальність відеорезюме на сучасному ринку праці. У ній також йдеться про те, на які моменти варто звернути увагу, створюючи відоєрезюме.

Ключові слова: Відеорезюме, HR-фахівець, кандидат, посада, глобалізація.

L. S. Zdrazhevska, A. V. Pestushko, A. S. Savchuk.

This article describes the importance and relevance of videoresume on the modern labour market. It also draws applicant's attention to some points which should be taken into consideration while creating videoresume.

Keywords: videoresume, HR-specialist applicant, position ,globalization.

Вступ. Історично, Україна є важливою геополітичною частиною європейського континента. Вона має надзвичайно сприятливе розташування – у самому центрі Європи, на стику православної, західної та ісламської цивілізацій. Завдяки цьому наша держава є повноправним учасником широкої взаємодії культур у сучасному світі.

В контексті сучасних змін на світовій арені Україна намагається сприяти подоланню геополітичних і культурних бар'єрів, вносить вагомий вклад у формування демократичного світового устрою і зробила свідомий вибір на користь загально європейської інтеграції.

Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об'єктивна тенденція розвитку всіх сфер суспільного життя. Вони охопили суспільне виробництво, культуру і духовну сферу, ставши визначальними факторами формування способу та якості життя.

Євроінтеграція як стратегічний напрямок розвитку країни зумовлює перебіг не тільки економічних, соціальних процесів, які відбуваються в країні, але й освітніх. Сьогодні вища освіта розглядається як один із ключових факторів подальшої європейської інтеграції України.

Економічний розвиток, соціальний добробут суспільства є неможливим без наявності висококваліфікованих кадрів. А в період всеохоплюючої глобалізації забезпечення відповідного рівня освіти є передумовою досягнення конкурентоспроможності підприємств на глобальному ринку і конкурентоспроможності кожного члена нашого суспільства.

Важливим кроком у євроінтеграційному процесі Української освіти є вступ нашої країни до Болонської співдружності, що відбувся 19 травня 2005 року на Бергенському саміті міністрів освіти 45-ти європейських країн у Норвегії. Болонський процес для України - це засіб інтеграції та демократизації освіти, який чітко визначає орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи та світу.

Відомо, що концепція якості вищої освіти синтезує декілька напрямів, розроблених в рамках й системно об'єднаних однією метою. Ці напрями полягають у наступному:

- концепція освіти впродовж життя, яка складається із трьох частин: формальна, неформальна та інформальна;
- концепція трициклової вищої школи, а саме бакалавр, магістр і доктор;
- концепція компетентнісного підходу;
- концепція навчальних кредитів;
- концепція інтеграції вищої освіти і досліджень на всіх циклах;
- концепція сумісності європейської і національної систем кваліфікацій та їх описів (дескрипторів);
- концепція гарантування якості вищої освіти , а саме :стандарти, Процедури та рекомендації;
- концепція взаємної зрозуміlosti і визнання різних європейських систем вищої освіти;
- концепція удосконалення кадрової політики [3].

Треба зазначити, що вирішити питання вдосконалення кадрової політики можна лише за умови якнайшвидшої адаптації української вищої освіти до єдиних європейських освітніх критеріїв і стандартів.

Україна вже зробила значні кроки в євро інтеграційному напрямку освіти, розширивши доступ до отримання вищої освіти та значно підвищивши її рівень, що сприяє повнішому задоволенню потреб громадян в освіті.

Багатоступенева система вищої освіти України, запроваджена законами України та відповідними нормативними документами Кабінету Міністрів і Міністерства освіти і науки України, загалом відповідає моделі, запропонованій країнами-учасницями Болонського процесу [2].

Освіта в Україні трансформується на різних рівнях і по різним напрямам. Наряду з введенням системи використання кредитів, рейтингів, викладання матеріалу у формі модулів впроваджуються зовсім нові принципи організації навчального процесу, нові технології опанування знань, контролю і корегування очікуваного результату.

Багато ще треба зробити у цьому напрямку. Зокрема, привести законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України до світових вимог, відповідно структурувати систему вищої освіти та її складові, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти; забезпечити інформатизацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних систем у вищій школі. Необхідно не лише орієнтуватись на ринкові спеціальності, але й наповнити зміст освіти новітніми матеріалами, запровадити сучасні технології навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу.

Одним із яскравих прикладів впровадження новітніх технологій в освіті з метою підвищення конкурентоспроможності випускників є використання різноманітних нових, творчих підходів до знайомства роботодавця з потенційним співробітником таких, як відеорезюме, як засобом подачі інформації у стислій, інформативній та креативній формі.

Традиційне резюме в письмовій формі дозволяє зробити загальне уявлення про професійні компетенції, освіту, кар'єрний згорт працівника, а також визначити деякі особливості його психотипу. Але судити наскільки цей портрет є реалістичним, можна виключно в ході особистого інтерв'ю, а також запросивши рекомендації з минулих місць роботи. На сьогоднішній день ринок праці пропонує додатковий інструмент – відеорезюме, яке дозволяє здобувачеві більш глибоко розкрити себе через візуалізацію, а роботодавцю створити загальну картину про особисті якості людини. Давайте детально розглянемо, що таке відеорезюме і як правильно його скласти.

Відеорезюме – це відзнятий матеріал, у якому коротко викладена навчальна і трудова біографія кандидата, його професійні досягнення, навички та особистісні якості[4]

Переваги відеорезюме:

1. Відеорезюме розкриває особистісні якості людини. Головний недолік звичайних резюме в тому, що роботодавці не бачать за ними реальних людей. Є тільки список навичок, умінь,

перерахування минулих місць роботи та навчання і статична фотографія. Резюме ж у форматі «відео» дає роботодавцю змогу побачити, який здобувач в динаміці, як він висловлює свої думки, наскільки він стресостійкий і таке інше.

2. Це новий вид самореклами у галузі пошуку роботи. Завдяки тому, що кількість аналогічних резюме невелика роботодавець, напевно, Вас помітить. А Ваша готовність до всього нового та креативного також виділить Вас з натовпу інших шукачів.
3. Є прошарок дуже талановитої молоді, яка має багаж знань, володіє різноманітними методами роботи і може бути дуже корисним членом сучасної компанії, виконуючи свої функціональні обов'язки (не пов'язані з комунікативним аспектом), але в силу психологічних особливостей не вміє себе подати. Саме для таких спеціалістів відеорезюме стане на пригоді.
4. Відеорезюме це не просто інформація із традиційного резюме, начитана на камеру. Застосовуючи інструментарій відео (спецефекти, анімацію, аудіо підтримку, слайди та безліч інших), кандидат може в стислий проміжок часу донести до роботодавця максимум інформації. По-перше, декілька шарів інформації можуть подаватись одночасно, і, по-друге, HR менеджери щодня читають безліч однакових резюме і нестандартна форма має неоспорені переваги перед читанням з точки зору запам'ятовування Вас, як здобувача.
5. Глобалізація освітніх і робочих процесів привела до того, що пошук роботи в сучасному бізнесовому просторі не обмежується

однією країною. І для здобувача неможливо зустрітись з усіма потенціальними роботодавцями для очного інтерв'ю.

Зміст і структура відеорезюме:

1. Вступ:

Перший крок – вітання та знайомство. Необхідно вказати своє ім'я та прізвище.

2. Більш детальне знайомство:

Оскільки інформація, яка була надана на початку і в самому кінці запам'ятовується найкраще. Наступний крок – назвіть посаду, яку Ви хотіли б зайняти і навчальний заклад, в якому ви здобули освіту.

3. Досвід роботи:

Дуже стисло, основне, і ,навіть, як що ви вважаєте, що не маєте досвіду роботи взагалі, не поспішайте, проаналізуйте всі практики, тимчасову роботу і таке інше і укажіть все, що має хоч який зв'язок із посадою, на яку Ви претендуете.

(більш детальну інформацію керівник зможе отримати з Вашого письмового резюме).

4. Додаткова інформація:

Опишіть свої професійні та персональні якості, які мають важливе значення для майбутньої роботи. Укажіть вдалі проекти під час навчання (курсові, дипломні, конкурсні роботи), назвіть місця проходження практики і стажування. Перерахуйте ті знання і навички, які здобули протягом років навчання.

5. Підсумок.

Акцентуйте увагу HR - менеджера на тому, чим Вас приваблює дана вакансія і чому саме Ви маєте її зайняти. Укажіть, які у Вас є рекомендації.

Кілька корисних порад при створенні відеорезюме:

- До початку створення власного резюме продивитесь відеорезюме інших здобувачів в інтернеті. В данній статті надані посилання (у додатку 1) ,перейшовши за якими Ви можете ознайомитись з рядом відео резюме українською, російською та англійською мовами. Завдяки цьому ви зможете скористатись чужими близкучими ідеями,корисними прийомами та спецефектами, проаналізувавши та адаптувавши їх до своєї конкретної ситуації.

- Зберіть заздалегідь всі необхідні матеріали (документи, фото, нагороди, дипломи, приклади вашої роботи і т.д.).
- Інформація, яку ви вирішили розповісти про себе повинна розповідатись, а не читатись з

дошки (це помітно і псує враження від відеозапису).

- Слідкуйте за своїм голосом (не підвищуйте його, проговоріть свій спіч декілька разів, щоб

позбутись тремтіння голосу). Слідкуйте за артикуляцією (чітка), темпом говоріння (не дуже швидко), позою та жестами, уникайте слів, звуків та рухів – паразитів.

- Не використовуйте незрозумілих слів та термінів. Пам'ятайте, що для перевірки вашої компетентності існує технічне інтерв'ю. А рекруттер, як правило, не є спеціалістом вузького профілю. Ваш виступ повинен бути доступним і простим. Водночас він повинен бути грамотним і правильним.
- Перед записом спробуйте декілька раз виступити перед своїми близькими або друзями, а під час запису уявіть, що ви не перед камерою, а спілкуєтесь з ними. Намагайтесь бути самими собою і почуватись впевнено та доброзичливо.
- Додайте креативу, але не відходьте далеко від теми та ділової манери поведінки.
- Пам'ятайте, що відеорезюме – це лише трейлер, тобто додаток до традиційного резюме і не може його повністю замінити.
- Обов'язково редактуйте свою роботу. Не посилайте її зробленою аби як і в усі відомі вам відкриті ресурси мережі інтернет, де ваша презентація буде доступна кожному, бо замість користі ви можете отримати негативні результати. Попросіть своїх знайомих продивитись ваш запис і розмістіть його на сайтах пошуку роботи, або висилайте в додатку до листа безпосередньо менеджеру з персоналу, який буде розглядати вашу кандидатуру. Можна

відправити його окремим файлом або дати в стандартному резюме посилання, перейшовши за яким можна буде переглянути відео.

- Звертайтесь за допомогою розміщення та складання відеорезюме у ваші місцеві центри зайнятості, які зараз надають таку послугу.

На заняттях з іноземної мови, в ході викладання матеріалу з тем, пов'язаних з працевлаштуванням і підвищеннем конкурентоспроможності майбутнього працівника на ринку праці, є можливість не тільки ознайомитись з концепцією такого нового інструменту з пошуку роботи, як відеорезюме, а і

проаналізувати безліч прикладів відеорезюме, які складені англійською мовою кандидатами на посади з різних країн, і в тому числі з країн Євросоюзу.

Рис.1 Херсонський обласний центр зайнятості.

Цей вид роботи дає можливість ознайомити студентів з сучасною діловою англійською лексикою, проаналізувати на прикладах реальних автентичних відео заявок на робочу посаду сильні й слабкі сторони окремих відеорезюме і, навіть, надати можливість спробувати скласти своє власне відео резюме індивідуально, або в групах. Ці знання, навички і досвід створення відеорезюме допоможуть у майбутньому зберегти випускникам час і зусилля під час пошуку роботи. Вони також допоможуть покращити знання англійської мови і на конкретному прикладі показати сьогоднішнім студентам важливість здобуття фундаментальних знань з цієї дисципліни.

В ході роботи з відеорезюме студентам пропонується ознайомитись з цілим рядом відеорезюме рідною і англійською мовами, вдалих і не дуже. Після аналізу прикладів реальних відеорезюме і опанування лексичного матеріалу за темою, пов'язаною з працевлаштуванням, студентам пропонується розробити і записати власне резюме (воно може бути пов'язаним з майбутньою професією студента, тимчасовою роботою, або участю студента у громадському житті групи, спеціальності, відділення, коледжу тощо).

Висновок. Отримання бажаної роботи складається з декількох частин. Освіта, знання, навички та досвід роботи являються головними, але і грамотно та вдало підготовлена інформація про здобувача грає дуже важливу роль при працевлаштуванні. Ми сподіваємося, що дана стаття допоможе Вам підвищити Вашу конкурентоспроможність на ринку праці в умовах глобальної Євроінтеграції і інших світових процесів, які з одного боку ускладнюють пошук роботи сьогодні, а з іншого відкривають нові неосяжні перспективи.

Література

1. Навчальний посібник з модульного контролю знань студентів / Під заг. ред. П.В. Єгорова; [авт. П.В. Єгоров, В.М. Білопольська], Донецький нац. ун-т. – Донецьк: „Східний видавничий дім ” 2010 - 362 с.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу(документи і матеріали 2003-2004 рр.)/ За ред. В.Г. Кременя , авт.. кол.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В, Бабін І.І. – Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004.- 147 с.
3. Стратегія реформування системи державного управління на засадах демократичного врядування [Текст] : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (м. Київ, 31 трав. 2007 р.). У 4 т. Т. 1 / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - К. : НАДУ, 2007. – 278 с.
4. Халимон Т.І. Як зацікавити роботодавця своїм резюме? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://koradm.cg.gov.ua/index.php?id=213219&tp=0>
5. How to make a great video CV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.thebalance.com/tips-for-creating-a-video-resume-2064219>
6. This is what a video resume should look like [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://www.themuse.com/advice/this-is-what-a-video-resume-should-look-like>
7. Tops 5 tips for creating Impressive Video Resumes[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mashable.com/2011/01/17/tips-video-resumes/>
8. The 7 benefits of a video resume [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://www.joinforge.com/7-benefits-video-resume/>
9. How to «write» a video resume [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.recruiter.com/i/how-to-write-a-video-resume/>
10. Video Resumes: The good, the bad, and the ridiculous [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.techrepublic.com/article/video-resumes-the-dos-and-donts/>

ДОДАТОК 1

<https://www.youtube.com/watch?v=OZzEBa9cHN0>

<https://www.youtube.com/watch?v=S2RlnDqI-JQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=Nv6mDeFPT2M>

<https://www.youtube.com/watch?v=exJTwHAykEw>

<https://www.youtube.com/watch?v=2Z1V5g24IKg>

<https://www.youtube.com/watch?v=K3A5kWPLtmc>

<https://www.youtube.com/watch?v=Ga8s0iFxB54>

https://www.youtube.com/watch?v=sJaVgYES7_k

https://www.youtube.com/watch?v=_p6M9vWjVUg

<https://www.youtube.com/watch?v=pKoYDMfzcPg>

<https://www.youtube.com/watch?v=CtLvNfSctZw>

УДК 378.018

Т.В. Тиха
викладач,
Новокаховський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету
pobedovnatatyana@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

T.V. Tikha. Використання активних форм і методів навчання на заняттях економічних дисциплін. Стаття присвячена питанням використання активних форм і методів у навчальному процесі вищого навчального закладу, зокрема при розрахунках економічної частини дипломного проекту, на практичних заняттях економічних дисциплін. Наведені приклади використання методу проектів у навчальному процесі Новокаховського політехнічного коледжу.

Ключові слова: активні методи навчання, презентації економічної частини дипломного проекту, реальний бізнес-проект скалодруму

T.V. Tikha. The use of active forms and methods of training in the classes of economic disciplines. The article is devoted to the question of the use of active forms and methods in the educational process of a higher educational institution, in particular, when calculating the economic part of the diploma project, on practical classes of economics disciplines. Examples of using the method of projects in the educational process of Nova Kakhovka Polytechnic College are given.

Key words: active methods of teaching, presentations of the economic part of the diploma project, real business climbing project

Вступ. До методів активного навчання належать методи, при застосуванні яких студент змушений активно здобувати, переробляти й реалізовувати навчальну інформацію. Саме в цьому напрямі працюють викладачі нашої циклової методичної комісії обліково-економічної підготовки.

Матеріал і результати дослідження. З огляду на те, що велика за обсягом кількість матеріалу з дисциплін гуманітарного циклу виносиється на самостійне опрацювання, ефективним методом, який допомагає в обробці інформації, стає метод проектів:

- дослідницьких,
- інформаційних,
- творчих.

Якщо говорити про метод проектів як педагогічну технологію, то вона передбачає сукупність дослідницьких проблемних методів, творчих за своєю діяльністю. Для того, щоб майбутні фахівці могли успішно адаптуватися до

нових умов життя, гармонійно та безконфліктно взаємодіяти в конкретному середовищі, необхідно, щоб процес розвитку здібностей, якостей та умінь відбувався в освітньому просторі ВНЗ систематично і планомірно, шляхом їх залучення до науково-дослідної роботи, участі в науково-практичних та науково-теоретичних конференціях.

Наприклад, вирішуючи проблеми впровадження аналітико-інформаційних систем у навчальний процес, була проведена робота зі студентами відділення програмування за методикою використання електронних таблиць Excel на практичному занятті з дисципліни "Економіка підприємства". Студент третього курсу Кумсков Олексій взяв участь у 7 Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції (Одеса, ОНПУ, 2013) зі статею відповідно темі практичного заняття: "Розрахунок тривалості технологічного циклу обробки партії деталей та побудова графіка при послідовному русі предметів праці"

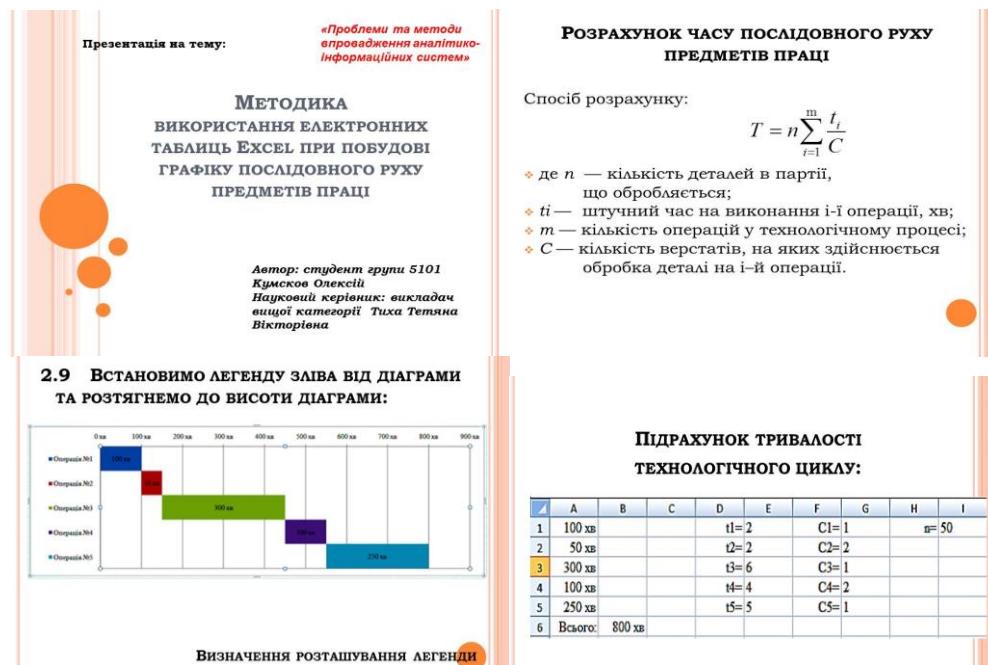

Рисунок 1 - Слайди з презентації до практичної роботи з дисципліни "Економіка підприємства"

Відомо, що в сучасних умовах розвитку міжнародних зв'язків в різних сферах життя, важливо уміти встановлювати контакти без посередників, ясно і чітко виражати думки на іноземній мові. У зв'язку з цим, викладачі коледжу бачать своїм завданням введення комунікативної методики в практику навчання англійської мові і створення умов для розвитку креативних здібностей студентів. Студенти різних спеціальностей мають можливість при безпосередній допомозі викладачів спецдисциплін проводити роботу зі

складання доповідей, рефератів, презентацій для захисту дипломів англійською мовою. Така робота дає можливість прищепити студентам навички самостійної дослідницької роботи, розвинуту здатність застосувати теоретичні знання з англійської мови та спеціальності в практичній діяльності, формувати уміння з вдосконалення своїх знань, розширювати теоретичний кругозір і ерудицію.

На старших курсах студенти проходять загальнотехнічну і спеціальну підготовку зі спеціальності і одночасно їм викладається курс англійської мови професійного спрямування. Захист дипломного проекту англійською мовою дає можливість будь-якому студентові, за бажанням представити результати своїх досліджень і показати навички володіння англійською мовою на рівні монологічного мовлення в набагато більшій аудиторії, ніж на звичайному занятті.

Розглянемо приклад економічної частини дипломних проектів англійською мовою студентів спеціальності 5.05070201 «Виробництво електрических машин і апаратів».

ECONOMICAL PART OF DIPLOM'S PROJECT
ЕКОНОМІЧНА ЧАСТИНА ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ

Student group 2121
Kanalosh Rodion

Студента спеціальності 5.05070201 "Виробництво електрических машин і апаратів" 4 курс, групи 2121 Каналоша Родіона

The content of the economic part of the graduation project
(зміст економічної частини дипломного проекту):

- Table 5.1 – Calculating the cost of equipment
- Table 5.2 – Calculation of the number of main workers
- Table 5.3 – Calculation of cost of materials
- Table 5.4 – Payroll core workers - hourly workers
- Table 5.5 – Calculation of supporting workers salary
- Table 5.6 – Estimated works general expenses
- Table 5.7 – Payroll Engineering -Technical personnel department
- Table 5.8 – Estimated administrative expenses
- Table 5.9 – Costing products
- Table 5.10 – The annual payroll of the personnel section
- Table 5.11 – Technical and economic parameters

Post graduation project: «To design a shop area for engine testing AC series 2AMY160L8 with annual output 9680 pieces.»

Тема дипломного проекту: «Спроектувати дільницю цеху випробування двигунів змінного струму серії 2AMY160L8 з річним випуском 9680 штук.»

Зміст економічної частини дипломного проекту:

- Таблиця 5.1 — Розрахунок вартості обладнання
- Таблиця 5.2 — Розрахунок чисельності основних робітників
- Таблиця 5.3 — Розрахунок вартості матеріалів
- Таблиця 5.4 — Розрахунок заробітної плати основних робітників - погодинників
- Таблиця 5.5 — Розрахунок зарплати допоміжних робітників
- Таблиця 5.6 — Кошторис загально виробничих витрат
- Таблиця 5.7 — Розрахунок заробітної плати цехового персоналу
- Таблиця 5.8 — Кошторис адміністративних витрат
- Таблиця 5.9 — Калькуляція собівартості виробу
- Таблиця 5.10 — Річний фонд зарплати персоналу дільниці
- Таблиця 5.11 — Техніко-економічні показники

Рисунок 2 - Слайди з економічної частини дипломного проекту (титульна сторінка, зміст роботи)

Структура презентації подається роздатковим матеріалом і слайдами, як правило, виконаними в Power Point.

Зміст слайдів повинен відповідати наступним правилам:

1. Титульний слайд повинен містити називу дипломного (курсового) проекту.

2. Слайд повинен містити актуальність теми, мету, завдання дипломного проекту.

3. Слайд повинен містити опис загальної частини проекту, на ньому відображаються галузі застосування виробу, що проектується опис принципу дії устаткування, моделі, макету.

4. На слайді результатами розрахункової і експериментальної частин проекту поміщаються графіки, що зображені кількісні результати проведеного дослідження. Інформація, яка представлена на слайдах в таблицях, важко сприймається. Студент повинен пояснити які взаємозв'язки на ньому відображені, що означає кожна лінія графіка або частини діаграм, і сформулювати виявлену закономірність. Закінчити цю частину презентації слід коротким підсумуванням основних результатів

5. Слайд повинен містити підсумкову таблицю економічної частини - розрахунок техніко-економічних показників виробів, або дільниці, яка проектується. Економічна частина проекту повинна бути тісно пов'язана з його технологічною частиною.

Table 5.11 - Technical and economic parameters		
Indexes	according to the project	Size
1. The annual volume of product, units.	9680	N_{prod}
2. The annual cost of output products , UAH.	12959954	Q
3. The initial equipment cost, UAH.	975012,5	B_{init}
4. The cost of fixed assets at the station (B_{stat} – cost of station), UAH.	1623012,5	$B_{\text{stat}} = B_{\text{init}} + B_{\text{stat}}$
6. The number of work shifts	1	K_{shift}
7. The number of employees only	4	U_{emp}
Including:		
7.1 Main production workers	2	U_{main}
7.2 Auxiliary workers	1	U_{aux}
7.3 Engineering technician	1	U_{ITP}
8. Total Annual Fund of payment, UAH. (in hrivnas)	148649,96	$\Phi OPI = \frac{Q}{B_{\text{stat}}} = \frac{Q}{B_{\text{init}} + B_{\text{stat}}} = \frac{Q}{B_{\text{init}} + 1623012,5}$
Including:		
8.1 Major job	75463,03	$3\Pi_{\text{prod}, \text{osn}}$
8.2 Auxiliary workers	32002,93	$3\Pi_{\text{prod}, \text{aux}}$
8.3 Engineering technician	41184	$3\Pi_{\text{prod}, \text{ITP}}$

Continuation of table 5.11 - Technical and economic parameters		
Indexes	according to the project	Size
9. Average monthly wages, UAH.	3096,87	$3\Pi_{\text{avg}, \text{mth}}$
Including:		
9.1 Major job	3144,29	$3\Pi_{\text{avg}, \text{osn}}$
9.2 Auxiliary workers	2666,91	$3\Pi_{\text{avg}, \text{aux}}$
9.3 Engineering technician	3432	$3\Pi_{\text{avg}, \text{ITP}}$
10. Cost of goods		
10.1 Shop cost of a product , UAH.	13388,42	C_{shop}
10.2 Profit products , UAH.	2677,68	P
10.3 The Price of a product, UAH	16066,1	P_{prod}
10.4 Annual Economic effect, UAH	1266055,2	E_{prod}

Продовження таблиці 5.11 — Техніко-економічні показники		
Показники	По проекту	Величина
9. Середньомісячна оплата праці, грн.	3096,87	$3\Pi_{\text{avg}, \text{mth}}$
У тому числі:		
9.1 основних робітників	3144,29	$3\Pi_{\text{avg}, \text{osn}}$
9.2 допоміжних робітників	2666,91	$3\Pi_{\text{avg}, \text{aux}}$
9.3 ІТР	3432	$3\Pi_{\text{avg}, \text{ITP}}$
10. Собівартість продукції		
10.1 Цехова собівартість виробу , грн.	13388,42	C_{shop}
10.2 Прибуток виробу , грн.	2677,68	P
10.3 Ціна виробу, грн	16066,1	P_{prod}
10.4 Економічний річний ефект, грн	1266055,2	E_{prod}

Рисунок 3 - Слайди з економічної частини дипломного проекту (техніко-економічні показники)

Як видно з усього сказаного, підготовка доповіді - це спільна праця студента і викладачів спеціальності, іноземної мови, результатом співдружності якої є успішний виступ студента та гідна оцінка його роботи з боку слухачів.

Залучення студентів до участі в науково-практичних та науково-теоретичних конференціях дає їм можливість обирати тему самостійно. Орієнтовна тематика проектів із економічних дисциплін пов'язана не тільки з

темами самостійних робіт, які можна віднести до певної секції інтернет-конференцій, але і з активною життєвою позицією студентів. Наприклад, студенти другого курсу спеціальностей "Монтаж і експлуатація електроустаткування підприємств і цивільних споруд" та «Організація перевезень і управління на автомобільному транспорті» (Кожемяка Роман 6131, Степанюк Микита 3141, Ігор Кузьменко 6131).були залучені до волонтерської акції щодо очистки водоспадів історичної пам'ятки Херсонщини "Замок князя Трубецького". Познайомилися з цікавими людьми, провели відповідні роботи і, як результат, обрали тему доповіді: "Творчі індустрії Херсонщини" (секція 4. Креативна економіка) на Першу Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію 14-16 квітня 2016 року, яку започаткував Львівський національний університет «Львівська політехніка». Організатори конференції відмітили, що наш проект не тільки висвітлював ідеї на папері, але показав практичну участь студентів в них.

Рисунок 4 - Львівський національний університет «Львівська політехніка»
Всеукраїнська студентська науково-практична конференція 2016 року

Висновок. Система роботи викладача може бути ефективною лише тоді, коли вона ґрунтуються на знанні внутрішніх механізмів навчання, на розумінні того, як відбувається в свідомості студентів відображення всього того, що вони сприймають в ході навчального процесу, який охоплює всі компоненти навчання: і викладача, і використовувані ним засоби, і методи навчання для вирішення конкретних завдань засвоєння змісту, і студента, що працює під

його керівництвом на заняттях і самостійно – у дома, і загальну оснащеність навчального процесу наочними і технічними засобами.

Література

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання [Текст]: підручник для педагогів / Г. Ващенко. К.: Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
2. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія [Текст]: навчальний посібник / В.М. Галузинський. К.: Вища шк., 1995. - 237 с.
3. Шегда А.В. Економіка підприємства [Текст]: навч.посібник / А.В. Шегда. К.: Знання., 2005.

Надійшла до редакції 16.02.2018

УДК 378. 147

С.Ф. Кеда,
викладач,
Херсонський базовий
 медичний коледж
Херсонської обласної
Ради
lana.keda.73@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕНЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В ПОЗААУДИТОРНИЙ ЧАС

C.Ф. Кеда «Формування життєвої компетентності майбутнього медичного працівника у процесі вивчення іноземної мови та проведення науково-дослідної роботи в позааудиторний час» викладача the teacher of English and Latin Keda Svet-англійської та латинської мови lana is based on searching ways for success-Херсонського базового медичного коледжу ful mastery of students the basics of foreign Херсонської обласної ради Кеди Світлани language communication during the research Федорівни базується на пошуках шляхів work, which leads to the achievement of a успішного оволодіння студентами основ sufficient level of communicative компе-іншомовного спілкування під час tence as the basis of successful professional проведення науково-дослідної роботи, яка work of the chosen medical specialty. зумовлює досягнення достатнього рівня комунікативної компетенції як основи успішної професійної праці за обраним медичним фахом.

Вступ. Узагальнений досвід з теми «Формування життєвої компетентності майбутнього медичного працівника у процесі вивчення іноземної мови та проведення науково-дослідної роботи в позааудиторний час» викладача англійської та латинської мови Херсонського базового медичного коледжу Херсонської обласної ради Кеди Світлани Федорівни базується на пошуках шляхів успішного оволодіння студентами основ іншомовного спілкування під час проведення науково-дослідної роботи, яка зумовлює досягнення достатнього рівня комунікативної компетенції як основи успішної професійної праці за обраним медичним фахом.

Мета досвіду: поєднати вибір різних форм роботи для вироблення у студентів умінь користуватися знаннями іноземної мови в різних життєвих ситуаціях, сприяти досягненню студентами вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь оволодіння мовою.

Значимість досвіду: впровадження в освітньо-виховний процес медичного коледжу форм і методів роботи викладача, які сприяють формуванню життєвої компетентності майбутніх медичних спеціалістів.

Матеріал і результати дослідження. У професійній діяльності медичних працівників важливу роль відіграють не тільки фахові знання та уміння, але й професійно важливі якості, що обумовлюють успішність такої праці. Тому у системі сучасної медичної освіти приділяється увага як набуттю студентами фахових компетентностей, так і вихованню необхідних у подальшій праці професійних якостей. У Законі України про вищу освіту від 1 липня 2014 р. за №1556-VII серед основних завдань вищого навчального закладу вказуються наступні:

- впровадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями;

- забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності;

- створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів.

У наш час значно зросла професійна значущість знань іноземної мови на ринку праці, що спричинило посилення мотивації до вивчення мов міжнародного спілкування. У рекомендаціях Ради Європи з питань освіти наголошується на необхідності розвитку інтегративних умінь при формуванні професійної мовленнєвої компетенції. Тому основними комунікативно значущими вміннями для студентів-медиків є вилучення фахових знань з джерел науково- медичної інформації, їх інтерпретація та активізація здебільшого в усному мовленні.

Виконуючи поставлені перед професійною освітою завдання, Херсонський базовий медичний коледж поряд із впровадженням освітньої діяльності надає також пріоритет вихованню у студентів професійних, світоглядних і громадянських якостей. У межах цього напряму діяльності коледжу впродовж останніх років нами здійснюється робота з формування життєвої компетентності майбутніх педагогічних працівників у процесі вивчення іноземної мови та проведення науково-дослідної роботи в позааудиторний час.

У зв'язку з виконанням основних задач перебудови вищої освіти України колективом Херсонського базового медичного коледжу проводиться певна робота по вивченю та втіленню в практичну діяльність досвіду роботи викладачів.

Одним з таких високоосвічених педагогів є викладач іноземних мов Кеда Світлана Федорівна. Її притаманні ініціативність, сміливість у вирішенні педагогічних проблем, постійний пошук форм і методів роботи, які б не лише підвели студентів до успішного оволодіння програмним матеріалом, а й навчили їх користуватися іноземною мовою для поповнення своїх фахових

знань. Кожне проведене нею заняття відповідає сучасним вимогам викладання та має високий науковий рівень.

Кеда Світлана Федорівна з 1996 по 2009 роки працювала у середній загальноосвітній школі №28 м. Херсона вчителем англійської мови. З 2006 - 2009 н. р. виконувала обов'язки заступника директора з методичної роботи, брала активну участь у роботі міського об'єднання вчителів іноземних мов. Нагороджена Грамотою начальника управління освіти Херсонської міської ради. Має вищу кваліфікаційну категорію. Працює у Херсонському базовому медичному коледжі з вересня 2009р. Має вищу кваліфікаційну категорію.

Викладач іноземної та латинської мови Кеда С. Ф. на своїх заняттях намагається стимулювати творчий пошук, використовуючи різні методи і форми роботи, розвиває навички роботи в групах, вміння слухати одногрупників та висловлювати свою думку; привчає до дослідження, пошуку. Працюючи з обдарованими студентами, навчально-виховну діяльність буде на позитивних емоціях, стимулюючи і заохочуючи всіх учасників навчально-виховного процесу до активної діяльності на заняттях та в позааудиторний час на основі використання ресурсів довіри і успіху.

Постійно шукати, вимагати, вдосконалювати – це єдиний шлях викладацької натхненної праці, що постійно вимагає від студентів мотивації і доказів, впроваджує взаємоопитування, висловлення та відстоювання власної думки. Викладач перебуває в постійному творчому пошуку сучасних методів організації навчального процесу. Так, у березні 2016 року Світлана Федорівна брала участь у VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. На своїх заняттях Світлана Федорівна особливу увагу приділяє формуванню життєвої компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів. Статтю з теми: «Формування життєвої компетентності у процесі виховання професійно важливих якостей майбутніх медичних працівників» було надруковано у регіональному збірнику. Сучасні вимоги до професійної підготовки медичних фахівців ставлять перед викладачем іноземної мови завдання формування комунікативної компетентності майбутнього спеціаліста. Вивчення іноземної мови, знання традицій країни створюють передумови для спорудження міцного фундаменту загальної культури студента.

Специфіка діяльності медичного працівника передбачає навичками спілкування не лише у визначеному професійному колективі, але й в офіційному індивідуальному спілкуванні з пацієнтами в будь-якій мовленнєвій ситуації.

Аналізуючи те, як швидко в сучасному світі оновлюється наукова інформація, змінюються технології, приходимо до висновку, що навчити людину на все життя неможливо, а мета її навчання перш за все має полягати в тому, щоб вона вміла навчатися самостійно.

Сьогодні освіта не може бути вдосконалена без принципового переосмислення ролі викладача в навчально-виховному процесі. Викладач нині повинен навчитися управляти дільністю як усього колективу студентів так і кожного окремого студента. Світлана Федорівна завжди веде пошук, використовуючи активні методи навчання: роботу в групах, парах. Викладач бере на озброєння все найкраще, використовує технічні засоби навчання, збільшує час самостійної роботи на занятті.

Великого значення набувають такі форми поширеного діалогу викладача з студентською аудиторією:

- висування тези й антitezи;
- розігрування ситуаційних і ділових ігор;
- проведення дискусій з наперед визначеної проблеми;
- робота в режимі запитання – відповідь;
- використання методів розвитку творчих здібностей.

Світлана Федорівна досконало оволоділа різноманітними методами і прийомами роботи, але не зупиняється на шляху педагогічного пошуку механізмів мотивації студентів до написання ними науково-дослідних робіт.

У листопаді 2015 н.р. викладач виступала з доповіддю на засіданні П(Ц)К романо-германської філології з теми: “Науково-дослідна робота: проба сил”.

Най масовішою і поширеною формою організації науково-дослідної роботи студентів у позанавчальний час є студентські наукові гуртки. Гурток «Знавці англійської мови» працює багато років. Актуальність роботи гуртка обумовлена інтегративними процесами входження України у світовий полікультурний простір. Внаслідок інтенсифікації обміну передовим досвідом професіоналів різних країн постає проблема покращення англомовної підготовки медичних працівників, яка дозволяє значно підвищити обізнаність у світових досягненнях сучасної медицини.

Основною метою діяльності наукового гуртка є прищеплення навичок науково-дослідної роботи та поглиблене оволодіння англійською мовою як засобом спілкування у професійно-медичній, діловій та соціально-культурній сферах.

Основними завданнями роботи гуртка «Знавці англійської мови» визначено:

- забезпечення більш повного засвоєння навчально-програмного матеріалу та поглиблення знань з англійської мови;
- оволодіння студентами науково-пізнавальною методологією, розвиток наукового мислення і аналітичних здібностей, розширення світогляду та ерудиції;
- вироблення у студентів навичок самостійної дослідної діяльності;
- розвиток здібностей використовувати англійську мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу;

- виховання у студентів потреби постійного вдосконалення знань та вмінь з англійської мови.

Практичний досвід роботи наукового гуртка «Знавці англійської мови» дозволяє виділити такі педагогічні форми організації наукових досліджень студентів як групові заняття, індивідуально-самостійні заняття, консультації, конференції, екскурсії, доповіді та письмові звіти.

Групові заняття проводяться як тематичні засідання гуртка, де теоретичним шляхом студенти ознайомлюються з проблематикою та результатами наукових досліджень й сучасних досягнень у сфері розвитку та функціонування англійської мови.

Гурток «Знавці англійської мови» об'єднує декілька тематичних напрямів у контексті пріоритетних проблем фахової підготовки медиків з іноземної мови. Проблематика наукових досліджень гуртківців має професійно-орієнтовану спрямованість і враховує соціокультурні особливості сучасного молодіжного середовища.

Якість навчальної роботи з іноземної мови зростатиме за умови урізноманітнення викладачем форм і методів навчання, добору високоякісного дидактичного матеріалу, підвищення вимогливості до рівня знань студентів. Світлана Федорівна навчає студентів систематично і послідовно працювати як під час заняття, так і в позааудиторний час, бо самостійна робота не тільки активізує навчально-пізнавальну діяльність, а й розвиває творче мислення, формує уміння й навички свідомо набувати знання.

Якість навчальної роботи з іноземної мови зростатиме за умови урізноманітнення викладачем форм і методів навчання, добору високоякісного дидактичного матеріалу, підвищення вимогливості до рівня знань студентів.

Якість навчальної роботи з іноземної мови зростатиме за умови урізноманітнення викладачем форм і методів навчання, добору високоякісного дидактичного матеріалу, підвищення вимогливості до рівня знань студентів. Світлана Федорівна навчає студентів систематично і послідовно працювати як

під час заняття, так і в позаудиторний час, бо самостійна робота не тільки активізує навчально-пізнавальну діяльність, а й розвиває творче мислення, формує уміння й навички свідомо набувати знання.

У 2016 році Кеда С.Ф. брала участь у II Всеукраїнській науковій конференції «Лінгвістика наукового тексту: теорія і практика», де виступала з тезами: «Формування життєвої компетентності майбутнього медичного працівника у процесі вивчення іноземної мови та проведення науково-дослідної роботи в поза аудиторний час».

Працюючи над формуванням життєвої компетентності студентів Херсонського базового медичного коледжу на базі наукового гуртка з іноземної мови, Світлана Федорівна спланувала роботу таким чином, що його учасники здійснювали заплановані тематичним планом дослідження. Гурток об'єднує декілька тематичних напрямів. Наукові дослідження гуртківців мають практичну спрямованість і стосуються проблеми формування життєвої компетентності майбутніх медиків. Серед тематичних напрямів студентських досліджень необхідно виділити: вплив професійно важливих якостей на успішність медичної праці; роль життєвої компетентності у професійній кар'єрі медичної сестри; професійний словниковий апарат майбутніх медичних працівників; розвиток комунікативних здібностей майбутніх медичних працівників; ціннісні орієнтації майбутніх медичних працівників; самовиховання як засіб формування професійної свідомості медичного працівника.

Наукові дослідження студентів організовано за певною логічною послідовністю:

- робота над складанням плану індивідуальних досліджень членів гуртка;
- проведення консультацій з індивідуальних досліджень членів гуртка;
- виконання планових науково-дослідних робіт;
- оформлення результатів досліджень членами гуртка;
- складання анотації англійською мовою до презентації результатів індивідуальної наукової роботи;
- підготовка доповідей членів гуртка про результати виконаного дослідження;
- виступи українською та англійською мовами за результатами досліджень на засіданнях наукового гуртка.

Отже, готуючи наукові реферати про професійну кар'єру відомих медиків, гуртківці орієнтувались на структуру професіограми як опису виробничих, психологічних, соціально-економічних, педагогічних характеристик медичної праці:

- загальні відомості про професійний навчальний заклад, де працівник отримав медичний фах; особливості здобуття професії;
- інформація про початок професійної кар'єри медичного працівника;
- трудовий шлях медичного працівника;

- професійні знання, уміння та якості, що сприяли успішній праці медичного працівника;

- життєві знання та уміння, яких не вистачало працівників у медичній праці за фахом;

- самопідготовка та саморозвиток медичного працівника упродовж трудової кар'єри.

Запропонована структура робіт акцентувала увагу на професійній компетентності у медичній роботі, важливості розширення життєвих знань, умінь та їх взаємозв'язку з фаховою компетентністю медика, на необхідності постійної роботи над фаховим самовдосконаленням у трудовій діяльності. Такий підхід до організації наукових досліджень у гуртку створює сприятливі можливості для виховної роботи з формування життєвої компетентності майбутніх медиків.

Світлана Федорівна як викладач поєднує в собі знання справи, високий ступінь ерудиції, принциповість та вимогливість; завжди готова прийти на допомогу колегам та студентам, поділитися з ними своїм досвідом. Викладач прагне розвинути у студентів критичне мислення та вміння творчо підходити до розв'язання проблем, для досягнення чого використовує пояснлювально-ілюстративний, проблемний та пошуковий методи. Під час навчального процесу спрямовує зусилля на розширення світогляду, формування культури спілкування майбутнього медичного працівника та загальний розвиток мовленнєвої та соціокультурної компетенції студентів.

Світлана Федорівна бере активну участь у проведенні науково-методичних конференцій, педагогічних читань. Вона багато працює над підвищеннем свого фахового рівня, а також допомагає порадами молодим спеціалістам. Викладач охоче ділиться досвідом своєї роботи на сторінках регіонального збірника «Таврійський вісник».

Кожного навчального року Кеда С.Ф. разом з викладачами проводить олімпіади з англійської мови під час тижня П(Ц)К романо-германської філології. Вона також систематично працює зі студентами, що не встигають та потребують індивідуальної допомоги з англійської та латинської мови.

Висновок. Кеда Світлана Федорівна - працьовитий та дисциплінований викладач, критично ставиться до власних вчинків, добросовісна, чуйна у ставленні до студентів. У постійному пошуку, самовдосконаленні вбачає головний зміст своєї роботи, постійно працює над підвищенням рівня професійної майстерності, віддана педагогічній справі, відзначається високою культурою, педагогічною етикою, плідно працює в напрямку успішного оволодіння студентами основами іншомовного спілкування. Для неї головне – не боятися використовувати нові прийоми та методи, використовувати їх регулярно, постійно поповнювати досвід новими прийомами, методами та структурами, тоді навчання буде цікавим, а головне – результативним. Роль викладача в тому, щоб відчинити двері творчості, мудрості, знанням. При цьому викладач повинен творити!

Література

1. Бабаліч В.А. Формування у студентів медичного коледжу готовності до пропаганди і реалізації ідей здорового способу життя у майбутній професійній діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / Бабаліч Вікторія Анатоліївна. – Кіровоград, 2007. – 258 с.
2. Горай О.В. Підготовка майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школлярами: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / Горай Ольга Вінцентіївна. – Житомир, 2012. – 315 с.
3. Життєва компетентність особистості: науково-методичний посібник / [за ред. Л.В. Сохань, І.І. Єрмакова, Г.М. Нессен]. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
4. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. №1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

УДК 617.546:004.92

C.А.Коцегубов

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

sergeykocegubow@gmail.com

A.В.Рибкін

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

Ribkin152@ukr.net

М.М.Береговий

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

Beregovoy_1983@ukr.net

МОДЕЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНАУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТСЬКОЇ КОМАНДИ З МІНІ-ФУТБОЛУ

C.А. Коцегубов, А.В. Рибкін, М.М. Береговий.
Моделювання навчально-тренувального заняття студентської команди з міні-футболу. Запропоновано модельну характеристику побудови тренувального заняття з міні-футболу

Sergey Kochegubov, Anton Rybkin Maksim Beregovoy. *Coastal Simulation of the training session of the student team on mini-football.* A modeling characteristic of the construction of a tri-nakval seedling with mini-football is proposed.

Вступ. Піднесення ролі спортивних ігор у зміцненні здоров'я населення є сьогодні одним з головних завдань нової України. Особливо велике значення спортивні ігри мають для студентів, високий рівень здоров'я та різnobічний фізичний розвиток яких - запорука успішної реалізації соціально-економічних перетворень нашого суспільства. Моделювання та удосконалення процесу підготовки спортсменів й дотепер залишається однією з найбільш актуальних проблем теорії та методики спорту [1].

Аналіз літературних джерел. Дослідженням проблеми моделювання та удосконалення процесу підготовки спортсменів займалися автори: С.Н. Андреев, Е.Ю. Бруннер, В.В. Соломонко, Г.А. Лисенчук та інші. Не дивлячись на прогрес даного виду спорту більшість тренерів зіштовхуються з проблемою відсутності науково-методичної літератури, яка могла би посприяти вирішенню різних питань щодо вдосконалення процесу підготовки та моделювання навчально-тренувального процесу. Теоретичні і методичні засади з побудови навчально-тренувальних занять з урахуванням їх змісту та спрямованості з футзалу (міні-футболу) вивчали багато вчених з питань теорії та методики

спорту, але й до тепер удосконалення процесу підготовки залишається однією з найбільш актуальних проблем теорії та методики спорту.

Основний матеріал дослідження. Сучасне тренування студентської команди, на наш погляд, не є ефективним без розгляду трьох основних аспектів тренувального процесу: стратегічного, техніко-тактичного, психоемоційного.

Стратегічний аспект тренування являє собою цільову, довгострокову модель поведінки спортсменів на протязі всього періоду підготовки та в період змагальної діяльності. Він поєднує комплексне планування і управління процесом тренувань.

Техніко-тактичний аспект розглядає розвиток цільових моделей поведінки спортсменів в окремих ситуаціях, швидке та точне прийняття рішень, та багато аспектний аналіз ситуації що може скластися під час змагального періоду.

Психофункціональний аспект тренування являє собою модель розвитку забезпечуваних якостей системи організму спортсмена, дозволяючи реалізовувати на тренуваннях та змаганнях поставлені задачі, як техніко-тактичних так і стратегічних.

В результаті дослідження, на підставі аналізу аспектів тренувального процесу, розроблено комплексну модельну характеристику, яка має ієрархічну структуру та являє собою піраміду (рис.1) фундаментом якої є функціональні особливості системи організму, що забезпечують рухову активність.

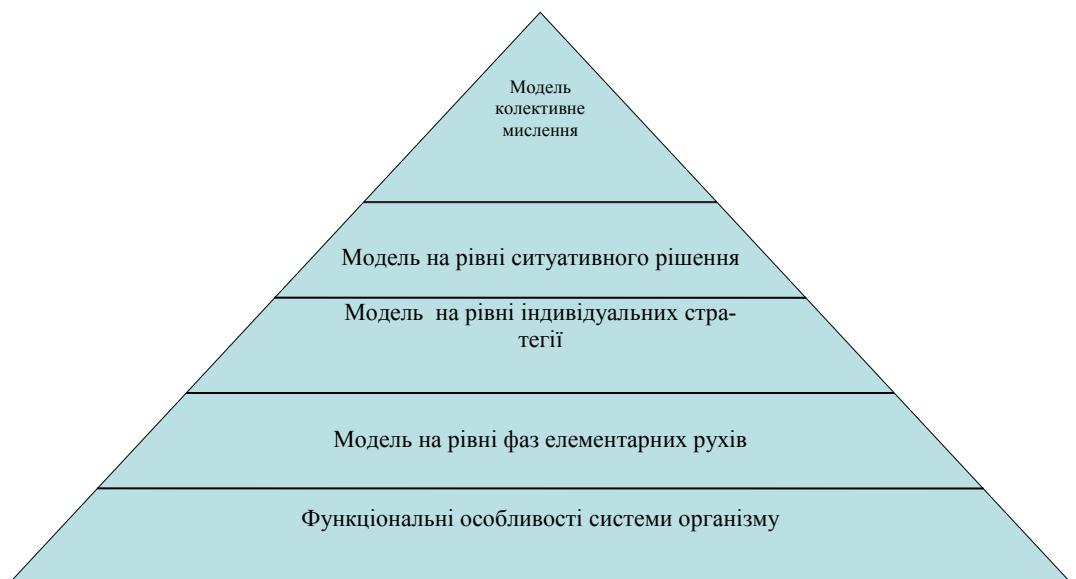

Рис.1 Модельна характеристика тренувального процесу

Модель другого рівня включає набір прийомів, що складаються з фаз елементарних рухів під час тренувань (наприклад, удари по м'ячу різними способами, ведення та передачі м'яча).

Модель третього рівня являє індивідуальні стратегії спортсменів, які виникають під час гри та передбачають прийняття рішення на рівні прийомів та індивідуальної підготовки.

Модель четвертого рівня базується на рівні ситуативного мислення - це швидкий аналіз, оцінка і прогнозування ситуації, що виникла на полі та оптимальне її вирішення (за невеликий проміжок часу) з урахуванням прийняття власного рішення.

Модель п'ятого рівня описує колективне і ситуативне мислення, яке характеризується тим, що гравець аналізує та оцінює ситуацію з точки зору групи (схеми розіграшу).

Вважаємо, що запропонована модель повинна використовуватися тренерами під час планування та організації тренувального процесу.

Моделювання тренувального процесу є основою тренерської роботи в команді. Це найскладніша частина роботи тренера. Вона вимагає глибоких, спеціальних знань, уміння правильно обирати засоби і методи тренування, розраховувати необхідний для їх виконання час, беручи до уваги цілу низку обставин, які виступають щоразу в новому поєднанні. Тренувальний процес доцільно поділити на періоди, із врахуванням специфіки закладу освіти та періоду навчання здобувачів освіти. В річний цикл підготовки, пропонуємо включити такі періоди: підготовчий період, змагальний, перехідний.

Задачею тренерів-викладачів коледжу є: в короткий проміжок часу побудувати так тренування, щоб кінцевий результат був позитивним. Для досягнення бажаного результату нами було розроблено та впроваджено у тренувальний процес міні футбольної команди «Політех» наступні етапи у підготовчому періоді (Таблиця1).

Футзальна команда «Політех» у 2017-2018 навчальному році розпочала підготовку до нового сезону (першої календарної гри) за два місяці. Перед початком тренувального збору всі гравці пройшли поглиблений медичний огляд. Підготовчий період розпочався із втягуючого мезоциклу, який складався з двох семиденнох втягуючих мікроциклів. В першому втягуючому мікроциклі спрямованість роботи була на вправи аеробного характеру. В основному переважали неспецифічні засоби тренувань – кросова підготовка, робота в тренажерній залі, спортивні і рухливі ігри, різні види гімнастики. Величина навантаження збільшувалась поступово і носила хвилеподібний характер.

Таблиця1
Етапи тренувального процесу у підготовчому періоді
міні футбольної команди «Політех»

Підготовчий період команди “Політех”			
Загально - підготовчий етап		Спеціально - підготовчий етап	
Втягуючий мезоцикл	Базовий розвиваючий мезоцикл	Базовий стабілізуючий мезоцикл	Передзмагальний мезоцикл
1-й втягуючий мікроцикл	1-й ударний мікроцикл	2-й ударний мікроцикл	Відновлювальний мікроцикл
2-й втягуючий мікроцикл	2-й ударний мікроцикл	1-й ударний мікроцикл	Відновлювальний мікроцикл

В другому втягуючому мікроциклі в зміст занять входили вправи аеробно-анаеробного характеру. Анаеробні вправи – це інтенсивні, короткочасні вправи, під час яких людина відчуває брак кисню. Отже, будь-яка активність пов’язана з важким навантаженням, збільшується об’єм тренувальних навантажень. Втягуючий мезоцикл закінчився тестуванням фізичного і функціонального стану. Показники фізичної підготовки визначались за чотирма випробуваннями: біг 30 м; човниковий біг 180 м; стрибок у довжину з місця; тест Купера.

Базовий розвиваючий мезоцикл налічував два ударних семиденних і один триденний відновлювальний мікроцикли. В першому ударному мікроциклі прослідковувались вправи спрямованості для розвитку швидкості, швидкісно-силових здібностей, швидкісної витривалості.

Навантаження характеризувались високою інтенсивністю і ударними об’ємами. Основне навантаження припадало на другий, третій, п’ятий і шостий день мікроциклу. В другому ударному мікроциклі в тренувальних заняттях збільшився зміст специфічних засобів, час на теоретичну підготовку та була проведена перша контрольна гра з Херсонським аграрним університетом. Закінчився базовий розвиваючий мезоцикл відновлювальним мікроциклом. Робота в ньому носила аеробну спрямованість, в основному це були вправи з малою інтенсивністю: різноманітні ігрові вправи, стретчинг, рухливі ігри.

Базовий стабілізуючий мезоцикл розпочався семиденным ударним мікроциклом. Як і в ударних мікроциклах базового розвиваючого мезоциклу стимуляційна фаза припадає на 2, 3, 5, 6 дні циклу. Велику увагу було приділено розвитку швидкості і швидкісній витривалості, як специфічними так і неспецифічними засобами. На фоні великих тренувальних навантажень було проведено дві контрольних гри з командами «Продексим» та «Батьківщина»

м.Херсона, в яких основний акцент робився на взаємодію гравців у різних четверках і на перегляд потенційних новачків, здобувачів освіти коледжу першого курсу.

Другий (семиденний) ударний мікроцикл характеризувався значними об'ємами фізичного навантаження, робота акцентувалась на розвиток швидкості, швидкісної витривалості, швидкісно-силових здібностей. Переважають специфічні засоби. Багато уваги приділялось теоретичній підготовці. Кожної неділі було зіграно товариські матчі (в даних іграх награвались четвірки, випробовувались різні схеми ведення гри). Закінчився базовий стабілізуючий мезоцикл триденним відновлювальним мікроциклом. Семиденним ординарним мікроциклом розпочався передзмагальний мезоцикл. В данному мікроциклі було значно зменшено об'єм фізичного навантаження, основна увага на тренуваннях приділялась техніко-тактичній підготовці, теоретичній підготовці. Далі слідував семиденний підвідний мікроцикл. Підвідним мікроциклом закінчилась підготовка футзальної команди «Політех» до сезону.

Виходячи з проведеної роботи можна зробити висновок, що періоди у міні-футболі повинні мати чітку, збалансовану структуру навчально-тренувального процесу зі своїми специфічними особливостями.

Особливого значення набуває зміст тренувальної роботи у змагальному періоді.

Насамперед це обумовлено необхідністю раціонального поєднання стимулюючих та відновлювальних фаз, тобто режимів навантажень та відпочинку. Якщо у підготовчому періоді тренувальна робота планується відповідно до встановлених закономірностей набуття спортивної форми, при цьому може використовуватися достатньо варіативний підхід до підбору методів і засобів тренування, то тренувальна робота у змагальному періоді в основному зорієнтована на досягнення спортивного результату. Виходячи з цього, необхідно спланувати тренувальний процес таким чином, щоб футболісти протягом достатньо тривалого часу були в оптимальній готовності до демонстрації високої спортивної майстерності в основних змаганнях сезону. Тренерами – викладачами коледжу використовувались такі форми організації тренувальних занять, як індивідуальні, групові, командні.

За формами організації тренувальні заняття поділяються на індивідуальні, групові, командні.

На нашу думку, крім фізичної та техніко-тактичної підготовки , не менш важливу роль у досягненні бажаного результату змагань набуває психологічна підготовка. Вона повинна забезпечити максимальну мобілізацію і психологічну готовність, стійкість спортсмена, як до змагання в цілому, так і до кожної календарної гри.

Необхідно звернути увагу, на важливість забезпечення лікарського контролю, що є невід'ємною частиною системи тренування здобувачів освіти в коледжі. Всі спортсмени проходять загальний медичний огляд мінімум один раз на рік. За даними систематичних лікарських обстежень визначають працевздатність та функціональні зміни окремих органів і систем організму спорт-

смена, на підставі яких тренер за участю лікаря вносить зміни в режим тренувань. Крім цього, обов'язковий медичний контроль напередодні змагань. Без лікарського допуску жоден учасник не може брати участі в змаганнях.

Висновок. Отже, на нашу думку, використання тренерами-викладачами закладів освіти запропонованої моделі навчально-тренувального процесу студентських команд з міні футболу дасть можливість отримання високих результатів у змаганнях різного рівня. Подальше дослідження цієї проблеми дозволить оптимізувати навчально-тренувальний процес футзальних команд, що загалом буде сприяти підвищенню ефективності та результативності в отриманні кінцевих результатів.

Література

1. Андреев С. Н. Играй в мини-футбол. / С. Н. Андреев. – Москва : Сов. спорт, 1989. - 47 с.
2. Бруннер Е. Ю. Лучше, чем супервнимание: Методики диагностики и психокоррекции: Психология внимания; Оценочные тесты; Развивающие игровые упражнения. Серия: Психологический практикум / Е. Ю. Бруннер. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. - 317 с.
3. Головков В. В. Факторы, обеспечивающие эффективность соревновательной деятельности квалифицированных спортсменов в мини- футболе: Автореф. канд. дис. / В. В. Головков - СПб., 2002. - 24 с.
4. Дьячков В. М. Методы совершенствования физической подготовки. / В. М. Дьячков – Москва : Физкультура и спорт, 1973. - 160с.
5. Дьячков В. М. Проблемы спортивной тренировки. / В. М. Дьячков. – Москва : Физкультура и спорт, 1961.- 168 с.
6. Ильин Е. П. Психология спорта. / Е. П. Ильин. – Санкт-Петербург : Питер, 2008.
7. Соломонко В.В. Лисенчук Г.А. Соломонко О.В. Футбол: Підручник для студентів вузів фізичного виховання Міносвіти України. – К.: Олімпійська література, 1997. – 287 с.

Надійшла до редакції 09.02.2018

УДК 373.2.091.3:001.895 (477.72)

О.В.Кузнєцова

спеціаліст II категорії,

КВНЗ

«Бериславський

педагогічний

коледж ім. В.Ф.Беньковського»

Херсонської обласної ради

ksusha240374@mail.ru

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ-ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДОШКОЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

O.B. Кузнєцова. Інноваційні технології та інтерактивні методи-засоби активізації освітнього процесу при викладанні дошкільних дисциплін. У

статті розкрито методи інтерактивного навчання, які, на нашу думку, створюють сприятливі умови навчання студента в групі, для самоосвіти, налагодження партнерських та конструктивних відносин між усіма учасниками навчально-виховного процесу, активізують увагу студента, його творчі здібності, розвивають вміння спілкуватися, відстоювати свої думки та позиції.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційна професійна діяльність викладача, структура, функції, компоненти.

Вступ. На сучасному етапі відповідно до Державної національні програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» визначальною складовою формування освіти є оновлення її змісту.

Цей процес не повинен носити стихійного характеру, він потребує певного управління. Проблема оновлення педагогічної системи є дуже важливою і актуальною [8].

Аналіз літературних джерел. Для розуміння особливостей інноваційної професійної діяльності викладача вищого навчального закладу доцільно звернутися до поняття «інноваційна педагогічна діяльність». Інноваційна педагогічна діяльність розглядається науковцями у різних аспектах, а саме: як розроблення, освоєння й використання нововведень (Л.І. Даниленко, Т.М. Демиденко, І.В. Гавриш); як відмова від штампів, вихід за межі нормативної

O.V. Kuznetsova Innovative technologies and interactive methods-means of activating the educational process in the field of pre-school disciplines.

In the article methods of interactive learning which, in our opinion, create favorable conditions for student's education in a group, for self-education, establishment of partnership and constructive relations between all participants of the educational process, activate the student's attention, his creative abilities, develop the ability to communicate, to defend their thoughts and positions.

Key words: innovation activities, innovative teacher professional activity, structure, functions, components.

діяльності (В.О. Сластьонін, Л.С. Подимова); як здатність до генерації ідей, їх втілення, аналізу та продукуванню (Л.М. Ващенко, В.І. Загв'язинський); як вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, уведення нового в педагогічну практику (Т.М. Демиденко, Н.І. Клокар, О.Г. Козлова); як експериментальна і пошукова діяльність педагогічних працівників з метою розроблення, експерименту, апробації, впровадження і застосування педагогічних інновацій (В.М. Малихіна). Дані визначення свідчать про те, що для інноваційної професійної діяльності викладача вищого навчального закладу характерним є творчий підхід до справи, генерування ідей, проведення експериментальних досліджень, втілення нового у педагогічну практику. Відповідно викладач може бути автором, розробником, дослідником, користувачем й пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій і концепцій [3].

Інноваційна діяльність викладачів знаходить своє відбиття у створенні закладів нового типу, в розробці і введенні елементів нового змісту освіти, нових освітніх технологій, зміщенні зв'язків практики з наукою, зверненні до світового педагогічного досвіду.

Інноваційна педагогічна діяльність, пов'язана з відмовою від відповідних штампів, стереотипів у вихованні, навчанні і розвитку особистості дитини, виходить за межі діючих нормативів, створює нові нормативи особистісно-творчої, індивідуально спрямованої діяльності педагога.

Забезпечення інноваційної діяльності передбачає вивчення теоретичних питань удосконалення навчально-виховного процесу, позитивних сторін педагогічної теорії, ідей і технологій, які вже досліджувалися і впроваджувалися в педагогічну практику [2].

Тобто, головною особливістю сучасної освіти є співіснування 2-х систем – традиційної та інноваційної. Головне завдання інноваційної педагогіки – забезпечити нову якість освіти, яка передбачає якість навчання, виховання та розвитку особистості.

Інноваційна спрямованість роботи викладачів визначається критеріями педагогічних інновацій, до яких належать:

- а) новизна, що дає змогу визначити рівень новизни досвіду;
- б) оптимальність, яка сприяє досягненню високих результатів за найменших витрат часу фізичних, розумових сил;
- в) результативність та ефективність, що означає певну стійкість позитивних результатів у діяльності педагога;
- г) можливість творчого застосування в масовому досвіді, що передбачає придатність апробованого досвіду для масового впровадження в дошкільних закладах навчальних закладах [2].

Матеріал і результати дослідження. Викладачі предметно-циклової комісії викладачів дошкільних дисциплін Бериславського педагогічного коледжу активно впроваджують в освітній процес інноваційні технології та інтерактивні засоби і методи навчання при викладанні фахових дисциплін.

Значну увагу на заняттях педагогіки приділяємо застосуванню технології розвитку творчої особистості Альтшулера.

Суть технології полягає в тому, щоб навчати студентів розв'язувати проблеми різного рівня складності з використанням винахідницьких завдань [4].

У роботі зі студентами на практичних та семінарських заняттях проводимо практично колективні ігри, ігри- заняття, під час яких самі студенти вчаться спостерігати навколошню дійсність, виявляти суперечливі властивості предметів, явищ, шукати відповіді на поставлені питання, а потім навчають цьому і дітей дошкільного віку на педагогічній практиці (<http://doshdpc.ksc.ks.ua/?cat=6>).

З метою формування педагогічного світогляду, професійних компетенцій і компетентностей знайомимо майбутніх вихователів з педагогікою Марії Монтессорі («Будинок вільної дитини»), широко використовуємо на заняттях з педагогіки заповіді Марії Монтессорі та вчимося працювати за її методикою.

На даний час актуальність та сучасність ідей великого педагога – засновника «Дитячого садка» Ф.Фребеля, знаходить відображення у використанні та впровадженні студентами нашого коледжу його педагогічної системи під час педагогічної практики в сучасному освітньому просторі дошкільних закладів (<http://doshdpc.ksc.ks.ua/?cat=7>).

Оволодіння мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найважливішим завданням дошкільного навчального закладу. Мова виступає «каналом зв’язку» для одержання інформації з немовних сфер буття, засобом пізнання світу від конкретно-чуттєвого до понятійно-абстрактного. Мовленнєве виховання забезпечує духовно-емоційний розвиток дитини через органічний зв’язок із національним вихованням [1].

Для підготовки студентів педагогічного коледжу до організації мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку ми використовуємо методику Миколи Зайцева.

Вчений М.Зайцев розробив оригінальну методику раннього навчання дітей читати за безбукарним методом, який отримав назву «Кубики Зайцева». Діти навчаються читати починаючи не з букв чи звука, а з особливого складу [3].

Студенти на заняттях з методики розвитку мовлення і навчання грамоти вивчають і використовують в подальшому на практиці методики раннього навчання дітей читанню.

Необхідною умовою збереження і зміцнення усіх складників здоров’я, а отже й повноцінного і своєчасного розвитку фізичної, соціально-моральної, інтелектуально-пізнавальної, емоційно-ціннісної, творчої та інших сфер дитячої особистості є застосування в освітньому процесі дошкільних навчальних закладів науково виврених, експериментально апробованих інноваційних освітніх методик і технологій здоров’ябережувального і здоров’яформувального спрямування.

На заняттях з методики фізичного виховання викладач постійно розкриває нові підходи у фізкультурно-оздоровчій роботі з дітьми дошкільного віку.

На сучасному етапі широко використовуємо інноваційну педагогічну технологію М.М.Єфименка «Театр фізичного розвитку й оздоровлення дітей» [6].

За цією педагогічною технологією «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» поряд з традиційними засобами фізичного виховання та оздоровлення дошкільників викладач на практичних заняттях та педагогічній практиці навчаємо студентів застосовувати інноваційні засоби, такі як:

- **бебі-йога** (<http://doshdpck.bpc.ks.ua/?p=592>);
- **пластик-шоу** із застосуванням великовагабаритного фізкультурного обладнання;
- **степ-аеробіка;**
- **фітбол-гімнастика** – вправи з використанням м'яча, що має певні властивості (розмір, колір, запах, пружність), які застосовуються з оздоровчою метою;
- **стретчинг** – система вправ, заснована на статичних розтягненнях м'язів тіла і хребта, яка дає змогу запобігти порушенню постави, має оздоровчий вплив на весь організм, допомагає активізувати його захисні сили;
- **горизонтальний пластичний балет** – система партерних рухів, що виконуються у горизонтальних вихідних положеннях від положення лежачи у позі ембріона до положення стоячи на колінах, повільно і плавно, у супроводі класичної і сучасної музики у формі цілісних композицій;
- **хатха-йога** - це напрям йоги, що має оздоровчий вплив на дитячий організм. Застосовують її для профілактики в дітей застудних захворювань, сколіозу, порушень у функціонуванні внутрішніх органів[6].

Не менш важливими у фізкультурно-оздоровчій роботі з дошкільнятами є загартувальні й лікувально-профілактичні процедури. Тому студенти на практичних заняттях навчаються проводити такі спеціальні лікувально-профілактичні процедури як самомасаж горла «не хворій» та звукову гімнастику для профілактики захворювань дихальних шляхів.

Також, за системою М.М.Єфименка, однією з його 10 заповідей є «Створюй тренажери сам», студенти разом з викладачем методики фізичного виховання з задоволенням проводять майстер-класи по виготовленню нетрадиційного фізкультурного обладнання (<http://doshdpck.bpc.ks.ua/?cat=13>).

Голова предметно-циклової комісії викладачів дошкільних дисциплін, під час викладання предметів з додаткової кваліфікації «Вихователь логопедичних груп» проводить свої заняття у вигляді інтерактивного спілкування, спираючись на попередні знання студентів, їх практичний досвід, набутий у ході педагогічної практики, встановлюючи щільні міждисциплінарні зв'язки з педагогікою, педагогічною майстерністю, дитячою

психологією, анатомією, фізіологією, методикою розвитку мовлення, логопедичною ритмікою, клінічними основами дефектології.

Провідними інноваційними методами є навчання студентів кінезіологічних методів корекції мовленнєвих вад, біоенергопластики як одного з прийомів кінезіології, точкового масажу, самомасажу (<http://doshdpck.bpc.ks.ua/?cat=6>).

На заняттях з основ логопедії, логоритміки студенти навчаються проводити точковий масаж акупунктурних точок, розтяжки, вправи з візуалізації, мудри, окорухові вправи, дихальні вправи, фоноритміку (<http://doshdpck.bpc.ks.ua/?cat=9>).

Головною метою викладача є навчити студентів доцільно використовувати різні новітні технології при виправленні мовленнєвих вад у дітей з мовленнєвими недоліками на педагогічній практиці.

На заняттях зі студентами ефективно використовуються інтерактивні методи навчання. Наприклад, для налаштування на позитивний настрій студентів використовуємо такі інтерактивні методи як «Комплімент», «Очікування», «Добре побажання», для актуалізації знань студентів застосовуємо такі інтерактивні методи навчання як «Ланцюжок», «Мікрофон», «Пінг-понг», «Чарівна квітка», «Місткий кошик», «А журна пилка», «Карусель», «Асоціативний кущ», «Акваріум». і т.п. В основній частині заняття – «Робота в групах», «Робота в малих групах», «Робота в мікрогрупах», «Ситуативний аналіз», «Ділові ігри». Для узагальнення і систематизації вивченого матеріалу «Незакінчене речення», «Правданеправда», «Дискусія» (<http://doshdpck.bpc.ks.ua/?cat=9>).

Викладачі дошкільних дисциплін ефективно застосовують також в освітньому процесі кейс-метод. **Кейс-метод** – яскравий приклад інтерактивних технологій, відомий у вітчизняній освіті як метод ситуативного навчання на конкретних прикладах.

Студент, який готовиться до обговорення кейсу в аудиторії, має вивчити факти, зробити висновки з даних фактів, оцінити альтернативи дій в даній ситуації і зробити вибір на користь того чи іншого плану дій. Більш того, студент має бути готовим представити свої думки під час обговорення в аудиторії, відстояти свої погляди і, в разі необхідності, переглянути початкове рішення.

Студент має усвідомлювати, що користь від кейсу він може отримати лише в тому випадку, якщо він буде брати активну участь у дискусії [3].

Також викладачі дитячої психології та логопедії використовують в своїй діяльності інноваційний метод – **коучинг**.

Коучинг – це такий інноваційний метод, який поєднує принципи консультування та тренінгу, де основне місце належить не повчанням, а мотивуванню студента до змін. Викладач разом зі студентом шукає відповіді на запитання, які постають у процесі консультування. Саме тому головний інструмент коуча – це мистецтво ставити запитання, щоб поступово підвести

студента до правильного вибору. В процесі своєрідного інтерв'ю викладач допомагає дитині розкрити свій потенціал і максимально розвинути його [5].

Метод проектів – педагогічна технологія, зоріентована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових (часто шляхом самоосвіти). Активне включення студентів у зміст тих або інших проектів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі.

Одним із методів, що суттєво збагачує навчальний процес коледжу, є метод навчальних проектів, використання якого змінює традиційний підхід до навчання. Найчастіше теми проектів стосуються конкретного практичного питання, що є актуальним для певної ситуації.

Разом з тим, залучаються знання студентів не лише з однієї дисципліни, але й з різних галузей, стимулюється систематичне творче мислення, розвиток навиків дослідницької роботи [7].

Викладачі дошкільних дисциплін широко використовують такі комп’ютерні технології при вивчені нового матеріалу, закріпленні вивченого матеріалу та при перевірці отриманих знань студентами: інтерактивна дошка, мультимедійні презентації, онлайн-тестування, онлайн-журнали, використання комп’ютерних програм для створення різних вправ (кросворди, знайди відповідність). Для закріплення вивченого матеріалу ефективним є використання комп’ютерних програм для створення різних вправ – цікавою для студентів є програма learningApps (<http://doshdpc.bpc.ks.ua/?cat=9>).

Результатом навчальної діяльності наших студентів є створення свого особистого блогу «Майбутній вихователь дошкільного навчального закладу», в якому вони накопичують матеріали, що безпосередньо стосуються їхньої майбутньої професії (<http://doshdpc.bpc.ks.ua/?p=798>).

Активно ознайомлюємося зі структурою, змістом і методикою реалізації нової освітньої програми **«Освіта для сталого розвитку»**. Отримуємо практичні поради й рекомендації з її втілення у діяльність дошкільних навчальних закладів на тренінгах міжнародного проекту «Освіта для сталого розвитку в дії». Спілкуємося з колегами з інших дитсадків, де програму вже запроваджено (<http://doshdpc.bpc.ks.ua/?cat=6>).

Висновок. Отже, інноваційна педагогічна діяльність викладачів Бериславського педагогічного коледжу постійно удосконалює навчально-виховний процес перед студентів та активно впроваджує інноваційні технології в педагогічну практику.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

2. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: автореф. дис... д-ра. пед. наук: 13.00.04 / І.В. Гавриш; Харків, 2006. – 46 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. Посіб. Уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.Н.Н., 2012. – 136 с.
5. Коучинговий метод [Електронний ресурс] На допомогу студенту <https://coachingineducation.ru/kouchingovuj-podxod-v-obuchenii-starsheklassnikov/>
6. Лист МОН України від 02.09.2016 № 1/9-456 Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах [Текст] Інструктивно-методичні рекомендації «Організація фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах»
7. Метод проектів [Електронний ресурс] // Сучасна освіта. – Режим доступу <http://osvita.ua/school/method/technol/1415/>
8. Педагогічні інновації [Електронний ресурс] // Академії педагогічних наук України. – Режим доступу : http://www.apsu.org.ua/inov/face_inov.phtml

Надійшла до редакції 19.02.2018

УДК**Н.М.Куліковська**

викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету
n-kulikovskaya@ukr.net

ЗАБУТИ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ НАШОГО МІСТА

Н.М.Куліковська. *Забуті сторінки історії нашого міста.* Автор у своїй статті подає інформацію про маловідомі сторінки з історії нашого міста, про людей, які народилися у ньому, жили або працювали і залишили незабутню пам'ять в історії міста на Дніпрі.

ВСТУП. У кожного із нас є місце народження. Часто воно співпадає із місцем проживання. Його називають по-різному: Батьківщина, Рідне місто. Таке місце можна любити або ненавидіти, але не можна відноситись до нього байдуже. Це частинка нас, яка залишиться з нами назавжди. Моє місто завжди було джерелом натхнення для мене.

Матеріали дослідження. Дослідження дозволяє зменшити кількість «білих» плям в історії міста, злагатити її нововідкритими реаліями.

Надія Дурова проживала у Херсоні.

Більше 40 років тому вийшла на екрани музична комедія Ельдара Рязанова «Г». В основу сюжету покладено дійсний факт, коли дівчина, переодягнувшись у військову форму, вступає до армії. Прототипом геройні стала Надія Дурова (рис.1).

Надія Андріївна Дурова народилася у вересні 1783 року. У своїх записках вона писала: «Мені було 4 місяці коли полк, в якому служив батько, прибув до Херсона. Сім'я переїхала з ним». Мати Надії очікувала народження сина, а не дочки і з цього не мала до неї батьківських почуттів. Виховання

Рис. 1 Н.Дурова

дівчинки доручено гусару Астахову. Він цілими днями зі своєю підопічною знаходився в Ескадронній стайні, садив дитину на коня, давав грати пістолетом, махати шаблею. Мати весь час скаржилася на свою безрадісну жіночу долю. У 19 років Надія виходить

заміж за земського чиновника, їде з Херсона, народжує сина, а коли хлопчикові виповнилося три роки покидає чоловіка і повертається у назад.

У 23 роки 17 вересня 1806 року Дурова, переодягнувшись у чоловічий костюм, йде із дому і видає себе за дворянином, який всупереч волі батьків вступає на службу. Назвалася вона Олександром Васильовичем Соколовим. За один рік і три місяці бере участь у семи боях.

Напередодні походу російських військ у Персію, Надія пише листа батькові і тим самим розкриває своє місце знаходження. Батько надсилає свій лист царю Олександру із проханням повернути дівчину-кавалериста. Але царя зацікавив такий випадок. У кінно-польський полк пішов виклик на рядового Соколова у Петербург.

Під час зустрічі з імператором Надія Дурова настільки пристрасно і аргументовано довела йому причину свого вчинку, що він дозволив її залишитися в армії і повелів називатися Олександровим. По закінченню аудієнції, Олександр I вручив Надії Дурові георгіївський хрест за порятунок життя офіцера. З кабінету царя вона вийшла корнетом Олександром Андрійовичем Олександровим з направленням проходження служби у Маріупольському гусарському полку.

Вітчизняну війну 1812 р. Дурова зустріла підпоручиком Литовського полку. Брала участь у семи боях, у тому числі і під Бородіно, де була контужена. Після лікування деякий час служила ад'ютантом у генерал-фельдмаршала М. Кутузова. Штабне життя виявилося не до душі, і вона повернулася до рідного полку. Чи здогадувалися товарищи по службі Надії що вона жінка? Природно такі припущення були. Однак висловити це в голос, навіть у хмелю ніхто не наважувався. Всі знали, Олександров з пістолету б'є без промаху, а битися з ним на шаблях - це залишитися без вух (у кращому випадку).

Прослуживши десять років у армії, Дурова вийшла у відставку в чині штабс-ротмістра (проміжок між капітаном і майором) і поїхала до родичів на Херсонщину, щоб підлікуватися і відпочити. А потім після смерті батька, їде до брата в Єлань.

Розпочала написання повісті «Записки дівчини-гусара», яку відправила Олександру Пушкіну, а той просив згоди клопотати про їх видання.

До кінця своїх днів ходила в чоловічому костюмі: довгий чорний сюртук, вузькі брюки, а на голові - високий чорний капелюх, у руці ціпок. Рідко писала синові, але ніхто не пам'ятає, щоб він до неї приїжджає.

Померла на 83 році життя. У заповіті просила відспівувати як Олександра Андрійовича Александрова. Але священик при панаході іменував її рабою божою Надією.

Перша любов Олександра Блока

Всім відоме прізвище російського поета Олександра Блока, але мало хто знає, що його перше кохання було з нашого міста.

Коли О.Блоку (рис.2) було 16 років, він з матір'ю їде у невеличке курортне містечко Бар до Німеччини, що був знаменитий своїми лікувальними водами, і там, дуже красива, ефектна російська дворянка звернула увагу на юнака, заговоривши з ним перша. Почувши її чарівний голос, той по вуха закохався. Мати поета крізь пальці ді

вилася на зустрічі сина з жінкою, яка була на 14

Рис.2 О.Блок   років старшою за нього. «Сашура росту дуже великого, але дитя, і жінками не цікавиться» - говорила вона.
Після чергового побачення, Блок писав:

В такую ночь успел узнать я
При звуках ночи и весны.
Прекрасной женщины обятья
В лучах безжизненной луны.
Твои «хохлушка» поцелуи,
Твои гортанные слова.
О.Блок. «К.М.С»

Роман Блока і К.Садовської тривав один місяць. Першою виїхала Ксенія, сказав йому на прощання, що все минуле було сном чарівним, сном дивним.

Ксенія Михайлівна Садовська (рис.3) народилася

Рис. 3 К.М.С.   в м. Херсоні у дворянській родині. На відмінно закінчила Маріїнсько-Олександровську гімназію і батьки направили її на навчання до Петербурзької консерваторії. Там вийшла заміж за аристократа В.Садовського.

Вони знову зустрілися у Петербурзі, але кохання тривало не довго. Мати просила Садовську залишити хлопчика у спокої.

Через 15 років, у 1918 році, О.Блок останній раз бачив Садовську і зробив такий запис у своєму щоденнику: «Здається ми в останній раз зустрілися з К. М. С. Доля і час невблаганні навіть для самих гарячих поривів, але я вдячний долі за те, що ти була».

Таємницю ініціалів відкрив одеський лікар.. У 1919 році він лікував

Ксенію Михайлівну і звернув увагу на повний збіг ініціалів пацієнтки та Блоховської коханої. Жінка підтвердила його здогадку.

Померла Ксенія Михайлівна в 1925 році в Одесі. І тоді з'ясувалося, що втратив все, вона зберегла найдорожче - папку листів, отриманих чверть століття тому від закоханого у неї гімназиста.

Література

Надійшла до редакції 25.01.2018

УДК 378.147.88**Є.О. Кумановський**

викладач,

Херсонський політехнічний
коледж Одеського
національного політехнічного
університету
e-mail:
eakumanovskiy@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕСТІВ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ БЛОГОСФЕРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Є.О. Кумановський. *Використання E.O. Kumanovskiy. Using of electronic tests електронних тестів, як елементу as an element of the blogosphere in the блогосфери в освітньому просторі.*

В статті аналізується проблематика асинхронного курсу дистанційного навчання (ДН) та доцільність використання електронного тестування на прикладі програмами iSpring QuizMaker, як елементу ДН.

The article analyzes the problems of the asynchronous distance learning course (DL) and the feasibility of using electronic testing on the example of the iSpring QuizMaker as an element of the DL.

Вступ. Ефективність функціонування системи вищої освіти значною мірою залежить від впровадження в діяльність закладу освіти інновацій. Вони змушують всіх учасників навчально-виховного процесу визначити й проаналізувати рівень своїх знань, умінь, навичок, спрямувати свою діяльність на шлях перспективних перетворень. При цьому основна роль належить викладачеві. Його готовність до впровадження інновацій, вміння організувати цей процес та управляти ним є невід'ємними складовими успішної інноваційної роботи. Сьогодні, сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Змінюється сама парадигма освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Одним з критеріїв успішного проведення дистанційного навчання (ДН) є засоби і способи комунікації. Програма ДН може припускати цілий набір способів передачі інформації, починаючи від найпримітивніших (звичайна пошта, телефон), закінчуючи більш актуальними (електронна пошта, веб-конференція, онлайн-семінар і т.д.).

Аналіз літературних джерел. Багато дослідників приділяло увагу зростанню ролі дистанційної освіти в сучасному суспільстві (К. Колін, Б.

Шуневич, О. Краснова). Проблеми використання дистанційних технологій навчання розглядають М. Агєев, Т. Скуф'їна, питання розробки програмного забезпечення для дистанційної освіти Б. Дерешко, С. Лук'янов, С. Бєлкін [1]. Та незважаючи на велику кількість наукових досліджень сучасна дистанційна освіта в Україні нагадує традиційні форми заочного навчання, без застосування всіх можливостей принципово нових форм і методів навчання.

Згідно сучасної політики Міністерства освіти і науки України основним завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації. У розробленому Міністерством освіти і науки України «Положенні про дистанційне навчання» (затвердженному Наказом Міністерства освіти і науки України 5 квітня 2013 року № 466) окремим чином виділяється так званий асинхронний режим, як взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо [2].

Як вказує Ясулайтіс В.А., поступове впровадження елементів дистанційної освіти у навчальний процес спонукає до переосмислення останнього, як такого, оскільки принцип самоосвіти виходить на якісно новий рівень [3].

Відомо, що курси навчання можуть бути синхронними або асинхронними. Синхронні курси вимагають одночасної участі викладачів і здобувачів освіти та їх взаємодії в реальному часі [4]. Засоби доставки інформації в цьому випадку включають інтерактивне спілкування, листування. Асинхронні курси, відрізняються великою гнучкістю і дають можливість здобувачу освіти вибирати зручний для нього час роботи над матеріалом курсу.

Програми, що використовують асинхронні способи взаємодії припускають використання Інтернету, електронної пошти. Коли мова йде про тести в паперовому варіанті, то про інтерактивність тестування можна говорити лише умовно. У повному розмірі вона можлива тільки при використанні онлайн засобів. Переваги такого підходу можуть бути наступними:

1. Економія ресурсу канцтоварів;
2. Скорочення часу на обробку результатів;
3. Економія часу викладача при проведенні тестування;
4. Зручність в зберіганні результатів тестування;
5. Зручність в доступі для здобувача освіти [5].

Основний матеріал дослідження. У Херсонському політехнічному коледжі освітній процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота, навчальні заняття, практична підготовка, контрольні заходи. Основною формою організації навчального процесу за дистанційною формою є самостійна робота. Основними видами навчальних

занять за дистанційною формою навчання у коледжі є: лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші. Лекція, консультація, семінар проводяться зі студентами дистанційно у синхронному або асинхронному режимі. Використання інформаційно-освітнього середовища у закладі освіти забезпечує інформаційну насиченість та гнучкість методів навчання з використанням інформаційних технологій.

На нашу думку, при здійсненні підготовки майбутніх фахівців, важливим елементом дистанційного навчання є контрольні заходи з навчального предмета. Необхідність забезпечення контролю й оцінювання не тільки результату, а й процесу навчання сприяє пошуку оперативних та об'єктивних методів контролю знань. Використання електронних тестів є ефективним засобом системи оцінки і контролю сформованості необхідної компетентності студентів, управління їх пізнавальною діяльністю.

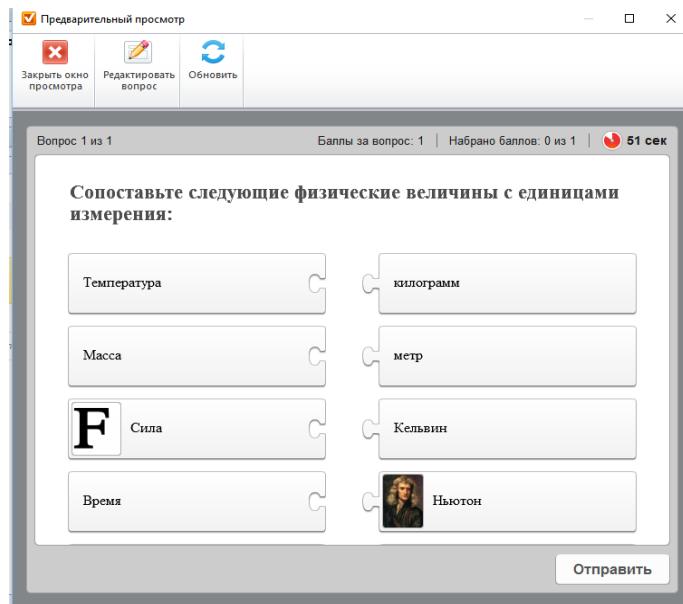
Для апробації даного елемента ДН була обрана програма iSpring QuizMaker [6]. У програмі доступні 23 категорії питань: 11 - питань з оцінкою і 12 - анкетних питань. Крім того, можливе поєднання різних типів питань в одному тесті. Ключова відмінність редактора тестів - зручний режим додавання і оформлення питань. Вкладка "Слайди", розташована поряд з вкладкою "Дані", дозволяє за лічені хвилини створювати і редагувати оформлення слайдів з питаннями як по одному, так і дещо відразу. iSpring QuizMaker дозволяє зберегти тести і опитування у форматі Flash і HTML5, завдяки чому вони доступні для проходження на комп'ютерах. Додаткові можливості iSpring QuizMaker дозволяють зробити тести і опитування ефективнішими. Явною перевагою тестування в даному середовищі є той факт, що результати здобувачів освіти оперативно передаються на електронну пошту викладача з детальним аналізом ходу виконання і з підсумковою оцінкою.

Основні особливості програми:

1. Безліч типів питань;
2. Можливість використання мультимедіа;
3. Додавання коментарів;
4. Побудова сценаріїв розгалуження;
5. Випадкова вибірка питань;

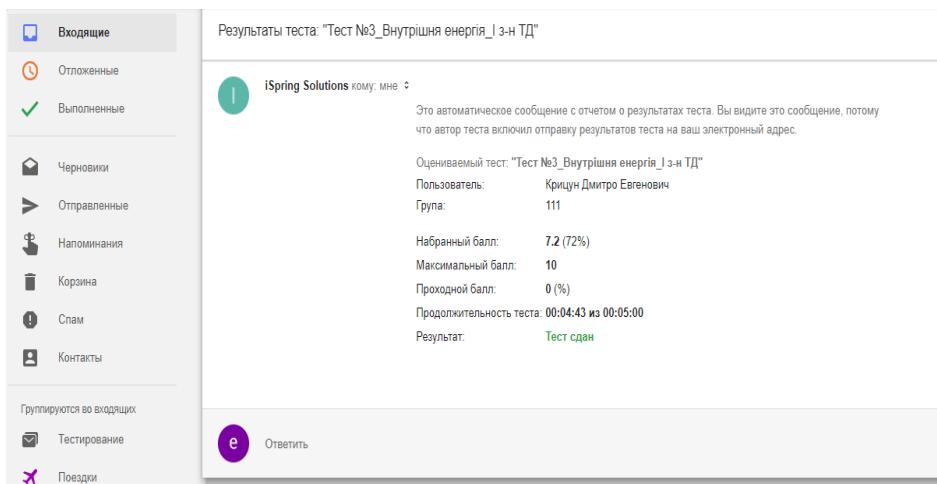
Програма має зручний, комфортний, як для створення, так і для роботи інтерфейс. Крім того, програма дає можливість створювати математичні тести і опитування з графіками, формулами і зображеннями, настроювати повідомлення для показу користувачеві залежно від відповіді на питання: вірно, невірно або частково вірно і багато що інше. У відповідях також можна використовувати графіку, формули, мультимедіа (Рис.1).

Це дозволяє не тільки зробити привабливішим роботу, але і поліпшує сприйняття здобувачами освіти запропонованих завдань.

Рис 1. Вигляд клієнту програми

В рамках експерименту було запропоновано здобувачам освіти І курсу Херсонського політехнічного коледжу ОНПУ виконати в період дистанційного навчання 2017-2018 навчального року комплекс електронних тестів (ЕТ) з навчального предмету «Фізика», як одного із засобів контролю рівня знань у період ДН. Як наслідок, були отримані результати на електронну пошту викладача та проведена корекційна робота зі здобувачами освіти стосовно проблем при виконанні тестів (Рис.2).

Рис 2. Вигляд отриманих результатів проходження тесту на електронній пошті

Робота показала, що 82% здобувачів освіти без будь-яких складнощів впорались із запропонованими завданнями у вигляді електронних тестів. Останні 18% здебільшого зустрілись із проблемою виконання тесту у строго визначений час, оскільки мали посередній рівень комп’ютерної підготовки. Повторне складання ЕТ із попереднім, більш детальним з боку викладача, поясненням структури програмного засобу нівелювало дані складнощі.

Висновок. Отже, дистанційне навчання надає здобувачам освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріplення різних професійних навичок, а викладачам в свою чергу дозволяє реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання. Апробація даного елементу ДН показала значний прояв зацікавленості з боку здобувачів освіти, оперативність проходження ними зазначеніх тестів, а також швидкість надходження підсумкових результатів.

Подальше впровадження даного методу навчання має на меті застосування більш широкого спектру видів електронних тестів, а саме: залучення більшої кількості ілюстрацій, відеоматеріалів для посилення інтерактивності даного засобу дистанційного навчання. Це дасть можливість здобувачам освіти розвинути такі компетентності, як самостійність пошуку, аналіз, систематизація та узагальнення інформації, самоорганізація, самоосвіта й самоконтроль.

Література

1. Цитрак Л. А. Дистанційна освіта в сучасній школі. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://urok-ua.com/distantsiyna-osvita-v-suchasniy-shkoli-z-dosvidu-roboti-povrovdzhennyu-form-distantsiynoyi-roboti/>
2. Наказ МОН «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» № 466 від 25.04.13 року
3. Ясулайтіс В.А. Дистанційне навчання: методичні рекомендації / В.А. Ясулайтіс [Текст]. – К.: МАУП, 2005. – 72с.
4. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун [Текст]. – К., 2007. – 144с.
5. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс: Навч. Посібник 3-е вид. / За ред. Кухаренка В. М. [Текст] – Харків НТУ «ХПІ», 2002. – с. 132-133.
6. Бершадський А.М., Кревський И.Г.Дистанционное обучение - форма или метод? // Дистанционное образование [Текст]. - Київ: Освіта, 2011. – С. 62-63.
7. Хоровиц А. Действительно ли дешевле обучать по Интернет? // Computer World [Текст]. — Вип. 7 (21) —Москва : МК, 2017. – С. 45-47.

УДК 378.022

Т.О. Кущак,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист, Херсонський
політехнічний коледж Одеського
національного політехнічного
університету, e-mail:
takucak@ukr.net.

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

T.O. Куцак. *Використання науково-дослідницьких елементів для розвитку творчої та пізнавальної активності здобувачів вищої освіти на заняттях з гуманітарних дисциплін.* Викладач Куцак Т.О. на прикладі багаторічного досвіду роботи ділиться інноваційними та традиційними методиками й технологіями роботи зі студентами із розвитку їхніх творчих здібностей на заняттях із гуманітарних дисциплін і позаурочних заходах.

T.A. Kutsak. *The use of research elements for the development of creative and cognitive activity of higher education graduates on the basis of humanitarian disciplines.* Teacher Kutsak T.O. the example of many years of experience in the colleges own shares innovative and traditional techniques and technologies work with students to develop their creative abilities in the classroom humanities and extracurricular activities.

Вступ. Науково-дослідницька діяльність – вища форма самоосвітньої діяльності студента. Формування науково-дослідницьких вмінь – процес складний і довготривалий. Він не виникає на порожньому місці й не розвивається сам по собі. А тому завдання викладача-керівника – поступово й методично формувати дослідницькі навички, здійснюючи постійний контроль за виконанням студентами науково-дослідницьких робіт; аналізувати й виправляти помилки; визначати найкращі, найефективніші шляхи виконання роботи, розчленувати її на певні складові та розділи, навчаючи поєднувати дослідницьку діяльність з науковою, а також з'ясовувати можливості подальшого застосування результатів роботи.

Матеріал і результати дослідження.

Варто пам'ятати, що саме на заняттях обдарована дитина отримує важливу самоосвітню компетенцію, яка виховує внутрішню дисципліну, відсутність страху перед аудиторією, будь-якою роботою, вміння самоорганізуватися, планувати свою діяльність, обирати власні способи вирішення проблем і давати об'єктивну самооцінку своїм здобуткам.

На навчальних заняттях відбувається й перше виявлення творчого потенціалу обдарованої дитини, з'являється зацікавленість предметом, що потім приведе її до відповідної наукової діяльності. Готуючись до них, - студенти проводять перші міні-дослідження, набувають перших навичок самоконтролю на основі введення викладачем у структуру заняття ситуацій самооцінювання й взаємооцінювання. Та й індивідуалізовані домашні завдання стимулюють до роботи із різними джерелами інформації.

Наше завдання – не лише надати студентам певні знання, але й навчити їх використовувати, а в разі необхідності й творчо опрацьовувати. Проведення наукових досліджень доцільно поєднувати з розвитком творчої особистості, воно має бути його кінцевим результатом.

Основними формами залучення вихованців до пошукової та науково-дослідницької діяльності є:

- участь в роботі МАН України;
- робота мовно-літературного клубу «Обрії»;
- індивідуальна та групова робота вихованців над пошуковими та науково-дослідницькими проектами;
- науково-практичні конференції;
- виставки пошукових та дослідницьких робіт;
- навчальні екскурсії;
- конкурси;
- розроблення мультимедійних проектів;
- участь в олімпіадах;
- самоосвітня діяльність.

Діяльність викладача гуманітарних дисциплін має свою специфіку, пов'язану передусім із особливостями спілкування зі студентами, які на високому рівні мають поєднувати всі інтелектуальні та емоційні переживання й почуття. Це спілкування не може обмежитися рамками заняття. На власній багаторічній практиці переконалася, що використання різних видів мистецтва на заняттях літератури та позанавчальній діяльності допомагає студентам уявити письменника як особистість у його творчих пошуках порівняно з представниками інших видів мистецтва, зrozуміти особливості стилю, індивідуальність почерку, а також пізнати себе, виявити літературні, театральні, музичні, образотворчі та інші здібності.

Особливої уваги з боку педагогів потребують обдаровані студенти, які виявляють зацікавлення, демонструють небуденні здібності та мають значний природний потенціал. Мета викладача – пробудити приховані сили інтелекту й творчі можливості студента, надихнути його на заняття науково-дослідницькою діяльністю та озброїти сучасними методами наукового пошуку, виплекати у нього стійкий інтерес до гуманітарних дисциплін, розвивати компетентнісні навички, підказати оптимальні форми роботи, зорієнтувати талановиту молодь і навчити правильно оформляти свої набутки та застосовувати у власному житті. Організація роботи із обдарованими

студентами у нашому навчальному закладі відзначається самобутнім характером і має вагомі напрацювання. Це самостійна творча діяльність студентів, що складається з підготовки різноманітних досліджень із літератури і мови, написання творчих робіт різних жанрів, участь у предметних олімпіадах, конкурсна діяльність, моделювання Intel-проектів. Безперечно, така робота потребує серйозної підготовки з боку викладача і студентів. Серед найпоширеніших видів роботи можна виокремити:

- складання бібліографії до певної теми;
- самостійний пошук матеріалу до теми та його опрацювання;
- підготовка рефератів, доповідей та повідомлень проблемно-дискусійного характеру;
- виразне читання;
- створення презентацій і буктрейлерів;
- інсценування твору, коментар до мізансцен за прочитаними творами;
  - усне і графічне малювання на мовні та літературні теми;
  - аналіз творів образотворчого, музичного, театрального, кіномистецтва, які пов'язані з програмовими творами;
  - зіставлення оригіналу твору з різними перекладами;
  - дослідження-інтерв'ю з людиною;
  - зустріч з письменниками Херсонщини;
  - авторська поезія.

Багаторічна практика допомогла знайти такі форми роботи, які б наближали літературу до студента, викликали у нього бажання читатися. Одна з таких форм роботи – дати можливість кожному студенту спробувати себе у ролі поета. Звісно ж, ці твори не ідеальні, вони недосконалі, інколи сприймаються важко, їх не порівняти з віршами майстрів поезій, але у них є ширість почуттів, частинка світогляду сучасної молоді. Поглибити інтерес до літератури, краще засвоїти матеріал допомагають малюнки-ілюстрації студентів до художніх творів.

У кожній групі є обдаровані студенти, які можуть виконувати складні самостійні завдання. Вони готують виступи про письменників, виставки книжок, складають календарі, хронологічні таблиці, схеми, тести, літературні вікторини, диктанти, різноманітні кросворди, сканворди, чайнворди, ребуси, головоломки тощо. Ці матеріали використовуються на заняттях при опитуванні під час вивчення теми, при повторенні, складанні кластерів, фанфіків, у позакласній діяльності.

Кожен студент має талант, його тільки треба допомогти розкрити за допомогою педагогічної підтримки викладача.

Висновки. Отже, перелічені вище інноваційні форми роботи сприяють перетворенню середовища студента на таке, що орієнтує молодь на творчу діяльність, стимулюють здатність мислити, аналізувати, готовути до розв'язання життєвих і пізнавальних проблем, дають змогу адаптуватися до мінливих умов сучасності.

Література

1. Гаврилюк В. Ю. Теоретичні аспекти формування творчої активності старшокласників у позашкільних навчальних закладах у процесі пошукової та дослідницької діяльності – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuvgov.ua/portal/soc_gum/.../45.pdf.
2. Національна доктрина розвитку освіти / Сайт Міністерства освіти і науки України – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/Ukaz_Pr_347.doc. – 2015.
3. Овакімян О. С. Науково-дослідна робота як ресурс розвитку творчого потенціалу особистості студента – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrreferat.com/index.php?referat...pg.
4. Формування творчої особистості як наукова проблема – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com>.
5. Уйсімбаєва Н. Науково-дослідна діяльність майбутнього фахівця –[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuvgov.ua/portal/soc_gum/.../59.pdf.

Надійшла до редакції 25.01.2018

УДК 378.016:745/749(159.928.22)

I. A. Лілянова

викладач методики
трудового навчання з
практикумом,
спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист
КВНЗ «Бериславський
педагогічний коледж
імені В.Ф. Беньковського»
Yalilyanova@gmail.com

РОЗВИТОК ТА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ З ПРАКТИКУМОМ

I. A. Лілянова. Розвиток та формування професійних компетентностей майбутніх учителів через розвиток творчих здібностей засобами методики трудового навчання з практикумом. У статті освітлено досвід роботи викладача методики трудового навчання з практикумом з дослідження питання розвитку та формування професійних компемпетентностей майбутніх учителів через розвиток творчих здібностей засобами методики трудового навчання з практикумом

Ключові слова: комунікативність, творчість, креативність, самовдосконалення, метод проектів, інформаційні та інтерактивні технології, методика трудового навчання з практикумом.

I. A. Lilianova. The development and formation of professional competencies of future teachers through the development of creative abilities by means of methodology of labor training with the workshop. The article covers the experience of working out the methodology of labor training with the practical work on studying the issue of development and formation of professional competencies of future teachers through the development of creative abilities by means of methodology of labor training with the workshop.

Key words: communication, creativity, self-improvement, project method, information and interactive technologies, methodology of labor training with the workshop.

Вступ. Досвід свідчить, що розвиток наукових досліджень безпосередньо впливає на якість навчального процесу, оскільки вони змінюють не лише вимоги до рівня знань студентів, а й сам процес навчання і його структуру у вищій школі, підвищуючи ступінь підготовленості майбутніх спеціалістів, їхній творчий практичний кругозір.

Розвиток спеціаліста творчого, ініціативного, який має організаторські навички і вміння спрямовувати свою діяльність на вдосконалення технологічного процесу шляхом запровадження у практику нових досягнень

науки і техніки є неодмінною умовою навчально-виховного процесу. Потрібно не просто дати студенту базовий рівень освіти, а й сформувати компетентності, яких потребує сьогодні суспільство: здібність навчатися усے життя, комунікативність, творчість та креативність, самовдосконалення, здатність робити вибір та нести за нього відповідальність, високий рівень самостійності особистості [1].

На нашу думку на заняттях методики трудового навчання з практикумом та в позааудиторній роботі доцільно для формування професійних компетентностей студентів використовувати метод проектів, інформаційні та інтерактивні технології.

Матеріал і результати дослідження. Розробка дослідницьких, інформаційних та проектико-орієнтованих проектів має вигляд наукового пошуку і реалізується на заняттях методики трудового навчання та в позааудиторній роботі через створення портфолію: «Техніки рукоділля в англомовних країнах», студентські проекти: «Педагогіка народної ляльки», вивчення творчості видатних педагогів, реалізацію набутого досвіду через педагогічний театр і театралізоване дійство, такі як: тетралізація казок та оповідань К.Д. Ушинського «Казки школи під голубим небом» (Рис. 1), театралізована вистава казок І.Франка на українській та англійській мові І.Франка з власноруч виготовлених іграшок (Рис. 2).

Рисунок 1 – Театралізоване дійство К.Д. Ушинського «Казки школи під голубим небом»

Рисунок 2 – Театралізована вистава казок І.Франка

Рисунок 3 – Виставки художньої творчості студентів коледжу

Ознайомлення та вивчення різних технік рукоділля дає змогу студентам не тільки оволодівати предметними компетенціями, а й вносити елементи новизни в педагогічну практику, що є необхідною умовою розвитку творчої особистості майбутнього педагога. У цьому студентам допомагають виставки художньої творчості (Рис. 3), укладені викладачем методичні рекомендації «Альбом нашої майстерності» (Рис. 4), фотоальбом «Творчість студентів та гуртківців» (Рис. 5), методичні рекомендації з технології виготовлення виробів «У майстерні творчого вчителя. Технологія виготовлення виробів» (Рис. 6).

Рисунок 4 – Методичні рекомендації «Альбом нашої майстерності»

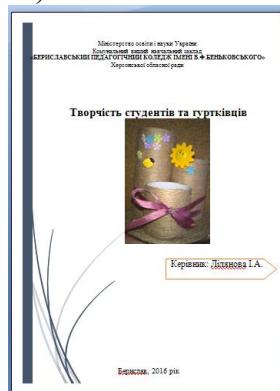

Рисунок 5 – Методичні рекомендації «Творчість студентів та гуртківців»

Рисунок 6 – Методичні рекомендації «У майстерні творчого вчителя. Технологія виготовлення виробів»

Основні напрямки використання інформаційних технологій у процесі формування професійних компетентностей на заняттях методики трудового навчання з практикумом та в позааудиторній роботі реалізуються через апробацію електронних засобів навчання, розробку електронного супроводу навчальних занять, роботу з тестовими програмними засобами навчання, використання технологій у позааудиторній роботі.

При підготовці до уроків практики студенти створюють: мультимедіа-презентації, слайд-шоу, електронні звіти, мультимедіа-доповіді, проекти, портфоліо сучасних технік рукоділля, майстер-класи (Рис. 7) які розміщують на вкладці власного блогу «Трудове навчання». Безпосередньо на уроках у початковій школі використовують навчальні ігри, розміщені, як в Інтернеті

(on-line), так і на різних носіях (off-line), мультимедіа-тренажери, навчальні фільми та відео демонстрації та багато інших мультимедіа-систем, відеоролики з поетапним виготовленням, відео майстер-класи.

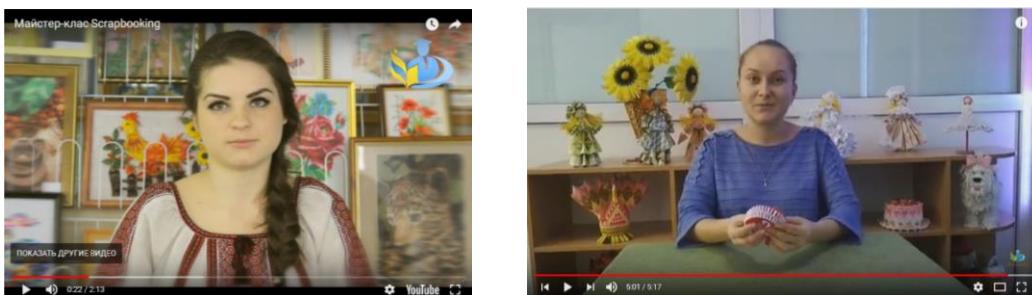

Рисунок 7 – Майстер-класи студентів коледжу в техніці скрапбукинг та об’ємні прикраси з атласних стрічок

Вдале поєднання інформаційно-комунікаційних технологій з давно відомими традиційними забезпечує легкість сприймання інформації, надає можливість здійснювати швидкий оперативний індивідуальний підхід, вчить освоювати, перетворювати і використовувати великі масиви інформації, робить навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним, викликає емоційно-пізнавальний інтерес [2].

Використання інтерактивних технологій на заняттях методики трудового навчання на нашу думку допомагає кожному студенту відчути себе здібним, потрібним, цікавим.

Щоб інтерактивні методи знайшли застосування в початковій школі, перш за все педагог повинен надати майбутнім учителям інформацію про них. Найкраще, коли ця інформація надходить від самих студентів. Для цього можна запропонувати підготувати у вигляді домашнього завдання фрагмент уроку для початкової школи із застосуванням інтерактивних методів, розробити проблемні ситуації для учнів 3-4 класів з використанням інтерактивних прийомів: «мозковий штурм», «інтерв'ю», «фантазування», «метод зразків», «метод фокальних об'єктів», «створення образу ідеального об'єкта»... Такі завдання привчають майбутнього вчителя діяти ініціативно і творчо в будь-якій педагогічній ситуації [3].

Однією з вимог інтерактивного навчання та розвитку творчих здібностей є ставлення студента до конспекту уроку як до сценарію, підготовка якого складається не тільки з методичної грамотності, а й визначення педагогічної позиції у ставленні до учнів, також необхідності передбачення своєї комунікативної поведінки.

Перед проведенням уроків з трудового навчання треба здійснювати процес виявлення очікувань, що, на наш погляд, сприяє визначенню студентами своїх завдань на уроці, допомагає їм коригувати свою діяльність, глибше визначити дидактичну мету уроку. Після проведення уроків ми пропонуємо студенту визначити рівень досягнення ним очікуваних

результатів. У процесі аналізу майбутні вчителі визначають: якою мірою було реалізовано мету; при використанні яких інтерактивних прийомів виники труднощі в учасників (дітей і студента); скільки дітей протягом всього уроку брали активну участь у роботі; на які моменти під час підготовки наступного уроку треба звернути особливу увагу?

Для виявлення очікувань і побоювань учнів початкової школи вчимо використовувати прислів'я або девізи, наприклад: «Не кажи «не вмію», а кажи «навчуся»!».

Важливо навчити студентів проводити психологічну підготовку учнів 1-4 класів до уроку одним із запропонованих варіатів:

1) обрати символ залежно від свого настрою: веселе обличчя – мені добре, я задоволений; похмуре обличчя – мені погано, не хочу працювати; спокійне обличчя – мені байдуже;

2) виберіть, що ви очікуєте від уроку: отримати гарний виріб; навчитися майструвати; отримати цікаву інформацію; зробити гарну іграшку (сувенір, макет) [4].

Наприкінці заняття радимо визначати, чи справдилися очікування дітей від уроку. Наприклад, намалювати певне обличчя:

- сумне – було важко виконувати завдання, є помилки;
- спокійне – роботу виконано, але не впевнений, що добре;
- веселе – було легко виконали завдання і все вийшло добре.

Використання в практиці початкової школи та заняттях методики трудового навчання з практикумом інтерактивних технологій, сприяє інтелектуальній активності студентів, підвищує ефективність занять, сприяє духовній і творчій самореалізації, формуванню професійних навичок та якостей.

Відповідно, використання раніше зазначених технологій не може не сформувати творчої особистості. Тому студенти з великим захопленням беруть участь у майстер-класах: квілінг, модульне орігамі, мушлювання, лялька мотанка, декупаж, скрапбуکінг, створення пасхальних яєць з атласних стрічок, пасхальний віночок, пасхальні сувеніри в техніці квілінг, айріс-фолдінг, канзаши, торцювання (Рис.8)

Рисунок 8 – Майстер-класи в різних техніках рукоділля

Висновок. Формування комплексу науково-методичних компетенцій майбутнього вчителя на заняттях методики трудового навчання з практикумом та в позааудиторній роботі відбувається через розвиток уміння користуватися

різними методиками дослідження, створення умов, що визначають потреби майбутнього вчителя у творчості, педагогічних інноваціях, нестандартному підході до вирішення педагогічних проблем. Таким чином це стимулюватиме студентів застосовувати у своїй майбутній професійній діяльності сучасні інтерактивні методи, технології, методологічний і методичним інструментарій наукової діяльності.

Література

1. Івчук, Т.А. Формування навчально-пізнавальної компетентності учнів [Текст] / Т.А. Івчук // Завучу. Все для роботи. – 2012. – № 11-12. – С. 34-36
2. Очеретяна О. Формування предметних компетенцій засобами ІКТ // Початкова школа. – 2012. – № 33-34. – С. 33-34
3. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання. Терещук А. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – січень (1). – С.19-23.
4. Куліш В. В. Розвиток творчого мислення учнів на уроках трудового навчання. // Обдарована дитина. – 2010. – №6. – С. 63-67.

УДК 657:004

А.С. Мадасва,
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету
videhina@gmail.com

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ»

**А.С.Мадасва.Інтерактивні
методи проведення семінарських занять при вивченні дисципліни «Соціологія».**
Розглянуто особливості організації навчального процесу з використанням інтерактивних методів для підвищення ефективності навчання.

A.C.Madaeva. Is the Interactive methods of realization of seminar employments at the studied disciplines «Sociology» the Considered features of organization of educational process with the use of interactive methods for the increase of efficiency of studies.

Вступ. В умовах конкурентоспроможного виходу України на міжнародну освітню арену, усе складніше стає забезпечити високий рівень освіченості студентів ВНЗ, застосовуючи для цієї мети тільки традиційні методи навчання. Залучення нових ефективних методів навчання в соціології для підготовки студентів, зокрема технічних спеціальностей, стало не лише бажаним, а й необхідним.

Мета статті –вивчення ефективності інтерактивних методів при проведенні семінарського заняття у ВНЗ з дисципліни « Соціологія».

Матеріал і результати дослідження. «Інтерактивне навчання» можна визначити як взаємодію викладача та студента в процесі спілкування та навчання з метою вирішення комунікативних завдань.

Семінари є ефективною формою закріplення теоретичних знань, розвитку пізнавальної активності, самостійності, професійного використання знань у навчальній обстановці. На них до інтерактивних методів навчання ми можемо відносити презентацію, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, «мозковий штурм», конкурси з практичними завданнями та їх подальше обговорення, соціологічне дослідження, анкетування, використання мультимедійних комп’ютерних програм.

Розвиток творчого потенціалу студентів передбачає застосування активних методів навчання. Ознаками активних методів навчання є:

- навчання в ситуаціях, максимально наблизених до реальних;

- навчання не як повідомлення знань, а як практичне використання цих знань;
- навчання в емоційно насыщенному процесі колективної праці.

До них відносяться: метод конкретної ситуації розвиває здібності до аналізу нетрадиційних виробничих завдань та привчає студентів формулювати завдання самостійно; стимулює використовувати літературні джерела; звертає за консультацією до словників, підручників, посібників тощо; підсилює потяг до набуття теоретичних знань; метод інциденту спрямований на подолання вікової та особистісної інерційності та вироблення адекватних способів поведінки у напруженых стресових ситуаціях. Він є модифікацією методу конкретних ситуацій, але відрізняється тим, що характеризується несприятливими умовами для прийняття рішень, такими як: дефіцит інформації, часу, наявність аварійної обстановки, що призводить до більшої напруги тощо; формує уміння оптимально розв'язувати конфліктні та екстремальні ситуації; метод тренування чуйності, або сенситивний метод, або метод соціально-психологічного тренінгу. Розвиває вміння управляти власним стилем поведінки та емпатією (сприйнятність до емоційного стану інших людей); метод мозкового штурму метод групового розв'язування творчої проблеми.

Для цього використовуються засоби, які знижують критичність та самокритичність особистості, тим самим підвищуючись її впевненість у собі. Зниження критичності досягається двома шляхами: прямою інструкцією (бути вільним, підвищити довіру до своїх ідей, не боятися оцінки оточуючих) та створенням сприятливих умов (співчуття, підтримка особливої доброзичливої атмосфери тощо). У сеансі мозкового штурму кожний учасник вільно висуває свої пропозиції щодо рішення проблеми чи певної задачі. Розкріпачення інтелектуальних можливостей студентів за рахунок послаблення психологічних бар'єрів це магістральний шлях розвитку їх творчих здібностей; метод синектики спосіб стимуляції уяви, спосіб поєднання різномірних елементів. Зіткнення найбільш неочікуваних думок, незвичайних аналогій призводить до розширення поля дій, народження нових підходів до рішення проблеми та дозволяє вийти за рамки вузькопрофільних можливостей; метод занурення це метод з елементами релаксації, навіювання та гри.

На відміну від інших методів навчання, де основний акцент впливу на учнів припадає на переконання, метод занурення певною мірою спирається на навіювання; метод ділової гри.

Гра забезпечує максимально емоційне зачаровання учасників у події, допускаючи можливість повернути їх хід. При грі змінюється мотивація навчання, знання засвоюються не про запас, не для майбутнього часу, а для забезпечення успіху наприкінці гри. Імітаційна гра модель середовища існування, що визначає поведінку людей та механізми їх дій в екстремальних ситуаціях. Навчає приймати управлінські, господарчі, виробничі, соціально-психологічні рішення. Здійснюється різноманітна взаємодія: переговори, дискусії, публічна презентація матеріалу. Дозволяє отримати навички

адаптації до нового середовища. Рольова гра метод програвання (інсценування) ролей.

Навчання через дію найбільш ефективний засіб навчання. Власні переживання запам'ятаються яскраво та зберігаються протягом тривалого часу. Ділова гра модель взаємодії студентів у процесі досягнення цілей, які імітують вирішення комплексних економічних та соціальних завдань в конкретній ситуації. Дозволяє оволодіти системою знань, вмінь та навичок з конкретної професії, моделями поведінки та соціально-психологічних відносин у реальній виробничій ситуації. Учасники використовують різноманітні сенсорні канали: аудіальний, візуальний, кінетичний, що забезпечує інтенсифікацію процесу навчання і робить його захоплюючим. Головною перевагою ділової гри є радикальне скорочення часу накопичення досвіду особистості. Важливим моментом у її створенні є розробка сценарію та визначення повноважень, якими будуть наділені її учасники. Ігрові заняття є універсальними для активізації творчої діяльності. Ділова гра є формою створення предметного та соціального змісту професійної діяльності, моделювання системи відношень, характерних для конкретного виду праці, що дозволяє задати в навчанні предметний та соціальний контексти майбутньої професійної діяльності і тим самим змоделювати більш адекватні, порівняно з традиційним навчанням, умови формування особистості фахівця.

Отже, методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. А групові методи поділити на: роботу в парах, трійках, змінюваних трійках. Також необхідно використовувати такі інтерактивні методи: коло ідей, метод «Прес», займи позицію, мікрофон. Метою технології даних методів є залучення всіх до обговорення проблеми, також дасть можливість студентам навчитися формулювати та висловлювати свою думку з дискусійного питання аргументовано, в чіткій та стислій формі, впливати на думку співрозмовників.

Висновки. Беручи до уваги вищезазначений матеріал, можна дійти висновку, що використання інтерактивних форм та методів в реалізації особисто орієнтованого підходу та викладанні соціології дають змогу практично збільшити кількість розмовної практики на занятті, виявляються цікавими для студентів, допомагають засвоїти матеріал та використати його у подальших заняттях, виконують дидактичні та різні розвивальні функції.

Таким чином, викладач стає наставником самостійної учбово-пізнавальної та творчої діяльності студентів. Маючи багато переваг, слід також пам'ятати про недоліки: при частому застосуванні сприймання інтерактивних ігор стає механічним, втрачає творчу зацікавленість, тому необхідно урізноманітнювати ігри та комбінувати інтерактивні методи навчання з традиційними.

Література

- 1.Мокрогуз О.П. Інноваційні технології у викладанні суспільних дисциплін. – Чернігів, 2002. – 346 с.
- 2.Остапчук О. Шляхи підвищення інноваційного потенціалу методичної роботи // Шляхи освіти. – 2002. - №2. – С.9-15.
- 3.Сучасні освітні технології у вищій школі: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 1-2 листопада 2007 року): Тези доповідей: У 2 ч. - Ч. 2 / Відп ред. А.А. Ма-заракі. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. - 259 с.

Надійшла до редакції 18.01.2018

УДК 377.091:54:004

В.В. Назарова

к.т.н., викладач,
Морський коледж
Херсонської
державної
морської академії

viktrijakulishva@rambler.ru

А.Г. Вольська

викладач-методист, викладач
вищої категорії,
Морський коледж
Херсонської
державної
морської академії

Г.В. Міщенко

д.т.н., професор,
завідувач кафедри
«Хімія та екологія»,
Херсонський
національний технічний
університет

РОЗРОБКА СИСТЕМИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ХІМІЇ

В.В. Назарова, А.Г. Вольська, Г.В. Міщенко. Розробка системи навчально-методичного забезпечення для дистанційного навчання хімії. В роботі розглянуто актуальні проблеми дистанційного навчання у вищих навчальних закладах; показано структуру і методику створення навчально-методичних матеріалів з дисципліни "Хімія" для платформи Moodle, яка реалізується в Морському коледжі; наведено приклади окремих елементів розробленого комплексу. Сформульовано також завдання для подальшої роботи.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, дистанційна освіта, хімія, тестові завдання.

V.V. Nazarova, A.G. Volska, A.V Mischenko. Development of a system of educational and methodological support for distance learning chemistry. In the work the actual problems of distance learning in Higher Educational Institutions are considered, the structure and methodology of the creation of educational materials on the subject «Chemistry» for the Moodle platform, which is implemented in the Maritime College, are shown. Examples of individual elements of the developed complex are also presented. The tasks for further work are formulated.

Keywords: information and communication technologies, distance learning, chemistry, test tasks.

Вступ. Національна доктрина розвитку освіти «Україна XXI століття» визначає пріоритетом розвитку освіти впровадження сучасних технологій навчання, а саме – інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життедіяльності в інформаційному суспільстві [1].

Однією з форм ІКТ є дистанційне навчання, яке забезпечує оптимальний шлях реалізації навчального процесу. Зрозуміло, що така форма роботи неможлива без використання новітніх інформаційних технологій. Дистанційне навчання – це електронний варіант очного або заочного навчання, що адаптує

традиційні форми занять та паперові засоби навчання в телекомунікативні. Воно надає унікальну доступність освіти для різних верств населення [2].

За літературними даними, на сьогоднішній день світова мережа дистанційного навчання нараховує більше 1000 вузів та центрів, в яких навчається 1/3 студентів від загальної світової кількості [3,4].

Серед головних переваг дистанційного навчання – доступність всім верствам населення; відсутність необхідності для слухачів курсів відвідування лекцій і семінарів; комплексне програмне забезпечення дисциплін; індивідуальний процес навчання та гнучкі консультації. Серед проблемних аспектів дистанційного навчання слід зазначити ускладнену ідентифікацію дистанційних студентів, недостатній контакт безпосередньо між персональним викладачем та дистанційним студентом через надзвичайну професійну завантаженість вітчизняних педагогів [5], і, насамперед, відсутність системи електронних навчальних матеріалів для застосування новітніх ІКТ. Саме ця проблема і зумовила **актуальність** даної роботи.

Мета роботи: створення комплексного навчально-методичного забезпечення з навчальної дисципліни «Хімія» для курсантів та студентів Морського коледжу Херсонської державної морської академії (МК ХДМА) для здійснення дистанційного навчання.

Підґрунттям для даної методичної роботи стало впровадження на базі ХДМА системи Moodle – модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища, що успішно впроваджується в практику з 2016 року.

Аналіз літературних джерел. З розвитком сучасних інформаційних технологій відкриваються нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Змінюється сама парадигма освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам. Дистанційне навчання на сучасному етапі розвитку освіти в Україні перебуває в стані активного становлення. Провідні університети України вважають за необхідне впроваджувати дистанційну форму навчання, як одну з актуальних і перспективних інформаційних технологій у сучасній освіті. На сьогодні в Україні налічується 33 університети з дистанційною формою освіти за різними спеціальностями (Сумський державний університет, Хмельницький національний університет, Національний фармацевтичний університет, Чернігівський національний університет імені Т.Г. Шевченка, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова та інші) [6].

Дистанційний освітній процес реалізується також і в Херсонській державній морській академії.

Матеріал і результати дослідження. Викладачами МК ХДМА розроблено курс дистанційного навчання з дисципліни «Хімія», який об'єднує наступні блоки: лекційний матеріал, лабораторний практикум, тестові завдання для контролю знань, методичні рекомендації до самостійної роботи курсантів та студентів.

В якості електронного підручника використано лекційний матеріал,
© В.В. Назарова, А.Г. Вольська, Г.В.Міщенко, 2018

підготовлений викладачами дисципліни «Хімія» МК ХДМА. Тематика та зміст лекцій відповідає навчальній та робочій навчальним програмам з хімії для вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти. Призначення лекційного курсу – сформувати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між складом, будовою, властивостями та застосуванням речовин; сформувати знання про вплив хімічних речовин та процесів їх перетворення на навколишнє середовище; навчити дотримуватися правил безпечної поведіння з побутовими та промисловими хімікатами. Розділ «Органічна хімія» представлений у вигляді таблиць та схем, які супроводжуються формулами, рівняннями хімічних реакцій. Форма викладення матеріалу – алгоритмічна і відповідає загальному алгоритму розгляду класів і груп органічних сполук (склад, будова, властивості, добування, застосування) [7]. Наприклад, при вивченні теми «Ароматичні вуглеводні» курсантам та студентам пропонується до вивчення наступний матеріал (таблиця 1).

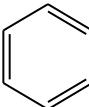
Такий виклад змісту дисципліни полегшує сприйняття студентами та курсантами навчального матеріалу, допомагає у подальшому розв’язуванні тестових завдань.

При підготовці матеріалів для контролю знань та вмінь курсантів (студентів) було розроблено біля 500 завдань, з них біля 420 – тестові. Завдання згруповано відповідно тем і розділено на чотири рівні складності: одні з них потребують від курсантів (студентів) відтворення матеріалу, інші розвивають уміння порівнювати та аналізувати, треті – використовувати свої знання у нових ситуаціях. При створенні тестових завдань виходили з основних принципів відбору останніх: тести повинні охоплювати весь матеріал теми; бути різного рівня складності; бути різноманітними, репродуктивного та продуктивного типу [8].

Так, після вивчення тем розділу «Органічна хімія» курсантам (студентам) пропонується ряд тестових завдань, які охоплюють всі питання алгоритму вивчення класів органічних речовин, є різними за складністю (перший, другий та третій рівень), репродуктивного та продуктивного характеру, тести на відповідність та інші.

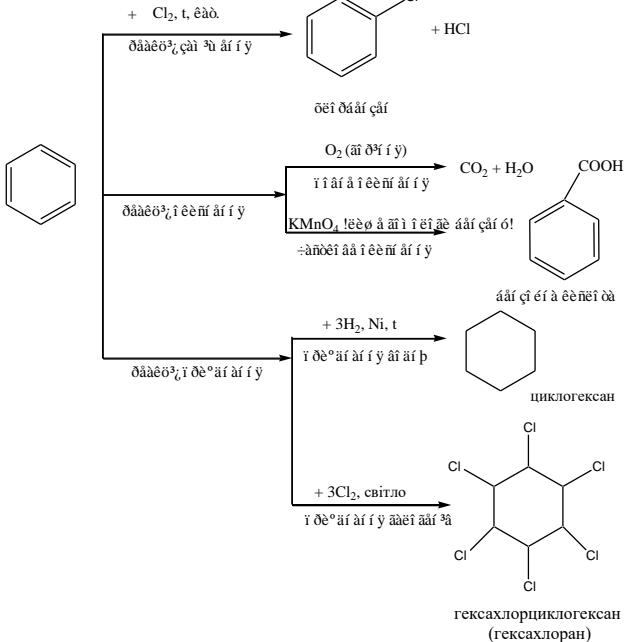
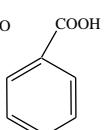
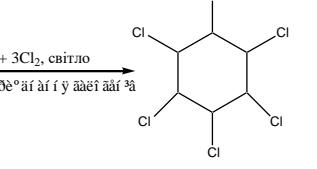
Таблиця 1

Ароматичні вуглеводні (арени)

АРЕНИ – це циклічні вуглеводні, які містять у своєму складі бенzenове кільце	
Загальна формула	C_nH_{2n-6}
Характеристична група	

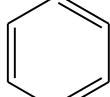
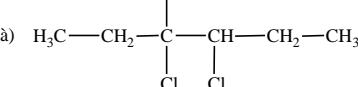
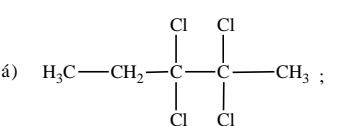

Продовження Таблиці 1

Позначення характеристичної групи за міжнародною номенклатурою	-ен
Ізомерія	положення замісників
Гомологічний ряд	C_6H_6 – бензен $C_6H_5CH_3$ – толуен (метилбензен) $C_6H_4(CH_3)_2$ – ксилені (диметилбензени)
Фізичні властивості	Безбарвні рідини з характерним запахом
Хімічні властивості	 + Cl_2, t, еад. $\xrightarrow{\text{бактерії чи хлор}}$ + HCl O_2 (від'єм) $\xrightarrow{\text{бактерії або KMnO}_4 \text{ (електрохімічно)} \rightarrow \text{окислення}}$ + $3H_2$, Ni, t $\xrightarrow{\text{бактерії}}$ циклогексан + $3Cl_2$, світло $\xrightarrow{\text{бактерії}}$ гексахлорциклогексан (гексахлоран)
Небезпечність	Токсичні
Застосування	1. Виробництво барвників. 2. Виробництво медикаментів. 3. Виробництво пластмас. 4. Виробництво вибухових речовин. 5. Виробництво гербіцидів та пестицидів.

Приклади запропонованих завдань до теми «Вуглеводні» наведено нижче (таблиця 2).

Таблиця 2
Завдання для контролю знань з теми «Вуглеводні»

1 рівень			
1	Вкажіть формулу алкену: а) CH ₃ -CH ₂ -CH=CH ₂ ; б) CH ₃ -CH ₃ ;		
	в) CH≡C-CH ₃ ; г) CH ₂ =CH-CH=CH ₂ .		
2	Який тип хімічного зв'язку в молекулі пентану: а) подвійний; б) потрійний;		
	в) одинарний; г) ароматичний.		
3	<i>Виберіть правильне твердження.</i> Гомологи – це сполуки, які .... а) мають подібну будову молекул і різні хімічні властивості; б) мають подібну будову молекул і подібні хімічні властивості, але відрізняються між собою за складом на одну чи кілька груп –CH ₂ ; в) відрізняються між собою на кілька груп –CH ₂ , мають одинаковий якісний і кількісний склад; г) мають одинакову кількість атомів Карбону та Гідрогену; д) містять одинакову кількість атомів Гідрогену.		
4	Вкажіть молекулярну формулу бенzenу: а) ; б) C ₆ H ₆ ; в) C ₆ H ₁₀ ; г) C ₆ H ₁₂ .		
2 рівень			
1	Назвіть за міжнародною номенклатурою та запишіть структурні формули двох ізомерів 1-пентену.		
2	Вкажіть формулу 2,2,3-трихлоргексану: а) H ₃ C—CH ₂ —C(Cl)(Cl)CH(Cl)—CH ₂ —CH ₃ ; а) CH ₃ —C(Cl)(Cl)CH(Cl)—CH ₂ —CH ₃ ; а) H ₃ C—CH ₂ —C(Cl)(Cl)C(Cl)(Cl)CH ₃ ; а) CH ₃ —C(Cl)(Cl)CH(Cl)(Cl)CH ₂ —CH ₂ —CH ₃ . а) H ₃ C—H ₂ C—CH ₂ —C(Cl)(Cl)C(Cl)(Cl)CH ₃ ;		
3	Установіть відповідність між назвами речовин та їх формулами:		
А	гептан	1.	C ₅ H ₁₁ Cl
Б	хлорпропан	2.	CHCl ₃
В	хлороформ	3.	C ₃ H ₇ Cl
Г	тетрахлорметан	4.	C ₇ H ₁₆
Д	хлоропентан	5.	CCl ₄

Продовження Таблиці 2

3 рівень	
1	Масова частка Карбону у вуглеводні – 92,3%. Густина пари його за повітрям – 2,69. Знайдіть формулу речовини.
4 рівень	
1	Спалили органічну речовину масою 5,4г. Утворився Карбон (IV) оксид масою 17,6г і вода масою 5,4 г. Відносна густина його пари за метаном – 3,375. Знайдіть формулу речовини, складіть структурну формулу, назвіть її.

Для кожного розділу (або окремої теми) пропонується до 30 тестових завдань, на розв'язування яких відводиться певний час (на вибір викладача) (звичайно 40 хвилин).

Контроль здійснюється автоматично і представляється по кожному курсанту (студенту) індивідуально або в узагальненому вигляді; крім того, за бажанням викладача висвітлюються помилки, які припустив той чи інший курсант (студент) під час виконання тесту, що дозволяє вчасно виконати корекцію знань останніх.

Висновок. Таким чином, розроблена система матеріалів дозволяє здійснювати дистанційне навчання курсантів та студентів Морського коледжу, систематизує роботу останніх протягом всього вивчення дисципліни, допомагає у самоконтролі, зберігає час викладача та студента (курсanta).

Метою подальшої роботи є створення лекційного матеріалу у вигляді блок-схем для всього курсу навчальної дисципліни «Хімія»; розробка інтегрованих з лекційним матеріалом тестових завдань, які дозволять користувачам самостійно перевіряти засвоєний матеріал і, у разі потреби, повернутися до вже пройденого; розширення та урізноманітнення тестових завдань до курсу; а також апробація та корекція наведеної системи у процесі навчання курсантів та студентів МК ХДМА.

Література

1. Полтавець В.І. Використання сучасних методів навчання у процесі викладання курсу біології // Матеріали X науково-практичної інтернет-конференції «Технологія фахової майстерності: інновації в сучасній освіті» / Збірник наукових праць. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://timso.koipro.kr.ua/hmura10>.
2. Шуневич Б. Теоретичні основи дистанційного навчання: Навч. посібн. / Б. Шуневич. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2006. – 244 с.
3. Ліпницька Н.В., Попович Т.А., Вишневська Л.В. Дистанційне навчання як одна з платформ інформаційних технологій в освітньому просторі // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Теорія і практика сучасного природознавства» / Збірник наукових праць. – Харків: Вид-во ПП Вишемирський В.С., 2017. – С. 58-59.
4. Ляшенко О.І. Тестові технології і моніторинг в системі освіти України: стан і перспективи розвитку / О.І. Ляшенко, С.А. Раков // Вісник ТІМО. – 2008. – № 11 – 12. – С. 67 – 70.
5. Підкасистий П.І. Комп’ютерні технології в системі дистанційного навчання / П.І. Підкасистий, О.Б. Тищенко // Педагогіка. – 2000. – №5. – С. 12.
6. Мазур М.П. Особливості розробки віртуальних практичних інтерактивних засобів навчальних дисциплін для дистанційного навчання / Мазур М.П., Петровський С.С., Яновський М.Л.

// Інформаційні технології в освіті: Збірник наукових праць. Випуск 7. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2010. – С.40-46.

7. Васильчак А.В., Решнова С.Ф. Створення системи навчальних тестів для комп’ютерної програми з органічної хімії // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Теорія і практика сучасного природознавства» / Збірник наукових праць. – Херсон: Вид-во ПП Вишемирський В.С., 2017. – С. 46-49.

Надійшла до редакції 09.02.2018

УДК 37.01.057**О.В. Рочняк**

викладач,
Новокаховський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного університету
rov73@iua

СТИМУЛЯЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ І САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ АКТИВНИХ ТИПІВ НАВЧАННЯ

O.В. Рочняк *Стимуляція пізнавальної активності і самостійності студентів при проведенні активних типів навчання.* Запропоновано методи та способи мотивації та стимулювання пізнавальної активності студентів при проведенні активних типів занять з фізики.

Ключові слова: мотив, мотивація, типи мотивів, стимулювання, активні типи навчання.

Вступ. Проблема вчителя, викладача – мотивувати, стимулювати до навчання його підопічного, молоду людину – одна з найактуальніших у педагогіці й філософії освіти. І це зрозуміло. Адже саме від вчителя, в нашому випадку від викладача його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання студентів у процесі навчання. Тому дослідженню проблеми стимуляції пізнавальної активності і самостійності студентів при проведенні активних типів навчальних занять і присвячена дана стаття.

Матеріал і результати дослідження. Сучасний викладач – це професіонал, який знаходиться у постійному творчому пошуку, а також у пошуку відповіді на актуальне проблемне питання «чого вчити сучасну молодь і як вчити, особливо як?». Мені, як викладачу, необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей.

Все нове – це незаслужено забуте старе, можливо непотрібно кожного разу винаходити «колесо», а скористатися тими здобутками педагогіки і методики, які вже дані раніше, звичайно, модифікувавши під певну групу студентів.

Катастрофічна ситуація з шкільною фізигою, яка склалася в Херсонській області, зокрема, змушує викладачів перших курсів коледжів та технікумів технічного напрямку робити надзусилля для нормального опанування такою

O.V. Ruchnyak *Stimulation of cognitive activity and independence of students in carrying out active types of training.* Methods and methods of motivation and stimulation of cognitive activity of students during conducting of active types of classes in physics are offered.

Keywords: motive, motivation, types of motives, stimulation, active types of learning.

важливою дисципліною як фізику. З перших занять складається враження, що в школі все зроблено для того, щоб відбити бажання вчити фізику. Все навчання фізиці зводилося до списування параграфів з підручника, або скачуванні з інтернету та званих рефератів або проектів. Інша сторона медалі: ті студенти, які прийшли з ґрутовнішим багажем знань, не проявляють бажання з іншої причини –були задачі, заради задач... І є дуже маленька частина студентів, яка справді любить дисципліну –«Фізика», тому що це «шкільна» частинка отієї дуже цікавої -точної з одного боку, філософської, з іншого боку, науки – Фізика.

Не даремно, жартома, Ернест Резерфорд всі науки поділяв на « фізику і збирання марок».

Запалити вогники допитливості, зацікавленості, жагу до знань, фізичних знань, ось яку мету на першому занятті з фізики ставлю перед собою. Який же арсенал методів, способів я маю в своєму розпорядженні, і як я модифікую їх під себе, під конкретну групу, я поділюся в даній роботі.

Починати з першопричин небажання вчитися. Зацікав студента, дитину, підлітка, 15-16 літню людину. Знання вікової психології та фізіології допоможуть в цьому випадку.

Мотивуй свою діяльність, дай відповідь на найголовніше запитання сучасної молоді: « А для чого мені це потрібно?». Здавалося б, відкритий методику навчання фізики, і ти на коні. Але не все так просто, неможливо «натягнути чиюсь одежину» просто на себе, тут треба врахувати все: вік, інтелектуальні можливості групи, психологічні характеристики, та інше.

Зрозуміло, що бажання кожного студента не завжди збігається з напрямком руху у велику науку. Але із задоволенням і користю вчитися здатні всі. Для цього процес навчання має бути сконструйований з максимальним наближенням до питань і можливостей молодої людини. Тому важливим місцем у роботі викладача є формування мотивації навчання в студентів. Бо якщо в студентів є бажання і інтерес до навчання, то вони можуть реалізувати свої здібності у вивчені різних дисциплін, будуть зацікавлені у освоєнні майбутньої професії. Спроможність особистості успішно виконувати ту чи іншу діяльність не існує поза зв'язком з тим, що спонукає її до цього. Від сили спонукань значною мірою залежить енергія і продуктивність будь-якої роботи людини. Корінними спонуканнями є різноманітні потреби людини, на основі яких у ході діяльності виникають інтереси, почуття та інші мотиви.

Мотиви характеризують тенденції, спрямованість діяльності людини, її ставлення до тієї чи іншої справи, життєву значущість справи для неї. Особливий інтерес становлять мотиви навчальної діяльності. Від них залежить, чим є для нашого студента навчальна діяльність, що він бере з неї.

У навчальній діяльності, яка займає значне місце в житті молодої людини, успішно формуються розумові, моральні та інші якості. Якщо студенти розв'язують пізнавальні і практичні завдання, то вони переживають емоції сумніву, радості подолання труднощів, успіху в пізнанні нового. Ці емоції закріплюються, збагачуються. З них формується стійке пізнавально-

емоційне ставлення до дійсності, до навчальної діяльності, зокрема інтелектуальні почуття, потреби, інтереси (жадоба до знань, бажання вчитися, читацькі захоплення, пристрасть до досліджень тощо).

Навчання ніколи не буває справою чистого інтелекту, воно завжди включає емоційні та вольові процеси, які, породжуючись навчанням, впливають на його освітній і виховний результати. Вирішальна роль у формуванні позитивного ставлення до навчання належить навчальному процесові, його змісту, методам, усій організації як індивідуальної, так і колективної навчальної діяльності студентів коледжу.

Розрізняють два види мотивів:

1 пізнавальні мотиви, пов'язані зі змістом навчальної діяльності і процесом її виконання;

2 соціальні мотиви, пов'язані з різноманітними соціальними взаємодіями молодої людини - студента з іншими людьми.

У групі пізнавальних мотивів можна виділити такі, які полягають в орієнтації студентів на оволодіння новими знаннями. Це може бути інтерес до нових цікавих фактів, явищ, інтерес до істотних властивостей явищ, об'єктів, інтерес до перших дедуктивних висновків, інтерес до закономірностей у навчальному матеріалі, до теоретичних принципів, ключових, фундаментальних ідей тощо.

До цієї групи належать навчально-пізнавальні мотиви, які полягають в орієнтації студентів на засвоєння способів здобування знань, на інтерес до них. Наприклад, дати просте на, перший погляд, завдання, підготувати коротке повідомлення, не друкуючи його, про цікаве, на вашу думку, відкриття останнього місяця в розрізі науки або техніки, при цьому, щоб кількість слів була обмежена. Мета цього завдання: навчити працювати з додатковою інформацією, аналізувати її, подавати останню лаконічно і точно.

Надзвичайно важливим для студента є мотив розуміння. Успіх розуміння залежить від спонукальних мотивів. Основними спонуканнями є потреби всіх людей, їхні інтереси, допитливість, жадоба до знань. У розумовій діяльності підлітків дуже важливу роль відіграють такі її мотиви, як потреба зрозуміти, допитливість, інтерес до науки, любов до знання, усвідомлення необхідності ґрутовно засвоїти знання з різних дисциплін, почуття відповідальності за їх засвоєння тощо. Серед них виокремлюю мотиви широкого соціального характеру (обов'язку перед сім'єю, групою, усвідомлення важливості освіти для себе і для суспільства, держави тощо) і мотиви, безпосередньо пов'язані з навчальною діяльністю (інтереси до різних технічних дисциплін, прагнення до знань, потреби в них, бажання вчитися тощо.) Сюди ж відносяться і мотиви, які полягають у бажанні зайняти певне місце у стосунках з іншими людьми, одержати їхнє схвалення, заслужити у них авторитет. Особливості мотивації, що відповідають віковому розвитку студентів. З метою організації ефективної виховної роботи з розвитку мотивації викладачу-куратору академічної групи важливо знати загальні тенденції вікового розвитку студентів; знати, з якими

мотивами молода людина приходить до коледжу, яка мотивація може і повинна скластися в студента до закінчення коледжу.

Варто ще виділити групу власне творчих мотивів. Студенти з першого курсу охоплюються різноманітними творчими завданнями, які виливаються пізніше у виступах на різних конференціях, участю в олімпіадах, в тому числі з фізики, навчанню у Малій Академії Наук, працюють з викладачами вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, займаються науково-дослідною роботою, мають свої власні науково-дослідницькі теми, здобування успіху в цьому напрямі для них означає дуже багато і цим вони дуже дорожать.

На жаль, учні сучасних загальноосвітніх шкіл не завжди зацікавлені в одержанні фізичних знань та виробленні відповідних умінь. Особливо це стосується учнів старших класів, які, в основному, вже визначилися щодо майбутньої професії.

Ми, викладачі фізики, звичайно знаємо, що знання нашої дисципліни, потрібні людям всіх технічних спеціальностей, перш за все для того, щоб створити сприятливий ґрунт для вивчення інших технічних та спеціальних дисциплін коледжу. Розуміє це і більшість наших студентів.

Фізика більшості дітей дається нелегко. Для таких студентів залучення до загальнолюдської культури – дуже слабкий, мало дієвий мотив навчання. А якщо в студента немає мотивів вивчати фізику або ці мотиви слабкі, його навчання перетворюється на безцільну муку. Усунути цю причину можна лише одним способом – своєчасно сформувати дієві мотиви учіння. Студенти мають усвідомлювати, що матеріал, який вивчається на заняттях фізики, знадобиться їм не лише для опанування їхньої професії, але як розвитку їхньої загальної культури, наприклад, для економістів та комерсантів, а й безпосередньо у практичній діяльності, а особливо у опануванні майбутньої професії. Мотивація навчальної діяльності не тільки забезпечує високу ефективність цієї діяльності, але й має моральний аспект: у кінцевому результаті вона виступає як реалізація потреби бути особистістю.

Мотиви, що спонукають студентів до навчання, поділяють на зовнішні та внутрішні.

Внутрішні мотиви зв'язані із змістом навчання, є прямим продуктом навчальної діяльності молодих людей. Вони сприяють одержанню задоволення від роботи, викликають інтерес, радісне збудження, підвищують самоповагу особистості.

Зовнішні мотиви лежать поза навчальною діяльністю студентів. Вони засновані на заохоченнях, покараннях та інших видах стимуляції, які або спрямовують, або гальмують поведінку людини. У разі зовнішньої мотивації чинники, що регулюють поведінку, не залежать від внутрішнього «я» особистості. Внутрішні мотиви є найбільш дійові, а зовнішні – не дуже сильними. Дійовість цих мотивів залежить від конкретної ситуації. Тому необхідно формувати в студентів внутрішні, а також широкі соціальні мотиви навчання.

Проблема підвищення рівня знань з фізики нині особливо актуальна. Недоліки системи шкільної освіти, соціальні умови призвели до того, що більшість школярів почали просто уникати цей предмет. Одні вважають, що він їм не під силу, інші - що знання з фізики не знадобляться у житті.

Завдання викладача коледжу - переконати кожного студента в тому, що навіть мінімальний рівень фізичних знань піднімає його на більш високий рівень людського спілкування. Вивчення фізики - нелегка праця, але саме фізика виховує розсудливість, гнучкість розуму, логічність думки і здатність прогнозувати певні ситуації наперед. А це особливо потрібно кожному у ринкових умовах.

Отже, можна зробити висновок, що мотивація навчання фізиці - це система пізнавальних мотивів, тобто сукупність, комплекс усіх спонукань до знань, допитливості, пізнавальної потреби, навчальної діяльності, зацікавленості до наукового пізнання та пошуку істини.

З досвіду роботи, можна запропонувати такі способи та методи стимулювання й мотивації інтересу до навчання фізики в студентів коледжу:

- 1 Використання ефекту здивування.
- 2 Створення проблемної ситуації.
- 3 Евристична бесіда.
- 4 Використання аналогії, порівняння, протиставлення.
- 5 Створення ситуації зацікавленості.
- 6 Пізнавальні ігри.
- 7 Створення ситуації вільного вибору студентами навчального завдання.
- 8 Створення ситуації емоційно-моральних переживань.
- 9 Використання методу аналізу життєвих ситуацій.
- 10 Створення на занятті ситуації успіху.
- 11 Використання наочності, технічних засобів навчання.
- 12 Використання історичного матеріалу.
- 13 Використовування спостережень, виміру, експерименту.
- 14 Використання цікавих практичних задач.

Гарного робітника потрібно ще більше захотити до роботи, а поганого «простимулювати». Як це зробити? Можна традиційними методами стимулювання: «кнут» і «пряник», а можна щось своє, новеньке і свіженьке. Не відкрию нового, коли скажу, що за одним і тим самим рецептом, у кожної господині виходить свій смак загальноприйнятої страви. Так само й тут.

Кожен вибирає свої інгредієнти для створення повного обсягу компетенцій з дисципліни : «Фізика». Мені до вподоби такі форми роботи зі студентами:

Групова та кооперативна форми роботи на занятті:

- робота в парах;
- робота в малих групах (4-6 чоловік).

Правила роботи в малих групах:

- 1 Швидко розподілити ролі в групі (головуючий, секретар, посередник, доповідач).

2 Дозволяти виступати лише по черзі.

3 Не тиснути на роботу в групі, але допомагати та заохочувати.

4 Обов'язково прокоментувати роботу групи. Дати можливість оцінити свою роботу.(Самооцінка і оцінка роботи)

Технології колективно-групового навчання при проведенні активних типів занять з фізики

1 «Мікрофон»

Різновидом загально групового обговорення є технологія – «мікрофон». Головним є уявний «мікрофон», в ролі якого може бути ручка, олівець, тощо. Кожен, хто отримує «мікрофон», висловлюється по суті стисло і лаконічно. Відповіді не оцінюються і не коментуються.

2 «Незакінчені речення»

Цей метод є своєрідним продовженням методу «мікрофон», він дає можливість долати стереотипне мислення, вільніше висловлюватись щодо запропонованих тем.

3 «Мозковий штурм»

Один з моїх улюблених методів. «Мозковий штурм» спонукає студентів проявляти уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки.

Основна мета «Мозковий штурму» в тому, щоб за короткий проміжок часу зібрати якомога більше різноманітних ідей, навіть, на перший погляд зовсім безглуздих або фантастичних. Дуже непогано ідеї записувати на дошці, але за браком часу можна їх лише вислуховувати. При цьому забороняється критика, оцінювання, і таке інше. Всі ідеї приймаються!

В аудиторії доречним буде плакат з написами: «Кажіть все, що спаде на думку!», «Не обговорюйте і не критикуйте висловлювання інших!», «Можна повторювати ідеї, запропоновані будь ким іншим...», «Розширення запропонованої ідеї заохочується!».

На кінець тільки обговорюються і оцінюються ідеї.

2.2 Активні типи занять з фізики.

Наприклад, одним з типів активних форм заняття – є ділова гра «урок-суд».

Урок - суд

Тема: Вимушенні електричні коливання. Змінний електричний струм. Генератор змінного струму.

Сьогодні на нас чекає не звичайне заняття, де перевіряється підготовка вас до заняття, одразу виставляються оцінки, одразу починаємо виробляти вміння розв'язувати задачі на задану тему і таке інше, і тому подібне...

Сьогодні ми з вами запланували маленьке, з вашого дозволу сказати, “свято”, маленький відхід від рутини і буднів навчання – урок-суд.

Ролі розподілені, актори готові – давайте грати.

Головні ролі: суддя – Чамлай Каріна, секретарі – Корольова Анастасія, Пантоненко Сергій, позивач “Едісон” – Щербінін Ігор, відповідач – “Тесла”, адвокат “Едісона” – Пулькевич Артем, адвокат “Тесли” – Яковлєв Дмитро, експерти – Богданов Євген, Лапюк Дмитро, Федоров Дмитро, кореспонденти – Труфанова Інеса, Алієв Данії (представники жовтої преси), хлопчик – продавець газет – Алієв Данії.

Другорядні ролі: свідки – всі, хто не задіяний в головних.

3 Хід гри. (сценарій)

Хлопчик продавець: “Купляйте газети, важливі новини, відкритий судовий процес між поважним американським громадянином, мільйонером Томасом Едісоном і нікому невідомим сербом Ніколо Теслою. Не проминіть, купіть свіжі новини. Суд відбувається в центральному офісі № 32.”

Викладач: А ми давайте перенесемося до загаданого офісу № 32, в сам зал судових засідань.

Секретар перший: (заходить в аудиторію) і проголошує “Встати суд іде!” (всі студенти в аудиторії встають, заходить суддя і другий секретар, сідають), “Прошу сідати!” (всі сідають).

Секретар другий: Сьогоднішнє судове засідання проводить шанована суддя Чамлай Каріна.

Суддя: Сьогодні слухається справа № 2008, в якій позивається громадянин Едісон Томас проти громадянина Тесли Ніколо. Слухання оголошую відкритим. Слово надається стороні, що подала позов.

Адвокат Едісона: Шановний суд, шановна пані суддя, я тут захищаю інтереси відомої вам всім людини, громадянина Америки. Мій клієнт став жертвою авантюри, в яку його втягував і на даний час втягує містер Тесла Н.

Користуючись широкою душою моого клієнта, його щедрістю, він зміг за короткий час завоювати спочатку його прихильність, а потім і втерся в довір’я, а тепер ще й почав вимагати грошову суму, яка не чувана по своїй зухвалості, і тому мій клієнт не має наміру її оголошувати тут. Але суть зводиться до такого: містер Тесла уклав авантюрну угоду з моїм клієнтом про те, що містер Тесла дуже за короткий час переобладнає заводи моого клієнта на більш дешевший вид електричної енергії – так званий “змінний струм”. Мій клієнт відразу узрів сумнівність такої пропозиції, але все ж вирішив проконсультуватись зі своїми колегами та досвідченими експертами у галузі електричного струму.

Експерт №1: Шановний суд, шановна пані суддя, щоб ввести шановний суд хоч трохи в курс справи, потрібно деяка додаткова інформація: до сьогоднішнього дня ми з успіхом користувалися постійним струмом. Що таке постійний струм?

Електричний струм, який не змінюється з часом ні за силою, ні за напрямом, називається постійним струмом. Постійний струм виникає під дією постійної напруги і може існувати лише в замкненому колі. У всіх перерізах нерозгалуженого кола сила постійного струму однаакова. Джерелами постійного струму виступають електромашинні генератори, гальванічні елементи, термоелементи, фотоелементи, які можуть бути згруповани в батареї. Джерелами постійного струму з великою потужністю є магнітогідродинамічні генератори. Вторинними джерелами постійного струму, що попередньо заряджаються, служать акумулятори.

Адвокат Едісона: Дякую, шановний експерт.

Суддя: В суду немає питань поки що до експерта.

Адвокат Едісона: Тоді виникає закономірне запитання, для чого нам “винаходить знову колесо чи велосипед”? Шановний суд, в мене поки що все!

Секретар перший: Слово надається адвокату відповідача.

Адвокат Тесли: Шановний суд, шановна суддя, мій клієнт Ніколо Тесла, звичайно поки нікому не відомий, але запевняю вас він не аферист, а високоморальна, дуже освічена і культурна людина. Так, він недавно в Америці, але ідеї його направлені на благо людства, хоча іноді на перший погляд фантастичні.

Суддя: Давайте, близче до справи!

Адвокат Тесли: Так, шановна суддя, близче до справи. Мій клієнт побився об заклад, що за короткий час переобладнає одне підприємство Т. Едісона під новий вид електричного струму, так званого, змінного струму. З вашого дозволу, ваша честь, сторона відповідача викличе для свідчень теж експерта з електричних струмів.

Експерт №2: Шановний суд, шановна суддя, експертиза, проведена ведучими спеціалістами в галузі електрики, встановила наступне про, так званий, змінний струм.

Змінний струм – електричний струм, який змінюється з часом. Змінний струм утворюється змінною напругою. У техніці під змінним струмом розуміють періодичний струм, в якому середні за період значення сили струму та напруги дорівнюють нулю. Важливою характеристикою змінного струму є його частота v - число періодів за 1 с: $v = \dots$. У більшості країн Європи встановлена стандартна технічна частота $v = 50$ Гц.

Для характеристики сили змінного струму за основу прийнято порівняння середньої теплової дії змінного струму з тепловою дією постійного

струму відповідної сили. Одержане таким чином значення сили змінного струму має назву діючого значення, яке є середньоквадратичним за період значенням сили струму. Аналогічно визначається й діюче значення напруги змінного струму. Амперметри та вольтметри змінного струму вимірюють саме діючі значення струму та напруги.

Суддя: Давайте ближче до справи. Можна якось практично застосовувати ваш змінний струм?

Експерт №3: Шановний суд, звичайно можна використовувати змінний струм. В недалекому майбутньому, повністю ймовірно, ми перейдемо майже повністю на змінний струм у всіх галузях виробництва, побуті.

Адвокат Едісона: Протестую, ваша честь, все це тільки слова, а мій клієнт має докази діла. Пропоную запросити свідка з боку позивача.

Суддя: Протест прийнято, запросіть свідка з боку позивача.

Свідок позивача №1: Я працюю на заводі Т. Едісона вже не перший рік. З появою електричних машин на постійному струмі наша робота полегшилась, завдяки електричним лампам, винайденим Т. Едісоном, в цехах світло і вночі, як вдень.

Свідок позивача №2: Я працюю в ювелірній крамниці. І от недавно мене попросили відкрити сріблом столову посуду одних добрих знайомих, і що б я робив без явища електролізу та постійного струму. В мене з'явилися нові клієнти, завдяки постійному струмові.

Адвокат Тесли: Протестую, мій клієнт ніколи не применшував ролі постійного струму, а тільки наголошував, що більш перспективнішим є змінний струм. Ваша честь, дозвольте зробити маленьку перерву, бо наш важливий свідок трішечки не встигає приїхати в залу засідань.

Суддя: Оголошується перерва у судовому засіданні на 10 хвилин.

Викладач: А ми з вами давайте перенесемося на вулиці, де беруть інтерв'ю в переходах наші кореспонденти. Заодно довідаємося трохи більше про винуватців даного процесу.

Кореспондент №1: (розвідь про Т. Едісона)

Кореспондент №2: (розвідь про Н. Тесла)

Суддя: Продовжимо наше слухання.

Свідок відповідача №1: Демонстрація моделі двигуна змінного струму.

Свідок відповідача №2: Система Едісона використовує постійний струм, а для цього треба через кожні декілька миль будувати потужні станції. Тесла

спробував переконати його в тому, що змінний струм більш ефективний і дешевший ніж постійний. Але Едісон пручався, він відчув в Теслі талановитого конкурента. Геніальність цього молодого чоловіка дійсно переважала чесноти самого Едісона.

Свідок відповідача №3: Едісон не підтримав революційні плани Тесла відносно використання змінного струму. Кінець кінцем вони розсварилися зовсім, коли Тесла заявив Едісону, що зможе на практиці підтвердити простоту створення нових машин і користь їх використання. Едісон пообіцяв 50 тисяч доларів за проведення таких робіт на одному підприємстві.

Тесла підготував двадцять чотири типи пристройів і повністю переобладнав підприємство. Едісон був вражений, але гроші Теслі не заплатив, оголосивши свою обіцянку проявом “американського почуття гумору”. Едісон, який кинув всі зусилля на створення енергосистеми постійного струму, не зміг прийняти концепцію електромашин змінного струму, тому Тесла пішов від нього.

(виступи свідків з одного і другого боків, які суддя припиняє ударом “молотка”)

Суддя: Суду зрозуміла суть справи. Суд йде на обговорення.

Секретар перший: Встати, суд іде на обговорення.(сідають за вільну першу парту).

Викладач: Поки суд обговорює свій вердикт, звернемося до історичної довідки, і дізнаємося про закінчення тої історії. (виступи двох істориків)

Секретар перший: Суд іде, прошу встати для оголошення вердикту.

Суддя: Суд вислухав обидві сторони і виносить наступний вердикт: “Відмовити позивачу Томасу Алві Едісону в позові до Ніколо Тесла в звязку з відсутністю в діях останнього складу злочину, а також злого умыслу чи користі. Судове засідання вела – суддя Чамлай Каріна.”

Такого типу заняття дуже подобаються студентам, вони забивають, що граючись, граючи певні ролі вони навчаються, вони, як модно сьогодні говорити, здобувають компетенції. Але головне тут вони з радістю навчаються.

Висновки. Використання різних типів активних занять з фізики не тільки стимулює навчальну активність студентів, але збагачує їх особистість як життєвим досвідом, так і необхідними в житті соціальними компетенціями. Okрім цього, діти розуміють, що фізика це може бути цікаво, а іноді і весело.

Література

1. Організація навчально-виховного процесу : Досвід роботи вищих навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації // Кол.авт. – Редакційно-видавничий відділ Наук метод центру, 2011. – Вип.17. – 327 с..
2. Нові технології навчання : Науково-метод.зб./ Ред. Кол.: Б.І.Холод (головний редактор), О.Я.Савченко, О.І.Ляшенко, А.М.Федяєва та ін. – К. : НМЦВО, 2000, - Вип.28 – 204 с.
3. Нові технології навчання : Науково-метод.зб./ Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН молодь спорту України. – К., 2011. – 2011 – Вип.70. – 200 с.
4. Проблеми освіти : Науково-метод.зб./ Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН молодь спорту України. – К., 2011. – 2011 – Вип.69. – 124 с.
5. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. –К.: СПД Богданова А.М., 2007. – 220 с
6. Шаромова В., Дубас З. Нетрадиційні уроки фізики.Частина 1.2. - Тернопіль. «Підручники і посібники» – 2003. – 160 с.

Надійшла до редакції 18.12.2017

УДК 631.17.006

О.М. Падалка

викладач,
Каховський
державний
агротехнічний
коледж
olena07081981@meta.ua

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ
ДО ІНТЕГРОВАНИХ ЗВ'ЯЗКІВ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ**

O.М. Падалка Впровадження інноваційних підходів до інноваційних зв'язків під час вивчення дисциплін природничого циклу. У статті розглянуто переваги використання тих чи інших засобів, альтернативних методів, форм та методів навчання. Кожен період життя ставить перед педагогами свої цілі та методи їх досягнення. Сучасна концепція освіти полягає у саморозвитку, self-development, self-improvement особистості, а не тільки для індивідуума, а і для навчальних закладів - для досягнення професійної компетентності.

Вступ. Кожен навчальний заклад, кожен окремо взятий викладач шукає свій шлях досягнення мети, доляючи ряд найскладніших проблем:

- недосконалість навчальних програм, їх часта зміна;
- нестача підручників у бібліотеці та їх недоступність для студента ціна у магазині;
- недостатня кількість літератури державною мовою;
- відсутність демонстраційного матеріалу, пристрійств та реактивів і ряд інших.

Вихід із цього - нові сучасні технології навчання, як результат пристосування до сучасного життя, яке вносить свої корективи у навчальний процес. В результаті відбувається поступовий процес реформування та демократизації освіти, що відповідає усім змінам у нашому суспільстві.

Аналіз літературних джерел. Актуальність теми обумовлюється утверждженням в Україні демократичних засад, які ґрунтуються на оптимальному розвитку людського потенціалу та актуалізації соціально-економічних ті ідейно-політичних чинників розвитку національної системи освіти, що вимагає пошуку інноваційних та інтеграційних підходів переходу до формування моделі молодшого спеціаліста.

Першочергового значення у цьому зв'язку набуває проблема формування особистості, якій властиві високі морально-духовні цінності, достатня теоретична і практична підготовка, творча активність та конкурентоспроможність на ринку праці. Враховуючи ці завдання, ставиться мета: в процесі викладання неорганічної, органічної та загальної біохімії вивчити можливості використання інноваційних, інтеграційних та міждисциплінарних зв'язків для підвищення якості знань, мотивації студентів до навчання.

Досліджуючи педагогічну літературу і, незважаючи на розбіжність думок, приходимо до висновку, що **інтеграція** – об'єднання, глибоке взаємопроникнення, злиття, в одному навчальному матеріалі узагальнених знань з різних навчальних предметів, що дасть можливість досягнути цілісності знань.

Вона сприяє:

- створеню у студентів цілісного уявлення про навколишній світ;
- знаходить спільну платформу для зближення знань.

Інтегрований освітній процес повинен конструюватися за принципами:

Суть міжпредметних зв'язків – у самій назві і вони пов'язані між собою за:

складом:

- змістовні,
- операційні,
- методичні,
- організаційні

направленістю дій:

- прямі,
- двосторонні,
- багатосторонні;

способом взаємодії:**хронологічні:**

- погоджені,
- синхронні,
- перспективні

хронометричні:

- локальні,
- середньодіючі,
- довгодіючі

Реалізацію цієї дидактичної інтеграції можна впровадити трьома шляхами.

Для цього необхідно, по-перше: у навчальному процесі перш за все, спланувати проведення інтегрованих занять.

Другий шлях – це створити інтегровані спецкурси: біохімія, фізична хімія, неорганічна і органічна хімія, які будуть проводитись на заняттях гуртка. Результатом цієї роботи є: формування в студентів цілісного уявлення про роль хімічних наук в аграрній сфері. Розроблена програма має на меті формування цілісної свідомості соціально зрілої особистості студентів 2 курсу, який розвиває їх мислення, підвищує теоретичний рівень засвоєння знань дисциплін природничого циклу.

Третій шлях – це проведення інтегрованих тижнів, призначених для інтеграції змісту знань з різних навчальних дисциплін.

При впровадженні першого шляху необхідно оновлення змісту викладання навчальних дисциплін та застосування інформаційних і комунікаційних технологій, що модернізують навчальне заняття.

При реалізації другого шляху найбільш повно використовуються міждисциплінарні зв'язки: екологія, ботаніка, фізика, що допомагає створити конкретне, образне уявлення про спеціальність, в тому числі доповнюють відомими новими даними, що розширює процес пізнання, активізує самостійну пошукову діяльність студентів.

Реалізація третього шляху за своїм змістом і формою має можливість відтворити за короткий час в діяльнісних іграх практичну реалізацію студента на робочих місцях, що викликає і формує у них нові образи, деталізує нечітко сформовані уявлення, поглибує здобуті теоретичні знання.

Реалізуючи інтеграційні міждисциплінарні зв'язки, я прийшла до висновку, що при вивченні моїх дисциплін найбільш ефективним є застосуванням комп'ютерних технологій і методів (у сукупності їх називають *мультимедія*).

Арсенал мультимедія-технологій складає:

- анімаційну графіку;
- відеофільми;
- звук;
- інтерактивні можливості;
- використання віддаленого доступу і зовнішніх ресурсів;
- роботу з базами даних тощо.

Різноманітні інформаційні компоненти, які знаходяться під керуванням однієї чи декількох спеціальних програм, називаються *мультимедіа-системою*.

При розробці навчально-методичного комплексу створюються сценарії інтегрованих занять.

Завдання, які вирішує інтегроване заняття:

- розгляд понять, які використовувалися на різних спецдисциплінах для організації цілеспрямованої роботи з розумовими операціями;
- порівняння, узагальнення, класифікація;
- аналіз, синтез;
- підвищення мотивації навчальної діяльності за рахунок нестандартної форми;
- показ між предметних зв'язків та їх застосування при вирішенні різноманітних завдань.

Початок інтеграції навчання:

У рамках інтегрованого курсу викладачі, домовившись між собою, можуть заздалегідь визначити, що вважати важливим, а що другорядним, щоб навчити своїх студентів раціонально оформляти роботу в зошиті, правильно будувати усні відповіді, прищепити їм навички самоконтролю і самооцінки і т.д. Заняття, засновані на подібній взаємодії викладачів, також відносяться до інтегрованих.

Рівні інтеграції:

- внутрішньо – дисциплінарна інтеграція: розгляд понять всередині окремих навчальних дисциплін;
- міждисциплінарна інтеграція: синтез фактів, понять, принципів і т.д. двох і більше дисциплін, що і повинен використовувати педагог при підготовці інтегрованого заняття;
- трансдисциплінарна інтеграція: синтез компонентів основного і додаткового змісту освіти.

Типи та форми інтегрованих занять.

При плануванні проведення інтегрованого заняття я дотримуюсь певних етапів їх розробки.

Першим етапом такої роботи є:

- вивчення та узгодження навчальних програм з дисциплін;
- розгляд інтегруваного змісту взаємопов'язаних тем з дисциплін;
- вибір теми та мети заняття з міжпредметних змістом;
- навчальні програми не обов'язково повинні бути ідентичні, головне - виявити загальні напрями даних тем;
- обговорити і сформулювати загальні поняття, узгодити час їх вивчення (для цього необхідні взаємні консультації викладачів).

Головне завдання - позначити мету майбутнього інтегрованого заняття або інтегрованого курсу.

Другий етап:

- вибір форми інтегрованого заняття;
- складання плану заняття;
- визначення методів контролю та оцінки студентами методів і засобів навчання.

– особлива увага приділяється взаємодії (взаємозв'язку) змісту навчання, проведення попереднього хронометражу часу майбутнього заняття;

– при складанні конспекту заняття слід чітко розподілити кількість часу, що відводиться кожному педагогу і чітко дотримуватися даного регламенту;

– кожен викладач готове свою частину заняття з урахуванням виділеного часу (презентацію для студентів, роздатковий матеріал, завдання для заняття, питання для самоперевірки і т.д.), а потім весь зібраний матеріал об'єднують в єдине ціле.

Третій етап:

– слід звернути особливу увагу на організацію інтегрованого заняття (ретельно продумати розташування необхідного обладнання, щоб не витрачати час на його пошуки або розвішування під час заняття);

– продумати форми організації практичної роботи студентів і розставити відповідно столи;

– заздалегідь розкласти на столах необхідний роздатковий і робочий матеріал.

Усе це необхідно для більш раціонального використання часу, відведеного на заняття.

Міжциклова інтеграція:

- математика;
- інформатика;
- культурологія;
- фізична культура;
- основи філософських знань;
- українська мова та література;
- світова література;
- історія;
- іноземна мова;
- людина і світ.

Заняття засвоєння нових знань-форми організації навчання:

- лекції;
- бесіди;
- конференції;
- семінари;
- комбіновані заняття.

На таких заняттях раціонально використовувати самостійну роботу студентів з науково-популярною, довідковою літературою, складання таблиць, плакатів.

Новий матеріал протягом заняття студенти порівнюють з уже наявними знаннями, зіставляють їх, синтезують, додають з раніше відомого на основі асоціативного мислення.

Застосування знань на практиці - основні форми заняття даного типу:

- рольові та ділові ігри;
- практикуми, лабораторна заняття;

- заняття захисту проектів;
- подорож, екскурсія;
- заняття творчого пошуку.

На цих заняттях, мобілізуючи теоретичні знання, студенти включаються в експериментальну, дослідницьку, пошукову та частковопошукову діяльність. У студентів формуються наукові погляди, цілісний світогляд.

Заняття повторення, систематизації та узагальнення знань

Таке заняття сприяє найбільшій інтеграції та реалізації міжпредметних зв'язків.

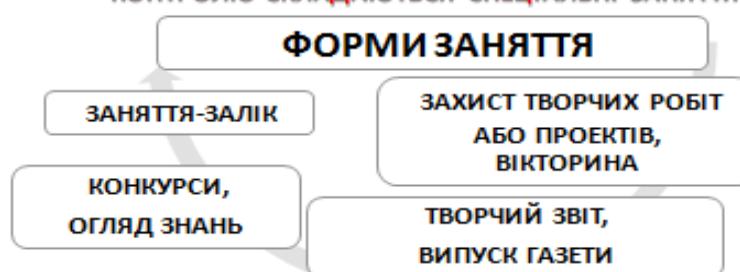
- повторювально-узагальнюючий (оглядова конференція);
- заняття-бесіда (диспут);
- гра (КВН, щасливий випадок, поле чудес, конкурс, вікторина);
- театралізоване заняття (заняття-суд);
- заняття-вдосконалення;
- заключна конференція, заключна екскурсія.

Заняття творчого пошуку

- Заняття творчого пошуку передбачає, що студенти самостійно шукають вирішення поставленої проблеми, інформацію для відповіді на питання, додаткові відомості з даної теми.
- Методи пошуку повинні бути попередньо добре продумані викладачем і засвоєні студентами на попередніх заняттях.
- Таке заняття може мати високу ефективність.

Заняття контролю та перевірки знань і умінь

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПОСТІЙНО, АЛЕ ДЛЯ ГРУНТОВНОГО КОНТРОЛЮ СКЛАДАЮТЬСЯ СПЕЦІАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ:

такі заняття вимагають особливого співробітництва викладачів зі складання завдань, які передбачали б тісний зв'язок питань з навколишнім життям, а студенти в результаті бачили б цілісність знань, їх і взаємозв'язок при вирішенні конкретних проблем у навколишньому світі

Отже, заняття, на яких можна реалізувати міжпредметні зв'язки, можуть бути:

- "фрагментарні" - з елементами міжпредметних зв'язків, які використовуються для розкриття окремих питань теми заняття;
- "вузлові", що включають міжпредметні зв'язки як органічну складову частину всього змісту теми заняття;
- синтезовані - спеціально організовані, підсумкові, на яких концентруються знання студентів із метою розкриття загальних законів і принципів.

При вивченні курсу неорганічної хімії велика увага приділяється формуванню уміння студентів вирішувати експериментальні і розрахункові задачі.

Рішення задач сприяє розумінню студентами хімічних теорій, законів, встановленню зв'язку між явищами, причиною і слідством, узагальненню і закріпленню знань, розвитку логічного мислення, навиків самостійної роботи.

Інтеграція з математикою

Для вирішення більшості розрахункових задач з неорганічної хімії слід використовувати наступні математичні методи:

- метод пропорцій;
- метод приведення до одиниці;
- метод рівнянь алгебри.

Дані методи включають три етапи:

- знаходження пропорційної залежності;
- складання пропорцій;
- рішення пропорцій.

Інтеграція зі спецдисциплінами:

Висновок. Таким чином, інноваційні, інтеграційні міждисциплінарні зв'язки під час вивчення навчальних дисциплін створюють цілісну систему теоретично-практичних знань у студентів, яким притаманний: високий ступінь усвідомлення, міцності, мобільності.

Інтегровані заняття:

- розвивають потенціал самих студентів;
- спонукають до активного пізнання навколошньої дійсності;
- спонукають до осмислення й знаходження причинно-наслідкових зв'язків;
- сприяють узагальненню та закріplенню знань, здобутих впродовж вивчення навчальної дисципліни;
- формують творчу уяву, образне мислення;
- пробуджують інтерес до просвітницької діяльності;
- виховують почуття прекрасного.

Отже, ідея інтегрованого навчання сьогодні є надзвичайно актуальною, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині самостійно досягти тієї чи іншої життєвої мети, творчо самостійно розвиватися в різних соціальних сферах.

Література

1. Абрамова О. Ю. Синергетический подход к положениям классической диалектики для нелинейных систем / О. Ю. Абрамова // Вестник КГФЭИ. – 2006. – №2(3). – С. 46 – 49.
2. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
3. Адаптивное управление: сущность, характеристика, мониторингові системи: Колективна монографія/ Г. В. Єльникова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. / За заг. ред. Г. В. Єльникової. – Чернівці: Технодрук, 2009. – 572 с.
4. Азгалльдов Г. Г. Теория и практика оценки качества товаров (основы квалиметрии) / Г. Г. Азгалльдов. – М. : Экономика. 1982. – 256 с.
5. Акинфеева Н. В. Квалиметрический инструментарий педагогических исследований / Н. В. Акинфеева // Педагогика. – 1998. – № 4. – С. 30–35.
6. Алексеева Л. П. Болонский процесс: роль вузовского преподавателя / Л. П. Алексеева, Н. С. Шаблыгина. – М., 2004. (Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования / НИИВО; вып. 10).
7. Алексеевский В. С. Синергетика менеджмента устойчивого развития: монография / В. С. Алексеевский. – Калуга : Манускрипт, 2006. – 328 с.
8. Алферов Ю. С. Оценка и аттестация кадров образования за рубежом / Ю. С. Алферов, И. М. Курдюмов, Л. И. Писарев. – М., 1997. – 145 с.
9. Альберг А. Качество образования / А. Альберг // Высшее образование в Европе. – 1993. – Том XVIII. – №3. – С. 70–74.
10. Амосов Н. М. Моделирование сложных систем / Н. М. Амосов. – К. : Наукова думка, 1965. – 303 с.
11. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс / А. А. Андреев. – М. : Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. – 264 с.

12. Андреев В. И. Проблемы педагогического мониторинга качества образования / В. И. Андреев // Известия Российской Академии Наук. – № 1. – 2001. – С. 37.
13. Андреев С. А. Оцінювання професійної компетентності викладачів ВНЗ як засіб підвищення ефективності навчання [Електронний ресурс] / С. А. Андреев // Наукові записки Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2008.–№20.

УДК 37.015**О.В.Рочняк**

викладач вищої категорії,
ВСП «Новокаховський
коледж Таврійського
державного
агротехнологічного
університету»
rov0511@gmail.com

Ю.А.Жукова,

викладач вищої категорії,
ВСП «Новокаховський
коледж Таврійського
державного
агротехнологічного
університету»
zhukovayulya@i.ua

А.А.Ружицька

викладач першої категорії,
ВСП «Новокаховський
коледж Таврійського
державного
агротехнологічного
університету»
annarujitskay@gmail.com

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ МАЙСТЕР-КЛАСІВ З ЦИКЛУ «ЕКОНОМІЧНИЙ ВСЕОБУЧ»

O.V.Rochniak, Ю.А.Жукова, А.А.Ружицька. Досвід проведення майстер-класів з циклу «Економічний всеобуч». Запропоновано досвід проведення майстер-класів з циклу «Економічний всеобуч» для студентської молоді та широкого загалу з метою практичного вивчення питань оподаткування доходів громадян, надання допомоги з тимчасової непрацездатності, нарахування відпускних тощо.

Ключові слова: майстер-клас, алгоритм розрахунку, учасники майстер-класу, економічний всеобуч.

Вступ. Сучасна людина живе в світі, де все невпинно змінюється. Ставки податків, біржові котирування, закони – як не загубитись в цьому? З одного боку сучасні технології дають можливість отримати будь-яку інформацію, з іншого, дуже важко самостійно виокремити потрібну достовірну інформацію, структурувати її та, найголовніше, застосувати на практиці.

У вирішенні цього питання може допомогти наставник, тренер, коуч, майстер, людина, яка знає свою справу добре, якій довіряють, до думки якої прислухаються.

Аналіз літературних джерел. Як навчити студентів орієнтуватись у складних процесах суспільства, які безпосередньо чи опосередковано їх стосуються? Основне завдання економічної освіти — не стільки передача накопичених у даній галузі знань, умінь, навичок, цінностей, скільки розвиток

O.V.Rochniak, J.A.Zhukova, A.A.Ruzhitska. Experience of giving master-classes on «General education in Economy». The experience of giving master-classes on «General education in Economy» for students and general public is offered for the purpose of practical study of issues of taxation of citizens' incomes, providing of temporary incapacity for work, vacation payroll, etc.

Key words: master-class, algorithm of calculation, participants of master-class, general education in Economy.

здібностей самостійно діяти, приймати рішення в умовах динамічного економічного середовища [2].

Психологами доведено, що засвоюються тільки ті знання, які використовуються та закріплюються у свідомості. Тому при викладанні економічних дисциплін перевага надається активним ефективним формам навчання.

Однією з таких форм є проведення майстер-класів, які дають можливість студенту брати безпосередню участь у виконанні тих чи інших практичних дій. Перевагою майстер-класу є не традиційність викладання, що зацікавлює студента та стимулює його активність [1].

Майстер-клас - це ефективна форма передачі знань і умінь, обміну досвідом навчання і виховання, центральною ланкою якої є демонстрація оригінальних методів освоєння певного змісту за активної ролі всіх учасників заняття [5].

Основні переваги майстер-класу — це унікальне поєднання: короткої теоретичної частини, індивідуальної роботи, направленої на придбання і закріплення практичних знань і навичок [3].

Матеріали та результат дослідження. Дуже часто студенти, їх батьки та працівники коледжу звертаються до викладачів з досить простими життєвими запитаннями про те, як нарахувати заробітну плату, скільки можна отримати «на руки», чому такі маленькі відпушкині або лікарняні тощо. При наданні індивідуальних консультацій з цих питань, виникають думки щодо популяризації таких важливих економічних знань. Адже кожен випускник коледжу повинен володіти не тільки базовими професійними знаннями та вміннями, за застосування яких в майбутньому він буде отримувати зарплату, але й знати, які податки при цьому він буде сплачувати та які гарантії він матиме в майбутньому від роботодавця та держави.

Здавалося б, ці знання студенти всіх, без винятку, спеціальностей отримують при вивченні таких дисциплін, як «Економічна теорія», «Основи правознавства» та окремих розділів спеціальних дисциплін. А виявилось, що застосувати їх на практиці, вміють тільки одиниці.

У 2015 році колектив однодумців з викладачів циклової комісії економічних дисциплін ВСП «Новокаховський коледж Таврійського державного агротехнологічного університету» вирішив започаткувати цикл майстер-класів під загальною назвою «Економічний всеобуч», який допоміг би детально розібратись в економічних та правових питаннях, які стосуються кожного.

Оскільки всеобуч – це широка пропаганда будь-яких знань, було запропоновано проводити його для студентів всіх відділень та працівників коледжу. А форма майстер-класу дозволила навчити кожного учасника виконувати певні практичні економічні та фінансові розрахунки в простому та доступному вигляді.

Кожен майстер-клас запропоновано було проводити за наступною схемою. Для мотивації обов'язково на початку заходу розповісти про історію

досліджуваного соціально-економічного явища та його сучасний стан в Україні. У доступній формі з обов'язковим візуальним супроводженням коротко пояснити основні теоретичні положення. Практичну частину провести у вигляді ділової імітаційної гри з виконанням певних дій за заданим алгоритмом. У заключній частині (рефлексія) запропонувати учасникам усвідомити важливість та цінність виконаних практичних дій.

Назвою першого майстер-класу, який було проведено для студентів випускних груп спеціальностей «Експлуатація машин та обладнання агропромислового виробництва», «Організація виробництва», «Економіка підприємства», була «Я – платник податків». Крім цього учасниками майстер-класу стали деякі викладачі та інші працівники коледжу. Головною метою цього заходу було формування практичних навичок щодо розрахунку основних податків і зборів, які утримуються із заробітної плати працівників та роботодавців.

Структура заходу передбачала знайомство з історією виникнення податків та розвитку податкової системи в світі, з джерелами формування та основними напрямками видатків Державного бюджету та спеціальних фондів в Україні. Живий інтерес виник у студентів під час розгляду податків і зборів із заробітної плати, оскільки в майбутньому вони будуть стосуватись кожного. Детально розглянувши порядок та розміри нарахувань податку на доходи фізичних осіб, єдиного соціального внеску та військового збору, студенти мали можливість поставити запитання з незрозумілих моментів фахівцю-практику, бухгалтеру із заробітної плати коледжу.

Кульмінацією заходу стала практична частина майстер-класу, в якій кожен учасник мав можливість власноруч нарахувати собі заробітну палату, розрахувати суму податків та зборів з неї та обчислити суму, яку він отримає на руки, а також, суму яка буде перерахована до бюджету та Пенсійного фонду України.

Кожен учасник заходу отримав окремий аркуш з детальним алгоритмом розрахунку. Він мав вигляд таблиці, в якій були зазначені послідовні дії, наведені формули, а також конкретний приклад розрахунків. В порожній клітинці кожен учасник майстер-класу мав можливість вписати свої результати розрахунків. Приклад алгоритму наведено на рис.1. При цьому заздалегідь всі учасники були поділені на пари, один з яких був обов'язково студентом відділення «Економіка та комп'ютерні технології» для надання практичної допомоги в розрахунках. Крім цього таку допомогу надавали самі викладачі-ведучі майстер-класу.

Практична частина, яка виявилась дуже живовою і динамічною, зацікавила учасників майстер-класу. Після неї, звичайно ж, відбулося обговорення результатів. Учасники були вражені результатом розрахунків. Виявилось, що на кожні 1000 грн., які працівник отримує «на руки» при виплаті заробітної плати, майже 515 грн. одразу надходить до бюджету і фондів.

Важливо було наголосити, що за ці гроші утримуються всі чиновники,

судді, міліціонери та прокурори, з цих грошей виплачується пенсія мамі чи бабусі студента, з цих грошей виплачується допомога по народженню дитини сестрі чи родичці, за ці гроші утримується лікарня і буде дешево дорога. І дуже важливо легально отримувати заробітну плату, щоб кожен громадянин міг з гордістю сказати: «Це моя держава, я допомагаю їй розвиватись, тому що я – платник податків».

Другий майстер-клас з циклу «Економічний всеобуч» був присвячений темі оплат за листками непрацездатності: «Легальна зайнятість – запорука соціального захисту». На цей раз основною аудиторією були студенти другого курсу спеціальностей «Землевпорядкування», «Організація виробництва», «Обслуговування інтегрованих інтелектуальних систем», «Економіка підприємства». Як і минулого разу, приєднатися до учасників могли всі бажаючі.

Структура заходу передбачала, знайомство з еволюцією соціального захисту в світі та Україні, будовою та функціями фондів соціального страхування, особливо Фонду соціального страхування з тимчасової непрацездатності, методиці нарахування лікарняних за листком непрацездатності та умовам його оплати, зустріч з фахівцем-практиком та безпосередній розрахунок суми лікарняних згідно поданого алгоритму (Рис.1).

Потрібно відзначити, що другокурсники проявили не меншу зацікавленість, ніж студенти випускних груп. Швидко справилися з розрахунками, активно задавали питання. Відчувалося, що теми доходів і заробітної плати часто обговорюються вдома з батьками.

Для проведення майстер-класу «Відпустка – гарантоване право на відпочинок кожного» було обрано форму відкритого виховного заходу. Причин було декілька. По-перше, щоб надати заходу певного емоційного забарвлення, а відповідно, кращого сприйняття, по-друге, для апробації доцільності використання даної форми для проведення занять з циклу «Економічний всеобуч». Потрібно відзначити, що саме така форма заходу дозволила зібрати цільову аудиторію бажаючих з першого по четвертий курси, викладачів та працівників коледжу.

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	Приклад розрахунку	Значення показника
1.	Період, в який працівник хворів (згідно листка непрацездатності)		19.04-29.04.16 р.	20.04-29.04.16 р.
2.	Кількість календарних днів непрацездатності, дні		11	
3.	Нарахована заробітна плата та відпушки за останні 12 місяців			
	Березень 2016		3500	6000
	Лютий 2016		3500	6000
	Січень 2016		3500	6000
	Грудень 2015		3400	5500
	Листопад 2015		3400	5500
	Жовтень 2015		3400	5500
	Вересень 2015		3400	5500
	Серпень 2015		3200	5000
	Липень 2015		3200	5000
	Червень 2015		3200	5000
	Травень 2015		3200	5000
	Квітень 2015		3060	5000
	Всього		39960	
4.	Кількість відпрацьованих календарних днів за мінусом святових та неробочих днів	355	355	355
5.	Середньоденна заробітна плата	Ряд 3*ряд 4	39960 грн // 355 днів = 112,56 грн.	
6.	Страховий стаж роботи, роців		7	2
7.	Денна виплата по листку непрацездатності: - при стажі роботи до 3 років (50%) - при стажі роботи від 3 до 5 років (60%) - при стажі роботи від 5 до 8 років (70%) - при стажі роботи більше 8 років, якщо ви чернобривець 1-3 категорії, іноземець, учасник боєвих дій або непрацездатність виникла в зв'язку з вагітністю та пологами (100%)	Ряд 5*0,5 Ряд 5*0,6 Ряд 6*0,7 Ряд 5	112,56*0,7 = 78,79	
8.	Загальна сума виплат за листком непрацездатності	ряд 7*ряд 2	78,79 грн * 110 днів = 866,69 грн.	
	В т.ч. за рахунок роботодавця (5 днів)	Ряд 7*5 днів	78,79 грн * 5 днів = 393,95 грн.	
	За рахунок Фонду соціального страхування (більше 5 днів)	Ряд 7*(ряд 2-5 днів)	78,79 грн * 6 днів = 472,74 грн.	

Рисунок 1 - Алгоритм розрахунку виплат по листку непрацездатності

До звичної схеми проведення було додано міні-гру «Йдемо у відпустку». Студенти змогли опинитися в реальних виробничих умовах: власноруч ознайомитися з графіком відпусток, написати заяву на відпустку, ознайомитись з наказом, нарахувати відпушки та порахувати кошти до видачі та визначити дату їх перерахування до банку. Крім цього їм було запропоновано обрати місце для відпочинку. У вигляді міні-вистави про подружжя, яке збирається на відпочинок у відпуску, була презентована реклама чудових місць для відпочинку в Україні в різні пори року з детальними розрахунками його вартості. Всі ролі зіграли студенти випускної групи спеціальності «Організація виробництва», які продемонстрували не тільки акторський талант, але й здатність обирати найкращі варіанти за найменших витрат.

Виховний захід виявився досить вдалою педагогічною знахідкою. Всі студенти справилися з практичною частиною заходу, спостерігалася зацікавленість реальними діями, особливо у студентів 2 курсу, які тільки почали вивчати спеціальні дисципліни. Більшість студентів попросила надати можливість використаний роздатковий матеріал (графік, заява, наказ, алгоритм розрахунку, рекламний проспект) забрати з собою («покажу батькам», «буду використовувати у майбутньому», «поїду на відпочинок»). Пропаганда здорового відпочинку, вивчення пам'яток рідного краю, формування фінансової та правової грамотності – ось основні завдання, які були досягнуті в результаті проведення даного заходу.

Майстер-класи з циклу «Економічний всеобуч» викладачі циклової комісії економічних дисциплін проводять вже 3 роки поспіль. Досвід проведення таких занять дозволяє зробити певні висновки.

Така форма проведення занять є досить популярною серед студентської молоді та працівників навчальних закладів. Майстер-класи можна проводити для різної цільової аудиторії – це студенти різних курсів навчання та різних спеціальностей, викладачі та інші працівники коледжу, бажано кількістю до 60 чоловік.

Тема для заходу може обиратися відповідно до побажань основної цільової аудиторії. Для цього потрібно провести опитування, аналіз звернень за консультаціями тощо. Можна використовувати різну форму проведення майстер-класу – як навчальний, так і виховний захід, в залежності від теми та цільової аудиторії.

Для проведення заходу необхідно залучити якомога більше викладачів (бажано, три-четири), що дасть змогу розглянути проблемне питання з різних сторін, уникнути монотонності, дотримуватися певного ритму, а також надавати миттєву практичну допомогу під час проведення розрахунків.

Бажано запросити на захід фахівця-практика з даного питання (бухгалтер, інспектор відділу кадрів, представник Фондів державного соціального страхування). Інформація з вуст авторитетної особи сприймається краще.

Обов'язковим є яскраве візуальне супроводження заходу: мультимедійні презентації, відеоролики, роздатковий матеріал (бажано аркуші різного кольору для крацьої орієнтації учасників).

В кінці заходу необхідно обов'язково підвести підсумок, проаналізувати отримані результати, впевнитись в їх достовірності, відповісти на всі запитання, підкреслити значення отриманих практичних навичок та дій в подальшому житті.

Висновок. Досвід проведення майстер-класів з циклу «Економічний всеобуч» свідчить про доцільність та ефективність застосування даної форми популяризації економічних знань в наданні практичної допомоги та формуванні фахових та життєвих компетенцій громадян.

Література

- Галюк, Н.М. Майстер-клас як нова форма організації навчального процесу: Буковинський медичний вісник .-Том 19, № 1 (73), с.247-249
- Ковальова, К.І. Методика викладання економіки в школі: Ліра-К; 2015, - 182с.
- Майстер-клас як форма діяльності віртуальної школи професійного становлення молодого педагога : Методичні рекомендації/ [Автор Н.В.Розіна] - Видавництво.- Черкаси: ЧОПОПП, 2013. - 20с.
- Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі: модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІ ПК ПУЕТ/ В.Ю.Стрельніков, І.Г.Брітченко. Полтава: ПУЕТ, 2013. –309с.
- Як провести майстер-клас / О.В.Гришаєва, Дніпропетровськ. – НМЦПТО у Дніпропетровській області; 2012.-15с.

Надійшла до редакції 15.02.2018

УДК 378.147.371**О.М. Спічак**

викладач вищої категорії,
ВСП «Новокаховський
коледж
Таврійського державного
агротехнологічного
університету»
olenka230579@gmail.com

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

O.M. Spichak. Розвиток творчих здібностей на заняттях української словесності шляхом застосування інноваційних технологій. Пропонуються форми і методи проведення навчальних занять, які сприяють розвитку творчих здібностей студентів, підвищенню пізнавальної активності, більш стійкому і глибокому засвоєнню навчального матеріалу.

Вміщено зразки використання інноваційних технологій в процесі вивчення деяких програмових тем, у яких оптимально поєднано теоретичні положення й практичні завдання, що сприяють вдосконаленню правописних навичок.

Вступ. Проблема творчого розвитку особистості у сучасній освіті посідає одне з важливих місць.

За останні роки інтерес до проблеми творчості значно зрос, сьогодні він є особливо актуальним, оскільки забезпечує умови для розвитку творчості особистості студента; сприяє позитивній мотивації студентів до пізнавальної діяльності, потребі в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні; забезпечує особистісно орієнтовну модель навчання; робить можливим оригінальний підхід до побудови структури сучасного заняття з української словесності [1].

Модернізація навчально-виховного процесу на сучасному етапі сприяє формуванню та розвитку творчої особистості, спроможної повноцінно реалізуватись у житті. Одним із кроків підвищення ефективності заняття з української мови та літератури є впровадження разом із традиційними методами навчання інтерактивних технологій навчання. Ефективними вважають заняття з використанням інтерактивних технологій, які активізують процес особистісно-зорієнтованого навчання [2].

O.M. Spichak. Development of creative abilities in classes of Ukrainian literature through the use of innovative technologies. The forms and methods of carrying out of educational classes which promote development of creative abilities of students, increase of cognitive activity, more steady and deep assimilation of educational material are offered.

There are samples of the use of innovative technologies in the process of studying some program topics, in which the optimal combination of theoretical positions and practical tasks that contribute to the improvement of spelling skills.

Аналіз літературних джерел. Дослідженню проблеми інтерактивних методів навчання приділили увагу Орищин Р., Нечволод Л., Парашич В., Когут О., Сергієнко А., Вербило, Л. Кратасюк, М. Олійник, М. Пентилюк та ін. Технологія інтерактивного навчання передбачає активну взаємодію студентів і викладача. Це така форма співпраці, в якій викладач і студенти є рівноправними суб'єктами навчального процесу. Інтерактивні методи навчання мають значний потенціал для формування комунікативної, мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенції студентів. «Ці методи орієнтовані на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної комунікації, у якій учасники процесу взаємодії більш мобільні, відкриті й активні» [4].

Матеріал і результати дослідження. Заняття української мови та літератури – це напруженна, науково організована робота для сучасних студентів, яка диференціює та індивідуалізує процес навчання, стимулює роботу з додатковою літературою, розвиває аналітичне мислення, вміння робити узагальнення, формує у студентів навички самооцінки та самоконтролю своєї навчальної діяльності.

Моя мета: сформувати гармонійно розвинену, освічену, соціально активну і національно свідому молоду людину, яка має почуття громадянської відповідальності, високі духовні якості, здатна до самовдосконалення.

Саме таку особистість прагну формувати на своїх заняттях з української словесності.

Готовуючись до занять, підбираю матеріал, який би був не тільки пізнавальним, але й реалізував виховний потенціал.

Для забезпечення широкого спектру умінь, навичок, практичного застосування набутих знань, використовую проблемне навчання, інтерактивне навчання, ігрові ситуації. Намагаюся створити атмосферу співробітництва, зацікавленості в отриманні кінцевого результату.

Як показує досвід, для студентів більш цікавими є інтерактивні форми роботи на занятті, які сприяють формуванню духовного світу, загальнолюдських цінностей, що є складовими соціальної компетентності.

Так на заняттях з мовленнєвої діяльності використовую різні види дискусій: *дискусія-дебати, дискусія-симпозіум, дискусія в балах, така форма роботи дозволяє* виявити відмінності в розумінні спірного питання і в товарицькій суперечці знайти істину, дійти до спільної точки зору. «Діалог Сократа». У рамках діалогу пропоную студентам самостійно сформулювати проблеми суспільного життя та знайти альтернативні шляхи їх розв'язання. За допомогою такої форми роботи можна змусити студента перевірити логічність і послідовність своєї позиції та визначити сферу її застосування. Таку форму роботи доречно використовувати під час вивчення тем: «Публічне мовлення»; «Культура ведення спору», «Виражальні засоби риторики: подробиці, цитування, гіпербола, заклик» [3].

У процесі роботи з текстами різних видів використовую методику Ривіна -передбачає читання або вивчення тексту абзацами. Для вивчення абзацу

необхідно спочатку з'ясувати його суть. Для виокремлення головної думки кожного абзацу студентам пропонується:

- Знайти у тексті нові слова і словосполучення.
- Пояснити їх значення своїми словами або прочитати за текстом.
- Скласти речення з новими словами, переконатися чи правильно їх зрозуміли.
- Знайти ключове (головне) слово або словосполучення абзацу.
- Усно пояснити чому уважають його ключовим.
- Скласти речення з ключовим словом, щоб передати ідею абзацу.

Придумати інше речення, обрати, на їх погляд, краще.

- Краще речення записати у зошит.
- Скласти речення, які виражають суть абзацу. Обрати краче.
- Підготувати відповіді на питання, запропоновані викладачем, студентами або подані в підручнику.
- Пов'язати засвоєну інформацію з раніше вивченим чи прочитаним матеріалом.

Така методика роботи з текстом формує у студентів місток складних умінь: читання пункту, сторінки, розділу, доречно її використовувати під час вивчення тем: «Професійне спілкування. Особливості усного і писемного мовлення. Діалог, монолог, полілог у професійному спілкуванні. Вимоги до культури мовлення»; «Контактне й дистантне спілкування. Рецептивні і продуктивні види мовленнєвої діяльності. Сприйняття, розуміння, відтворення, створення інформації»;

Метод "Прес" використовую у випадках, коли виникають суперечливі питання і потрібно зайняти й аргументувати чітко визначену позицію з суспільної або морально-етичної проблеми, що обговорюється. За допомогою такого методу студенти вчаться формувати й висловлювати свою думку аргументовано в чіткій та лаконічній формі («Вічна тайна світу, кохання й смерті(за повістю М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» та однайменним фільмом С. Параджанова)).

Широко використовую розігрування ситуацій за ролями, адже «Рольова гра» - це невеличка п'єса, яку можна поставити на занятті. В її основі лежить імпровізація. Студенти інсценують запропоновані викладачем ситуації. Розігрування конкретної життєвої ситуації за ролями надає можливість студентам визначити власне ставлення до неї, набути досвід шляхом гри, сприяє формуванню уяви й навичок критичного мислення; висловленню суджень та думок; вихованню здатності знаходити і розглядати альтернативні можливості дій. Таку форму роботи доречно використовувати під час вивчення тем: «Роль інтернету в мовній і мовленнєвій освіті»; «Техніка підготовки виступу. Збирання матеріалу, його обмірковування; конспект ключових слів» (гра «Інтелект – шоу «Еврика»); «Мовленнєвий етикет інтернет – спілкування» (студентам пропонується уявити ситуацію, що вони перебувають зараз на дистанційному навчанні. Під час опрацювання навчального матеріалу з певного предмета у них виникли труднощі і їм

необхідно звернутися за роз'ясненнями до викладача. Завдання: «Складіть інтернет – повідомлення викладачу з дотриманням етикетних норм спілкування» або відповідно до запропонованої ситуації **за допомогою смайлів побудувати інтернет-повідомлення**. Визначити у якому стилі мовлення воно буде створене); «Телефонна розмова як один із видів усного ділового спілкування» (студентам пропонується завдання виконати в особах телефонну розмову. Визначити ситуацію спілкування) [5].

Під час вивчення теоретичного матеріалу використовую прийоми навчання «Асоціації на дошці» (Студенти повинні назвати синоніми, антоніми, прикметники та дієслова, що, на їхню думку, пов'язані з певним поняттям); «Бібліографічне доміно» – гра з картками, розділеними навпіл, де записано, наприклад, опис каталогу чи картотеки (енциклопедії, довідника), а в інших – назва каталогу, картотеки (енциклопедії, довідника), «Техніка незакінчених речень», «Цифровий калейдоскоп», «Дерево цілей», «Літературний диліжанс», «Аукціон знань», «Робота в парах», «Робота в малих групах», «Розсипані цитати», «Мозковий штурм» тощо [4].

Висновок. Застосування на заняттях інтерактивних методів навчання в поєднанні з іншими формами навчальної діяльності допомагає не тільки кращому засвоєнню матеріалу, а й вчить студентів використовувати набуті знання й досвід, пов'язуючи їх з реальними життєвими ситуаціями. Студенти займають активну позицію в засвоєнні знань, зростає їхній інтерес до пізнавальної діяльності. Значно підвищується особистісна роль викладача.

Роботу викладача-словесника можна охарактеризувати словами К.Паустовського: «Кожна мить, кожне слово, кожна думка – це золоті крихи, які треба збирати десятиріччями, щоб потім перетворити у сплав і викувати з нього свою «золоту квітку». Викладач до цього йде роками. Якими будуть його заняття – залежить від багатьох факторів: життєвого і методичного досвіду викладача, рівня студентів... Адже особистість, яка володіє педагогічною майстерністю у виборі форм і методів роботи, здатна вплинути на розвиток творчих здібностей студентів та на формування їхнього духовного світу.

Література

1. Інтерактивні технології на уроках української словесності [Текст]/ Укладач Раїса Орищин. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2013. – 160 с.
2. Пентилюк М.І., Окунєвич Т.Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: Навчальний посібник [Текст]/ Вид. 2-е, випр.. і перероб. – К.: «Ленвіт», 2010. – 134с.
3. Нечволод, Л.І., Парашич В.В. Риторика: Збірник навчальних і контрольних вправ та завдань. 10-11 класи [Текст]/ Л.І. Нечволод, Парашич В.В. – Харків: Торсінг, 2014. – 176.-с.
4. Когут, О.І. Інтерактивні технології навчання [Текст]/ О.І. Когут – Тернопіль: Астон, 2012. – 203 с.

5.Сергієнко, А.А. Методика використання технологій групового навчання на особистісно орієнтованому уроці української літератури навчання [Текст]/ Сергієнко, А.А. // Українська мова і література в школі, 2005.- №1. –С. 31 – 34.

Надійшла до редакції 16.02.2018

ДК 378.147:044.4'24(477)

О.А. Задерей,
викладач, голова
циклової комісії
соціально-гуманітарних
дисциплін,
Каховський державний
агротехнічний коледж
e-mail:

fooxik1982@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ ТА ГУРТКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИХОВАННІ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

O.A. Задерей. Організація O. A. Zaderey. The organization of extracurricular activities of cyclic Commission of social disciplines and Humanities in the education of conscious citizens of Ukraine. The article discusses the system of Patriotic education, the system of extracurricular and group work, the activities of teachers of social-humanitarian cycle of higher educational institutions of I-II levels of accreditation of O. A. Zaderey.

Статті розглядається питання про систему патріотичного виховання учителів соціально-гуманітарного циклу вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації.

Вступ. Соціально-гуманітарні циклові комісії, зміст навчальної діяльності яких безпосередньо пов’язаний з українською історією, культурою, мовою, українською ідеєю, мають найкращі умови для патріотичного виховання студентів.

Сьогодні дуже важливо відтворити в українському суспільстві почуття істинного патріотизму як духовно-моральної та соціальної цінності, сформувати в молоді громадянсько активні, соціально значущі якості, які вона зможе проявити в усіх видах діяльності, і, перш за все, пов’язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, народу та Батьківщини, реалізації особистого потенціалу на благо української держави.

Мета статті полягає у розкритті питання патріотичного виховання сучасної студентської молоді засобами позааудиторної та гурткової діяльності соціально-гуманітарних дисциплін.

Матеріал і результати дослідження. У реалізації змісту патріотичного виховання чільне місце займають позааудиторні виховні заходи. Вони сприяють поглибленню знань студентів з історії та культури народу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів, відповідної поведінки.

Важливе місце у патріотичному вихованні молоді у Каховському державному аграрному коледжі (надалі КДАК) посідає заличення студентів до масових заходів патріотичного змісту. Важливість значення масових заходів у тому, що вони охоплюють переважну більшість студентів, мають емоційний взаємовплив. Найбільш поширені масові заходи з тематики патріотичного виховання студентів – це відзначення державних та релігійних свят, знаменних подій у житті коледжу, проведення читацьких конференцій, тематичних вечорів, вечорів запитань і відповідей, тижнів з різних навчальних предметів, місячників циклової комісії, зустрічей з видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок тощо.

Утвердженню патріотичних почуттів, співпричетності до важливих подій сприяє участь студентів в організації загальнодержавних свят – Дня Незалежності, Дня знань, Дня захисника Вітчизни, Свята Перемоги тощо.

До Дня рідної мови організовуються тижні української мови, у межах яких проводяться вікторини на краще знання української мови та літератури. Щодо участі студентів в організації та проведенні цих заходів, то слід відзначити їхню активність, ініціативність та самостійність.

Ефективною формою патріотичного виховання є читацькі конференції. Засобом пропагування наукової, художньої, публіцистичної літератури студентській молоді прищеплюється інтерес до книги, формуються літературно-естетичні смаки. Такі конференції проводяться на матеріалі творчості одного або кількох авторів, творів, поєднаних однією тематикою, з окремою літературною або науковою проблемою. Форма проведення для студентів першого курсу наближається до бесіди, під час якої студенти висловлюють своє ставлення до творів, читають напам'ять уривки, інсценують, переглядають фільми. Старшокурсники виступають з доповідями, повідомленнями, в яких аналізують особливості творчості, жанру, стилю, проблематики автора. Для допитливих і небайдужих до мистецтва проводяться літературні, мовні, краєзнавчі вікторини. Студенти беруть у них активну участь: збирають матеріали, готують наочність і призи.

Фото 1. «У вінок Кобзареві» (година національного виховання до 200-ліття Т.Г. Шевченка)

У формі літературно-музичних композицій у КДАК проходять заходи на літературні теми, приурочені річницям видатних подій: 170-річчю з Дня

народження Івана Карпенка-Карого, 200-літтю Тараса Григоровича Шевченка, історичні конференції: «Утворення Кирило-Мефодіївського братства. Місце Т.Г.Шевченка в українському національному відродженні», «25 років проголошення Акту Незалежності України» та ін..

Культпоходи у театр на вистави „Кайдашева сім’я”, „За двома зайцями”, „Як у нас на Україні”, відвідування музеїв народного ужиткового мистецтва, краєзнавчих музеїв, Херсонського обласного художнього музею ім. О.Шовкуненка не лише знайомлять студентів з різними жанрами мистецтва, але й формують естетичні смаки та патріотичні почуття.

Фото 2. Культпохід студентів на театральну виставу «За двома зайцями»

Показниками ефективності масових форм позааудиторної роботи у патріотичному вихованні студентської молоді є кількісне охоплення, активність учасників, емоційний вплив. Серед групових форм виховної роботи з патріотичного виховання найбільш поширені бесіди, зустрічі, диспути, „круглі столи”, вечори запитань і відповідей, літературно-музичні композиції, гуртки за інтересами, обговорення радіо- і телепередач, новинок преси, акції милосердя, пошукова діяльність, екскурсії, походи, заочні подорожі.

Збагачення студентів патріотичними почуттями здійснюється під час засвоєння ними історичного матеріалу про героїчне минуле нашого народу, його прагнення до зміцнення могутності рідної країни, про його мужність у боротьбі з іноземними загарбниками. Для надання виховній роботі емоційного характеру використовується яскравий фактичний матеріал, позитивні приклади патріотизму відомих історичних діячів, письменників, геройв національновизвольних війн. Зустрічі з такими героями (ветеранами війни, праці, ученими, письменниками, поетами, художниками, громадськими діячами) мають ще більший вплив на патріотичні почуття студентів. У ході зустрічей відбувається оцінювання історичних явищ на основі принципів історичної достовірності, науковості, гуманізму, добroчинності, а також з позицій забезпечення взаємозв’язку між поколіннями.

У студентів необхідно акцентувати увагу на питаннях про внесок нашої країни у світовий розвиток науки, культури, різних галузей виробництва. Під час таких зустрічей студенти знайомляться зі своїми сучасниками, які стали взірцем патріотичного служіння Вітчизні. Патріотичні подвиги

нелітературних героїв дають можливість студентам реально пережити почуття прив'язаності до своєї землі, батьківщини.

Зустрічі з творчими людьми рідного краю: письменниками, митцями, музикантами – закликають до творчості. Свідченням такої взаємодії стають виставки творів декоративно-ужиткового мистецтва, альманахи студентських поезій.

„Круглі столи” зазвичай збирають молодих людей, які не обмежуються власною думкою у пошуках істини. Учасники демонструють свої знання теми й перспективи її розвитку. Обговорювалися теми: „Культура особистості і культура мовлення”, „Японська культура в Україні”.

Перегляд кіно- та телефільмів патріотичної тематики з наступним обговоренням показав, що молоді люди диференціюють справжні і штучні ідеали, розуміють, що справжні загальнолюдські цінності незмінні протягом тисячоліть, національні цінності теж зберігаються і передаються від покоління до покоління. Роль викладача – допомогти студентам глибоко і критично сприймати побачене на екрані, правильно оцінювати події, явища, героїв, що сприяє виробленню правильних уявлень про ціннісні ідеали. Так, У плані патріотичного виховання заслуговують на увагу екранизації української класики „Тіні забутих предків”, „Незабутнє”, „Голод-33”, „Крим — наш!”. При обговоренні зі студентами цих творів мистецтва, до яких зверталися майстри світового рівня, виникали відверті розмови та дискусії. Студенти не завжди можуть пояснити свої почуття, передати, наскільки це дороге, близьке, рідне відчуття свого народу. Навіть, переглядаючи сучасні телефільми, порівнюють національні сюжети, національних героїв.

Фото 3. Участь студентів КДАК в акції „Запали свічку пам'яті”

Фото 4. Перегляд фільму „Крим – наш!” в ККЗ „Ювілейний” (м. Херсон)

Творчий потенціал студентів найбільш реалізовувався у гуртках за інтересами, провідні завдання яких є: формування національно свідомого патріота-громадянина України; виховання фізично й морально здорової людини; засвоєння моральних цінностей, ідеалів, культурних традицій, етичних норм; формування естетичних смаків; створення атмосфери емоційної захищеності, любові; збереження родинних традицій, сімейних реліквій, вивчення родоводу, звичаїв, обрядів свого народу і народів, що населяють Україну; вивчення мови й шанування культури, національної літератури, мистецства, преси, радіо і телебачення.

Природні здібності студентів розкривалися у творчій праці, набуті навички вдосконалюються. Найпопулярнішим серед студентів є краєзнавчий гурток КДАК, досвід якого описаний у монографії викладачів циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін КДАК Нижеголен-ко О.В. та Нижеголенка М.О..

Особливе місце посідає історико-краєзнавча пошукова й дослідницька робота студентів, пов’язана з вивченням рідного краю. Студенти досліджують і презентують історико-культурну спадщину багатонаціональної батьківщини. Участь студентів у пошуковій історико-краєзнавчій роботі сприяє формуванню у них рис громадянина-патріота нашої держави, що дозволяє реалізувати у вихованні принцип наступності поколінь і розвивати історичну пам’ять у юніх дослідників.

Фото 5. Година національного виховання до 73-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників

З любові до своєї малої батьківщини починається любов до України. Формування національної свідомості, патріотичних почуттів студентської молоді здійснюється ефективніше при їх активній участі у створенні краєзнавчого музею коледжу, призначеного для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури народу. Музеї при закладах освіти за умови їх правильної організації стають осередками освіти і виховання, сприяють формуванню у молодого покоління національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, забезпечують духовну єдність поколінь. Розмایття експонатів дає студентам можливість зрозуміти багатство й щедрість душі минулих поколінь, їх прагнення до краси, збереження національних звичаїв та обрядів.

Фото 7. Краєзнавче стажування студентів КДАК в Херсонському обласному краєзнавчому музеї

Підвищенню ефективності формування патріотизму студентів сприяла співпраця з різноманітними молодіжними організаціями і спілками, зокрема Громадською організацією “Військово-патріотичний клуб “Каховка”. Особливу дієвість набули шефські зв’язки з дитячими будинками, де студенти організували благодійні акції до Дня Св.Миколая, благодійні акції “Допоможемо бійцям зі Сходу”.

Фото 8. Участь студентів КДАК у благодійній акції “Допоможемо бійцям зі Сходу”

У процесі групової роботи з патріотичного виховання студенти глибше усвідомлюють свою причетність до минулого, теперішнього і майбутнього Батьківщини, що дозволяє утверджувати у них почуття відповідальності за майбутнє своєї держави, за власну долю. Групові форми виховання виявилися найдоступнішим, так як не вимагають особливих умов для їх організації і проведення, а також досить ефективними за умови кваліфікованого педагогічного керівництва.

Основними вимогами до групових заходів є: створення колективів, тобто людей, об'єднаних спільною метою (як студентські групи, гуртки за інтересами та ін.) і соціально значимою спільною діяльністю (товариства, команди, союзи, об'єднання), що дозволяє впливати на формування почуття взаєморозуміння, взаємодії, взаємодопомоги, відповідальності; педагогічне управління студентським колективом, яке здійснюється з урахуванням виховної мети у поєднанні з особистими інтересами студентів, спрямованістю на формування їх патріотичних почуттів та переконань.

Висновки. Соціально-гуманітарні циклові комісії, зміст навчальної діяльності яких безпосередньо пов'язаний з українською історією, культурою, мовою, українською ідеєю, мають найкращі умови для патріотичного виховання студентів.

З метою реалізації патріотичного виховання студентів викладачі циклової комісії у виховній та гуртковій позааудиторній роботі використовують матеріали інформаційно-пізнавального, історичного, наукового, професійного, національно-патріотичного змісту для ознайомлення з історією та культурою української мови, мовними звичаями і традиціями українців, мистецькими скарбами, кращими синами й дочками рідного народу, із моральними національними та загальнолюдськими нормами.

Екскурсії до історичних пам'яток, пам'ятників, монументів, краєзнавчих музеїв, організовані викладачами КДАК, примушують студентів порівнювати ставлення до історії, культури, звичаїв нашого народу минулих поколінь й сучасників.

Дослідження проблеми реалізації виховних можливостей предметів соціально-гуманітарного циклу у патріотичному вихованні студентів показало, що викладачі при підготовці до гурткового чи позааудиторного заняття передовсім виявляють його виховні можливості в плані патріотичного виховання студентів, продумують методику їх реалізації на занятті, враховуючи при цьому рівень патріотичної вихованості студентів академічної групи. Підбір методики реалізації цього виховного потенціалу передбачає спонукання студентів до роздумів, самостійних пошуків, дискусій, оцінки, явищ і фактів патріотичного змісту.

Література

1. Анненков В. Ціннісні орієнтації молоді на початку ХХІ століття// Професійно – технічна освіта. – 2007. - №4 – с.19. Державна національна програма «Освіта»

- (Україна ХХІ століття).Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інф. збірник МО України, 1996., № 13.
2. Концепція виховання особистості в умовах розвитку української державності [Текст] // Інф. збірник МО України, 1996., № 14.
  3. Лепеха Т.В. Українознавство [Текст] : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Т. В.Лепеха. - К. : Просвіта, 2005. - 376с.
  4. Шевчук О. Формування національної свідомості учнів ПТНЗ засобами військово – патріотичного виховання. [Текст] // Професійно – технічна освіта. – 2008. - № 1 – 2. – с. 167.

УДК 372.88

О.В.Павліченко,
викладач іноземної мови
Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського національного
політехнічного
університету
e-mail:
Elena.pavlichenko72@meta.
ua

Л.С.Здражевська,
викладач іноземної мови
Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського
національного
політехнічного
університету
e-mail:
zenglish@bigmir.net

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МЕХАНІКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

О.В.Павліченко,Л.С.Здражевська

Самостійна робота як один із методів формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців з прикладної механіки під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням

Дана стаття висвічує питання важливості самостійної роботи при опануванні іноземною мовою за професійним спрямуванням, та розглядаються завдання самостійної роботи які мають за мету розвивати мовленнєву компетенцію

O.V.Pavlichenko,L.S.Zdravievska

Individual work as one of the methods of forming the speech competence of future specialists in applied mechanics while studying a foreign language by professional orientation.

This article highlights the importance of individual work in mastering a foreign language in professional direction, and deals with the tasks of independent work aimed at developing of language competence.

Вступ. Сучасне суспільство на етапі свого стрімкого розвитку постійно вимагає від від кваліфікованого фахівця адекватних змін , щоб цілком відбутися в своїй професії, а саме - вміння поєднувати глибоку фахову підготовку з високим рівнем володіння іноземною мовою та комп'ютерною грамотністю. Тому освіта є визначальним фактором, що впливає на професійне становлення людини. Одним із чинників успішності освіти є самостійність студентів, систематична, керована викладачем діяльність, що стає головною особливо на етапі реформування вищої освіти. Сьогодні надзвичайно важливо в майбутніх фахівців виробити потребу в самостійному опануванні іноземною мовою, навчити їх застосовувати набуті знання у професіональній діяльності, користуватися довідковою літературою, робити вибірковий переклад, готовувати доповіді, брати участь у конференціях,

анотувати статті, що являється основою формування мовленнєвої компетенції, яка включає в себе володіння чотирма видами умінь: аудіювання, говоріння, читання та письмо. Вивчення іноземної мови потребує значних зусиль з боку студентів, їх систематичної праці, сформованості таких якостей, як самостійність, наполегливість, працьовитість, уважність, допитливість.

Аналіз досліджень та публікацій. Багатогранність проблеми самостійної роботи віднайшла своє відображення як у класичній педагогічній спадщині (Я.А.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, К.Д.Ушинський, В.О.Сухомлинський), так і у вітчизняній науковій думці (В.А.Козаков, М.Д.Кас'яненко, Н.Г.Сидорчук та ін.). Відомі педагоги визначають самостійну роботу як „основний спосіб освоєння студентами навчального матеріалу без участі викладача, а також час, вільний від обов’язкових навчальних занять”. Ця думка висловлена в навчальному посібнику „Вища освіта України і Болонський процес” за ред. В.Г.Кременя [2, с.13]. Науковець Р.М.Міkelьсон під самостійною роботою розуміє „виконання учнями завдань без будь-якої допомоги, але під наглядом вчителя, котрий у випадку труднощів може перейти до колективних вправ” [4, с.28]. Часто таке розуміння самостійної роботи застосовується при виконанні учнями домашніх завдань. Однак у Р.М. Міkelьсона немає вказівок на необхідність здійснення підготовчих дій до самостійної роботи і систематичного контролю за ходом і виконанням завдання. Представниця естонської наукової школи І.Е.Унт самостійною роботою називає „спосіб навчальної діяльності, за якого учню надаються навчальні завдання і керівництво для їх виконання; робота виконуються без участі, але під керівництвом вчителя, і її виконання вимагає від студента розумового зусилля” [6, с.112]. У данній статті самостійна робота студентів з іноземної мови розглядається як важливий компонент навчальної діяльності та один із методів формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців з прикладної механіки у політехнічному коледжі при якому студенти без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом виконують різного роду завдання, виявляючи навики самоконтролю та самокорекції.

Матеріал і результати дослідження. Самостійна робота у коледжі це процес роботи за певними вимогами (критеріями, правилами, принципами) з метою найкращої реалізації поставлених цілей.

Основна мета самостійної роботи студента при вивченні курсу «Іноземна мова професійного спрямування» це спонукання студентів до самостійного опрацювання тематичних матеріалів, поширенні та поглибленні знань, які були отримані на практичних заняттях, розвиток умінь та навичок працювати самостійно, творчо. Виконання завдань самостійної роботи має за мету підвищення загального інтересу до іноземної мови, особливо до іноземної мови за професійним спрямуванням. Для майбутніх фахівців з

прикладної механіки важливо виконувати завдання самостійної роботи які мають за мету розвивати мовленнєву компетенцію. Але ,як показує досвід, не всі студенти можуть працювати самостійно. Багато студентів мають труднощі у виборі прийомів самостійної роботи, не вміють розподілити свій час, осмислювати, переробляти, фіксувати необхідну навчальну інформації. За таких умов провідна роль відводиться викладачу, який повинен створювати для студентів відповідні умови та надавати допомогу в організації розвивальної навчально-пізнавальної діяльності. Викладач повинен не тільки проконтролювати виконану роботу, але й допомогти студентам організувати власне навчання. Отже, при організації самостійної роботи студента, першочергової уваги потребує її планування із чітким визначенням завдань та термінів їх виконання. Планування самостійної роботи здійснюється в рамках основної програми. Організація ж має бути спрямована на виконання запланованих завдань усіма студентами у визначений термін та з необхідним рівнем якості. Студент вже на початку курсу повинен знати про об'єм та кінцеві вимоги запропонованих завдань. Самостійна діяльність ефективна тільки якщо вона по-справжньому цікава. тому рушійним чинником самоосвіти є мотивація.

Самостійну роботу студентів можна класифікувати за різними критеріями:

1. За характером керівництва і способом здійснення контролю за якістю знань з боку викладача (з урахуванням місця, часу проведення), можна виділити:
  - а) аудиторну - поза аудиторну (3-4 години на день, у т. ч. й у вихідні);
  - б) колективну роботу під контролем викладача - індивідуальні заняття з викладачем
2. За рівнем обов'язковості:
  - а) обов'язкову, визначену навчальними планами і робочими програмами (виконання домашніх завдань, підготовка до лекцій, практичних робіт та різновиди завдань);
  - б) рекомендовану (участь у роботі наукових гуртків, конференціях, підготовка наукових тез, статей, доповідей,);
  - в) зініційовану (участь у різноманітних конкурсах, олімпіадах, вікторинах, виготовлення наочності, підготовка технічних засобів навчання тощо).
3. За рівнем прояву творчості:
  - а) репродуктивну, що здійснюється за певним зразком (розв'язування типових задач, заповнення таблиць, моделювання схем, виконання тренувальних завдань, що вимагають осмислення, запам'ятовування і простого відтворення раніше отриманих знань);
  - б) реконструктивну, яка передбачає слухання і доповнення лекцій викладача, складання планів, конспектів, тез тощо.

в) евристичну, спрямовану на вирішення проблемних завдань, отримання нової інформації, її структурування (складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, побудову технологічних карт, розв'язання творчих завдань).

г) дослідницьку, яка орієнтована на проведення наукових досліджень (експериментування, проектування приладів, макетів, теоретичні дослідження та ін.) [5].

Розглянемо приклад обов'язкової самостійної роботи з іноземної мови за професійним спрямуванням, яка визначена робочою програмою. Кінцевою метою виконання такої роботи є вихід на монологічне або діалогічне мовлення.

Після самостійного опрацювання, студенти обговорюють цю тему на занятті, що є ефективним для розвитку мовленнєвої компетенції.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема : Технічний переклад та переказ тексту за фахом: «Мій перший урок водіння»

Завдання до самостійної роботи :

- 1.Ознайомитися зі змістом тексту ,не використовуючи словник .
- 2.Скласти словник незнайомих слів (не менше 15)
- 3.Вивчити слова напам`ять.
- 4.Перекласти текст української мовою.
- 5.Скласти план переказу англійською мовою.
- 6.Переказувати текст згідно плану.
- 7.Скласти розповідь або діалог про свій перший урок водіння.

«My first driving lesson»

Dad stopped the car on the deserted country road, and we changed seats. He had taught me before how all the pedals and levers worked, and I felt proud of myself as I sat at the controls. «Nothing can be easier than driving» I thought.

«Don't say another word. Dad! I know what to do», I said.

I pressed on the clutch pedal with my left foot, fiddled with the gear lever, and at last stamped on the accelerator. The car did not budge. Oh! The hand-brake was still on! I released it and the car began to move. With a shock I found out that we were traveling backwards. Dad laughed to himself. I pulled on the break and tried again. This time the car at last began to run smoothly. I tried to change gear. There was a terrible noise which made us both shudder.

I took my eyes off the road to look at what I was doing when I glanced up; a big bus was slowly approaching us. The road was very narrow. I braked as fast as I could; jumped out and shouted "Take over. Dad!"

My eyes burned with shame as I sank into the front passenger seat.

Питання для самоконтролю:

- 1.Why did father stop the car on the deserted country road?
- 2.What did son do when he sat at the controls?
- 3.What mistakes did the son do? [3, с.20].

Однією з важливих та пізнавальних самостійних робіт для студентів є підготовка доповідей для участі у конференціях. Теми виступів завжди пов'язані з фахом. Для студентів з прикладної механіки самостійний пошук інформації розширює кругозір, уdosконалює професійні теоретичні навички та підвищує рівень владіння іноземною мовою. Наприклад, під час самостійної роботи над темами виступів "European automobile companies", "Modern trends in automobile industry", "Alternative fuel" студенти поглиблюють знання за фахом, вчаться знаходити необхідну інформацію, використовуючи різні джерела та набувають навичок публічного виступу іноземною мовою.

Фактором спонукання студента до виконання самостійної роботи з цікавістю це її сьогоденність. Сучасна українська мова на даному етапі має велику кількість англіцизмів. Молодь використовує такі слова у різних сферах спілкування, але частіше за все не розуміє їх значення. Тому самостійна робота, метою якої є знайти українські синоніми та англійські слова, від яких вони утворилися, викликає зацікавленість і є актуальною темою для дискусії іноземною мовою під час заняття.

Наприклад,

Завдання до самостійної роботи .

- 1.Ознайомитися з поняттям «англіцизми» .
- 2.Підібрати український синонім .
- 3.Знайти англійське слово, від якого утворився англіцизм.
- 4.Пояснити значення слова іноземною мовою.

Англіцизм	Укр синонім	Англ слово	Англіцизм	Укр синонім	Англ слово
тренд			юзер		
лайфхак			аутсайдер		
лептоп			провайдер		
стартап			дедлайн		
セルфи			шоу		

Формувати усвідомлену потребу у знаннях, самоосвіті можна на основі захоплень студента. Адже тільки та самостійна діяльність ефективна, яка є по-справжньому цікавою. Складання словника темінів та скорочень, які використовують у комп'ютерних іграх, - є тим творчим самостійним завданням, що викликає цікавість та може бути темою активного обговорення іноземною мовою під час заняття.

Наприклад,

Завдання до самостійної роботи.

1. Записати слова та скорочення ,які використовуються у грі частіше всього.
2. Перекласти українською.
3. Скласти міні-діалоги , з використанням цих слів.

Скорочення та розшифровка.	Переклад
AFK (Away from the keyboard)	
BG (Boring game/Bad game)	
BRB (I'll be right back)	
FF (Finish fast)	
GG (Good game)	
GL (Good luck)	
H/Help	

Самостійна робота студентів необхідна не лише для оволодіння професійною англійською, але й для формування навичок самостійної роботи в учебовій, науковій та професійній діяльності. Для розвитку навичок самостійної роботи у вищезазначеній діяльності, студентам пропонується почати зі складання тез захисту курсового, а на четвертому курсі дипломного проектування іноземною мовою. Публічний виступ іноземною мовою під час захисту дипломного проекту дає змогу оцінити рівень володіння професійною лексикою за курс навчання.

Наприклад,

Завдання до самостійної роботи:

- I. Записати словник слів та висловів (з транскрипцією)
  1. course project - курсовий проект
  2. diploma project - дипломний проект
  3. to present the project - представляти проект
  4. in the present course project is shown - в даному курсовому проекті розглядається ...
  5. the main aim of my course project is - головна ціль моого курсового проекту...
  6. the process of course designing is contained of the following sections (parts) - процес курсового проекту має наступні розділи ...
  7. the first part is ... - перший розділ ...
  8. the economical part - економічний розділ
  9. the explanatory note - пояснювальна записка
  10. the report is over - доклад закінчено
- II. Вивчити слова та вислови напам'ять.
- III. Скласти тези доповіді захисту курсового проекту англійською та українською мовами за планом:

- presentation;
- the theme;
- the main aim;
- the tasks;
- the sections;
- the conclusion.

IV. Оформіть тези доповіді захисту вашого курсового проекту англійською та українською мовами .

Питання для самоконтролю:

1. How many parts does your course project consist of?
2. What is the main aim of your course project?
3. Are you going to continue studying in ONPU and get high education? [3, c.43].

Висновки. Самостійна робота студентів у вищих навчальних закладах при вивченні професійної англійської становить невід'ємну складову навчального процесу. Самостійна робота входить у загальний рейтинг і призначена для розвитку навичок самостійного засвоєння мовного матеріалу та є одним із методів розвитку мовленнєвої компетенції. Розвиток навичок самостійної роботи в області читання, говоріння, письма здійснюється на основі комунікативного підходу використовуючи реальні життєві ситуації та професійне спілкування (телефонні розмови, бесіди з конкретними людьми, ситуативні діалоги під час обслуговування та ремонту автомобіля на станціях техобслуговування тощо). Таким чином студенти мають можливість позбавитись «мовного бар’єру» та посилити віру в особисті можливості спілкуватись іноземною мовою.

Таким чином, самостійна робота є однією з найбільш складних та ефективних форм учебової діяльності, що дозволяє студентам набувати вміння та навичок практичного володіння мовою, дає можливість самостійно орієнтуватись у потоці наукової та іншої інформації, а також здатність до самоосвіти та накопиченню знань. Організація та зміст індивідуального самостійного навчання студента повинні бути спрямовані на вироблення комунікативних навичок, розвиток творчих здібностей, на створення потреби займатись іноземною мовою.

Література

1. Атаманчук Ю. Стан організації самостійної роботи студентів ВНЗ !! Рідна школа. - 2008.- №6 - с. 46-48
2. Кремень В. Г. Модернізація вищої школи України в контексті принципів Болонської декларації / В. Г. Кремень // Вища школа. – 2004. – № 5–6. – С. 12–14.
3. Методичні вказівки щодо виконання самостійних робіт з дисципліни «іноземна мова за професійним спрямуванням»/ Уклад.: В.Б. Гончарова, Ю.П. Аносова, О.Л. Корольова – Херсон: ХПТК ОНПУ, 2011. – 48 с.
4. Микельсон Р. М. О самостоятельной работе учащихся / Р. М. Микельсон. – М. : Учпедгиз, 1993. – 176 с.
5. Скуратівська С. П. Особливості організації самостійної роботи студентів [Електронний ресурс] - Форум педагогічних ідей «УРОК».
6. Старовойт С. М. Проблема самостійної роботи студентів у контексті Болонського процесу / С. М. Старовойт // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 54. – С. 406–409.

УДК 378.147

А.В. Стегалюк,
викладач,
Херсонський політехнічний
коледж Одеського
національного політехнічного
університету
stegalyukav@gmail.com

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ПРОСТОРУ ЗА ДОПОМОГОЮ ОСВІТНІХ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ У СТУДЕНТІВ ВНЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

A.V. Стегалюк. *Формування креативного простору за допомогою освітніх ресурсів для ВНЗ I-II рівнів акредитації*. У статті розглядаються технології створення креативної педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі. The article examines different theoretical approaches to the problem of forming the creative pedagogical activity of a teacher in shaping conditions for innovative educational activity based on the principle of creativity. The characteristics of creative environment of educational establishment and readiness of teacher for using informational technologies as an important precondition of pedagogical innovation are outlined.

Ключові слова: освітнє середовище, креативність, інноваційна освітня діяльність.
Key words: educational environment, creativity, innovative educational activity.

Вступ. Молодь ХХІ століття – особлива спільнота, яка інакше мислить, по-іншому сприймає навколоїшній світ, інакше реагує на події в суспільстві, інше у неї і ставлення до пізнання нового і тих механізмів, які застосовуються для отримання нової інформації.

Саме тому у сучасному освітньому процесі широко використовують поняття креативного мислення, яке спирається на вікові особливості, інтереси, нахили, здібності кожного учасника освітнього процесу. Особливої актуальності ця робота набуває, коли мова йде про студентів ВНЗ, оскільки саме в цьому віці студенти розуміють і чітко усвідомлюють своє місце в суспільстві, орієнтуються на обраний фах, складають перспективи подальшого навчання і працевлаштування. І роль викладача в цьому процесі набуває абсолютно іншого значення. Він перестає бути єдиним авторитетним джерелом знань в тій чи іншій галузі, він стає помічником, «проводником» і організатором впровадження в дію тих методик, які допоможуть студентові зорієнтуватися в інформаційному просторі сучасної освіти, зосередити свою

увагу саме на тому, що на даний час є для нього найбільш важливим і необхідним.

Основний матеріал дослідження.

Нові пошуки у поєднанні елементів традиційних занять – сприймання нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення – та сучасних інноваційних методів роботи зі студентами. Формування креативного простору спонукає студентів до самостійної праці, творчого мислення, пошуку.

1. Креативний простір і умови його формування

Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її у європейський та світовий простори, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії вимагають радикальних змін у галузі навчання.

Важливим чинником успіху є розуміння того, що навчальний предмет найкраще засвоюється тоді, коли студентам пропонується індивідуальна методична увага й сучасні види діяльності, які ґрунтуються на аналізі особистісних навчальних потреб і відповідальності.

Креативність – (*лат. creatio* – створення) – творча, новаторська діяльність; новітній термін, яким описуються «творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять в структуру обдарованості як незалежний фактор». Раніше у літературі використовувався термін «творчі здібності», однак пізніше почав витіснятися мовним запозиченням з англійської мови (*creativity, creative*). На думку російського професора І.Мілославського, терміном «креативний» позначається творчість, що «не тільки висуває ідеї, але й доводить їх до конкретного практичного результату. А слово «творчий» залишається зі своїм вихідним значенням, що не розрізняє діяльність результативну й, навпаки, безрезультатну».

Креатив (*англ. Creative*) – визначення, що характеризує продукт діяльності людини, створеної способом, що відрізняється від аналогічних, новизною підходу, творчим рішенням. Як правило створюється для привертання уваги, в основному за рахунок шокування, пародіювання, легкості сприйняття, яскравості і високою запам'ятованістю образу. Деякі вважають слово «креатив» синонім слова «творчість». Називаючи визначені, наприклад, рекламні або художні роботи креативом, в більшості випадку просто намагаються пустити пил в очі новомодним словом.

Доцільність роботи над процесом формування креативного простору студентів ВНЗ:

- індивідуалізація та диференціація процесу навчання;
- здійснення контролю з діагностикою помилок за результатами навчання та оцінкою результатів навчальної діяльності;
- здійснення самоконтролю та самокорекції;
- здійснення тренування в процесі засвоєння навчального матеріалу та самопідготовки студентів;

- вивільнення навчального часу за рахунок виконання на ПК трудомістких робіт;
- комп'ютерна візуалізація навчальної інформації;
- моделювання та імітація об'єктів, процесів або явищ, що вивчаються чи досліджуються;
- створення та використання інформаційних баз даних, необхідних у навчальній діяльності, та забезпечення доступу до мережі інформації;
- підсилення мотивації вивчення;
- озброєння студентів стратегією засвоєння навчального матеріалу;
- формування вміння приймати оптимальне рішення або варіативні розв'язки в складних ситуаціях;
- формування культури навчальної діяльності, інформаційної культури викладача та студента.

Отже, процес формування креативного простору сучасної молоді є одним із пріоритетних завдань розвитку освіти в умовах євроінтеграції.

2. Поняття про медіаосвіту. Основні напрями розвитку сучасної медіаосвіти

Будь-яка педагогічна технологія - це інформаційна технологія, оскільки основу технологічного процесу навчання складає отримання і перетворення інформації.

Медіа – засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації і обміну її між автором і масовою аудиторією.

Медіа бувають **візуальні** (сюди відносять друк, фотографію, комп'ютерну

графіку); **аудіовізуальні** (звукові) – звукозапис; **аудіовізуальні** – кінематограф, телебачення, телебачення відео, Інтернет, вебсторінки

Переваги використання медіаосвіти:

- Індивідуалізація навчання;
- інтенсифікація самостійної роботи студентів;
- зростання обсягу виконаних на заняття завдань;
- розширення інформаційних потоків при використанні мережі Internet.

3. Методи і прийоми процесу реалізації критичного мислення

Суспільство вимагає від сучасної людини творчо підходити до будь яких вимірів, нетрадиційно та якісно розв'язувати проблеми, що зумовлює необхідність підготовки людей до життя в умовах, що швидко змінюються.

Завдання викладача літератури – прилучити студентів до скарбниці світової культури, спонукати до читання художніх творів, навчити орієнтуватися в інформаційному просторі, і, як наслідок, вміти самостійно приймати життєво важливі рішення, стати людьми творчими, здатними до генерування й використання нових ідей і задумів.

Методи і прийоми навчання виконують при цьому допоміжну функцію, щоб досягти більшого ефекту у сприйманні та розумінні літературного твору. Найчастіше на сьогодні у своїй практиці я використовую такі рекламні

медіатексти (буктрейлери, тизерна реклама, колажі, друкована (мальована) реклама).

Буктрейлер – короткий відеоролік за мотивами книжки, кліп за книжкою. Мета – яскраво і образно розповісти про видання, зацікавити, зaintrigувати читача, спонукати до читання. (Рис.1)

Рисунок 1 Фрагмент буктрейлера за твором Ліни Костенко «Маруся Чурай»

Тизер (з англ. – заманювати, приваблювати, дражнити) – рекламне повідомлення, що нагадує загадку. У його основі – яскрава та креативна ідея, що здатна зацікавити. Таке рекламне повідомлення доцільно робити на початку вивчення теми, щоб створити «настрій» заняття та зaintrigувати. (Рис.2,3)

Тизерна реклама містить дві складові:

I – послідовний ряд запитань, що створюють інтригу, здатну пробудити цікавість;

II – розкриття загади шляхом відповіді на запитання.

Рис.2 Фрагменти першого українського тизера за мотивами драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня»

Рис.3 Фрагменти першого українського тизера за мотивами драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня»

Колаж (з франц. -- наклеювання) прийом в образотворчому мистецтві, під час якого на певну основу наклеюють матеріали, різні за кольором і фактурою; довільне поєднання відносно автономних за змістом фрагментів твору чи іншого ілюстрованого матеріалу. Створення колажів на заняттях літератури активізує інтерпретаційну діяльність студентів, заглиблює у зміст теми, дає можливість краще зрозуміти взаємозв'язок частин твору та стосунки персонажів. (Рис. 4,5,6,7,8)

Рис.4

Рис.5

Рис.6

Рис.7

О ЗНО! Псевдоніми письменників

Письменники, очевидно, обирають псевдоніми не просто так. Для когось нове прізвище має промовисте значення: Леся Українка, Микола Хєлпоеї, Іван Базарний а для когось – особисте: Олександра Кандиба підібрав псевдонім "Олесек" як хобі дружини.

До вашої усежі відповідники псевдонімів українських письменників, які варто знати для складання ЗНО.

Григорій Кельп – Григорій Келька	Марко Вовчок – Марія Вілінська	Іван Нечуй-Левицький – Іван Левицький	Панас Мирний – Панас Рудченко	Іван Карпенко-Карий – Іван Тобілевич
Леся Українка – Лариса Косач	Олександр Олесь – Олександр Кандиба	Микола Хилькович – Микола Філіпов	Остап Біанки – Павло Губенко	Іван Багряний – Іван Лозов'янін

Рис. 8 Приклади колажів

Друкована (мальована) реклама – постер (з англ. -- плакат) – різновид плакату. Створюючи рекламу, студенти обов'язково мають керуватися такими принципами:

Фантазія

Естетичність

Охайність

Оригінальність

Самостійність

Грамотність

Створення постерів потребує часу, тому доцільно їх виконувати як домашнє завдання. (Рис. 9.10)

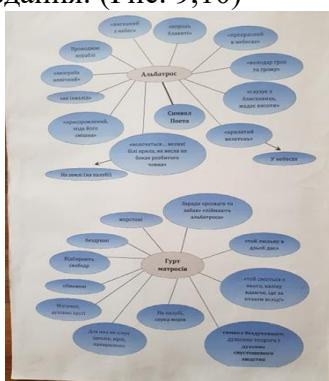

Рис.9 Приклади постерів

Рис. 10 Приклади постерів

Інтегрування звичайного заняття з комп'ютером дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на ПК, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним.

Застосування на занятті комп'ютерних тестів і діагностичних комплексів дозволить викладачу за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається у всіх студентів і своєчасно його скоригуввати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного студента.

Існуючі недоліки та проблеми застосування медіаосвіти:

- у робочому графіку викладачів не відведено час для дослідження можливостей мережі Інтернет;
  - складно інтегрувати комп'ютер у поурочну структуру заняття. У розкладі не передбачено час для використання Інтернету на заняттях;
  - існує ймовірність, що, захопившись застосуванням медіатехнологій на заняттях, викладач перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів.
  -

Висновок. І все ж таки застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні - одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу.

Тому стає все більш зрозумілим, що традиційне навчання потрібно трансформувати в інше, при якому студент стає суб'єктом навчання.

Література

1. Вільна енциклопедія Вікіпедія – Креативність [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
2. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: От деятельности к личности / С.Смирнов. –М.: Академия, 2003. –304 с.
3. Проектування креативного освітнього середовища вузу [Електронний ресурс] / I.A. Кадієвська // Наукове пізнання. –2008. --№22. – С. 72 – 76. -- Режим доступу до журналу: <http://www.nbuv.gov.ua>

Надійшла до редакції 26.01.2018

УДК 81.271

Л.В. Удод,
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету
lvudod@ukr.net

**РОЗВИТОК МОВНО-КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРИ
ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА
ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)» МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Л.В. Удод. Розвиток мовно-комунікативних компетенцій при вивченні дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» майбутніх фахівців технічних спеціальностей

У статті зосереджується увага на розвитку мовно-комунікативних уміннях як складової комунікативної компетенності майбутніх спеціалістів, подаються практичні поради щодо розвитку та удосконалення мовно-комунікативних компетенцій студентів технічних спеціальностей при вивченні української мови за професійним спрямуванням.

L.V. Udod. Development of language and communication competences during studing of the discipline «Ukrainian language (professional direction)» of future professionals of technical specialties.

The article focuses on the development of linguistic and communicative skills as a component of the communicative competence of future specialists, provides practical advice on the development and improvement of the language and communication competences of students of technical specialties during studying of Ukrainian language for professional direction.

Вступ. Мова як інструмент здобуття знань, як засіб життєдіяльності людини має велике значення для всіх. Знання мови професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в складній професійній ситуації, в ділових контактах та спілкуванні з представниками своєї професії [4]. Для вільного володіння усною та писемною формами професійного спілкування студенти повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології, бо мовленнєва специфіка даного стилю спілкування визначається насамперед великою кількістю термінів, що активно обслуговують сферу професійно-виробничої діяльності. Тому розвиток та удосконалення мовно-комунікативних компетенцій студентів Херсонського політехнічного коледжу ОНПУ продовжується і під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» на II-III курсах.

Основний матеріал дослідження. Проблема мовно-комунікативного розвитку спеціаліста останнім часом стали предметом досліджень багатьох науковців. Окрім аспекти вивчення і шляхи формування мовлення розглядалися у працях А. Богуша, М. Львова, М. Пентелюк та інших. Питання мовленнєвої підготовки студентів у структурі мової освіти на нефілологічних факультетах розроблялися в дослідженнях С. Вдовцові, Л. Головатої, Н. Костриці, Л. Лучкіної, О. Любашенка, Г. Онкович, Л. Паламар та ін. Окремим аспектам формування мовленнєво-комунікативних компетенцій студентів-нефілологів, зокрема культури мовлення, професійного функціонального мовлення, українського ділового мовлення присвячено роботи Г. Берегової, Т. Гороховської, І. Довженко, М. Криськів, М. Маруна, Л. Романової, Т. Рукас, Н. Тоцької та ін. Значний науковий і практичний інтерес для нашого дослідження становлять праці Л. Бараповської, І. Дроздової, Г. Кацавець, Л. Лучкіної, О. Любашенка, В. Михайлюк, Г. Онкович, Л. Паламар, Н. Тоцької, С. Шевчук. Так, наприклад, С. Караванський виділяє чотири типи компетенцій: мовну, мовленнєву, соціокультурну й функціонально-комунікативну. Мовна компетенція включає знання орфоепічних, орфографічних, лексичних, словотворчих, граматичних та стилістичних норм. Мовленнєва компетенція реалізується під час аудіювання, говоріння, читання та письма. Соціокультурна компетенція передбачає знання з національної культури, історії, економіки тощо. Найважомішою, за визначенням дослідника, є функціонально-комунікативна компетенція, тобто вміння послуговуватися мовними засобами для створення текстів різної стильової приналежності [3].

Комуникативна компетентність передбачає насамперед уміння людини спілкуватися з іншими людьми, використовувати відповідні засоби виразності та ініціативні прояви [1]. Опорою в цих мовленнєвих діях стають формули мовленнєвого етикету, які є невід'ємним чинником комунікації. Тому формування комунікативних умінь у студентів насамперед починається через засвоєння формул мовленнєвого етикету, призначених для обслуговування найрізноманітніших ситуацій: вітання, знайомства, вибачення, подяки, прохання, привернення уваги, згоди, відмови, заборони, побажання, телефонної розмови тощо. Проте знання мовленнєвих штампів для забезпечення комунікації в конкретній ситуації ще не свідчить про сформоване уміння.

Студентська молодь коледжу, на жаль, спілкується переважно російською мовою. Використовуючи українську мову лише в окремих ситуаціях спілкування, здебільшого (відповіді на заняттях, захист курсових та дипломних проектів, виступи на конференціях тощо), мовці допускають ряд мовленнєвих огріхів та помилок, а саме: неправильно проставлений наголос у словах (наприклад: інженерія, замість інженерія; фаховий, замість фаховий, навчання, замість навчання, черговий, замість черговий...); це «акання», що

не є притаманним для орфоепічних норм сучасної української літературної мови.

На жаль, типовими помилками в курсових та дипломних роботах залишаються слова-кальки з російської мови: в учицьому закладі (навчальному закладі), станки з програмним керуванням (верстали з програмним управлінням), в економічній частині фраза: встановлюємо «самі низькі ціни» (найнижчі ціни), але «найпопулярнішими» помилками були і залишаються неправильне відмінювання українських прізвищ, утворення імен по батькові та неправильна передача прийменників конструкцій тощо.

Аби уникнути вживання цих та інших помилок студентами, на заняттях з української мови за професійним спрямуванням викладачі-мовники використовують такі види практичних вправ: вправи, що спрямовані на очищення мовлення студентів від сумнозвісного суржiku – явища, яке знижує якість не тільки мовлення, але й думки, адже мовленнєвий та мисленнєвий процеси взаємопов'язані. Розвитку мовного самоконтролю студентів сприяє регулярне проведення «антисуржикової хвилинки» (усного колективного виявлення та виправлення мовних помилок у запропонованих викладачем словоформах, словосполученнях, реченнях), робота за індивідуальними картками з текстом, що містить мовні помилки тощо.

Ефективним є залучення студентів до аналізу помилок мови засобів масової інформації та реклами. Наприклад: магазин «Учбова книга» - «Навчальна книга». Аналізуючи самостійно мовне довкілля, студент звикає до свідомого ставлення до слова. Такий досвід надалі захистить його індивідуальне мовлення від негативного зовнішнього впливу.

Використання фразеологічних одиниць різних типів (мовних кліше) на заняттях з української мови за професійним спрямуванням не тільки сприяє розвитку зв'язного мовлення студентів, збагачує їх власний словниковий запас, а й створює умови для формування національно свідомої особистості. На жаль, часто в діловому спілкуванні не тільки студентів, а й викладачів коледжу, спостерігаємо недоліки у використанні сталих мовних зворотів. Розглянемо приклад. Часто в діловому мовленні носіями мови вживається мовне кліше, що є аналогом російському словосполученню *«объем работы»*, яке, на жаль, перекладають як *«об'єм роботи»*. Російське слово *объем* перекладається українською і як *об'єм*, і як *обсяг*. Якщо ж йдеться про розмір, який не вимірюється довжиною, шириною та висотою, тоді послуговуємося словом *обсяг*, тому:

Объем работы

перекладаємо так:

обсяг роботи

Объем цистерны

місткість цистерни

З метою покращення мовно-мовленнєвих компетенцій студентам пропонується складання тестових завдань на задану тему. Наведемо декілька прикладів:

1. Який з – поміж поданих висловів є правильним:

а) завідувач відділення;

- б) завідуючий відділення;
- в) завідувач відділенням.
2. Визначте варіант, у якому вислів вжито правильно:
- а) займаюся в коледжі;
- б) навчаюся в коледжі;
- в) учуся в коледжі.
3. Яка з конструкцій є нормативною у поданих нижче словосполученнях:
- а) згідно до плану, відповідно з планом;
- б) згідно з планом, відповідно до плану;
- в) згідно плану, відповінно плану.

Серед великої кількості репродуктивних вправ ефективними, на думку викладачів-мовників, є наступні:

- моделювання виробничої ситуації за опорними етикетними фразами або мовними зворотами;

- пропонується виконання творчих або самостійних робіт із застосуванням майбутніх професійних навиків – складання міні-словників фахової лексики;

- переклад фахових текстів. Однак, усні опитування й письмові роботи, проведені серед студентів Херсонського політехнічного коледжу ОНПУ, засвідчили, що лише 10% респондентів (студенти I-IV курсів механічного відділення – 60 осіб) користуються україномовними словниками систематично; 15% звертаються до словників з примусу чи нагадування викладача-мовника, решта ж опитуваних (75%) взагалі звертаються до комп'ютерних

програм, забуваючи виконати обов'язкове редактування текстів
(Рис. 1);

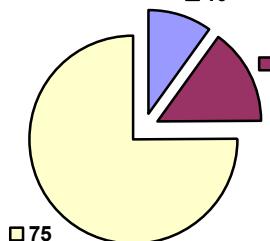

Рис. 1 Діаграма опитування студентів коледжу

- складання діалогів за моделюванням виробничої ситуації.

Наприклад: між студентом та директором СТО про домовленість щодо проходження виробничої практики; між студентом-практикантом виробничої практики та керівником практики на СТО щодо порушення правил техніки безпеки (куріння в неналежному місці); між студентом-практикантом та керівником СТО щодо запізнення на робоче місце та порушення правил трудової дисципліни;

- розігрування комунікативних рольових ігор.

Наприклад: між студентом-практикантом та керівником виробничої практики на СТО щодо виконання певного виду роботи (ремонт двигуна автомобіля або розмова між студентом та завідувачем відділення чи керівником курсового проектування тощо).

Проблема, що сформульована на початку комунікативної рольової гри, дає можливість змоделювати виробничі завдання - розв'язати конфлікт з незадоволеним клієнтом, відреагувати на скаргу, представити своє резюме, обговорити технологію виконання певного виду роботи, розподілити обов'язки перед початком виконання роботи, провести інструктажі з певних виробничих питань тощо.

Застосування та відпрацювання таких видів робіт допомагають студентам уникати сліпого калькування при перекладі фахової літератури, при написанні курсових та дипломних проектів, при виступах на захисті тощо.

У кінцевому результаті мовленнєво-комунікативні вміння забезпечують подальшу майстерність у студентів, а саме:

- уміння на основі сприйнятої інформації виділяти мікротеми, ключові слова, репродуктувати зміст інформації;
- виразно декламувати перед аудиторією;
- публічно розмірковувати на задану ззовні тему;
- користуватися формами мовленнєвого етикету, характерними для конкретних ситуацій (прохання про індивідуальне завдання, про місце проходження практики, вибачення перед керівником за невчасність виконання роботи, запрошення на зустріч тощо);
- включатися в обговорення питання, враховуючи вже висловлене;
- публічно виголошувати певні результати (повідомлення, стислий зміст підготовленої доповіді тощо);
- робити узагальнення-підсумки;
- вмотивовувати факти вирішення того чи іншого завдання;
- укладати систему запитань, спрямованих на розкриття запропонованої теми;
- вести дискусію, заперечуючи, стверджуючи або підтримуючи певні точки зору опонентів;
- включатися в ділову гру (моделювання фрагментів ділової співпраці).

Ці види робіт сприяють активізації та поглибленню знань граматики, лексики, синтаксису сучасної ділової мови; сприяють розвитку та удосконаленню вмінь і навичок роботи з текстом наукового та офіційно-ділового стилю в межах сфери професійного спрямування; сприяють закріпленню змісту, структури, порядку складання та оформлення різних видів документів, використання яких зумовлено навчальною та науковою роботою студентів і майбутньої професійної діяльності.

Найбільш доцільним для формування мовних та комунікативних компетенцій є використання текстів за фахом. Невеликих за обсягом, доступних за змістом, насичених словами, стійкими словосполученнями та граматичними конструкціями, характерними для мови спеціальності. Тільки на рівні тексту засвоєні професійні терміни постають як цілісна

комунікативна система, придатна для використання в певних робочих ситуаціях, а не як сукупність розпорощених лексем та синтагм. Наприклад:

Текст фахового спрямування російською мовою	Переклад тексту фахового спрямування українською мовою
При прогретом двигатели дополнительный клапан термостата закрыт, а основной открыт. В этом случае большая часть жидкости из головки блока цилиндров попадает в радиатор, охлаждается в нем и через открытый основной клапан термостата поступает в насос. Меньшая часть жидкости, как и при нагретом двигатели, циркулирует через обогреватель впускного трубопровода двигателя и отопитель салона кузова.	При прогрітому двигуні додатковий клапан термостата закритий, а основний відкритий. У цьому випадку більша частина рідини з головки блока циліндрів потрапляє до радіатора, охолоджується в ньому та через відкритий клапан термостата потрапляє до насоса. Менша частина рідини, як і при нагрітому двигуні, циркулює через обігрівач впускного трубопроводу двигуна та опалювач салону кузова.

Викладачу-мовнику непросто організувати роботу над вивченням фахової термінології як системи, що слугує основою для опанування майбутньою професією, знайти інформативні тексти за фахом, із великої кількості термінів відібрати найбільш уживані у певній сфері виробництва. Тому, тільки у тісній співпраці викладачів української мови (за професійним спрямуванням) із викладачами профілюючих фахових дисциплін, у створенні інтегрованих методичних посібників з української мови, наповнених текстами, що несуть у собі базові знання для майбутніх спеціалістів, насичених найуживанішою фаховою термінологією, створенні перекладних словників-мінімумів фахових термінів та професійних сполук, ми зможемо зацікавити студентів їх майбутньою спеціальністю, привити любов до української мови та отримати національно свідомих, мовно-компетентних фахівців, що зможуть досягти особистісного й професійного самовизначення.

Отже, високу культуру мовлення майбутнього спеціаліста можна вважати надійною опорою та рекомендацією для фахового зростання. З метою ж покращення мовно-комунікативних компетенцій студента можна порадити: по-перше, свідомо й і відповідально ставитися до слова; по-друге, постійно удосконалювати володіння нормами сучасного ділового мовлення, звертаючись до посібників, довідників, словників; по-третє, читати фахову літературу (наукові статті, фахові газети і журнали); по-четверте, користуватися спеціальними енциклопедичними і термінологічними

словниками; по-п'яте, набувати практики публічних виступів із фахової тематики (виступати з доповіддями на науково-практичних конференціях тощо.

Література:

1. Кучерук О. Уміння - передусім. Компетентнісний підхід до формування національно-мовної особистості [Текст] // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2008. - №10. - С.18 -24.
2. Михайлук В. Переклад у формуванні культури ділового мовлення [Текст] // Дивослово. - 1999. - № 7. - С.26-29.
3. Омельчук С. Формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису: Лінгводидактичні аспекти [Текст] // Дивослово. – 2006. – № 9.
4. Паламар Л.М., Кацевець Г.М. Мова ділових паперів: Практ.посібник [Текст]. – К.: Либідь, 1996. – 208 с.

Надійшла до редакції 21.01.2018

УДК 378.147:82 (4777.72)

Т. В. Шабанова

спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист,
викладач української філології,
КВНЗ «Бериславський
педагогічний коледж
імені В.Ф. Беньковського»
Херсонської області
shabanovatyana@gmail.com

УПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Т.В. Шабанова. Упровадження методики розвитку критичного мислення на уроках української філології. У статті освітлено досвід роботи викладача з упровадження методики розвитку критичного мислення на уроках української філології. Матеріали, відповідають потребам нинішньої освітньої системи, оскільки узгоджуються зі стратегічними цілями і завданнями навчання української мови відповідно Концепції «Нова українська школа».

Розкрито стратегії, що сприяють високій насиченості занять, описано комплекс методів, прийомів, засобів навчання, методику використання технології розвитку критичного мислення при вивчені предметів української філології.

Ключові слова: розвиток критичного мислення, українська мова та література.

Вступ. Мета освітньої галузі «Мови та літератури» за Державним стандартом базової і повної середньої освіти – формування комунікативної і літературної компетенції, що базується на знаннях, уміннях пізнавального і творчого типу, соціальних навичках, світоглядних переконаннях.

Тож основою педагогічної діяльності викладачів української філології педагогічного коледжу вважаємо є створення умов для формування освіченості, культурної, інтелігентності людини, громадянства України. Заняття стають засобом активізації розумової діяльності й сприяють усебічному розвитку наукового світогляду студентів, спонукають до самоосвіти, адже лише осмислення необхідності й потреби в самостійному одерженні знань формує творчу особистість.

T. V. Shabanova. *Introduction of the methodology of critical thinking development at Ukrainian philology lessons.* The article deals with the experience of the teacher in introduction of methodology of critical thinking development at the lessons of Ukrainian philology. The materials correspond the necessities of modern educational system and combine strategic aims and learning tasks of Ukrainian accordingly to Conception «New Ukrainian school».

The strategies which help the high filling of the lessons are opened, the complex of methods, strategies and facilities, methodology usage of critical thinking technology in learning subjects of Ukrainian philology are described.

Keywords: development of the critical thinking, Ukrainian and Ukrainian literature.

Такий підхід співзвучний Концепції «Нова українська школа» й нерозривно пов'язаний із застосуванням технології розвитку критичного мислення та інтерактивного навчання на заняттях.

Актуальність даної проблеми полягає у впровадженні таких методів навчання, які розвивають уміння самостійно вчитися, критично мислити, здатність до самопізнання й самореалізації особистості в різних видах творчої діяльності, навички, необхідні для життєвого й професійного вибору. В основу досвіду покладено формування компетентного критичного мислення студентів шляхом оптимізації специфічних підходів у вивчені навчальних дисциплін української філології через систему занять, позакласну діяльність.

Аналіз літературних джерел. Інтерес до технології критичного мислення як освітньої інновації посилився. Цю проблему досліджували науковці О. І. Пометун та Л. Пироженко (інтерактивні методи) [1, 24], І. Якиманська (особистісно-зорієнтоване навчання), а також А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Дж. Макінстер (технологія розвитку критичного мислення), Н. Вукіна, Н. Дементієвська (критичне мислення: як цього навчати).

Критичне мислення є переходом від навчання, орієнтованого переважно на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення студентів. А чи не найважливішим аспектом критичного мислення, на мою думку, є його відповідність вимогам демократизації освіти та суспільства. Воно є дієвим способом виховання демократичного менталітету громадян. Відповідно до думки відомого фахівця з цієї проблеми М. Ліпмана, критичне мислення є «вміле відповідальне мислення, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження, оскільки воно а) засновується на критеріях, б) є таким, що самокерується, в) пливе до контексту» [3, 32].

Основний матеріал дослідження. Заняття, на яких застосовуємо технологію розвитку критичного мислення, – це заняття співпраці, пошуку й відкриттів. Вони мають структуру, що складається з трьох частин, або фаз: актуалізації, побудови знань і консолідації. Починаємо заняття фазою актуалізації (передбачення), під час якої спрямовую увагу студентів на те, щоб вони думали над темою, яку починають вивчати, і ставили запитання. Після такого початку заняття підводимо студентів до формулювання запитань, пошуку, осмислення матеріалу, відповідей на попередні запитання, визначення нових і намагання відповісти на них. Ця друга, або середня, фаза уроку називається фазою побудови знань. Коли студенти зрозуміли ідеї заняття, проводжимо спонукання відрефлексувати те, про що дізналися, та ставимо запитання, що це означає для студентів, як це змінює їхні попередні уявлення, зрештою, як і де можна це використати. Ця третя фаза заняття називається фазою консолідації.

Наприклад, під час вивчення теми «Дієприкметник» на фазі актуалізації пропонуємо студентам подумати, що вони вже знають із цієї теми, і записати їхні ідеї на дошці із таблицею в колонку «Що знаємо?», потім поставити

запитання, які вони мають з теми, і занести їх до таблиці в стовпчик «Про що хочемо дізнатися?».

На середній фазі заняття – побудові знань – студенти і слухають пояснення викладача, і опрацьовують матеріал мовної теми на текстах соціокультурної змістової лінії, і здійснюють самостійну пошукову роботу, під час якої шукають відповіді на свої запитання та відзначають усі нові ідеї, яких не очікували. А на фазі консолідації студенти повідомляють, про що вони дізналися. Спочатку називають відповіді, які знайшли на свої запитання, а потім – усі важливі ідеї, які виявили, і записують це до таблиці в колонку «Про що дізналися?». Нарешті, на заключній фазі заняття використовуємо метод «Вільне письмо», коли студенти повинні написати про дісприкметник так багато, скільки вони можуть, упродовж 5-10 хвилин, а потім даємо можливість їм поділитися своїми ідеями.

Тема уроку: Микола Куліш «Міна Мазайло». Складаємо таблицю за новою стратегією:

«Ми знаємо – хочемо знати – дізналися»

Ми знаємо	Хочемо дізнатись	Дізналися
Міна Мазайло – малорос – кар'єрист	Яким же чином Міна хотів увійти у «великий світ»?	
Мокій закоханий лише у мову, тому українізація поверхова	Які типи службовців викриває автор?	
Дядько Тарас – анахронічний націоналіст	Як автор пародіює радянське життя 20-х років?	
ТЬотя Мотя із Курська має великородзинницькі погляди зрусифікованої людини	Чи може бути твір без позитивних героїв?	

Наповніть таблицю тими ідеями, які висвітлені на уроці, записавши колонку «Дізналися».

Деякі з них є всеохоплюючими стратегіями, із яких формуємо усе заняття, наприклад: «Знаємо – хочемо дізнатися – дізналися», «Я досліджую», «Ажурна пилка». Інші, як наприклад: «Читання в парах – Узагальнення в парах», «Перемішайтесь – Завмріть – Об'єднайтесь у пари», «Почергові запитання» – комбінуємо для розробки завершеної моделі заняття.

Сучасна методика нагромадила багатий арсенал методів та прийомів організації активного навчання та розвитку критичного мислення. Так, на уроках української мови користуємося такими прийомами та методами: «Знаємо – хочемо дізнатися – дізналися», «Дошка запитань», «Ручки всередині», «Павутинка дискусій», «Швидке письмо», «Вільне письмо», сторітелінг, «Кубування» та інші.

На уроках української літератури застосовуємо інші: «Спрямоване читання», «Почергові запитання», «Припущення на основі запропонованих

слів», «Залиште за мною останнє слово», «Читання з маркуванням тексту», «Спрямоване слухання», «Твір-п'ятихвилинка», «М-схема», «Т-схема», «Картка персонажа», «РОФТ (роль, отримувач, форма, тема)» та інші.

Використання технологій розвитку критичного мислення – не самоціль, а засіб створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, зняття з душі дитини почуття страху, навіювання впевненості у своїх силах, налаштування на успіх, виявлення здібностей до творчості.

Безпосередньо з технологіями розвитку критичного мислення пов’язана організація активного навчання. Незмінними помічниками мені в такій роботі стали інтерактивні («*inter*» – взаємний, «*act*» – діяти) методи. Їх існує безліч, у роботі використовуємо такі:

- Робота в малих групах: у парах, змінні трійки, перехресні групи, «Карусель», «Акваріум», проектна робота, «Коло ідей».
- Фронтальна робота: «Коло знань», «Мозковий штурм», «Навчаючи – вчуясь», «Ажурна пилка», «Гронування», «Акваріум».
- Дискусійне навчання: «Піраміда», «Ток-шоу», дебати, «Нескінченний ланцюжок», «Прес», «Обери позицію», «Спрощене судове засідання».
- Ігрове навчання: рольова гра, урок-мандрівка, урок-експурсія, урок-казка, «Імітація», «Аукціон», «Громадські слухання», «Театр», «Літературна кав’ярня».

На заняттях мови часто практикуємо парну, групову роботу, випереджаючі завдання для домашніх груп, роботу над створенням діалогів, коли слабші учні мають можливість підвищити свій рівень знань, спираючись на досвід одногрупників. При цьому дотримуємося принципу диференціації та індивідуалізації навчання, особливо при перевірці домашнього завдання, де часто використовую тестовий контроль знань. Спираючись на особистісно орієнтований підхід до навчання й виховання, плануємо й проводимо заняття, враховуючи вікові й психологічні особливості студентів.

У нашій методичній скарбничці маємо такий доробок показових занять з використанням стратегій розвитку критичного мислення студентів, інтерактивних технологій:

Інтегровано-інтерактивне практичне заняття з сучасної української мови з практикумом на тему «Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Відмінювання іменників, що мають форму прікметників. Правопис складних іменників. Морфологічний аналіз іменників» із застосуванням методу шести мислячих капелюхів Едварда де Бено. Використано стратегії навчання розвитку критичного мислення «Пінг-понг», (рефлексія – «Незакінчене речення», сенкан, складання есе), інтеграція з методикою навчання української мови (застосування інтерактивних методик, «Кубування» – РЗМ, складання речень, твору з множинним іменником сани; здоров’язбережувальні технології – пальчикова гімнастика під супровід поезії «А я у гай ходила»), «Прес» (Як правильно? Багато радощів чи багато радостей), інтеграція з українською літературою (робота з текстами О.П.

Довженка, Д. Павличка), краєзнавчий матеріал про О. Довженка (Новокаховська ЗОШ № 1 імені О. Довженка, пам'ятник у парку, «Поема про море», ГЕС – «Асоціативний кущ»), «Гронування» – робота 4-х домашніх груп, склали речення, використовуючи мнемотехніку про закінчення іменників у Р.в і Ор.в – Радоців і веселощів отримала на канікулах, мандруючи по Лубнах.

Для запису інформації на згадку необхідно надати думкам упорядковану структуру. Будь-яка організація матеріалу, що запам'ятується, полегшує роботу пам'яті.

Важливою умовою ефективного запам'ятування є дотримання певних правил. Запам'ятувати треба в доброму настрої й на «свіжу голову», коли ще не настало втома. Під час запам'ятування не треба чергувати матеріал, близький за формуєю і змістом. Слід обробляти інформацію для запам'ятування, порівнюючи різні дані, спираючись на асоціації (смислові й структурні), виділяючи опорні сигнали («вузлики на пам'ять»). Потрібно творчо застосовувати мнемотехнічні прийоми, штучно наділяючи інформативний матеріал смисловими зв'язками, змістом, значенням, залучаючи різні види пам'яті.

Головний сенс мнемотехнічних прийомів полягає в тому, що матеріал запам'ятування глибше аналізується, структурується і більше усвідомлюється. Так, при запам'ятуванні історичних дат можна використати порівняння за схожістю і контрастом з відомими подіями, при запам'ятуванні іноземних слів – з уже засвоєними словами або зі словами рідної мови тощо.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу використовуємо асоціації, опорні схеми. Наприклад, під час вивчення теми «Фонетика» для того, щоб запам'ятати загальну кількість звуків в українській мові (38), малюємо папугу, пишемо 38 (це асоціації з мультфільмом «38 папуг»), малюємо посмішку із зубами, пишемо 32 – кількість приголосних звуків (це асоціація про кількість зубів у здорової людини).

Складаємо таку мнемотехніку: «Лисий, босий, глухий, німий, кульгавий, голомозий, голоший, гнідий, мертвий» – не мають ступенів порівняння якісні прикметники, що вказують на абсолютну ознаку.

Префікс с – пишеться після таких приголосних: «Кафе «Птах», «Пухова кофта». Апостроф не пишеться: «На тъмянім святі мавпячому дзвякнули цвяхом». Ale: «Із верб'я виповзає торф'яний черв'як». Так, правила вживання апострофа можна укласти в таке кодове речення (ключове) «В'ячеслав і Святослав Лук'янченки через бур'яни рясні під'їхали на двох'ярусному (фантастика !) велосипеді до верб'я і вже там з'їли по пів'яблука духмяного». Тут зашифровані всі випадки вживання – невживання апострофа.

Наприклад, легко запам'ятувати слова зі словника, якщо об'єднати їх у «картинку», де перше слово є перевірне «Село, левада, пшениця, ясен, кетяги, метелики, дятел, мелодія, пелюстка, чебрець, гербарій, держава»

(таку картинку можна навіть намалювати). Коли діти її пам'ятають, знаючи, що в усіх словах пишеться буква Е за словом «село, бо села», то, зустрівши слово з картинки, напишуть його правильно.

В уживається після таких приголосних: «Де ти з'їси ці лини?». «Де ти з'їси ці лини, цю чашу жиру?» – подовжуються приголосні (а на письмі позначаються двома літерами), коли вони стоять після голосного. «Казна, хтозна, будь, небудь – дефіс поставить не забудь!»

Емоційна рефлексія «Віночок вражень» – студенти висловлювали свої враження від заняття, повідомляли, про що дізналися і складали віночок з квітів – «серденко» до Дня закоханих.

Мультимедійний інтегрований урок-презентація з елементами компаративного аналізу на тему «Весь світ був як казка, повна чудес, таємнича, цікава і страшна» М. Коцюбинський «Тіні забутих предків» Використано такі стратегії: «Асоціативний кущ», діаграма Венна (кола), «Дерево пізнання», «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Незакінчене речення».

Робота у групах «Екскурсоводи», «Аналітики», «Творча лабораторія», «Довідкове бюро».

Кінцевий результат такої роботи – це не лише знання студентів, рівень їх засвоєності, але й те, як вони навчилися різних способів опанування знаннями, як у них сформувалися основні навички культури розумової праці. Студентам подобаються такі види навчальної діяльності, які дають їм матеріали для роздумів, можливість виявляти ініціативу й самостійність, потребують розумового напруження, винахідливості, творчості.

Застосування новітніх технологій навчання значно покращує успішність студентів, підвищує рівень засвоєння навчального матеріалу, сприяє кращому формуванню вмінь застосовувати знання на практиці.

Тривала теоретична й практична діяльність на майстер-класах для викладачів коледжу, учителів Новокаховської ЗОШ № 1 та Бериславських ЗОШ № 1 і № 3 мала на меті поглиблення знань про різноманітні методи й форми інтерактивної роботи на уроках, про методику використання в навчально-виховній роботі інтерактивних технологій, ознайомлення з типами уроків та видами робіт, що відповідають інтерактивним технологіям навчання. Для продовження роботи на даному етапі створена динамічна група викладачів коледжу, що опрацьовує використання технологій розвитку критичного мислення, прагнучи якісно впроваджувати сучасні підходи та інноваційні технології, дбаючи про глибоку науковість кожного уроку мови та літератури, розвиток пізнавальної й творчої активності студентів, формування моральних цінностей.

Намагаємось досягати високого рівня освіченості, вихованості й розвитку своїх вихованців, тому дбаємо про постійне поповнення власних знань, про самоосвіту. Переконані, що потрібно залучати інноваційні технології у процес здобуття мовно-літературних знань, використовувати їхні можливості, які сприяють реалізації дидактичних цілей відповідно до вимог

освітнього стандарту, загальнопедагогічних завдань, пов'язаних із формуванням особистості ХХІ століття.

Основне кредо нашої роботи – визнання права кожного студента на індивідуальність, прагнення самостійно здобувати собі знання й застосовувати їх у різноманітній і цікавій для нього діяльності.

Стратегія «Так-ні» під час вивчення твору І.Карпенка-Карого «Мартин Боруля»:

- У Мартина Борулі було троє дітей. (*Hi*)
- Марися була закохана в Миколу. (*Tak*)
- Найбільшим своїм ворогом Мартина є Красовський. (*Tak*)
- У місті в Омелька вкрали чоботи. (*Tak*)
- Націєвський не прийняв пропозиції Маї приїхати до них у гості. (*Hi*)

- Батько змушує Марисю вчитися грati на фортепіано. (*Hi*)
- Незмінним атрибутом Націєвського була гітара. (*Tak*) 1
- Мартин і Палажка сваряться, бо не могли дійти згоди, хто буде хрещеними баті внуків. (*Tak*)
  - Степан на службі зробив собі непогану кар’єру. (*Hi*)
  - Мартин Боруля захворів, бо застудився, доглядаючи господарство. (*Hi*)
  - Мартин Боруля погоджується на шлюб Марисі і благословляє їх. (*Tak*)
  - Головний герой усвідомив, що не головне у житті. (*Hi*)

Діаграма Венна – графічне подання інформації, що виявляється при обговоренні двох ідей або текстів, між якими існують загальні та відмінні риси. Інформацію подано у вигляді двох або кількох кіл, які накладають одне на одне пропорціонально до збігу відмінностей, виявлених у процесі обговорення. Пропонуємо тему для обговорення, порівнюючи її з іншою, вже відомою студентам. Індивідуально, у парах або групах студенти малюють кола і пишуть необхідний текст або слова. Частину кіл, які збігаються, виділяємо штрихом або кольором. На них пишуть аспект збігу. Студенти усно коментують усі випадки розбіжності в думках стосовно діаграми (рис. 1).

Застосовуємо цю стратегію при порівнянні двох образів літературного твору (визначаю подібні (спільні) та відмінні риси характеру).

Рисунок 1 – Діаграма Ейлера-Венна

На уроці-презентації з елементами компаративного аналізу на тему «М. Коцюбинський «Тіні забутих предків» (інтеграція: зарубіжна література (В. Шекспір «Ромео і Джульєтта») для того, щоб визначити спільні і відмінні риси творів М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» і В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта», група об’єднана у творчі підгрупи:

«Екскурсоводи», «Аналітики», «Творча лабораторія» і «Довідкове бюро». Усі вони отримали випереджувальне домашнє завдання: «Екскурсоводи» проводять заочну подорож Карпатами, «Довідкове бюро» – словникову роботу, повідомлення про трембіту, гуцулів, Арідника, мольфарів, маржинку, «Аналітики» складають порівняльну характеристику творів М. Коцюбинський

«Тіні забутих предків» і В. Шекспір «Ромео і Джульєтта».

«Творча лабораторія»: складає вірші, твори-мініатюри про прочитану повість, придумує тести, питання для вікторини, кросворди.

«Аналітики» на дошці укладають діаграму Венна, коментують її.

Робота в дослідницьких студентських групах. Серед найбільш поширених інтерактивних засобів навчання на уроках літератури є об’єднання студентів у малі дослідницькі, творчі та полемічні групи, коли кожне коло студентів готує власний матеріал згідно з обраним напрямом (історики, мистецтвознавці, літературознавці, лінгвісти, знавці міфології та ін.). Усі студенти, таким чином, активно беруть участь у створенні уроку.

Домашнє завдання (диференційоване):

Обов'язкове завдання: написати невелике есе «Чому кохання – вічна тайна?».

Вибрати цитату з повісті, яку хотілося б записати собі в зошит.

За бажанням: Узяти інтерв'ю у когось із гуцулів через Інтернет, оформити до портфоліо.

Стратегія «Мікрофон» надає можливість кожному студентові сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Правила проведення такі:

- говорити має тільки той чи та, у кого “символічний” мікрофон;
- відповіді не коментуються і не оцінюються;
- коли хтось висловлюється, інші не можуть говорити або викриувати з місця.

Засновник методу 6-ти капелюшків – британський психолог, доктор медичних наук Едвард де Бено.

В основі – ідея паралельного мислення: конструктивного мислення, при якому різні точки зору і підходи не стикаються, а співіснують.

Метод шести капелюхів – це простий і практичний спосіб розділення процесу мислення на шість різних режимів, кожен з яких представлений метафоричним капелюхом певного кольору.

Ми можемо навчитися оперувати різними аспектами нашого мислення по черзі. Потім зібрати ці аспекти разом і дістати «повнокольорове мислення». Проведено інтерактивно-асоціативне практичного заняття з сучасної української мови з практикумом із застосуванням методу шести капелюхів Едварда де Бено:

- Що ж давайте уявно одягнемо перший капелюх білого кольору, який закодований під назвою – «інформація». Одягнувши білі капелюхи, ми маємо з вами згадати основні відомості морфології. Скажіть, з яким кольором у вас асоціюється пшеничне зерно? Правильно, з жовтим кольором. І це дозволяє нам уявно одягти другий капелюшок жовтого кольору, який закодований під назвою «логічний позитив».

Одягнувши жовтий капелюшок, ми маємо зрозуміти, скільки користі нам дають знання про іменник та його морфологічні ознаки. Шановні студенти, з яким кольором у вас асоціюється земля (грунт)? Правильно, з чорним кольором. Тож уявно одягнемо чорні капелюхи і спізнаємо, що закодував у собі цей капелюх під назвою «застереження». Одягнувши чорні капелюхи, ми маємо визначити для себе, що є негативного у тому, якщо ми не володітимемо знаннями з української мови? Наша мова така ж барвиста і квітуча як весна. Тож наступний капелюх – зелений – кольору весни, одягнувши уявно, ми разом із вами полинемо у світ креативності та творчості. Одягаємо зелений капелюх – креативність. Весна – це пора пробудження та оновлення, і всі ми знаємо, що це пора кохання та феєрії почуттів. «Червоне – то любов», – співається у пісні «Два кольори». Червоний капелюх, який ми зараз уявно одягаємо, говорить, що любов – найглибша річ, яку людина може здобути у своєму житті. Одягаємо синій капелюх – висловлюємо побажання студентам.

На заняттях з культури мовлення з практикумом виразного читання студенти вчаться умінню «оживляти» ляльки рухами, голосом, вигадувати різні сценки, казки, лялькові концерти. У процесі театралізації студенти усвідомлюють театральну виставу як засіб вираження життєвих ситуацій в акторській грі, дізнаються про різні види лялькового театру (пальчиковий, настільний, драматичний, театр іграшок, фланелеграф, театр бібабо, театр картинок, театр марionеток), їхні особливості, призначення.

Так студенти під керівництвом викладачів створили анімаційний ролик-казку «Покинуте кошеня» за твором В.О. Сухомлинського. Метою даного заходу було формування загальної та емоційної культури студентів коледжу через казки В.О. Сухомлинського, розвиток естетичної свідомості, потягу до прекрасного, виховання у студентів пізнавального інтересу та любові до природи рідного краю. Інсценізація казок В.О. Сухомлинського дала можливість не просто ознайомитися з сюжетом чудових творів, а й прожити ці події, стати одним з герой.

Такі заходи залучають студентів до сценічного мистецтва, дають змогу студентам розвивати творчі здібності, художньо-естетичне сприймання, мовленнєву компетенцію, певні знання, вміння, навички, здобуті ними раніше в умовах спеціально організованого навчання.

При підготовці до педагогічної практики «Пробні уроки і заняття» використовуємо стратегію «Гронування» – це сплітання словникових павутинок до того чи іншого слова. Письмовий вид діяльності, що допомагає учневі зрозуміти поняття і зв’язки, які складніше усвідомити під час застосування традиційних методів навчання. Приклад. 2 клас. Літературне читання. Тема: В. Сухомлинський «Покинуте кошеня» (рис. 2).

V. Рефлексія. Складання гrona слів.

Рис. 2. Приклад гронування. Тема: В. Сухомлинський «Покинуте кошеня»

Стратегія «Незакінчене речення» передбачає, що кожен студент має самостійно закінчити пропоновані речення (виходячи з особистого досвіду та отриманих знань).

Продовжіть речення «Після цього уроку я...»:

- відчуваю...
- розумію...
- дізнався...
- зрозумів...
- навчився...
- найбільший мій успіх-це...
- найбільші труднощі я відчув...
- на наступному уроці я хочу...

Під час вивчення теми «Відмінювання іменників, що мають лише форму множини» використовуємо інтерактивну стратегію «Прес». Студентам пропонується вибрати одну із позицій, яка їм найближча й аргументувати її.

- Як правильно?
- Багато грошей. 2. Багато грошів. – Хто змінив позицію? У кого змінилася думка?

Пропонуємо **кодований міні-диктант «Розпізнай у тексті»** під час вивчення правопису іменників. Будьте уважні, запишіть у три колонки 1) «Разом», 2) «окремо», 3) «через дефіс» цифри-номери речень з відповідним написанням іменників.

Разом	Окремо	Через дефіс
4, 8, 11	3, 5	1, 2

Стратегію «Пінг-понг» використовуємо, щоб перевірити вивчене: (за правильні відповіді роздають фішки – 0,5 б – додатковий бал)

1. Яка частина мови називається іменником? (Кидає м'яч).

(Іменником називається повнозначна змінна частина мови, яка об'єднує слова з предметним значенням, оформленім граматичними категоріями).

2. Які граматичні категорії властиві іменникові?

(Іменникові властиві такі граматичні категорії : граматичні категорії роду, числа, відмінка).

3. Що таке граматичні форми?

(Граматичні форми слова – це різновиди того самого слова, відмінні між собою граматичним значенням: квітка, квіткою, квітці – вони різняться відмінками. А можуть ще – числом і відмінком, формами роду).

4. Що таке відмінок?

(Відмінок – граматична форма іменника, якою виражається відношення іменника до інших слів у словосполученні і реченні).

Стратегія «Сенкан»

I рядок Тема

(іменник)

II рядок Опис

(прикметник)

III рядок Дія

(дієслово)

IV рядок Ставлення , почуття
(речення)

V рядок Перефразування
(синонім, узагальнення)

Наприклад, під час вивчення творчості Івана Багряного дасмо завдання: скласти сенкан (визначальні риси творчості) – рефлексія:

Талановитий,
Видатний
писав і вчив
поет,
прозаїк

Іван Багряний.

На уроці української мови:

1.Іменники.

Множинні . Складні. Субстантивовані.

Вирізняють. З'ясовують. Обґрунтують.

Пишуться разом, окремо, через дефіс.

Правопис.

Стратегія «Кубування» сприяє розвиткові основних операцій мислення на уроках під час складання творів (творів-описів).

На кожному боці куба слід зазначати операцію мислення відповідно до кількості крапок-позначок:

* - опишіть це	**** - проаналізуйте це
** - порівняйте це	***** - знайдіть застосування цьому
*** - асоціюйте це	***** - запропонуйте аргументи «за» і «проти»

1. Опиши, як це виглядає.

2. На що це схоже, а від чого це відрізняється? Порівняй.

3. Які в тебе виникають асоціації? Про що це змушує тебе думати?

4. Проаналізуй це. З чого це зроблено?

5. Знайди цьому застосування. Як би ти це використав?

6. Наведи аргументи «за» і «проти». Добре це чи погано?

Запитання Сократа (запитання для уточнення) мають на меті допомогти навчанню інших. Вони вимагають уміння уважно слухати опонента, оцінювати його висловлювання і складати конструктивні запитання. Наприклад,

- Що Ви мали на увазі, сказавши...
- Як ... пов'язане з...?
- Не могли б Ви передати думку по-іншому?
- Уточніть, будь ласка, Ви мали на увазі... або...?

Наводимо приклад використання стратегій технології розвитку критичного мислення під час проведення уроку-діалогу з елементами дискусії «П'еса І. Я. Франка «Украдене щастя».

- Який пароль уроку? (Франко).

I. Мотивація навчальної діяльності.

Мотивація – це фокусування уваги студентів на проблемі, здатність викликати зацікавленість, інтерес до обговорювання теми.

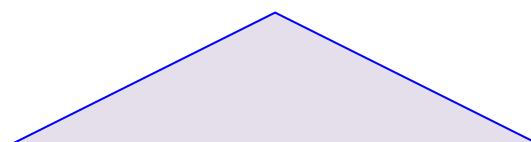
«Гронування»:

Франко –

Поет	Політик
-Мовознавець	-Драматург
-Перекладач	-Історик літератури
-Науковець	-Публіцист
-Фольклорист	-Філософ
-Прозаїк	-Видавець
-Громадський діяч	

«Асоціативний кущ»

- Які асоціації виникають у Вас, коли ви бачите цей трикутник?

трикутник –

- геометрична фігура,
- життєва ситуація,

- зіткнення доль,
- конфлікт, який необхідно розв'язати,
- безвихід, темрява.

Як наочне обладнання стосується нашого уроку?

- Так, це трикутник, що лежить в основі конфлікту «Украдене щастя», який нам теж треба розв'язати.

- У центрі сюжету – Анна – жінка.

- Так склалася в трикутник доля трьох геройів: Анна, Микола, Михайло.

II. Представлення теми уроку та очікуваних результатів (на зворотній стороні написаної букви, кінець уроку – перевертаємо листки з буквами, коментуючи досягнення і отримуємо слово «щастя»).

Студенти записують на окремих аркушах (у формі листочків) те, чого вони чекають від цього уроку. Розміщуємо їх (прикріплюємо скотчем) на дереві пізнання (гілочка з дерева або намальоване дерево).

III. Повідомлення про розвиток драматургії у творчості І. Я. Франка, історична основа драми, визначення проблематики твору.

«Ажурна пилка» (3 групи - випереджуvalne завдання).

IV. Дискусія.

Питання для обговорення.

1. Микола – один з учасників конфлікту. Хто він: жертва чи злочинець?
2. Михайло – людина, що деградує. Довести це або спростувати.

3. Анна – цільна натура. Чи можна осуджувати Анну? Погляд традиційний і феміністичний.

Об'єдналися у групи, щоб охарактеризувати геройів п'єси, дати повну оцінку їхнім учинкам, сформулювати власне ставлення до того, що трапилося з героями драми «Украдене щастя».

Інші студенти працюють з анкетами з метою визначення проблеми «У чому сенс людського життя? Що таке щастя?»

Обговорення даної проблеми. Викладач фіксує на окремому аркуші, розміщенному на дошці, думки стосовно того, що таке щастя чи зміст щастя?

V. «Займи позицію» (пошуки відповідей на запитання «Що таке щастя?», «Чи можливе воно?»).

«Мікрофон». Стратегія «Прес».

Студентам пропонується вибрати одну із позицій, яка їм найближча й агументувати її).

- У кого змінилася думка?

«Дерево рішення». Робота в групах. Пошук відповідей на запитання «Хто в кого вкрав щастя?», «Моральний вибір: чим він обумовлений?».

- Анна в Миколи?

- Микола в Анни?

- Михайло в Миколи?

Робота в групах. Аргументовано висловити власну точку зору.

- «Украдене щастя». Чому така назва?

- Щастя украдено у всіх трьох – і в Анни, і в Михайла, і в Миколи.

Щастя тут і не було. Герої драми є жертвами світу гноблення й безправності, стихійно протестують проти нього.

VI. Рефлексія (усвідомлення результатів уроку). Викладач пропонує студентам оцінити результати уроку, повернувшись до очікуваних результатів.

Перевертаємо листки з буквами, коментуючи досягнення і отримуємо слово «щастя».

Графічне (у кольорі) відображення настрою упродовж уроку.

Усне обговорення:

- Чи справдились ваші надії? Що сподобалось, що не сподобалось?

Складання сенкану:

Щастя Вистраждане Існує

Висновок. За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися упродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [2].

Застосування вищенаведених стратегій технології критичного мислення у педагогічному коледжі викликає в студентів інтерес до читання, творчості, дає поштовх до вільного мислення, можливість спокійно, упевнено почувати

себе в колективі, що узгоджуються зі стратегічними цілями і завданнями навчання української мови відповідно Концепції «Нова українська школа».

Література:

1. Вукіна Н. Навіщо нам, українцям, критичне мислення? // Відкритий урок. – 2004. – № 9. – 10. – С. 8-10.
2. Концепція Нової Української Школи : офіційний документ [Електронний ресурс] // <http://nus.org.ua/library/>. – Режим доступу : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepcziya.pdf>. – Назва з екрану. – Дата перегляду 06.02.2018.
3. Технології розвитку критичного мислення учнів / А.Кроуфорд, В.Саул, С.Метью, Д.Макінсте; [наук. ред. О.І.Пометун]. – Київ : Плеяди, 2006. – 220 с.

Надійшла до редакції 19.02.2018

УДК 371**С.О. Шамраєнко**

викладач вищої
кваліфікаційної
категорії,
старший викладач,
Генічеське медичне
училище

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПОЄДНАННЯ ОСВІТИ Й НАУКИ

С.О. Шамраєнко. *Наукова діяльність студентської молоді – важлива складова поєднання освіти й науки.* Запропоновано аналіз літературних джерел з питань концепції наукової та інноваційної політики в системі вищої освіти України, організації науково дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів, зокрема - досвід розвитку дослідницьких умінь і формування наукового світогляду студентів Генічеського медичного училища. **Ключові слова:** науково-дослідницька робота.

S.O. Shamrayenko. *The scientific activity of student youth is an important component of combination education and science.* The proposed analysis of the literature sources on issues contents scientific and innovation policy in the higher education system of Ukraine, organization of scientific-research activity of students of higher educational institutions, in particular – the experience of development of research skills and the formation of scientific outlook of Genichesk medical school students. **Keywords:** scientific – research work.

Вступ. Інноваційно-технологічний розвиток держави передбачає необхідність поповнення національної науки молодими кадрами. Обов'язковим для цього є створення сприятливих умов для реалізації інтелектуального і творчого потенціалу обдарованих учнів і студентів.

Згідно з Концепцією наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої школи України випускники вищої школи повинні не тільки опановувати відповідні знання, а й посісти чільне місце в соціально-економічній системі держави. [3]

Аналіз літературних джерел. освітою становитиме щонайменше 40% працездатного населення, досягнуть рівня національної гармонії і добробуту відповідно до світових стандартів. [2]

Інтеграція України в загальноєвропейський простір потребує розроблення нових напрямів роботи з молоддю. У формуванні наукового світогляду особистості вищої навчальний заклад має найширші можливості. Тому перед вищою школою постає важливе питання пошуку інноваційних форм і методів поєднання освітньої та виховної складових навчального процесу.

Підготовка сучасних фахівців неможлива без розвитку творчих здібностей, залучення їх до науково-дослідницької роботи, оволодіння навичками наукової і практичної діяльності, без їх уміння самостійно

розв'язувати поставлені завдання, без виховання у них прагнення до постійної і систематичної самоосвіти. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема формування у майбутніх фахівців ще в студентські роки стійкого наукового інтересу до знань, озброєння їх уміннями, необхідними для дослідницької діяльності, розвитку таких здібностей, які б забезпечували можливість їм після закінчення навчального закладу творчого професійного зростання, бути конкурентоспроможними на ринку праці. [1]

Науково орієнтоване навчання, як перспективний напрямок розвитку освіти, переносить акценти із засвоєння знань на їх здобування. Найбільш значущими для пізнавальної діяльності є інтелектуальні вміння, розвиток яких дозволяє студенту не тільки відтворювати зміст вивченого матеріалу, але й міркувати самостійно, усвідомлюючи проблеми і обумовленість явищ, встановлюючи закономірності і логічні зв'язки у вивченому матеріалі, що відображається в умінні розв'язувати дослідницькі задачі. Організація проблемно-пошукової діяльності вимагає від студентів роботи з додатковою навчальною літературою, різними довідниками, допомагає відпрацьовувати вміння відокремлювати головне від другорядного, виявляти проблему, стимулює розвиток творчих здібностей студентів. Формування вмінь розв'язувати дослідницькі задачі є одним з кроків у процесі організації дослідницької діяльності студентів і залежить від рівня сформованості дослідницьких умінь. Тому останнім часом науковці приділяють все більше уваги розвиткові інтелектуального потенціалу майбутніх фахівців, який забезпечує їх конкурентоспроможність на ринку праці, раціональність поведінки, готовність ставити і розв'язувати дослідницькі задачі, мобільність професійної придатності фахівців.[5]

Матеріали та результат дослідження. Сучасні дослідники під науковою діяльністю розуміють навчально-дослідницьку та науково-дослідницьку роботу студентів.

Наукова робота студентів, яка включена у навчальний процес, передбачає виконання навчальних завдань науково-дослідницького характеру: написання рефератів, виконання нетипових завдань експериментального характеру в період практики і опрацювання отриманих даних, тощо. Також науково-дослідницька робота виконується в позанавчальний час і організовується у таких формах, як робота у студентських наукових гуртках, робота у творчій співдружності з викладачами та інше. Головне в організації науково-дослідницької роботи – це озброєння студентів методикою дослідження. Найпоширенішими методами є теоретичний аналіз методичної і спеціальної літератури, спостереження, експеримент.

На основі цього формується вміння працювати з літературою, вміння усвідомлювати проблему. Наукове спостереження має завжди аналітичний характер, і має змогу вивчити об'єкт в його цілісності й розчленованості, у природному функціонуванні.

Навчально-дослідницька робота відрізняється від науково-дослідницької мірою самостійності її виконання та рівнем новизни результатів. Навчально-

дослідницьку роботу можна розглядати як етап підготовки студентів до науково-дослідницької роботи.

В основу організації науково-дослідницької роботи студентів повинні бути покладені принципи:

- усвідомлення головної, кінцевої мети діяльності;
- співвіднесення об'єктивно існуючої мети з особистісно значущими мотивами;
- віддання переваги тим мотивам, які одночасно будуть сприяти успіху навчально-творчої діяльності та будуть особистісно значущі для студента.

Для організації наукової роботи студентів доцільно передбачити посилення ціннісно-орієнтованих, перетворюючих, комунікативних компонентів навчально-виховного процесу за рахунок використання ігрового моделювання, виконання міждисциплінарних науково-дослідницьких робіт.

Завдання, які пропонуються студентам, повинні відповідати наступним вимогам:

- мати суспільно-корисну значущість;
- відрізнятися високим рівнем складності;
- потребувати від студентів активного застосування теоретичних знань, а також додаткового використання наукової, довідкової та іншої літератури;
- передбачити можливість колективної діяльності студентів а також включення їх до виробничих або наукових колективів.

Основними формами наукової роботи студентів є:

- робота у студентських наукових гуртках;
- участь у наукових конференціях;
- виконання наукових досліджень у період проходження практики;
- розробка макетів і навчальних тренажерів для лабораторних і практичних занять. [4]

Навчальний заклад, в якому я працюю, не стоїть осторонь в осмисленні і вирішенні проблем освіти. Орієнтуючись на Закон України «Про вищу освіту», в якому зазначається, що наукова і науково-технічна діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності і здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної і виробничої діяльності в систему вищої освіти [7], викладачі нашого училища велику увагу приділяють питанням організації наукової діяльності студентів.

Відповідна робота проводиться всіма предметними комісіями і, природно, має свою специфіку в залежності від виду дисципліни, яка вивчається. Важливе значення для формування дослідницьких вмінь має робота студентів у творчих предметних гуртках, що сприяє згуртуванню студентської молоді за інтересами й уподобаннями. Я, як викладач терапевтичних дисциплін і керівник терапевтичного гуртка вже багато років займаюся організацією науково-дослідницької діяльності студентів стосовно цієї області медицини.

З цього приводу хочу поділитися деяким досвідом.

Пропонуючи студентам різні форми наукової роботи, хочу виділити серед них проведення проблемно-пошукової діяльності й вирішування дослідницьких завдань і задач.

Організація такої роботи починається з обговорення й визначення разом з гуртківцями науково-дослідницької теми з подальшим її виконанням. Під час планування науково-дослідницької роботи передбачається інформаційний пошук і аналіз, вивчення й узагальнення кращого досвіду з цієї проблематики.

Рисунок 1 – Члени гуртка терапії у творчому процесі науково-дослідницької роботи

Контроль за ходом дослідницької роботи, звичайно, здійснюється викладачем-керівником. З цією метою на засіданнях гуртка заслуховуються реферати, огляди літературних джерел за темою дослідження; плани і методики проведення дослідження; звіти студентів про виконані дослідження.

Пошукова робота здійснюється студентами на базі Центральної районної лікарні.

Рисунок 2 – Гуртківці у пошуках статистичного матеріалу для НДРС

Збираючи необхідний для науково-дослідницької роботи матеріал, вони працюють з хворими, з медичними картами стаціонарних хворих, з амбулаторними картками, з архівним матеріалом, зі статистичними даними

центрального методичного кабінету, вивчають кращий професійний досвід у вирішенні відповідних медичних проблем.

Звітуючи на підсумковій училищній конференції науково-дослідницьких робіт про отримані результати, студенти вказують завдання, що стояло перед ними; коротко характеризують стан досліджуваного питання за літературними джерелами; розповідають про методику дослідження; повідомляють про його результати з добавленням відповідних таблиць, діаграм, графіків, малюнків та пояснень до них; роблять висновки.

Науково-дослідницькі роботи студентів, які були визнані найкращими компетентним журі, в подальшому бувають представлені на регіональній конференції наукових робіт. Такі конференції, на які медичні навчальні заклади регіону делегують своїх представників, щороку традиційно відбуваються в нашому училищі.

Висновок. Наукова робота студентів, безумовно, є важливою складовою освітнього процесу у вищих навчальних закладах, сприяє підвищенню якості професійної підготовки і розвитку творчих здібностей студентів, розширяє їх світогляд, виховує потяг до самоосвіти.

Література

1. Горкуненко П.П. Зміст і структура дослідницьких умінь студентів. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Збірник наукових праць – К. – Запоріжжя. – 2003. – Вип. 29. - С. 144-151.
2. Поляков М.В., Іваненко В.В., Голуб А.І. Вища школа Дніпропетровщини в умовах незалежності (тенденції та перспективи розвитку). – Дніпропетровськ: Видавництво ДНУ, 2002
3. Концепція наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України. – К., 2001
4. Організація наукової діяльності студентів у вищих навчальних закладах. – Проблеми освіти № 47, - 2007 – С. 20-23
5. Розвиток дослідницьких умінь як основа формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів – Нові технології навчання № 47 – 2007 – С. 23-25
6. Щербакова К.Й. Вступ до спеціальності. – К.; Вища школа 1990
7. Національна доктрина розвитку освіти // освіта. – 2002. - № 26

УДК 796.011.3-057.875

I.V. Ільницький
спеціаліст I категорії,
викладач фізичного
виховання,
КВНЗ «Бериславський
педагогічний
коледж імені В.Ф.Бенківського»
Херсонської обласної ради

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

I.V. Ільницький. *Сучасні проблеми I.V.Ilnitskii The modern problems and prospects of physical education of young people.*

В статті розглянуто аспекти фізкультурно-оздоровчої роботи студентів навчальних закладів, а також досліджено відношення студентів до занять фізичними вправами.

Ключові слова: рухова активність, фізичне вдосконалення, підготовленість.

The aspects of athletic-health work of students of higher educational establishments are considered in the article, and also the attitude of students's attitude is investigated towards engaging in physical exercises.

Keywords: activities, physical performance, physical preparedness.

Вступ. На сьогоднішній день фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей. Кожен член суспільства має турботливо ставитися до свого здоров'я, своїх фізичних рис і здібностей, має розуміти їхнє особисте і соціальне значення, повинен відчувати і реалізувати внутрішню потребу фізичної і духовної досконалості. Саме фізичне виховання є складовою всебічного розвитку особистості. Воно спрямоване на забезпечення фізичного розвитку індивіда, зміцнення здоров'я, морфологічне і функціональне вдосконалення організму людини. Чим більше розвинені фізичні і духовні сили, тим вищий рівень працевздатності і результативності праці [11].

Аналіз літературних джерел. Велика кількість досліджень щодо проблем організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах показує що необхідність пошуку кардинально нових технологій, які сприятимуть на формування студента молоді престижності мати високий рівень здоров'я, який залежить від виховання особистісної мотивації, формування певних знань і поведінки конкретної особистості, а також є результатом спільної праці викладача та студента.

В умовах вищого навчального закладу якість фізичного виховання, зокрема оздоровчої спрямованості, відіграє важливе значення, оскільки

майбутній фахівець повинен бути високоосвіченим спеціалістом із відповідним рівнем фізичної підготовленості.

Тому у сучасній системі освіти у вищих навчальних закладів присутність фізичного виховання є обов'язковою і невід'ємною частиною підготовки фахівців (А.В.Лукавенко, Г.А.Єдинак, 2012; В.О. Кащуба, С.М. Футорний, О.В. Андреєва, 2012; О.М.Колумбет, 2015) [1-2, 7, 9-10]. Проте ряд вчених (Т.В. Сичова, 2010; Ж.Л. Козіна, 2014; В.О. Темченко, 2015) [5, 8] у своїх роботах зосереджують увагу на тому, що необхідно кардинально перебудовувати процес фізичного виховання у ВНЗ та впроваджувати інноваційні технології. Автори переконують в тому, що такі нововведення значною мірою вплинуть на процес зачленення студентів до різних форм рухової активності.

Основний матеріал дослідження. Однією з найважливіших причин, які призводять до погіршення стану здоров'я, є недостатньо високий рівень культури здоров'я. Все частіше спостерігається небезпечна тенденція щодо розповсюдження алкоголізму, тютюнопаління та зростання наркоманії й токсикоманії у молодіжному середовищі. Все це негативно впливає на моральне, психічне та фізичне здоров'я молоді.

Погано відзначається на здоров'ї молодих людей також безперервне користування сучасними гаджетами (комп'ютери, планшети тощо), яке призводить до погіршення зору та сколіозу. За старілі методи фізичного виховання також втратили свою популярність і не цікавлять молодь, що також негативно впливає на фізичній культурі молоді. Тому варто внести нові зміни до фізкультурно-оздоровчих програм у ВНЗ щоб збільшити популярність та активне відвідування занять [4]. До них слід віднести:

- різноманітність форм занять, засобів, методик викладання, які б відповідали інтересам студентської молоді, внесення елемента новизни у заняття (заняття з виїздом на природу, з музичним супроводом, нетрадиційні методики);
- поступова індивідуальна діяльність у межах можливостей людини (індивідуальний підхід до кожного, хто займається, стану здоров'я студентів);
- освітня основа, кожна людина має усвідомлювати користь цих занять, мати теоретичні знання;
- можливість перевіряти рівень підготовленості або проводити спостереження за станом здоров'я (своєрідні тести, контрольні нормативи, а також показові виступи);
- відповідні заохочення і громадська підтримка (зацікавленість більшості студентів, масово-оздоровча робота, організація культурно масових заходів, змагань);

На нашу думку, внесення змін та вироблення нових шляхів для удосконалення системи фізичного виховання на сьогоднішній день є досить актуальною темою і потребує подальшого удосконалення.

Система фізичного виховання у вищих навчальних закладах формується відповідно загальним параметрам системи. Виявлення нових тенденцій розвитку, недоліків і засобів оптимізації роботи окремих ланок цієї системи сприятиме вирішенню практичних завдань побудови навчального процесу, а саме приведенню змісту навчання у відповідність з новими сучасними вимогами та завданнями держави.

У наш час, коли проблема постала особливо актуально, назріла необхідність адаптувати навчальний процес до потреб молодого організму. Фізична культура не повинна бути лише навчальним предметом, до якого студент ставиться як до другорядного. Міністерські програми щодо предмету "фізична культура" у ВНЗ мають бути присвячені вирішення певних проблем, що виникають у студентства по відношенню до власного здоров'я та фізичного розвитку – особливо у перші роки навчання, коли відбувається адаптація молодої людини до нових умов [6].

У процесі навчання в коледжі за курсом фізичного виховання передбачається вирішення наступних завдань:

- виховання у студентів високих моральних, вольових і фізичних якостей;
- готовності до високопродуктивної праці;
- збереження і зміщення здоров'я студентів;
- сприяння правильному формуванню і всебічному розвитку організму;
- підтримка високої працездатності протягом усього періоду навчання;
- професійно-прикладна фізична підготовка студентів з урахуванням особливостей їх майбутньої педагогічної діяльності;
- вдосконалення спортивної майстерності студентів-спортсменів;
- виховання у студентів переконаності в необхідності регулярно займатися фізичною культурою і спортом.

Фізичне виховання у КВНЗ «Бериславський педагогічний коледж імені В.Ф. Беньковського» Херсонської обласної ради проводиться протягом усього періоду навчання студентів і здійснюється в різноманітних формах, які взаємопов'язані, доповнюють одна одну і являють собою єдиний процес фізичного виховання.

Рекомендації навчальної програми з фізичного виховання для вищих навчальних закладів України, мають законодавчий характер і визначають загальну стратегію формування високої особистої фізичної культури студента [6].

Програмою виділяється три основні форми фізкультурної діяльності студентів.

Перша форма, що реалізується на академічних заняттях у навчальний час, передбачає комплексне розв'язання трьох груп педагогічних завдань: освітніх, виховних та оздоровчих з переважною професійною спрямованістю. Навчальні заняття є основною формою фізичного виховання в вищих

навчальних закладах. Вони плануються в навчальних планах з усіх спеціальностей в обсязі 4 години на тиждень, крім останнього випускного курсу (в VII семестрі 2 години), їх проведення забезпечується викладачами предметної (циклової) комісії фізичного виховання. Здійснення цієї системи може вважатися задовільним, якщо у студента сформована потреба і він опановує необхідними вміннями.

Викладачі розробляють заняття для студентів молодших та старших курсів згідно розподілу сили, застосовуючи практику зацікавлення молоді, що створює ділове відношення до предмету вивчення.

Вирішенню оздоровчих завдань сприяють правильне проведення заняття і виконання санітарно-гігієнічних норм. Вже з I курсу всі викладачі ознайомлюють студентів з вимогами поведінки і зовнішнього вигляду (єдина спортивна форма) на заняттях із фізичної культури з метою послідовного перетворення засвоєних знань у навички і звички поведінки. Цим забезпечується виховання студентів у дусі свідомої дисципліни та організованості.

Аналіз занять фізичного виховання свідчить про те, що робота проводиться відповідно особливостей усіх відділень. На заняттях, широко використовувався ігровий та змагальний методи. Навчальні ігрові заняття відрізнялися від традиційних не тільки емоційною насиченістю, але й моторною щільністю. Під час проведення навчальних занять викладачі в повному обсязі використовують можливості тренажерного залу, проводять тренувальні заняття спортивних секцій на яких студенти мають можливість удосконалення раніше здобутих умінь.

На сьогодні, першочерговим завданням є пошук ефективної організації фізичного виховання та оздоровлення студентів з урахуванням їх ставлення та мотивації до занять фізичною культурою[4].

Для вивчення рівня мотивації та ставлення студенів до занять з фізичного виховання було проведено анкетування.

В анкетуванні брали участь 245 студентів 1-4-го курсів коледжу.

На питання «Чи потрібні заняття з фізичного виховання під час навчання у ВНЗ?» 64% опитаних мають позитивне відношення до занять з фізичного виховання; 23% студентів вважає, що заняття з фізичного виховання є необхідними; на думку 13% опитаних – заняття з фізичного виховання непотрібні.

На питання «Чи дотримуєтесь ви здорового способу життя?» ствердну відповідь дали 30% опитаних, намагаються дотримуватися - 61% та відповідь «не дотримуюся» – 9%.

Отже, більшість студентів намагається відповідально ставитися до свого здоров'я.

На питання «Чи вважаєте ви, що фізичне виховання у ВНЗ сприяє формуванню у вас здорового способу життя?» більшість студентів (58%) вказали, що заняття фізичним вихованням у ВНЗ сприяють поліпшенню здоров'я, а 17% студентів вважають, що заняття фізичним вихованням не

сприяють поліпшенню здоров'я, у 24% особиста думка стосовно цього питання відсутня.

Відповіді на питання «Чому Ви відвідуєте заняття з фізичного виховання?» показали основну тенденцію ставлення студентів до занять з фізичного виховання у ВНЗ і виявило, що більшість опитаних студентів (57%) відвідують заняття «примусово за розкладом», 31% студентів заняття подобаються, 12% опитаних відвідують заняття за інших причин.

Показало байдужість студентів до цього предмета питання «В якій формі Ви б хотіли відвідувати заняття з фізичного виховання в коледжі?». 35% всіх опитаних вважають, що достатньо відвідувати заняття «час від часу», 23% готові займатися за загальним розкладом, у групах спортивного вдосконалення виявили бажання займатися 35%, а 7% індивідуально.

Більшість студентів (35%), на питання «Скільки часу Ви готові приділити фізичному вдосконаленню?» відповіли один раз на тиждень, два рази на тиждень, готові займатися 27%, тричі на тиждень – 19% і лише 18% опитаних готові займатися щодня.

Досліджуючи проблему ставлення студентів до цінностей фізичної культури, зазначимо, що в теорії фізичного виховання вже давно сформувалася думка про необхідність розробки проблем внутрішньої мотивації студентів до фізичної культури [2].

Відвідують заняття для покращення фізичної підготовки та вдосконалення форми тіла 46% студентів, своєю ціллю, здоровий спосіб життя вважають 13% опитаних, а 41% студентів із всіх мотивів обирали «дочекатись завершення заняття і не отримати «нб»».

На питання «Що впливає на формування Вашого інтересу до занять з фізичного виховання?», основними мотивами визначили «здоровий спосіб життя» 27% студентів, 40% обрали досконалість форм тіла, а 32% всеїчну фізичну підготовку.

На питання «Чи обрали б Ви предмет «фізичне виховання?», серед інших предметів навчання, «за вибором?» 61 % дали ствердну відповідь, 39% опитаних дали відповідь «ні».

Успіх роботи з фізичного виховання у вузах, в тому числі залежить від врахування думки студентів.

На питання «Які зміни можна внести в процес фізичного виховання студентів?» можна дати відповідь: «В першу чергу змінити відношення студентів до заняття, відійти від їх монотонності, перетворити примусові заняття на заняття в секціях та надати можливість обирати індивідуально для себе вид рухової діяльності».

Результати анкетування свідчать, що особисте ставлення до свого здоров'я та здорового способу життя у більшої кількості студентів позитивне і більша частина студентів визначилася у тому, що фізичне виховання у ВНЗ сприяє здоровому способу життя та поліпшенню здоров'я. Однак, існує тенденція примусового відвідування занять за розкладом та негативного відношення до фізичного виховання у ВНЗ і лише 31% студентів заняття

подобаються. Більшості студентів подобається можливість займатися фізичним вихованням в секціях.

Головною метою фізичного виховання у ВНЗ повинно стати формування позитивного ставлення та виховання потреби до систематичної рухової активності студентів, сприяння усвідомленню необхідності поліпшення свого фізичного стану та здоров'я усе життя.

Друга форма передбачає активні заняття спортом у позаурочний час. Масові оздоровчі, фізкультурні і спортивні заходи, які проводяться в коледжі, при активній участі викладачів фізичного виховання, ради спортивного клубу, спрямовані на широке залучення наших студентів до регулярних занять фізичною культурою і спортом, на зміцнення здоров'я, вдосконалення фізичної і спортивної підготовленості студентів.

Третя форма – активне дозвілля студентів – передбачає організацію самостійних занятт у позаурочний час, використання різних форм і засобів фізичної культури [3].

Висновок. У сукупності з навчальними заняттями правильно організовані самостійні заняття забезпечують оптимальну безперервність і ефективність фізичного виховання.

Література

1. Кашуба В. А. Современные подходы к здоровьесбережению студентов в процессе физического воспитания / В. А. Кашуба, С. М. Футорный, Е. В. Андреева // Физ. воспитание студентов. – Х., 2012. – № 5. – С. 50-58.
2. Колумбет, О.М., Максимович, Н.Ю. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів [Текст]: Навчально-методичний посібник / О.М.Колумбет, Н.Ю.Максимович.– К.:КМПУ, 2009, 96 с.
3. Круцевич, Т. Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків та молоді навч. посіб. [Текст]/ Т.Ю. Круцевич, М.І. Воробйов, Г.В. Безверхня. К.: Олімпійська література, 2011. - 224 с.
4. Лелека В.М. Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійного виховання, здоров'я і професійної підготовки студентської молоді.//Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова.
5. Москаленко Н.В. Мотивацій-ні пріоритети студентів до занятт фізичною культурою і спортом / Н.В. Москаленко, Т.В. Сичова // Спортивний вісник Придніпров'я: наук.-практ. журн. Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.– Дніпропетровськ, 2010. – № 2
6. Операйло С. Фізична культура і спорт – реалії і перспективи в умовах розбудови національної освіти // Фізичне виховання в школі. – 2004. – № 4. – С.8-11.
7. Соломонко, В .В., Пацевко А. Й., Приставський Т.Г., Стахів М.М. Можливі напрямки підвищення якості фізичного виховання у ВНЗ освіти // Тези доповіді V всеукраїнської науково-практичної конференції "Роль фізичного виховання і спорту в здоровому способі життя". – Львів, 2001. – 144 с.
8. Темченко, В.А. Вовлеченность студентов в занятия спортивно-ориентированным физическим воспитанием В.А.Темченко, Л.А.Акинин, А.А.Мананчиков, Т.Е.Усова. – Здоровье, спорт, реабилитация, 2016, С. 60.

9. Футорный С. М. Здоровьесберегающие технологии в процессе физического воспитания студенческой молодежи: [монография] / С. М. Футорный. – К. : Саммит-книга, 2014. – 296 с.
10. Футорный С. М. Современные аспекты разработки и внедрения здоровьесберегающих технологий в процессе физического воспитания студенческой молодежи / С. М. Футорный // Фіз. культура, спорт та здоров'я нації. — Вінниця, 2014. — № 3 (56). – С. 312-319.
11. Ходинов В. Влияние занятий физическим воспитанием студентов на возможность практического использования полученных знаний и навыков для укрепления здоровья / В. Ходинов // Збірник наукових праць Волинського державного університету ім. Л. Українки. – Луцьк, 2005. – С. 382-384.
12. Худолій, О.М. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання [Текст]:навч. посібник. / О. М. Худолій. – Х. : ОВС, 2007, С. 9 - 10.

Надійшла до редакції 20.02.2018

ДЛЯ НОТАТОК

Узагальнений досвід педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти Херсонської області [Текст] / уклад.: О.І. Куценко, О.Є.Яковенко, Є. О. Яковенко. – Херсон: Експрес Поліграфія, 2018. – 277 с.

Навчальне видання

**УЗАГАЛЬНЕНИЙ ДОСВІД ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

ВИПУСК 1

Відповідальні за випуск

Відповідальні за випуск: О.Є. Яковенко, О.І. Куценко, О.Ю.Продченко

*Видано в авторській редакції
з наданого оригінал-макету*

Підписано до друку 10.02.18. Формат 60×84/8. Ум. друк.арк. 15,86.
Обл.-вид. арк. 9,61 Наклад 200 пр. Зам. № 17876.

Херсон
Експрес Поліграфія
2018

© Рада директорів закладів
фахової передвищої освіти Херсонської області